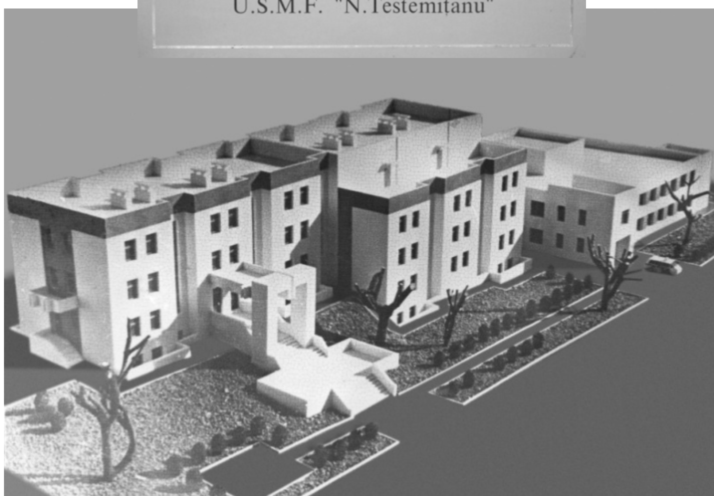
Gheorghe BACIU

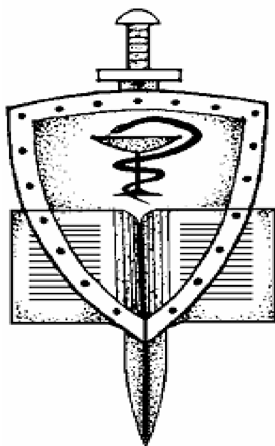
EVOLUŢIA MEDICINEI LEGALE PE PLAIUL BASARABEAN

Gheorghe BACIU

EVOLUŢIA MEDICINEI LEGALE PE PLAIUL BASARABEAN

Chişinău
2013

CZU…

Redactori: Sofia Tiron,
Elena Harconiţă

Machetare computerizată: Anatol Bondarev,
Andrei Tertîşnîi

ISBN..

Prosperarea unui neam depinde de nivelul
dezvoltării ţării şi cultura locuitorilor ei.
Cu cât şcolile sunt mai goale şi mai rare,
cu atât cimitirele ei sunt mai pline şi mai dese.

Iacob Felix
(1832–1905)

PREFAŢĂ

Medicina legală reprezintă o ramură medicală pluridisciplinară, care utilizează un complex de cunoştinţe şi metode de investigaţii specifice pentru rezolvarea unor probleme sociale în practica de drept. Ca specialitate a apărut din necesităţile sociale de a aplica în activitatea judiciară cunoştinţele medico-biologice. De aici, sprijinirea competentă şi obiectivă a organelor de resort constituie principala ei sarcină, ceea ce o deosebeşte de alte discipline medicale. Ca ramură medicală are tradiţii vechi, s-a evidenţiat prin particularităţile metodelor de cercetare şi ale obiectelor de studiu.

Trecutul medicinei legale, ca şi al oricărei alte ştiinţe, reprezintă începutul a tot ce se cunoaşte, pentru a aprecia corect prezentul. Unul dintre fondatorii Institutului Britanic de Artă Modernă, sociologul *John McHale*, spunea: „Viitorul prezentului izvorăşte din trecut”. Cu bună dreptate, nu ar fi demn să se vorbească despre progresul oricărei ramuri ştiinţifice în afara dimensiunii ei istorice. Ar fi incorect să se treacă şi peste contribuţia generaţiilor precedente, care au contribuit la evoluarea medicinei legale, sau peste sentimentul continuităţii. Este incontestabil faptul că progresul ştiinţific nu trebuie să ignoreze cunoştinţele şi succesele predecesorilor, ale celor care au fundamentat medicina.

Progresele ştiinţelor medicale şi biologice, înregistrate de-a lungul secolelor, au influenţat pozitiv medicina legală. Aceasta foloseşte informaţii şi din alte ramuri ale medicinei: anatomie şi anatomie patologică, fiziologie normală şi patofiziologie clinică, chirurgie şi pediatrie etc.

Merită de evidenţiat că pentru practica medico-legală, comparativ cu medicina clinică, are mai mare importanţă procesul de diagnosticare, în aspect etiopatogenetic, care trebuie explicat şi argumentat în baza rezultatelor obiective ale examinării victimelor. Totodată, informaţiile folosite din alte discipline medicale sunt analizate şi abordate în conformitate cu scopul şi sarcinile medicinei legale, în baza cerinţelor practicii judiciare. Deci, medicina legală s-a format şi a evoluat conform cerinţelor sociale înaintate organelor de drept.

Experienţa mondială a demonstrat că principiile asistenţei medico-legale diferă esenţial de particularităţile organizatorice ale asistenţei medicale acordate populaţiei în instituţiile medico-curative. Aceasta se explică atât prin obiectele şi metodele de cercetare, cât şi prin scopurile şi sarcinile puse în faţa serviciului medico-legal, care, în esenţă, se află în slujba legii. De fapt, se crede că medicina legală este un conglomerat de mai mult domenii medicale.

În acest context, M. Kernbach (1937) prezintă un paralelism argumentat între medicina legală şi medicina curativă: „Prin însăşi evoluţia ei, medicina legală s-a aşezat lângă dezvoltarea morală şi evoluţia psihică a omului, în timp ce restul medicinei a urmărit omul fizic. De toate bolile şi din toate specialităţile, medicina legală se ocupă numai atâta timp cât ele aparţin infracţiunilor contra sănătăţii şi vieţii. Diagnosticul medico-legal se confundă cu elementele unui articol din codul penal: leziuni corporale, avort, demenţă… Medicina legală e o disciplină a spiritului, realizată pe alte căi, cu metodele ei specifice. Abilităţile medicului legist de profesie îi sunt străine medicului curant sau preventiv. Simptomele sunt colectate nu doar de la individul examinat, ci, în mod frecvent, din produsul însuşi al infracţiunii. Spre deosebire de medicul curant, medicul legist e obligat să facă un control obiectiv al tuturor simptomelor, căci faptul medical în medicina legală se

ridică la valoarea unei probe juridice şi etice. În timp ce medicina generală pune un diagnostic patologic, bacteriologic etc., medicina legală, prin multiplele sale examinări de laborator, pune un diagnostic criminalistic menit să lămurească afacerea de cercetare. Faptele medicale dobândesc în medicina legală un dinamism cu totul particular, fie în ordinea cronologică, fie în ordinea importanţei juridice…”*.

Renumitul profesor universitar din Iaşi, Gheorghe Scripcaru, scrie: „Medicina legală este chemată să fie o punte între gândirea juridică şi cea biologico-medicală, pe când dreptul lucrează cu texte de lege, noţiuni şi categorii precise, faptul biologic fiind adesea cu greu de sesizat şi de definit, şi mai ales, insuficient cunoscut şi explicat. Pentru a satisface exigenţele de adevăr ale justiţiei, medicul expert trebuie să fie obiectiv, să cunoască legile şi să-şi dezvolte deprinderea de a explica faptele biologice complicate unor persoane fără pregătire medicală. O calitate deosebită în acest scop constă într-un riguros discernământ şi o formulare explicită a părerilor, pentru a delimita clar faptele medico-biologice certe de cele posibile, astfel ca ele să fie corect interpretate şi folosite în probaţiune”**.

Cele relatate corelează şi cu denumirea specialităţii: *Medicină legală*, definită de mai mulţi autori într-un sens identic. Încă la începutul secolului al XX-lea, cunoscutul savant ucrainean Iuri Sapojnikov scria: „Medicina legală, în esenţa sa, este medicina pentru drept”, iar Constantin Noica spunea: „Prin adevăr, medicina legală devine conştiinţa mai bună a semenilor”. Mai concret putem spune că

---

* M. Kernbach. Medicina legală. Cluj, Ed. Universităţii, 1937, p.14-15.

** Gh. Scripcaru. Medicina legală expertală în România. Iaşi, Editura „Cugetarea”, 2000, 293 p.

medicina legală este oglinda tristului adevăr: în ea se reflectă multe aspecte tragice ale vieţii multor generaţii de oameni.

Ca ramură medicală aparte, medicina legală are sarcini deosebite de cele ale medicinei clinice. O mare parte din problemele sociale se rezolvă numai în cadrul acestei specialităţi: cercetarea corpurilor delicte de origine biologică; examinarea cazurilor de moarte violentă; aprecierea gradului de gravitate a vătămărilor corporale; expertiza cazurilor de simulare, agravare etc. Aspectele enumerate şi alte probleme de acest gen constituie scopurile de bază ale medicinei legale ca obiect de studiu.

Medicina legală contemporană se bazează pe un complex informaţional, obţinut atât din disciplinele medico-biologice, cât şi din ştiinţele juridice, în primul rând din criminalistică. Rolul social al medicinei legale se mai manifestă prin contribuirea nemijlocită la descoperirea actelor criminale (omucideri, violuri etc.), iar prin analiza datelor respective se obţin oficializări obiective asupra situaţiei criminogene în societate şi informaţii folosite pentru combaterea manifestărilor agresive. Un rol aparte îi revine la expertizarea şi cercetarea cazurilor de erori (accidente) profesionale ale lucrătorilor medicali sau de comportament al personalului medico-sanitar. S-ar putea spune că medicina legală a contribuit la dezvoltarea conceptului de drept şi a bazelor de procedură.

Acelaşi Gheorghe Scripcaru mai susţinea: „Accesibilitatea juriştilor la ştiinţa medico-legală a obligat la găsirea unei noi metodologii didactice ce trata problematica medico-legală în raport cu elementele infracţiunii – *obiect*, latura obiectivă (*actus reus*) şi latura subiectivă (*mens rea*), alături de legătura cauzală în biologie şi medicină, de victimologie sau chiar de legitimă apărare, efort plecat de la adevărul conform căruia o nedreptate pentru unul (ca o eroare) poate fi o ameninţare pentru toţi”.

Autonomia ştiinţifică a medicinei legale, ca disciplină medicală de sinteză, este menită să-i creeze medicului legist climatul de neutralitate a activităţii sale, ceea ce coincide cu actele normative şi legislative în vigoare, iar principala vocaţie a ei este sprijinirea competentă a organelor de drept. Putem menţiona şi rolul medicinei legale în prevenirea infracţiunilor comise împotriva sănătăţii, demnităţii şi vieţii omului, apărând astfel valorile sociale ale cauzelor care generează fenomenul infracţional. Concomitent, medicina legală are un impact direct asupra anumitor probleme ale sănătăţii publice, în special întru ameliorarea calităţii asistenţei medicale a populaţiei. De operativitatea şi calitatea realizării expertizei medico-legale, deseori, depinde concludenţa faptului ştiinţific în drept.

Merită de evidenţiat că legile statale de mai multe secole prevedeau apelarea la cunoştinţele specialiştilor din ramura medicală în rezolvarea problemelor de drept. Tocmai familiarizarea cu istoricul aplicării cunoştinţelor medico-legale în stabilirea adevărului socio-juridic a constituit principalul scop al prezentei lucrări.

Actualul volum, într-un fel, reproduce unele informaţii din publicaţiile mele anterioare (1997, 2001) referitoare la istoricul dezvoltării medicinei legale în Republica Moldova. Totodată, această lucrare este completată substanţial cu noi informaţii istorice şi factologice, în special cu date despre specialiştii care, pe parcursul anilor, şi-au realizat activităţile practice de medicină legală pe teritoriul plaiului basarabean. Datele biografice ale specialiştilor sunt prezentate succint, deoarece nu a fost cu putinţă obţinerea informaţiilor necesare. Aş fi bucuros, ca informaţiile ce ţin de etapele dezvoltării medicinei legale pe teritoriul moldav să le fie de folos cititorilor, în primul rând generaţiilor noi de specialişti în domeniu.

Patriotismul nu este iubirea ţărânei,

ci iubirea trecutului. Fără cultul

trecutului nu există iubire de ţară.

Mihai Eminescu

I
SECVENŢE DIN ISTORICUL MEDICINEI LEGALE UNIVERSALE

Unii cercetători consideră că istoricul medicinei legale începe cu perioada când au apărut stipulări în legi despre invitarea medicilor în calitate de persoane care ar elucida procesul de examinare a omuciderilor, leziunilor corporale sau a altor infracţiuni comise împotriva sănătăţii şi vieţii omului[1]. Alţi cercetători sunt de părerea că istoria medicinei legale începe odată cu apariţia primelor acte legislative în care sunt indicate pedepsele pentru producerea leziunilor corporale sau pentru ucideri[2]. În acelaşi timp, istoria mondială de dezvoltare a medicinei legale, încă din antichitate, atestă situaţii fireşti când unele norme de drept cereau participarea specialiştilor din domeniul medicinei la reliefarea diferitelor probleme ce ţineau de anchetare, cercetare penală sau de judecată. Pe atunci, în calitate de persoane competente erau consideraţi doar acei specialişti în cunoştinţele cărora aveau încredere reprezentanţii organelor de drept.

Gh. Scripcaru[3] scrie că legile triburilor antice apărute după migraţiile popoarelor prevedeau că gravitatea leziunilor provocate unui om putea fi stabilită numai de un cunoscător cu preocupări pseudomedicale sau medicale. Astfel de constatări reprezintă începuturile unei activităţi cu caracter medico-legal. Evident, aceste examinări au fost primitive, foarte limitate, deoarece nivelul cunoştinţelor medicale era redus. Pocăinţa era influenţată de starea socială a făptuitorului şi a victimei. Pedepsele erau stabilite conform situaţiei lor sociale.

Este demonstrat că încă cu 5 mii de ani în urmă egiptenii cunoşteau metodele de conservare a morţilor prin procedee de îmbălsămare, obţinând o stare de mumificare pe o perioada îndelungată. Se scrie că medicii egipteni erau cei mai buni, bolnavii erau îngrijiţi în mod gratuit, iar medicii – retribuiţi de stat. Răspunderea medicilor era stabilită în funcţie de respectarea sau nerespectarea prescripţiilor respective. La vechii egipteni se prevedea examinarea de către moaşă a femeii gravide condamnate la moarte, iar dacă se constata graviditatea ei, executarea pedepsei era amânată până la data naşterii copilului[4].

Mina Minovici (1928) arată: „În Egipt, medicul care se abătea de la prescripţiile Pravilei Sfinte era lovit cu pedeapsa capitală. Putem spune că încă de la începuturile medicinei s-a evidenţiat o doctrină a exerciţiului acestei arte, în ceea ce priveşte raporturile dintre medic şi societate. După cum spunea, cu multe secole în urmă, *Legrand du Saulle*: „Medicina de ieri, plină de erori, de opinii absurde, în raport cu starea generală a ştiinţelor şi cu nivelul intelectual al epocii, a făcut cuceriri uluitoare… ”[5].

Legile egiptene vechi interziceau şi pedepseau cu sancţiuni foarte aspre avortul, iar Cartea Morţilor considera anumite perversităţi sexuale drept vicii grave. La vechii evrei, în cărţile biblice, se găsesc o serie de referiri la fapte medicale şi medico-legale, ca: răni, omucideri, sinucideri, sarcină, constatarea morţii, semnele virginităţii şi viol, sterilitate, fertilitate, pubertate etc.[6].

Cu 300 de ani î.Hr., *Herofilis şi Erasistratus* au fost primii care, în Alexandria, au disecat corpuri de animale şi de oameni. Pentru aceasta ei au fost acuzaţi în vivisecţii (de disecţia unor criminali care erau încă în viaţă). *Galenus* a scris cărţile după disecţii pe animale şi apoi pe maimuţe, făcând astfel analogii cu corpul uman, ulterior apreciate cu multiple inexactităţi[7].

Codul lui Hammurabi (Hammurabi rege al Babilonului; 1792–1750 î.Hr.) – culegere de legi la acel timp – conţinea o serie de stipulări cu caracter medico-legal, inclusiv prevederi asupra responsabilităţii activităţii medicale[8].

Bustul şi stela lui Hammurabi.

În Grecia antică, unde medicina a cunoscut o remarcabilă înflorire, nu găsim informaţii referitoare la existenţa unor preocupări medico-legale propriu-zise, cu excepţia suicidului realizat, care se condamna aspru. Totodată, a existat un sistem de norme cu caracter deontologic, care erau o expresie a gradului de dezvoltare a medicinei. Normele respective se refereau la drepturile şi obligaţiunile medicului, dar nu cuprindeau sancţiuni din cauza neîndeplinirii obligaţiunilor prescrise. Din acest motiv, *Hipocrates* deplângea faptul că erorile medicale nu erau sancţionate. Căderea statelor elenistice şi destrămarea culturii lor au dus, la decăderea medicinei hipocratice şi la răspândirea medicinei empirice. Statul roman devine centrul lumii şi culturii antice, preluând, treptat, tradiţiile gândirii medicale greceşti[9].

În perioada Romei antice (perioada regilor), medicina a avut, mai mult, un caracter magic. Erau venerate multe

zeităţi, cărora li se atribuiau calităţi terapeutice. Pe timpul regilor, aşa-numitele *Leges regie*, atribuite lui *Numa Pompilius* (sec. VII î.Hr.), conţin o aplicare judicioasă a cunoştinţelor medicale ale epocii în multe din dispoziţiile lor referitoare la testamente, la separarea soţilor, la anularea căsătoriilor şi la avort[10].

Hipocrates (sec. IV î.Hr.) a studiat probleme de ordin medico-legal, care sunt actuale şi în prezent: despre avort, despre termenul gravidităţii, viabilitatea nou-născuţilor, despre gravitatea diferitor leziuni corporale etc. Un domeniu deosebit, care intră în obiectul de studiu al medicinei legale, îl constituie concepţiile hipocratice referitoare la etica medicală. În *Corpus hipocraticum* există o serie de scrieri care cuprind normele etice ale profesiunii medicale şi care pot alcătui un adevărat cod deontologic. Prima din aceste scrieri este intitulată *Jurământul lui Hipocrates. A* doua scriere cu preocupări de etică medicală este intitulată *Despre medic* şi are un caracter strict deontologic. O serie de texte sunt axate pe problemele erorilor medicale. Se poate afirma că testele deontologice ale şcolii hipocratice sunt mărturia nivelului înalt la care ajunsese medicina laică în vechea Grecie.

În aspect medico-legal, *Jurământul lui Hipocrates* prevedea: „Faţă de Zei şi în toată curăţenia cugetului meu, mă leg de a nu nimici prin boală, prin practică *ucigătoare* pe nimeni, fie că ar fi vorba de un străin ori de unul din ţara mea; că nimeni nu mă va îndupleca prin daruri de a săvârşi nelegiuirea strigătoare de a da cuiva leacuri de natură de a-i *primejdui* viaţa, că n-o voi face nici chiar din imboldul unui sentiment de prietenie. Mă voi strădui de a face tot ce-mi va sta în putinţă spre a scăpa pe bolnav şi tuturor le voi dărui sănătatea care păstrează viaţa”[11].

Medicina hipocratică se sprijinea pe observaţia directă ca metodă de diagnosticare, precum şi pe o serie de cunoştinţe ce elucidau analiza raporturilor cauzale. În ultima

perioadă a Republicii Romane medicii şcolilor greceşti au dobândit o situaţie deosebită în Roma, iar *Asclepiade din Bitinia* (128–56 î.Hr.), medic grec, a fundat o școală medicală la Roma. El este considerat prinţ al medicilor şi prieten al lui *Cicero* şi al lui *Marc Antoniu.* Meritele lui constau în aceea că a adoptat în practica sa medicală doctrinele hipocratice. Importanţa concluziilor medicale pentru judecată este ilustrată convingător în *Legea celor XII table,* aprobată la Roma (anul 448 î.Hr.), care prevedea prezenţa obligatorie a medicului la discutarea dosarelor referitoare la victimele morţii violente, determinarea naşterilor „legitimat”, dreptul de tutelă asupra decedaţilor etc[12].

În Roma antică, moaşele prezentau în judecată explicaţii referitoare la graviditate, avort şi naştere. Medicul *Antistus,* fiind invitat la cercetarea cazului de asasinare a lui *Iulius Cezar* (anul 44 î.Hr.), ar fi afirmat că din cele 23 de plăgi ce i s-au cauzat numai una din ele a fost mortală (penetrantă în torace). Cunoscutul *Cod al lui Justinian* (529–534), care a propus sistemul de drept al Romei, include informaţii despre rolul medicilor în procesul judecăţii. În Cod, ei erau apreciaţi în modul următor: „...Medicii sunt mai curând judecători decât martori în faţa legii”[13].

Învăţătura lui *Galenus* (129–200 e.n.) prezintă un moment important în istoria medicinei. Concepţiile lui medicale sunt pătrunse de elemente mistice. În aspect medicolegal, *Galenus* recomanda ca toate cazurile de simulare să fie stabilite numai de un medic. Lui i se atribuie, de asemenea, descrierea caracteristicilor plămânului respirat şi nerespirat la nou-născuţi, propunând în acest scop o probă de diagnosticare practicată în medicina legală şi în zilele noastre[14].

În epoca lui *August* (primul împărat roman), medicul *Aurelius Cornelius Celsus,* un mare erudit latin, urmăreşte utilitatea imediată a medicinei practice. El sprijinea observaţiile şi considera necesar pentru cei care studiază medi-

cina de a face cercetări pe cadavre, întrucât numai astfel se poate cunoaşte precis poziţia fiecărui organ. El susţinea că medicul trebuie să cunoască şi să mărturisească erorile pe care le comite, pentru ca să le fie de învăţătură altora.

În secolul VI, pentru prima dată, medicii sunt autorizaţi să efectueze examinări cu caracter medico-legal, fiind obligaţi prin jurământ să-şi confirme acţiunile. Aceste principii s-au păstrat de-a lungul secolelor în legislaţia saxonă şi francă.

În secolele V–IX, în ţările germanice au fost scrise mai multe tratate, aşa-numitele *Leges Barbarorum,* în care se abordau metode judiciare la acel timp. În ele era prevăzută invitarea medicilor pentru rezolvarea anumitor probleme. În mod special se indica: în cazul provocării leziunilor nemortale sau de ucidere, victimei sau rudelor sale li se eliberau compensaţii financiare prin amendă (vira), mărimea cărora depindea de un complex de împrejurări concrete[15].

În Rusia, pe timpul cneazului Igor (anul 945), exista Regulamentul care prevedea pedepse în caz de leziuni corporale şi torturări, iar în secolele X–XI, *Regulamentul Ţarului Vladimir* prevedea pedepse pentru toate formele de crime şi perversiuni sexuale[16]. Mai amplu se apreciau leziunile corporale, prezentate în culegerea de legi «Русская правда» (sec. XI–XIII). Toate infracţiunile comise contra sănătăţii şi vieţii omului se stabileau după modalităţile de producere a leziunilor, iar conform acestora se aprecia măsura pedepsei. Dintre leziunile uşoare făceau parte: echimozele, excoriaţiile şi plăgile produse cu mâinile, cu obiecte contondente sau ascuţite. Leziuni grave erau considerate: mutilările, fracturile mâinilor şi picioarelor, lezarea ochilor[17]. În ultima sursă bibliografică nu se arată cine şi cum efectua astfel de examinări. Se subînţelege doar că acest procedeu era executat de către judecător.

Într-o scrisoare oficială a *cneazului Vasili Ivanovici* (1518) se menţionează că pentru examinarea cadavrului se numesc persoane speciale. În altă scrisoare, pe timpul lui *Ivan IV Vasilievici (cel Groaznic)* (1554), se spune că numărul autopsiilor cazurilor de moarte violentă creşte[18].

În perioada precoce a Renaşterii (până în sec. XI–XII), medicina legală practic nu s-a dezvoltat, întrucât predominarea formei „acuzaţionale" de atunci, procesul de judecată se referă la concursul judecătoresc între părţile adverse sau prin încercarea cu foc şi apă („judecata Domnului"). În şedinţa de judecată putea fi invitat medicul, în scopul aprecierii gradului leziunilor corporale şi pentru a stabili dacă torturile pot fi continuate[19]. Excepţie făcea doar China, unde primele lucrări de medicină legală au apărut în sec. VI. Pe parcursul secolelor XII–XIV, forma acuzaţională de judecată a fost înlocuită cu cea de „anchetare". În baza acestei forme de acuzare şi pentru aprecierea adevărului sunt puse dovezile formale. O astfel de formă judecătorească, de obicei, aproape că nu avea nevoie de cunoştinţe medicale[20].

Odată cu schimbarea formaţiunilor statale, se modificau relaţiile judiciare şi normele de drept. Complicarea normelor de drept era însoţită de necesitatea de a implica în procesul de judecată persoane competente pentru rezolvarea unor probleme specifice.

Profesorul Alexandru Gromov[21] susţine că China merită a fi considerată patria medicinei legale. El descrie că în timpul săpăturilor arheologice din anul 1975, în China au fost găsite cele mai vechi inscripţii din lume cu un conţinut medico-legal, efectuate pe bambus cu două mii de ani în urmă. În ele se redau regulile de cercetare a evenimentului la faţa locului, de descriere a diverselor leziuni corporale, a urmelor de sânge, a amprentelor digitale şi a altor semne de infracţiune. Medicul legist chinez Jang Ju încă în sec. II î.Hr., efectua experienţe pe animale şi cercetări pe

cadavre de oameni. La vechii chinezi, de asemenea, viaţa şi moartea erau considerate drept două forme alternative ale existenţei omului.

Unul dintre cele mai vechi documente ale medicinei legale este tratatul în 5 volume al lui Sun-Ţzi, apărut în China în anul 1247. Tratatul include capitole despre autopsii, traumatisme mortale şi nemortale, asfixii, moarte subită. Este semnificativ că în acest tratat erau şi referinţe privind morţile survenite pe parcursul tratamentului medical prin acupunctură. Într-un capitol separat („Cum se spală nedreptatea”) se subliniază rolul social al medicinei legale[22].

Pe timpul Inchiziţiei (1233), sub *Inocenţiu II*, întâlnim medici experţi însărcinaţi cu misiuni dezonorabile: ei trebuiau să se pronunţe când poate începe tortura şi gradul de suportare a execuţiilor. Renaşterea aduce în Franţa o parţială şi trecătoare ameliorare. *Edictul lui Napoleon* din 1815 instituie expertizele medico-legale. Expertul era obligat să caute semnele demonului pe corpul acuzatului, introducând profund un ac. Pe acele timpuri, în Franţa, Italia, Spania, asasinatele prin otrăviri erau la ordinea zilei[23].

În prima jumătate a secolului al XVII-lea, medicina legală a fost ajustată spiritului şi cerinţelor judiciare ce dominau. Ea avea o exigenţă nesigură până la proclamarea Declaraţiei „Drepturile omului şi egalitatea tuturor în faţa legilor”. Din acel moment, medicina legală e obligată să urmărească evoluţia dreptului şi să-i imprime chiar progresul ei. În a doua jumătate a sec. al XVII-lea şi prima jumătate a sec. al XVIII-lea, distingem perioada ştiinţifică a medicinei în general, care cuprindea şi medicina legală. Oamenii de ştiinţă cercetau legile după care se produc fenomenele. În sec. al XIX-lea, medicina legală este declarată în toate codurile ţărilor civilizate.

În Europa, în secolul al XIII-lea, *Papa Grigore* este primul care menţionează competenţa medicului în aprecierea leziunilor corporale. În 1315, prof. *Mondi di Luţi din*

Bologna a efectuat primele autopsii demonstrative (oficializate) pe două cadavre de femei, iar peste 59 de ani, la Facultatea de medicină din Montpelier a obţinut permisiunea de a deschide corpurile moarte. Treptat, în alte ţări ale Europei au început să se efectueze cercetări pe cadavre la indicaţia organelor de drept, iar odată cu aceasta, însemnătatea medicinei ca ştiinţă a început să crească. Tot mai frecvent medicii sunt implicaţi de către organele judiciare în efectuarea diverselor forme de cercetări cu caracter medico-legal[24].

Dreptul statal italian al secolelor XIII–XV ne informează asupra stării medicinei legale din acea perioadă. Conform cercetărilor lui *G. Bohne*, aici trebuie căutate începuturile medicinei legale ştiinţifice şi sistemice, cu toate că medicina legală încă nu era constituită ca disciplină separată. Despre selectarea medicilor legişti aflăm în *Legea bologneză* apărută în anul 1529. Ea stipula că experţii trebuie să fie trăitori ai Bolognei şi să aibă, cel puţin, o vârstă de 30 de ani[25].

În secolele XIV–XV, medicina legală a cunoscut o evidentă dezvoltare. Influenţată de medicina arabă, au apărut primele tratate de toxicologie ale lui *Nicolo Leoniceno* (1428–1523), ale lui *Arduino da Pessaro* (1492, Veneţia). Un mare interes medico-legal prezintă lucrarea lui *Barzizio*, editată la Pavia în anul 1434, care includea şi noţiuni de deontologie medicală. Primele elemente de organizare practică a expertizei au apărut în constituţiile din *Bamberg* şi în *Legile Caroline*, precum şi în perioada renaşterii italiene. În această epocă, lucrarea lui *Fortunato Fidelis* „De relationibus medicorum libri quator" poate fi considerată ca primul tratat mai amplu de medicină legală[26].

Medicina legală a început să se dezvolte mai vertiginos în secolul al XVI-lea, datorită *Codului Penal al lui Carol al V-lea* (*Constituţio criminalis Carolina* sau *Lex Caroli-*

na), introdus în anul 1532, care a dat o mare importanţă medicinei legale, lărgind şi concretizând mai bine atribuţiile sale. Acest act legislativ aborda probleme ce ţin de infanticid, otrăviri, răni, avort etc. Pentru prima dată în Europa, în mod oficial, se evidenţia obligaţia judecătorului de a selecta persoane competente (medici, chirurgi) pentru a efectua examinarea: 1) cadavrelor în caz de asasinare (indicându-se şi succesiunea procesului de cercetare); 2) cazurilor de pruncucidere; 3) în suspectarea de intoxicaţie; 4) în caz de greşeli profesionale medicale; 5) la cauzarea leziunilor corporale; 6) în caz de torturare a pătimiţilor şi bolnavilor[27].

Pe timpul Renaşterii s-a observat o aplicare extinsă a cunoştinţelor cu caracter medical în domeniul dreptului. Medicina legală era chemată să fie o punte între gândirea juridică şi cea medicală. În Franţa, în anul 1575, *Ambroise Paré,* pentru prima dată în Europa editează cartea de medicină legală cu denumirea: *Des rapports et de noyens d'embuamer les corps morts*. În ea se regăsesc următoarele aspecte: aprecierea gradului de gravitate a leziunilor corporale; determinarea virginităţii; moartea prin asfixii mecanice; despre îmbălsămarea cadavrelor etc. În anul 1602 a văzut lumina tiparului cartea lui *Fortunato Fidelis din Palermo*: *De Relationibus Medicorum* (greşelile medicale). Una din cele mai vechi catedre de medicină legală este considerată cea de la Universitatea din Turku (fosta capitală a Finlandei), fondată în 1640 [28].

Primul care a formulat denumirea „medicină legală” a fost italianul *Paolo Zacchias* (1584–1659), renumit savant medic, jurisconsult, pictor, poet, muzician. El, la 1621, editează un tratat în 10 volume cu denumirea *Questiones medico-legales,* în care abordează probleme complexe cu caracter medico-legal, iar primul manual de medicină legală în limba germană aparţine lui *Johann Pfizer* (1668).

În 1663, medicul danez Thomas Bartholi a adus o contribuţie esenţială la rezolvarea problemei judiciare a infanticidului, arătând că, pentru a determina dacă un copil s-a născut mort sau viu, trebuiau să se examineze plămânii copilului. Prezenţa aerului în alveole dovedea că copilul respirase. În 1682, medicul Schreyer din Pressburg (Bratislava) şi-a imaginat un test simplu, pentru a demonstra acest lucru. El arunca plămânii copiilor bănuiţi a fi născuţi morţi în apă. Dacă pulmonii nu se scufundau, înseamnă că ei conţineau aer şi copilul trăise. Primele proceduri standardizate în medicina legală erau destul de primitive, dar bazate pe experienţă. În 1640 şi 1687, doi medici germani, Michaelis şi Bohn, au început să ţină prelegeri la Universitatea din Leipzig cu privire la morţile violente şi morţile simulate ca naturale[29].

În 1690 apare lucrarea lui *Johan Bonn* „Medicina legală”, în care este introdusă noţiunea de medicină legală ca disciplină.

Progresul informaţional-ştiinţific şi însemnătatea sporită pentru justiţie a cercetărilor cu caracter medico-legal au servit drept premise pentru ca disciplina să devină de sine stătătoare, separată de activităţile sanitaro-igienice, care se efectuau în comun în Europa până la începutul sec. al XVIII-lea. Astfel, în anul 1708, la Berlin, se înfiinţează prima morgă medico-legală, unde se efectua autopsia cadavrelor celor accidentaţi, omorâţi şi sinucigaşilor. În anul 1799, pentru prima dată, se oficializează funcţia de medic legist[30].

Spre finele secolului al XVII-lea, în unele ţări europene, au fost lichidate judecăţile inchiziţionale secrete, fiind introdusă procedura juridică transparentă, prin care medicii legişti erau obligaţi să-şi argumenteze şi să-şi susţină public concluziile în judecată. În această perioadă, mulţi medici din Europa s-au încadrat activ în studierea medicinei legale, considerând-o drept disciplină prioritară

în aspect socio-juridic. Mai întâi s-au evidenţiat medicii din Germania şi Austria, mai apoi − cei din Franţa şi Anglia şi cu mult mai târziu s-au inclus în studierea acestei ramurii medicale specialişti din Italia şi Rusia[31].

Se mai cunoaşte că spre sfârşitul secolului al XVII-lea, în oraşele în care s-au efectuat necropsii nu existau încăperi speciale şi nici instalaţii frigorifice pentru păstrarea cadavrelor. Autopsiile se făceau fără mănuşi. Din prefaţa unui protocol de necropsie, întocmit în anul 1671 la Facultatea de Medicină din Leipzig, rezultă clar situaţiile dificile în care se executa autopsia. Era vorba de cadavrul unui cioban care a fost omorât de un nobil cu o armă de foc, iar necropsia a fost efectuată abia după 8 zile, ceea ce s-a soldat cu o plângere justificată a celor care au efectuat-o. Doar criminalii şi răufăcătorii puteau fi autopsiaţi pe atunci. Această situaţie a persistat în Anglia până în secolul al XIX-lea, unde medicina legală rămăsese cu mult sub nivelul altor ţări europene (Austria, Franţa, Germania), care au înlăturat mai repede diferite tabuuri şi prejudecăţi[32].

În sec. XVI–XVII, în Rusia, examinarea persoanelor victimizate era oficializată prin *Decretul Farmaceutic,* care prezenta, pe atunci, organul medical suprem de conducere. Din perioada de până la Petru I au rămas cunoscute doar câteva examinări cu caracter medico-legal. Astfel, în anul 1537, la solicitarea ţarului, medicul *Teofil* l-a examinat pe cneazul *Andrei Ivanovici,* pentru excluderea unei simulări de boală prin care refuza să asculte ţarul şi să se întoarcă în Moscova de la Uglici[33].

Alt caz este examinarea fiului împăratului din Crimeea, *Murad-Ghirei,* care decedase subit. Medicul *Arap* a decis că pe defunct l-au *„deocheat”*, ceea ce a fost acceptat de juraţi, permiţând torturarea acuzaţilor pentru ca ei să recunoască vina. *L.F. Zmeev* considera că această motivare a

fost inventată, întrucât medicul respectiv îndeplinea rolul de poliţist[34].

Al treilea caz a avut loc în anul 1571, fiind legat de moartea soţiei lui *Ivan cel Groaznic.* Medicul *Bomelius* a stabilit că decesul s-a produs din cauza unei intoxicaţii[35].

În cazurile când nu existau medici, persoana (sau cadavrul) era examinată de către judecători în prezenţa martorilor. Uneori, descrierile lor erau foarte corecte şi complete, ceea ce indica asupra unei deprinderi profesionale a persoanelor respective. Legitimarea cercetărilor pe cadavre a avut loc în anul 1716, prin *Carta militară a lui Petru I.* Până la acel an, autopsiile se efectuau în spitalele din Districtul militar Moscova (1707) şi Amiralitatea din Petersburg (1714), la baza cărora funcţionau şcolile spitaliceşti, ulterior reorganizate în şcoli medico-chirurgicale, iar în 1798 – în academii medico-chirurgicale[36].

În literatură găsim afirmaţia[37] că cei mai mari pionieri care au pus bazele medicinei legale ştiinţifice au fost Johann Ludwig Casper, născut la Berlin, în 1786, Mathieu Joseph Bonaventure Orfila, născut în Minorca, în 1787, întemeietorul toxicologiei, şi Marie Guillaume Alphonse Devergie, născut la Paris, în 1798. Vieţile lor au fost tot atât de diferite ca şi împrejurările în care au lucrat. Manualele şi cursurile acestor autori ofereau descrieri precise a sute de mii de cazuri, pe care ei înşişi le cercetaseră. Descrierile lor se bazau pe o experienţă cât se poate de vastă.

Alexandre Lacassagne a fost alt savant, care a contribuit la dezvoltarea medicinei legale şi igienei publice. El a descoperit noi metode pentru determinarea cu certitudine a decesului, a studiat ritmul în care corpul se răcea după moarte. În anul 1878 el publică cartea intitulată *Precis de medecine,* iar în 1880, când s-a înfiinţat o catedră de medicină legală la Lyon, el a devenit primul ei titular. Farmecul personal şi vastele cunoştinţe de medicină, biologie şi filo-

zofie l-au făcut, în câţiva ani, un serios rival al şcolii de medicină legală din Paris, fondată de Orfila şi Devergie.

Spre finele sec. al XVIII-lea şi începutul sec. al XIX-lea, în unele ţări europene au fost interzise judecăţile inchiziţionale secrete şi s-a introdus procesul deschis (transparent) de judecată, care obliga medicul expert să-şi prezinte şi să-şi argumenteze public concluziile. Această decizie progresivă a contribuit la dezvoltarea medicinei legale ca ştiinţă specifică[38].

La începutul sec. al XVIII-lea, în Sankt Petersburg şi Moscova existau instituţii medico-administrative, numite *fizicate*[39]. Activitatea lor era reglementată prin instrucţii speciale, în care se menţionau funcţiile lor în organizarea serviciului medical. Fizicatele erau responsabile şi de problemele expertizei medicale, atât medico-legale, cât şi medico-militare. Aceste obligaţiuni se îndeplineau chiar din primii ani de existenţă a fizicatelor. În instrucţiunile date existau şi indicaţii asupra cercetărilor pe cadavre în caz de suspectare a morţii violente.

În instrucţiile de reorganizare (1793 şi 1798) a fizicatelor, de asemenea, se indică, cazurile când se efectuează cercetările medico-legale: „În leziuni corporale, omucideri, intoxicaţii mortale… Cercetările erau îndeplinite de către *ştadt-fizic* împreună cu adjunctul lui. Ambele instrucţii mărturisesc despre responsabilitatea *ştadt-fizicienilor* la executarea cercetărilor cu caracter medico-legal[40].

În Rusia, studierea medicinei legale, ca disciplină s-a început în anul 1709 în cadrul Catedrei de anatomie (condusă de I. Erasmus) a Facultăţii de Medicină a Universităţii din Moscova. Prima catedră unde se studia medicina legală se numea „Catedra de anatomie, fiziologie şi ştiinţe medico-legale”. În premieră ea a fost organizată în 1798 la Academia Medico-Chirurgicală din Petersburg, şi condusă iniţial de profesorul I. Ringebroig, apoi de S. Gromov (din

1806). Ulterior, catedre similare au fost organizate: în 1802 − la Universitatea din Derpt (şef – Izenflamm, apoi – Samson Gimmelstiren); în 1804 − la Universitatea din Moscova (şef – Ivan Vensovici, apoi Efrem Muhin); în 1806 – la Universitatea din Vilnius (şefi – B. Boruk şi Lëbenvein); în 1814 – la Universitatea din Kazan (şefi – G. Blosfeld şi I. Gvozdiov); în 1835 – la Universitatea din Kiev (şefi – L. Leonov, F. Mering, F. Ergardt)[41].

Merită evidenţiat unul din primii profesori universitari − *Francisco Keresturi* (1735–1811), care a pus bazele sistemice de studiere a medicinei legale în Rusia. Pe parcursul activităţii sale pedagogice (1764–1804), el s-a manifestat ca un talentat pedagog, medic, savant şi practician. A pledat pentru studierea armonioasă a anatomiei şi medicinei legale. Pentru prima dată a introdus la Universitatea din Moscova experienţele demonstrative pe animale, în scopul studierii principiilor de activitate funcţională a organismului viu. El insista la separarea medicinei legale de igiena socială, evidenţia importanţa medicinei legale în descoperirea infracţiunilor. Este cunoscută alocuţiunea publică a lui *Francisco Keresturi* din anul 1795 cu tema: „Oratio de Politia Medica ejusgene in Rusia usa” („Despre medicina de poliţie şi folosirea ei în Rusia”)[42].

Din 1796, *F. Keresturi* a fost ajutat, la orele practice cu studenţii, de către *Ivan Andreevski* (1759–1809), ulterior devenit doctor în medicină, profesor extraordinar la Universitatea din Moscova. În 1799, alocuţiunea lui *F. Keresturi* a fost tradusă din limba latină în limba rusă de către *Ivan Kaşinski* − «Избранные предметы относительно судебной медико-хирургической науки»[43].

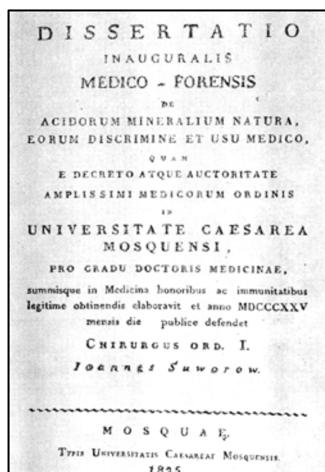
Alt savant renumit, reprezentant al şcolii moscovite, a fost *Efrem Muhin* (1766–1838), care a lăsat drept moştenire numeroase lucrări ştiinţifice şi destoinici discipoli. Printre aceştia au fost *Nikolai Pirogov, Serghei Botkin, Ivan Secenov, Alexei Belokrâlkin ş.a.*

De menţionat că până în anii 30–40 ai secolului al XIX-lea, în Rusia, studiile la facultăţile de medicină se desfăşurau în baza limbii latine, iar majoritatea tezelor şi manualelor erau perfectate, de asemenea, în latină. Pentru trecerea la studierea disciplinelor medicale în limba rusă a pledat *Ivan Vensovici, Efrem Muhin* şi alţi savanţi[44].

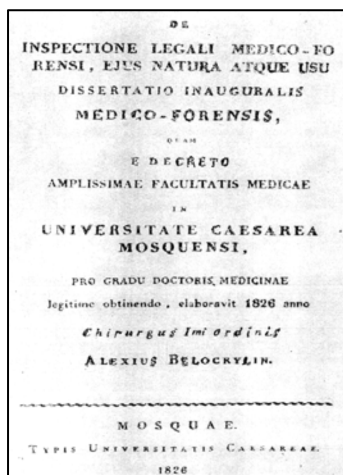

ORATIO
DE
Politia Medica ejusque in Rossia usu

IN
SOLENNIBUS ANNIVERSARIIS IMPERII
AB
AUGUSTISSIMA et POTENTISSIMA MONARCHA
MAGNA DOMINA
CATHARINA II,
TOTIUS ROSSIAE
IMPERATRICE et AUTOCRATORE,
SAPIENTISSIMA PATRIAE MATRE,
ANTE ANNUM XXXIII SUSCEPTI,
AB UNIVERSITATE CAESAREA MOSQUENSI
RITE AC PIE CELEBRANDIS,
A. D. XXVIII Junii anni cIɔIɔccxcv
HABITA
A
FRANCISCO KERESTURI
Consil. Aulic. Med. Doct. et Profess. P. O.

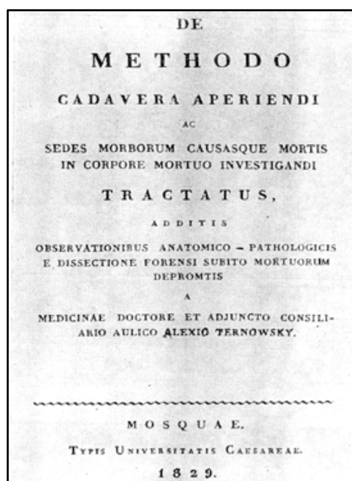
MOSQUAE,
Typis Caesareae Mosquensis Universitatis
Apud Rüdigerum et Claudium.
1795

DISSERTATIO
INAUGURALIS
MEDICO - FORENSIS
DE
ACIDORUM MINERALIUM NATURA,
EORUM DISCRIMINE ET USU MEDICO,
QUAM
E DECRETO ATQUE AUCTORITATE
AMPLISSIMI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE CAESAREA
MOSQUENSI,
PRO GRADU DOCTORIS MEDICINAE,
summisque in Medicina honoribus ac immunitatibus legitime obtinendis elaboravit et anno MDCCCXXV mensis die publice defendet
CHIRURGUS ORD. I.
Joannes Suworow.

MOSQUAE,
TYPIS UNIVERSITATIS CAESAREAE MOSQUENSIS.
1825

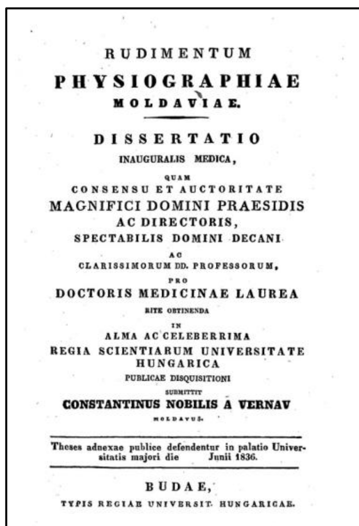

DE
INSPECTIONE LEGALI MEDICO-FORENSI, EJUS NATURA ATQUE USU
DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICO-FORENSIS,
QUAM
E DECRETO
AMPLISSIMAE FACULTATIS MEDICAE
IN
UNIVERSITATE CAESAREA
MOSQUENSI,
PRO GRADU DOCTORIS MEDICINAE
legitime obtinendo, elaboravit 1826 anno
Chirurgus Imi ordinis
ALEXIUS BELOCKYLIN.

MOSQUAE.
TYPIS UNIVERSITATIS CAESAREAE.
1826

DE
METHODO
CADAVERA APERIENDI
AC
SEDES MORBORUM CAUSASQUE MORTIS
IN CORPORE MORTUO INVESTIGANDI
TRACTATUS,
ADDITIS
OBSERVATIONIBUS ANATOMICO - PATHOLOGICIS
E DISSECTIONE FORENSI SUBITO MORTUORUM
DEPROMTIS
A
MEDICINAE DOCTORE ET ADJUNCTO CONSILIARIO AULICO ALEXIO TERNOWSKY.

MOSQUAE.
TYPIS UNIVERSITATIS CAESAREAE.
1829.

Printre cei care au contribuit la combaterea bolilor contagioase la începutul secolului XIX a fost şi basarabeanul din judeţul Bălţi *Constantin Vârnav* (1806–1877), doctor în medicină, renumit savant medic, care considera că autopsia persoanelor decedate de pe urma bolilor contagioase, în fiecare caz aparte, ajută la stabilirea corectă a diagnosticului maladiei.

RUDIMENTUM
PHYSIOGRAPHIAE
MOLDAVIAE.

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA,
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS
AC DIRECTORIS,
SPECTABILIS DOMINI DECANI
AC
CLARISSIMORUM DD. PROFESSORUM,
PRO
DOCTORIS MEDICINAE LAUREA
RITE OBTINENDA
IN
ALMA AC CELEBERRIMA
REGIA SCIENTIARUM UNIVERSITATE
HUNGARICA
PUBLICAE DISQUISITIONI
SUBMITTIT
CONSTANTINUS NOBILIS A VERNAV
MOLDAVUS.

Theses adnexae publice defendentur in palatio Universitatis majori die Junii 1836.

BUDAE,
TYPIS REGIAE UNIVERSIT. HUNGARICAE.

C. Vârnav este primul basarabean care a susţinut teza de doctor în medicină (1836), scrisă în limba latină, consacartă geografiei, climei, faunei, învăţământului şi medicinei plaiului natal. Semnificativ este că teza de doctor se începe cu cuvintele poetului Ovidiu: „Ai o senzaţie atractivă care nevrând te apropie de ţară şi nu permite celor născuţi în ea s-o uite”. În 1837 el începe activitatea de medic la Iaşi, ca în ultimii ani din viaţă să lucreze la spitalul „Sf. Spiridon”[45]

În aceste perioade, în ţările Europei devin cunoscuţi mai mulţi savanţi, care au contribuit la prosperarea medicinei legale. Dintre aceştia au făcut parte: *Orfila, Brouardel, Lacassagne, Tardieu* (Franţa), *Casper, Liman, Strassman* (Germania), *Hoffmann, Haberda* (Austria), *Teylor, Smith* (Anglia), *Mascha* (Praga), *Uotila* (Finlanda), *Pittson* (SUA) ş.a.[46].

Ca şi în Europa, în America, odată cu permisiunea cercetărilor pe cadavre (1759), asistăm la dezvoltarea medicinei legale. În anul 1823 apare prima lucrare de spe-

cialitate a lui *Th. Beck*, intitulată „Elements of Medical Jurisprudense”.

Mulţi ani la rând, în SUA au funcţionat două sisteme de cercetări cu caracter medico-legal: de *coronerat* şi de *expertiză medico-legală*. Coronerii sunt anchetatori aleşi pe un termen de 3-4 ani, din obligaţiunile cărora făcea parte nu doar cercetarea prealabilă a cazurilor de suspectare a morţii violente, ci şi examinarea cadavrelor (uneori, cu efectuarea autopsiei). În majoritatea statelor americane, coronerii nu dispuneau de studii medicale. În unele state funcţionau şi institute de medicină legală[47].

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Европин А.К. *Исторический очерк кафедры судебной медицины с токсикологией при императорской Военно-медицинской академии*. СПб, 1898, с.2-3.
2. Игнатовский А.С. *Происхождение и состав судебной медицины*. Москва:«Медицина» 1895, № 38-42.
3. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
4. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
5. Minovici, M. *Tratat complect de medicină legală*. Bucureşti, 1928, vol. 1, p.99.
6. Moraru, I. *Medicina legală*. Bucureşti, Editura Medicală, 1967.
7. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.

8. Ander, Z., Bilegan, I., Molnar, V. *Medicina legală*. Bucureşti, 1966, p.10-11.
9. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
10. Daicoviciu, A. *Dacii*. Bucureşti, Ed. Ştiinţifică,1965.
11. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
12. Samarian, P.G. *Medicina şi Farmacia în trecutul românesc*. Bucureşti, 1938, vol. II, p.441.
13. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei şi învăţământului medical în România*. Bucureşti: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
14. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
15. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, р.230.
16. Коштоянц Х.С. *Очерки по истории физиологии в России*. М.-Л., 1946, р.94.
17. Чистович Я.А. *История первых медицинских школ в России*. СПб, 1883, с.468.
18. *Дополнение к актам историческим*. СПб, 1846, т.1, доп., №.114.
19. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
20. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei şi învăţământului medical în România*. Bucureşti: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
21. Громов А.П. *Судебная медицина в Китае*. // Суд-мед. эксперт, 1993, №.2, с.44-45.
22. Ander, Z., Bilegan, I., Molnar, V. *Medicina legală*. Bucureşti, 1966, p.10-11.
23. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universităţii, Cluj, 1937, p.9-10.
24. Baciu, Gh. *Despre istoricul medicinei legale (comunicare 2)*. Revista „Ştiinţa”, Chişinău, 1996, nr.4, p.7-10.

25. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
26. Minovici, M. *Tratat complect de medicină legală*. Bucureşti, 1928, vol. 1, p.99.
27. Renouard, P.V. *Histoire de la medicine*. Paris, Baillieere, 1846, vol.2, p.303.
28. Райский М.И. *Судебная медицина*. М., 1953, с.5.
29. Thorwald, J. *Un secol de luptă cu delicvenţa*. Traducere: Dumitru Dorobăţ şi Gheorghe Scripcaru. Iaşi, Editura „Moldova", vol. 2, 1997, p.147.
30. Baciu, Gh. *Din istoricul cercetărilor ştiinţifice medico-legale*. // Congresul II al medicilor legişti din RM , consacrat aniversării a 60-a de la formarea Centrului de Medicină Legală. Chişinău, 2011, p.15-19.
31. Emmert, Carl. *Руководство судебной медицины* (перевод). СПб., 1901, с.46.
32. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
33. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
34. Змеев Л.Ф. *Чтение по врачебной истории России*. СПб, 1896, с.173.
35. Чистович Я.А. *История первых медицинских школ в России*. СПб, 1883, с.468.
36. Солохин, А.А., Солохин, Ю.А. *Судебно-медицинская наука в России и СССР в XIX–XX столетиях*. Москва, 1998, 210с.
37. Thorwald, J. *Un secol de luptă cu delicvenţa*. Traducere: Dumitru Dorobăţ şi Gheorghe Scripcaruю Iaşi, Editura „Moldova", vol. 1, 1997,p.148-150.
38. Сапожников Ю. С, Гамбург А. П. *Судебная медицина*, Киев. 1976, с.9.
39. Голиков И. *Деяния Петра Великого, мудрого преобразователя России*. Москва, 1788, т.V, с. 88-89.

40. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
41. Солохин А.А., Солохин Ю.А. *Судебно-медицинская наука в России и СССР в XIX–XX столетиях*. Москва, 1998, 210 с.
42. Коштоянц Х.С. *Очерки по истории физиологии в России*. М.-Л., 1946, с.94.
43. Черваков В.Ф., Матова Е.Е., Шершавкин С.В. *150 лет кафедры судебной медицины I МОЛМИ*. Москва: «Медгиз»,1955, с.4-9.
44. *Судебная медицина*. Под ред. В. М. Смольянинова. Москва, 1975, с.5.
45. Тестемицану Н.А., Попушой Е.П., Йокса В.Л. *Видные врачи Молдавии*. Кишинев, 1985, с.28-39.
46. Райский М.И. *Судебная медицина*. М., 1953, с. 5.
47. Сапожников Ю.С, Гамбург А.П. *Судебная медицина*, Киев, 1976, с.9.

Probele medico-legale prezintă o sinteză dintre probele obţinute prin percepere directă şi cele obţinute prin raţionamente, pentru că examinarea consecinţelor unei violenţe permite reprezentări ca şi deducţii etiologice sau patogenice, plecând de la constatări directe. Numai proba medico-legală este susceptibilă de o evaluare ştiinţifică.

Gheorghe Scripcaru

II
APLICAREA CUNOŞTINŢELOR CU CARACTER MEDICO-LEGAL PE PLAIUL NATAL PÂNĂ LA 1812

Istoria dezvoltării medicinei legale în arealul actualului teritoriu al Republicii Moldova, spre regret, este încă puţin studiată. În lucrările publicate de istoricii medicinei, acestei ramuri de ştiinţă nu i se acorda atenţia cuvenită, deşi, pe parcursul secolelor, sunt descrise şi se păstrează multe documente care ne relatează despre participarea medicilor la efectuarea diferitelor forme de expertiză la solicitarea organelor de drept.

Textele lui Herodot despre Zamolxis relevă că învăţătorul daco-geţilor, după ce şi-a expus învăţăturile în faţa războinicilor – conducători ai ţărilor din munţii Dacogeţiei, la Sarmizegetusa, – a inaugurat „instituţia simptotică” în spaţiul euroasiatic, adică temeinicia nemuririi, într-un spaţiu mistic, după care, el s-a făcut nevăzut, în adâncul încăperilor subpământene (peşteră), în Muntele Sfânt. Până în prezent nu a fost descoperit vreun text lămuritor în acest perimetru… Medicii Dacogeţiei, atât de vestiţi în lumea antică, erau în stare să facă şi intervenţii chirurgicale pe creier, unele din ele fiind şi reuşite, cum este, de exemplu, cazul întâlnit în necropola de la Sărata-Monteoru, persoana, care a supravieţuit multă vreme după operaţie[1].

Istoricul Iordanes spunea că strămoşii noştri – geţii – aveau legi scrise, după care se conduceau în viaţa lor zi de zi[2]. Nu este exclus faptul că legile statului, existente pe atunci, prevedeau ca, în caz de necesitate, să se efectueze unele procedee de expertiză (examinare) a persoanelor pătimite.

Prin anii 70 î.Hr., iminenţa pericolului roman determină unificarea geto-dacilor şi crearea primului stat centralizat sub conducerea regelui Burebista. Odată cu moartea acestuia (44 î.Hr.), statul se destramă. În timpul domniei lui Decebal (87–106) se realizează din nou o unificare a populaţiei geto-dacice. Geto-dacii cunoşteau unele otrăvuri, animale şi vegetale. Ovidiu, exilat la Tomis, relatează că geţii erau pricepuţi în fabricarea şi practicarea anumitor forme de otrăvuri: „vârful săgeţilor cu venin de viperă"[3].

După înfrângerea lui Decebal în urma celor două războaie (101–102 şi 105–106), se constituie Dacia Romană. Medicina la acea perioadă se baza pe medicina populară.

În Imperiul Roman legea statală prevedea şi obliga cercetarea cadavrelor în scopul determinării cauzei morţii şi a leziunilor corporale. Teritoriile ocupate ale Ţării Moldovei constituiau partea de nord a Imperiului Roman, unde au fost zidite Valurile lui Traian pentru stăvilirea năvălirilor triburilor nomade de la Răsărit. Este firesc de presupus că în luptele cu aceste triburi, care se soldau cu moartea ostaşilor, în virtutea legilor în vigoare, corpurile decedaţilor erau examinate de către medicii legionari[4].

Se constată că timp de circa 600 de ani (sec. III–IX), informaţiile despre autohtonii din spaţiul carpato-danubian sunt foarte sporadice. Peste populaţia daco-romană, care ducea o modestă viaţă rurală, în secolele VI–VII s-au revărsat triburile slave, migraţia lor desfăşurându-se pe două axe: Valea Tisei şi teritoriile Moldovei. Invazia slavilor a oprit dezvoltarea populaţiei romanice, iar în secolele X–XIII, cnezatele şi voievodatele, în calitate de embrioni statali, se semnalează în întreagă arie carpato-danubiană. La începutul veacului al XII-lea, popoarele romanice s-au trezit lovite de tătari, care mai întâi au năvălit asupra ruşilor[5].

În publicaţiile ce ţin de istoria medicinei n-am întâlnit nici o informaţie despre autopsia persoanelor decedate sau despre necesitatea efectuării altor forme de expertize me-

dicale în timpul regimului otoman. Aceasta se poate explica prin atitudinea negativă a religiei islamice faţă de efectuarea unor astfel de cercetări.

Conform datelor studiate, până în anul 1400, pe teritoriul ţinutului moldav funcţionau tradiţiile medicinei empirice, practicată, în majoritatea cazurilor, de către bărbieri, vrăjitoare, descântătoare, babe doftoroaie sau de alte persoane anonime[6].

Pe parcursul secolelor XV–XVII, în Ţara Moldovei au activat medici greci, italieni, evrei şi germani. Primul medic care a fost chemat la curtea domnească (1465) a fost *Cataneo.* Pe Ştefan cel Mare mai mult timp l-au îngrijit doctorii *Mateo Muriano* şi *Leonardo Massari.* Practica medicală începe să funcţioneze stabil în secolul al XVIII-lea[7].

Până la apariţia învăţământului medical, literatura de specialitate se reducea doar la o serie de articole de popularizare, răspândite în periodicele şi în calendarele vremii, cu preocupări de medicină domestică, specifice bolilor care măcinau populaţia de pe acea vreme: ciuma, lepra, holera, sifilisul ş.a. Cele mai multe publicaţii prezintă un caracter evident educativ-sanitar: cum să ne păstrăm sănătatea; cum să venim în ajutor celor accidentaţi; cum să îngrijim o femeie care aşteaptă să nască. Se încerca şi explicarea ştiinţifică a noţiunilor de anatomie şi fiziologie, cu descrierea fiecărui organ în parte şi cu specificarea funcţiilor îndeplinite de acest organ[8].

Abia în 1475 a apărut primul document în care se aminteşte despre un medic străin, invitat de curtea domnească pentru examinarea rănii la piciorul lui Ştefan cel Mare, provocată pe timpul luptei de lângă Chilia[9].

Aportul vraciului în probleme judiciare iniţial apare în *Psaltirea Şcheiană* (1482), *Pravila de la Leud* (1500) şi *Catehismul lui Coresi* (1560).

Pentru prima dată, dispoziţii cu caracter medico-legal apar în *Pravila lui Vasile Lupu* (1646), care funcţionau atunci pe teritoriul Ţării Moldovei[10]. Ea prevedea clar, că

atunci când era vorba da o expertiză, trebuiau crezuţi cei mai buni, cei mai destoinici „doftori". În orice fel de răniri se impunea chemarea vraciului, pentru a stabili „gravitatea şi răspunderile" legate de producerea rănii. În toate circumstanţele legate de viaţa şi sănătatea omului, constatările vraciului erau cele mai pertinente şi concludente, pentru că „acesta cunoştea mai bine decât judecătorul" atare aspecte. Vraciul era crezut de justiţie fără depunerea jurământului, iar vracii–doftori se credeau înaintea celorlalţi vraci. Pravila împărţea rănile în două grupe: mortale (cele de la cap şi inimă) şi nemortale.

Acest document legiuitor mai prevedea numeroase forme de expertize în caz de otrăviri, răniri, deflorări, iresponsabilitatea bolnavilor psihici, dereglarea auzului şi graiului etc. Concomitent, se prevedeau diferite grade de acuzare, în funcţie de consecinţele prejudiciului. Unele teme din regulament erau bine determinate:

„Vraciul care a dat otravă feciorului pentru otrăvirea tatălui său, de ucis prin decapitare" (cap. 9, art. 11);

„Dacă rănitul nu ascultă sfatul vraciului şi se întâmplă că el moare, apoi pricina morţii este el singur, da nu rana lui" (cap. 14, art. 2);

„Bolnavul de minte, dacă îl ucide pe tatăl său, nici într-un caz nu poate fi pedepsit" (cap. 55, art. 4).

Pravilele sus-numite ocroteau „fetia”, pedepseau „siluirea” şi reglementau adopţia (luarea de suflet), prevăzând pedepse aspre pentru atare situaţii. Astfel, deflorarea se dovedea cu ţipetele femeii, cu sângele pe cămaşă şi cu constatările moaşei „pe care o vom crede” şi nu se pedepsea femeia dacă omora pe agresor în timpul violului. Incestul se pedepsea cu moartea, iar aberaţiile sexuale „peste fire”, ca incestul, bestialitatea şi sodomia, se pedepseau, de asemenea, cu moartea şi arderea cadavrului. Se prevedea posibilitatea divorţului pentru neputinţa sexuală (dovedită timp de 3 ani), perversiune şi nebunie, iar văduva nu se putea mărita timp de un an, pentru că „nu se putea şti dacă este îngreunată sau nu”. Se pedepsea bigamia ca şi adulterul, pentru care vinovată era totdeauna femeia. De asemenea, cel ce dădea ierbi, pentru ca o femeie să lepede, devenea ucigaş, iar femeia care îşi ucidea copilul „monstru” la naştere nu era pedepsită. Toate aceste situaţii trebuiau constatate şi atestate de vraci.

În *Pravile* pot fi întâlnite informaţii despre gradarea medicilor după competenţa lor profesională. Astfel, existau vraci destoinici, buni, mai puţin buni şi răi, care dăunează bolnavilor din cauza cunoştinţelor profesionale slabe. Dispoziţiile *Pravilelor* prevedeau condiţii în care „experţii” pot să-şi îndeplinească sarcinile. Ei pot examina victima vizual, palpator ori cercetând masele vomitive ale bolnavului.

Un rol deosebit se acordă cazurilor de divergenţă între a părerile vracilor şi martorilor, vracilor şi descântătoarelor şi mai ales ale doftorilor. Sunt reglementate gradele de însemnătate a mărturiilor medicilor în comparaţie cu ale bărbierilor şi descântătorilor. „Dacă vraciul, mai ales doftorii, spune că rana este mortală sau nemortală, lui trebuie de crezut mai mult decât unui rău bărbier sau descântător” (cap. 14, art.7).

Este curios şi faptul că în *Pravilele lui Vasile Lupu* sunt evidenţiate şi alte acţiuni contra sănătăţii şi vieţii oamenilor, cum ar fi: sugrumarea, sufocarea, loviturile sau alte forme de infracţiuni supuse expertizei (pruncuciderea, violul şi multe altele).

Anumite articole din *Pravile* prevăd şi sancţiuni în caz de otrăviri. Aceasta se explică prin faptul răspândirii otrăvirilor criminale. Sunt descrise cazuri când nici medicii nu-şi exercitau corect obligaţiunile profesionale, participând uneori la anumite acţiuni criminale în scopul asasinării unor persoane.

Pravilele lui Vasile Lupu prezintă un amplu „cod de legiuiri" cu caracter medico-legal. Dispoziţiile lui reflectă adecvat starea socială a timpului şi sunt orientate spre combaterea infracţiunilor comise contra sănătăţii, demnităţii şi vieţii populaţiei.

După 6 ani (1652) de la aprobarea *Pravilelor lui Vasile Lupu*, în Ţara Romanească au apărut Pravilele lui Matei Basarab, cu un conţinut aproape similar.

În secolele XVI–XVII, în Ţara Românească şi Moldova, tratarea bolilor se baza pe leacuri preparate din plante, pe larg folosite în cadrul medicinei casnice. Ierburile de leac erau culese de pe câmp sau cumpărate de la culegătorii de buruiene, aşa-numiţii ambulanţi, ori de la negustori specializaţi, care vindeau *specii,* adică rădăcini, frunze, flori, seminţe de plante medicale. Acestea se vindeau în prăvălii, împreună cu produsele de băcănie. Erau cunoscute şi plante dăunătoare sănătăţii, otrăvitoare, care puteau fi folosite în scopuri criminale.

La mijlocul secolului al XVI-lea, medicul domnitorului Moldovei Alexandru Lăpuşneanu a avut o misiune specială: de a-l otrăvi pe moştenitorul domniei Fraclide Despot. Ultimul a rămas în viaţă numai datorită acordării la timp a primului ajutor de către propriii medici. Ceva mai târziu, acelaşi medic şi prin aceiaşi metodă, l-a ucis pe Alexandru

Lăpuşneanu. În 1610, Mitropolitul Moldovei a recurs la serviciile unui medic italian din domnie pentru asasinarea feciorului domnitorului Ştefăniţă[11].

Cronicarul Ion Neculce scrie: „Ştefăniţă-Vodă dzisu că unii, pentru vrăjmăşia lui şi supărarea ce face boierilor, atunce la Tighina, la Bender, când l-au bolnăvit, să fie murit de otravă, dar adevărul nu se ştie, că Letopisăţul nu scrie nimica de acest lucru”[12].

Pe la 1650–1680, în timpul domniei lui Gheorghe şi Grigore Ghica, la curtea Ţării Moldovei activa în calitate de medic grecul Emanoil Timoni, reţinut prin bănuiala că ar fi fost cel care l-ar fi otrăvit pe Gheorghe Ghica la Constantinopol[13].

Alt caz este descris de Miron Costin: „A murit Ieremia-Vodă în anul 1716. Rămasu-i-a pomană în ţară mănăstirea, anume Suceviţa, de dânsul făcută. Iară la domnia ţării au stătut, după moartea lui, frate-său Simion-Vodă, nefiind feciorii lui Ieremia-Vodă încă în vârsta deplină. Era Simion-Vodă om matur de zile, sosit la bătrâneţe. Iară moartea lui, precum au rămas de om în om în ţară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna lui Ieremia-Vodă, trăgând domnia mai curând la feciorii săi, temându-se că să vor întemeia feciorii lui Simion-Vodă la domnia ţării, care fapte acelei doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei”[14].

În „Letopiseţul Ţării Moldovei” Ion Neculce scrie despre o otrăvire criminală ce a avut loc pe timpul domniei lui Constantin Cantemir: „Cantemir-Vodă trimisă sol pe Gavriliţă în Ţara Românească la Şerban-Vodă, că, vădzu că s-au mâniat Şerban-Vodă pentru Iordachi şi pentru căci nu s-au închinat la Iaşi, de pe acum se adeverise, când l-au pus domn. Şi întorcându-se Gavritiţă înapoi, îndat-au şi murit. Dzic să-l fie otrăvit Şerban-Vodă. Caută de-amu înainte de vedzi ce a lucrat zavistea şi răutatea în Moldova

şi-n Ţara Românească, de pizma lui Şerban-Vodă şi-a Cupăreştilor ce au avut veche” [15].

Nu întâmplător la curţile domneşti exista obiceiul, născut din grija domnitorilor de a se apăra de otrăvire, numit „luarea credinţei”. Paharnicul domnesc „înainte de a oferi paharul domnului, trebuia să „ia credinţa”, adică să guste cu un pahar mai mic, spre a vedea dacă vinul nu a fost cumva otrăvit[16]. De asemenea, stolnicul avea obligaţia de a gusta din felurile de mâncare aduse la masa domnească.

Acest obicei dăinuia încă de pe vremea lui Ştefan cel Mare, după cum arată şi Mihail Sadoveanu în romanele sale istorice. La 29 august 1471, când s-a produs marele cutremur, domnitorul prânzea cu boierii şi „dumnealui, Dajbog paharnicul, tocmai dregea stăpânului său, turnând vin în cupa de argint şi luând credinţa”[17]. Dacă domnul nu lua masa la palat, „credinţa” era luată, în lipsa paharnicului, de către gazda sa. În *Fraţii Jderi*, M. Sadoveanu scrie că Ştefan Vodă, fiind oaspetele lui Simion Comisul, la o masă improvizată „sub streaşina pădurii”, ceru gazdei: „Osteneşte-te şi toarnă-mi vin. Fii paharnicul meu astăzi, ia credinţa şi apoi umple cupa”[18].

Luarea credinţei se practica şi la curţile voievozilor de mai târziu. În „Nunta Domniţei Ruxandra” se arată cum a venit lângă Măria Sa (Vasile Lupu), cu pocalul de argint, marele paharnic: a turnat vin, a gustat el întâi şi a înfăţişat Măriei Sale băutura[19]. Descriind ospăţul dat de Duca-Vodă în cinstea solului străin, abatele de Marenne, în „Zodia Cancerului” M. Sadoveanu zice: „Stolnicul punea înaintea lui Vodă vasul de argint cu felul de mâncare rânduit, ridicând capacul, şi cu lingura lui gusta, în văzul tuturor. De asemenea, cuparul dregând, sorbea credinţa din cupa aurită şi pe urmă o aşeza înaintea stăpânului său”[20].

În 1694, cronicarul Miron Costin descrie autopsia de la Lvov a lui Gheorghe Duca, îngropat la Cetăţuia, când doftorii (vraciul) „l-au spintecat după ce a murit şi au consta-

tat că plămânul alb era ars de sete şi inima mare ca la junc”[21]. Nicolae Iorga mai descrie moartea lui Constantin Mavrocordat (1769) printr-un traumatism cranio-cerebral.

Deschideri de cadavre sunt menţionate şi în scrierile lui Dimitrie Cantemir, în care se arată că „domnitorii, după ce mureau, erau îmbălsămaţi cu mirodenii”. El defineşte agonia „ca lupta sufletului cu trupul în ceasul morţii şi recomanda ca mortul să nu fie îngropat 3 zile, deoarece, „cuprins de leşin”, riscă să fie îngropat de viu”[22]. Cele spuse de D. Cantemir, în mod direct, se atribuie la activitatea medico-legală.

Se cunoaşte că Dimitrie Cantemir avea o erudiţie enciclopedică în mai multe domenii (istorie, geografie, filozofie, matematică etc.), inclusiv medicină, pe care a studiat-o la Academia Patriarhiei Ortodoxe din Constantinopol, urmând apoi cursurile susţinute de Alexandru Mavrocordat. Mai târziu, şi-a perfecţionat cunoştinţele în domeniul anatomiei la Prima Şcoală de Medicină din Moscova. Curios este şi faptul că Dimitrie Cantemir, în lucrarea sa *Descriptio Moldaviae* (1727), analizează unele prevederi din Pravilele lui Vasile Lupu, specificând că aceasta legiuire reprezintă o traducere a textului grecesc al lui Eustratie, text care, la rândul său, era copiat din textul în limba latină al juristului Prosper Farinaci şi tipărit la Venezia între anii 1609 şi 1614. Totodată, D. Cantemir subliniază că Vasile Lupu a adăugat la legea tradusă elemente din obiceiurile pământului (neamului) nostru[23].

La 1777, Domnitorul Moldovei, printr-o hotărâre a sa, introduce postul de vraci orăşenesc (de poliţie) la Iaşi cu dreptul de a deschide farmacie. Medicul era remunerat din veniturile mănăstirii. În acest timp începe activitatea „comisiei de doftori”, care coordona invitaţia şi angajarea la lucru a medicilor[24].

M. Cotrău şi I. Gheorghiţă menţionează: „dr. Fotache livra medicamente Spitalului „Sf. Spiridon” (Iaşi) şi nu se

ştie cât a funcţionat această spiţerie. Peste un timp, dr. Fotache a fost reţinut la Kiev, bănuit de ruşi că a fost amestecat în uciderea lui Ghica-Vodă, însă în 1794 „dr. Fotache şi-a vândut prin „sultanmezat” locul cu trei dughene din poarta Curţii Gospod”[25].

P. Pruteanu arată că în anul 1795 la Iaşi, în calitate de medic al poliţiei, activa doctorul Evstahie Atanasiu, care în anul 1820 a căpătat pentru cei 25 ani de slujbă un hrisov de pensionare. Acesta a fost primul caz de pensionare a unui medic în ţările române[26].

Din secolul al XVIII-lea se introduce controlul administrativ asupra exercitării practicii medicale. Astfel, în 1795, un decret domnesc hotărăşte: doctorii veniţi din nou în *poliţia* Bucureşti să nu poată exercita funcţia până ce „archiatrosul” nu-i va cerceta de au „praxis”, de sunt „în adevăr doftori cu vreo mărturie scrisă”. În 1809 se stabileşte că „Comitetul Carantinelor” şi „Comisia Doftorească” din cele două Principate Româneşti sunt însărcinate cu verificarea diplomelor persoanelor care doresc să practice medicina[27].

Ceva mai târziu se hotărăşte ca titlul academic – de doctor în medicină – să fie acordat după absolvirea celor şase ani de cursuri cu lucrări de laborator şi activitate practică, la una din cele trei facultăţi de medicină – din Bucureşti, Iaşi şi Cluj. Medicii care au obţinut titlul academic au dreptul să se specializeze într-o anumită ramură medicală.

În legătură cu controlul activităţii practicii medicale şi stabilirea eventualei greşeli, în prima jumătate a sec. XIX întâlnim o serie de dispoziţii oficiale. Astfel, în 1803 se porunceşte ca medicul-şef (arhiiatrosul) să cerceteze cazul unor medici, „care, înţeleşi cu anumiţi farmacişti (spiţeri), nu prescriau decât reţete ininteligibile, ce puteau fi efectuate numai de persoanele care înţelegeau”. Asemenea fapte erau sancţionate[28].

V.A. Urechia[29] menţionează un document cu caracter medico-legal, datat cu anul 1803 şi eliberat de un „ţirah” (chirurg) în legătură cu omorârea unui hoţ „de către zapciu, care l-a ars pe piept şi pântece” ca să-l facă să-şi divulge complicii. Medicul face o descriere a leziunilor corporale stabilite.

Unii autori, fără argumentare istorico-ştiinţifică, consideră că primele autopsii pe teritoriul ţinutului nostru au fost efectuate pe timpul războiului ruso-turc (1806–1812). Drept pretext pentru efectuarea lor au servit epidemiile de tifos exantematic şi pestă, care au apărut spre finele sec. XVIII şi începutul sec. XIX, fiind răspândite de oştirile turceşti din sudul Dunării. Autopsia cadavrelor, în caz de suspectare a bolilor contagioase, avea o importanţă medico-sanitară. Ea se efectua la insistenţa organelor sanitare ruse care erau interesate ca infecţiile să nu atace militarii ruşi. În anii 30 ai sec. XIX se legalizează şi se efectuează primele autopsii medico-legale, publicându-se şi primele lucrări în domeniul medicinei legale[30].

Între anii 1806 şi 1812 s-a impus îngroparea cadavrelor cel mai devreme după 24 ore de la deces, iar în cazurile de moarte subită era necesar a întreprinde un control al cauzelor „prin mijlocirea doctorilor sau altor obraze, ca să vază şi să se dezgroape pricina morţii care a fost”[31].

La 22 iunie 1811, Divanul Moldovei hotărăşte că „deschiderea trupurilor acelor ce se săvârşesc de moarte năprasnică … atârnă a se face de către ţirah”[32].

În anul 1812 întâlnim primul certificat medical (engrafon) a unei persoane, semnat de trei medici, eliberat pentru a fi folosit în faţa autorităţilor administrative locale. El este semnat de Selvestru Filiti, Constantin Darvari şi Constantin Caracas[33].

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi, 2000, 291p.
2. Dabija, N. *Geţii şi dacii*. // „Moldova Socialistă”, 10.06.1990.
3. Daicoviciu, A. *Dacii*. Bucureşti: Ed. Ştiinţifică, 1965.
4. *История медицины* (материалы к курсу медицины*)*. Под ред. Б. В. Петрова. М., 1954, т.1, с.80.
5. Teodor, D.Gh. *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI*. Iaşi, 1978.
6. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei şi învăţământului medical în România*. Bucureşti: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
7. Pruteanu, P. *Medici în Moldova înainte de regulamentul organic*. // Din istoria medicinei româneşti şi universale. Bucureşti, 1962, p.215-260.
8. Georgescu, I.F. *Primele manuale româneşti de medicină*. // Din istoria medicinei româneşti. Bucureşti, 1962, p.301-307.
9. Samarian, P.G. *Medicina şi Farmacia în trecutul românesc*. Bucureşti, 1938, vol. 2, p.441.
10. Lupu, V. *Carte românească de învăţătura de la Pravilele împărăteşti (Pravila lui Vasile Lupu)*. Iaşi, 1646 (citat de Longinescu S.G. *Medicina legală în vechile legiuiri româneşti*. „Curierul judiciar”, 1924). Alexandrescu, D. *Vasile Lupu şi opera sa legislativă*. // Analele Universităţii Iaşi, 1902–1903.
11. Esarcu, C. *Documente veneţiene (scrisoare din 20 decembrie 1560)*. // Revista pentru istorie, arheologie şi filozofie, an. 2, vol. I, fasc. I.
12. Neculce, I. *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Bucureşti: Editura „Minerva”, 1975 (citat de M. Cotrău. *Otrava şi viaţa*. Iaşi, 1993).

13. Cantemir, D. *Istoria Imperiului Otoman*. Bucureşti, 1876, p.419; Neculce, I. *Letopiseţul Ţării Moldovei*, Bucureşti, Ed. „Iorgu Iordan", 1955, p.140.
14. Costin, M. *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Bucureşti: Editura Tineretului, 1956.
15. Neculce, I. *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Bucureşti: Editura „Minerva", 1975 (citat de M. Cotrău. *Otrava şi viaţa*. Iaşi, 1993).
16. Donea, Al. *Picătura credinţei: trecut şi viitor în medicină*. Bucureşti, Editura Medicală, 1981.
17. Sadoveanu, M. *Viaţa lui Ştefan cel Mare*. Bucureşti: Ed. de Stat pentru Literatură şi Artă, 1954.
18. Sadoveanu, M. *Romane şi povestiri istorice*. Bucureşti: Ed. De Stat pentru Literatură şi Artă, 1961, vol. 1-2.
19. Cotrău, M. *Otrava şi viaţa*. Iaşi, 1993, p.119.
20. Sadoveanu, M. *Romane şi povestiri istorice*. Bucureşti: Ed. pentru Literatura şi Artă, 1961, vol. 1-2.
21. Costin, M. *Letopiseţul Ţării Moldovei*. Bucureşti: Ed. Tineretului, 1956.
22. Cantemir, D. *Istoria Imperiului Otoman*, Bucureşti, 1876, p.419; Neculce, I. *Letopiseţul Ţării Moldovei*, Bucureşti, Ed. „Iorgu Iordan", 1955, p.140.
23. Al doilea congres de medicină legală. Volum jubiliar. Bucureşti, 1992, p.4; Scripcaru, Gh. *Un secol de învăţământ, cercetare şi asistenţă medico-legală la Iaşi*. // Revista medico-chirurgicală a Societăţii de medici naturalişti din Iaşi, 1982, nr. I, p.183.
24. Морарю И.Г. *К истории судебной медицины в Румынии*. // Суд. мед. экспертиза. Тула, 1960, вып. 2, с.11-18.
25. Cotrău, M. *Otrava şi viaţa*. Iaşi, 1993, p.119.
26. Pruteanu, P. *Medici în Moldova înainte de regulamentul organic*. // Din istoria medicinei româneşti şi universale. Bucureşti, 1962, p.215-260.

27. Minovici, M. *Tratat complect de medicină legală*. Bucureşti, vol. I, 1928, p.401.
28. Moraru, I. *Medicina legală*. Bucureşti, Editura Medicală, 1967, p.36-37.
29. Urechia, V.A. *Istoria Românilor*. Vol. VIII, p.529; vol. IX, p.357 (citat de I. Moraru. *Medicina legală*. Bucureşti, 1967, p. 36).
30. Морарю И.Г. *К истории судебной медицины в Румынии*. // Суд. мед. экспертиза. Тула, 1960, вып. 2, с.11,18.
31. История медицины (материалы к курсу медицины). Под ред. Б. В. Петрова. М., 1954, т.1, с.80.
32. Moraru, I. *Medicina legală*. Bucureşti, Editura Medicală, 1967, p.36-37.
33. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 96 p.

Medicina legală ca ştiinţă se preocupă cu investigarea problemelor, care apar în practica penală şi civilă şi pot fi rezolvate numai prin folosirea informaţiilor cu caracter medical.

Edward Von Hoffmann, 1891

III
DEZVOLTAREA MEDICINEI LEGALE ÎN BASARABIA PE TIMPUL RUSIEI ŢARISTE

După anexarea Basarabiei la Rusia (1812), au fost formate noi organe administrative şi juridice, organizată (1813) Uprava Medicală, care servea drept instituţie medico-sanitară ce dirija activitatea tuturor medicilor. Ea era dotată de stat, se subordona Guvernatorului Basarabiei, iar în aspect medico-organizatoric – Departamentului Medical al Ministerului de Interne al Rusiei.

Administraţia medicală locală din Upravă coordona şi aspectele serviciului medico-legal; în primul rând, examina plângerile de la conducerea gubernială sau ale judecătoriilor asupra medicilor implicaţi în activităţi medico-legale. Upravele medicale erau obligate să prezinte conducătorilor din gubernii propuneri ce ţin de ridicarea nivelului de lucru în serviciu. Ele erau în drept să aplice mustrare medicilor respectivi, controlau rapoartele medico-legale. Raportul de expertiză medico-legală putea fi anexat în calitate de probă la dosarul respectiv doar cu viza Upravei medicale[1].

În perioada dată, examinarea persoanelor în viaţă se efectua în următoarele cazuri: pentru aprecierea posibilităţii de încorporare în serviciul militar; în expertizele psihiatrico-judiciare; în cazul agresiunii fizice, în expertizele obstetrico-ginecologice; în cazul infracţiunilor profesionale ale medicilor etc. Medicii de judeţ efectuau examinările persoanelor în incinta poliţiei, judecătoriei şi în alte instituţii. Se practicau şi examinări la domiciliu, dacă bolnavii nu puteau să se deplaseze la medic.

Se cunoaşte că în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Rusia au avut loc desfiinţarea feodalismului şi instalarea sistemului capitalist de dezvoltare. Aceasta, la rândul său, a contribuit la schimbarea sistemului de orânduire statală. Astfel, în anul 1819, Ministerul de Poliţie se uneşte cu Ministerul Afacerilor Interne. În 1822, Departamentul Medical de pe lângă Ministerul Învăţământului Public se uneşte cu cel de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne. În 1836 se aprobă Regulamentul noului Departament Medical, conform căruia erau prevăzute funcţiile medico-legale. În 1841 este aprobată noua structură a Departamentului Medical, care devine organul suprem imperial în „probleme medicale, poliţioniste şi medico-legale" şi care a existat până la 1904[2].

În 1827, Departamentul Medical a început elaborarea Regulamentului de cercetare medico-legală a cadavrelor. Peste un an, acest Regulament a fost inclus într-un Cod comun de legi (volumul XIII) şi publicat într-o ediţie aparte (1829), în calitate de manual[3].

Chiar din primii ani după fondare, Departamentul Medical de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne, cu stricteţe, cerea îndeplinirea obligaţiunilor medico-legale. În 1842 şi 1853, guvernatorilor li se indica să ţină la control efectuarea autopsiei cadavrelor, fără întârziere, iar cei care nu respectau aceste indicaţii să fie sancţionaţi sever. Astfel, în 1844, Senatul guvernului, examinând cazul lui Simion Orlov, judecat pentru omorul soţiei sale prin înec, a stabilit că medicul judeţean, în certificatul de deces, în afara cauzei morţii, şi-a expus şi părerea referitor la vinovăţia inculpatului. Medicului i s-a aplicat mustrare aspră pentru depăşirea competenţei profesionale. Însă, cazul dat a servit drept motiv ca în 1847 să fie emis un decret prin care se stabilea statutul procesual-juridic al expertizei medico-legale[4].

În primii ani ai perioadei respective organele administrative locale (judecăţile, ispravnicul, poliţia etc.) ordonau efectuarea obligatorie a cercetărilor pe cadavrele persoanelor decedate subit. Cei care încălcau această dispoziţie erau aspru pedepsiţi. Aceste cerinţe erau dictate de teama izbucnirii şi răspândirii pestei, holerei şi a altor boli contagioase[5].

Examinările medico-legale ordinare cu scopul aprecierii prezenţei şi caracterului leziunilor corporale se efectuau relativ rar, deşi astfel de examinări se făceau concomitent cu rapoartele cercetărilor pe cadavre. S-au păstrat date referitoare la examinarea medico-legală a patru pătimiţi din Tighina, efectuată în februarie 1813 de către inspectorul Upravei Medicale din Tighina, doctorul în medicină Iosif Volfingher[6].

Certificatele menţionate au fost perfectate în limbile rusă, latină şi română, reprezentând primele documente depistate pe teritoriul ţinutului nostru. În ele sunt descrise minuţios motivele examinării, caracterul, localizarea şi dimensiunile leziunilor stabilite. Aprecierea gradului de gravitate al leziunilor constatate în sensul perceput la momentul actual de medicina legală nu se efectua, deşi adesea se menţiona esenţa subiectivă a valorilor lezionale pentru sănătatea persoanei respective.

Concomitent cu astfel de examinări ordinare se efectuau expertize obstetrico-ginecologice în caz de infracţiuni sexuale (violuri), perversiuni sexuale sau acţiuni perverse etc. Mai frecvent se practicau examinări pentru aprecierea stării sănătăţii, dacă persoana este capabilă să exercite obligaţiunile de serviciu sau executarea pedepsei stabilite; pentru determinarea caracterului de tratament sanatorial etc.

În mod obligatoriu, toate documentele examinărilor medico-legale erau prezentate pentru control şi se aprobau de Uprava Medicală, care exercita funcţia instanţei medi-

co-legale de gradul II. În cadrul Upravei Medicale din Basarabia actele se verificau colegial şi, în funcţie de calitatea perfectării şi argumentării concluziilor elaborate, se aprobau sau nu. În unele cazuri se propuneau observaţii referitoare la defectele stabilite. Dacă era necesar, se recomanda efectuarea cercetărilor suplimentare sau secundare, se propunea studierea unele teme din domeniul medicinei legale etc.

Se practicau pe larg examinările psihiatrico-legale, iar în caz de necesitate se efectuau investigaţii suplimentare în spitalul orăşenesc din Chişinău sau în cele militare (deschise în 1817–1828). Un număr impunător de expertize psihiatrice s-au efectuat la începutul sec. XX, în timpul epidemiei neuropsihice, cunoscută sub denumirea „psihoza", din Balta[7].

Corpurile delicte de origine biologică (organele interne), precum şi resturile de hrană, masele vomitive etc. se cercetau în scopul determinării substanţelor toxice. De obicei, cercetările se executau în prezenţa membrului Upravei Medicale în una din cele trei farmacii existente la Chişinău. De asemenea, se examinau obiectele cu urme suspecte de sânge, resturile de nou-născuţi sau de oseminte etc[8].

Spre finele anilor 40 ai sec. XIX, în componenţa Upravei Medicale din Basarabia activau circa 20 de medici orăşeneşti şi de judeţ. Adesea şi medicii militari participau la examinarea populaţiei civile. Deci, numărul real al medicilor era cu mult mai mare decât cel indicat[9].

Condiţiile climaterice favorabile ale plaiului moldav şi privilegiile acordate de regimul ţarist persoanelor expulzate în Basarabia au contribuit la creşterea numărului de cadre medicale. Dacă vom ţine cont şi de existenţa moaşelor, ajutorilor de medici, bărbierilor, descântătorilor, numărul lucrătorilor medicali în această perioadă era considerabil.

În anul 1841 se decretează o altă dispoziţie – referitoare la structura Consiliului Medical, conform căreia, acesta devenea organul suprem de conducere în Imperiul Rus în probleme „medico-ştiinţifice, medico-poliţiste şi medico-judecătoreşti”. Dispoziţia dată a fost în vigoare până în anul 1904[10].

Pe parcursul sec. XIX au existat trei instanţe de coordonare a serviciului medico-legal. Prima era reprezentată de medicii de judeţe şi de poliţie, iar a doua instanţă era Uprava Medicală. Instanţa medico-legală supremă (instanţa a treia) se considera Consiliul Medical, care inspecta upravele medicale, formula concluziile şi opiniile asupra expertizelor medico-legale complicate, parvenite din teritorii.

După reforma judiciară din 1864, activitatea medico-legală pe teren, de altfel, ca şi până la reformă, se efectua de către medicii de poliţie şi de judeţe. Ei se supuneau secţiilor medicale de pe lângă conducerea gubernială. Medicii judiciari continuau să supravegheze starea sanitaro-igienică din oraşe şi urbe şi, totodată, exercitau funcţia de experţi. Această activitate s-a complicat considerabil în legătură cu noua reformă judiciară, deoarece corespondenţa în formă scrisă cu judecătoriile a fost înlocuită cu participarea nemijlocită a medicilor legişti în şedinţele judecătoreşti. Aceşti specialişti erau obligaţi să îndeplinească un spectru larg de obligaţiuni: să inspecteze calitatea produselor alimentare puse în vânzare, să supravegheze curăţenia pieţelor şi străzilor, starea sanitară a fabricilor, uzinelor, să întreprindă măsuri antiepidemice, să acorde ajutor medical în caz de accidente, să efectueze diverse examinări etc.[11].

Un eveniment important pentru populaţia Basarabiei l-a constituit deschiderea, în decembrie 1817, a Spitalului orăşenesc din Chişinău. În perioada iniţială spitalul includea un bloc cu 1,5 etaje şi o biserică, cu faţada orientată la strada Moscova, actualmente bulevardul Ştefan cel Mare

(Spitalul de Ortopedie şi Traumatologie). Primul medic al Spitalului orăşenesc din Chişinău a fost doctorul în medicină Iosif Volfingher, care deţinea şi funcţia de inspector al Upravei Medicale din Basarabia. După pensionare, dumnealui continua să presteze servicii medicale populaţiei din urbe. Decedează de holeră pe timpul epidemiei din anul 1848.

Aspectul Spitalului orăşenesc din Chişinău

În 1842, în curtea spitalului se mai construiesc două clădiri cu 2 niveluri, pentru bărbaţi şi femei. În 1870, el obţine statut de Spital Gubernial de zemstvă, cu o capacitate de 100 paturi, 13 medici şi peste 40 de alţi lucrători medicali (felceri, moaşe, infirmiere). Cu timpul, spitalul devine un centru medical specializat. În 1886 sunt deschise cabinete de analize, microscopie, morfopatologie şi secţia de experienţe pe animale. Primele cercetări pe cadavre au fost efectuate de către medicul Serghei Cruşinski, în 1824. Morga spitalului, care există şi în prezent, a fost construită în anul 1886.

În această instituţie medicală, concomitent cu lucrul curativ şi măsurile sanitaro-epidemiologice respective, se realizau şi anumite activităţi medico-legale. Iosif Volfingher a fost unul dintre primii medici care a efectuat diferite expertize medico-legale. Această activitate includea mai multe examinări ale persoanelor pătimite, cercetări ale cadavrelor în baza examenului extern, iar în cazul unor leziuni imense – se efectua şi cercetarea internă. Între anii 1818 şi 1824, asistenţa medico-legală a fost efectuată de către doctorul Budde, care l-a înlocuit pe Iosif Volfingher (în legătură cu obligaţiunile de serviciu)[12].

Este ştiut faptul că în anii 50–60 ai sec XIX moldoveanul Gheorghe Cucereanu (1814–1866) devenise cunoscut în Europa, după ce susţinuse în 1837, la Viena, teza de doctor în medicină cu tema „De infanticido”. Ulterior, şi-a continuat activitatea medicală în Austria.

În 1824, în Spitalul orăşenesc din Chişinău activa şi doctorul în medicină Serghei Gruşevschi. S-au păstrat informaţiile prezentate de el Guvernatorului Basarabiei, care conţineau caracteristica bolilor şi a cauzelor de deces al bolnavilor aflaţi în spital. Fiecare caz letal era însoţit de o succintă descriere a faptului, confirmată prin semnătura sa şi a administratorului respectiv. În această perioadă, în spital activa şi doctorul I.B. Şlighel, de numele căruia este legată efectuarea sistematică a cercetărilor anatomopatologice din Basarabia.

În 1885, secţia de psihiatrie a spitalului orăşenesc este transferată în clădirile vechi ale unui penitenciar din Costiujeni, unde se fondează Spitalul de psihiatrie. Primul medic-şef al acestui spital a fost doctorul în medicină, profesorul N.A. Alfeevski, care a depus un deosebit efort organizatoric la construcţia spitalului. Deseori, el participa la efectuarea unor expertize psihiatrico-judiciare. În activitatea sa, N.A. Alfeevski a fost ajutat de energicul medic basarabean Mihail Lion[13].

Unul din organizatorii medicinei de zemstvă în Basarabia a fost medicul **Nicolae A. Doroşevski** (1857–1910). În

1886, el a absolvit Academia Medico-Chirurgicală din Petersburg, iar din 1888 şi până la deces a locuit şi a activat la Chişinău. După o specializare la Paris, în laboratorul „Luis Pasteur”, el a organizat primul laborator bacteriologic (1890) la Spitalul orăşenesc din Chişinău. Mulţi ani la rând a lucrat în calitate de lector la Şcoala de Felceri şi Moaşe din Chişinău. A fost membru al Societăţii Ştiinţifice a Medicilor din Basarabia. Adesea, participa la efectuarea unor examinări cu caracter medico-legal.

Odată cu fondarea în Basarabia a spitalelor de zemstvă (1870), mulţi medici bine pregătiţi (A.V. Korceak-Cepurkovski, A.D. Koţovski, M.P. Raşcovici, M.E. Lion, N. Doroşevski, I.C. Şeptelici-Herţesco, I.E. Varzari etc.) au desfăşurat şi o activitate medico-legală.

În mod deosebit trebuie evidenţiată activitatea medico-legală a cunoscutului medic L.A. Marovski, care a activat în Basarabia timp de 9 ani (1871–1880). În calitate de inspector al Upravei Medicale, el a organizat Societatea medicilor şi a farmaciştilor din Chişinău, fiind ales şi primul preşedinte al acesteia. În calitate de experimentat medic legist şi om de înaltă erudiţie, era implicat în efectuarea celor mai complicate expertize medico-legale. Adesea era invitat şi la şedinţele de judecată, în calitate de expert.

În cercetarea persoanelor decedate, o anumită activitate prosectorală au efectuat specialiştii spitalelor din Chişinău şi din alte oraşe ale Basarabiei. Printre ei îl menţionăm pe N.A. AIfeevski, doctor în medicină, profesor de la Spitalului de psihiatrie din Costiujeni.

În primii ani de existenţă a zemstvei se practica pe larg sistemul mobil de asistenţă medicală (la chemare), inclusiv medico-legală. Mulţi medici, chiar şi ai Upravei de Zemstvă, nu preferau sistemul mobil de activitate. Astfel, în 1873 Uprava din judeţul Ackerman a propus Adunării de Zemstvă din Basarabia ca sistemul mobil de asistenţă medicală să fie lichidat[14]. Treptat, Zemstva a fost nevoită să renunţe la sistemul mobil, revenind la sistemul staţionar de prestări medicale populaţiei, ca fiind mai raţional. Spre finele sec. XIX, deja exista un sistem mixt de asistenţă medicală, în care medicii erau chemaţi la bolnavi numai în caz de urgenţă – intoxicaţii acute, naşteri complicate, traume imense, epidemii etc.[15].

În anul 1862, pentru prima dată în Rusia se editează jurnalul «Архив судебной медицины и общественной гигиены», care, în 1865, îşi schimbă denumirea în «Сборник сочинений по судебной медицине», iar în 1889 – «Вестник общественной гигиены, судебной и практической медицины». Din anul 1917 jurnalul nu s-a mai editat[16].

Numeroase probleme ştiinţifice în ramură la acea perioadă se discutau în cadrul secţiei de medicină legală la congresele medicilor din Rusia în memoria lui N.I. Pirogov, care s-au desfăşurat în anii 1884–1917. Principala problemă care se discuta la congresele medicilor, în memoria lui Pirogov, era ameliorarea condiţiilor de lucru ale medicilor legişti, apreciate la acea perioadă ca nesatisfăcătoare, necesitând modificări cu caracter legislativ. Unii delegaţi la şedinţele congreselor făceau o legătură directă între calitatea lucrului de expertiză şi nivelul de trai şi salarizarea specialiştilor[17].

La începutul anilor 80 ai sec. XIX, în cadrul upravelor de gubernii se creează birouri sanitare de zemstvă, care au existat până în anul 1905. Domeniul lor de activitate era foarte diversificat; de facto, ele se ocupau de toate prob-

lemele organizatorice medico-sanitare, exercitând concomitent şi funcţii medico-legale.

În Basarabia, Biroul sanitar a fost fondat în anul 1891. El era condus de renumitul medic **Axenti Korceak-Cepurkovski** (1857–1947), născut la Konstantinograd, gubernia Poltava. În 1883 absolveşte Facultatea de Medicină a Universităţii din Harkov. În 1892 editează revista «Врачебно-санитарная хроника Бессарабской губернии», iar în 1893 de sub tipar îi apare cartea «Материалы для истории земской медицины в Бессарабской губернии». Studiind căile de răspândire a holerei din 1894 în judeţul Hotin, A. Korceak-Cepurkovski concluzionează că holera se transmite nu doar prin apă, ci şi pe alte căi. În 1894 el susţine teza de doctor în medicină. În 1921 este ales academician al Academiei de Ştiinţe a Ucrainei.

Este cunoscut raportul lui A. Korceak-Cepurkovski la al II-lea Congres în memoria lui N.I. Pirogov al medicilor (1887) sub genericul „Referitor la problemele activităţii medico-legale a medicilor în general şi a celor de zemstvă în special”[18]. În acest raport se evidenţia că cercetările medico-legale necesită o pregătire şi cunoştinţe mai vaste decât cele ce se predau la universităţi. După părerea lui, obligaţiunile medicilor legişti şt ale medicilor de poliţie nu pot fi îndeplinite de fiecare medic, ci numai de către persoanele cu o pregătire specială. Această concepţie rămâne valabilă şi până în prezent.

Semnificativă este şi cuvântarea din 1891, susţinută de A. Korceak-Cepurkovski la al IV-lea Congres „Pirogov” al medicilor, în care Domnia sa din nou menţiona necesitatea creării unui contingent special de medici legişti ca-

lificaţi şi pregătiţi din cadrul medicilor de zemstvă sau orăşeneşti, care ar îndeplini numai activităţi medico-legale, eliberându-i concomitent de obligaţiunile sanitaro-igienice[19]. Merită de evidenţiat că întregul program al acestui congres era consacrat problemelor de ordin medico-legal, tematica lui fiind foarte actuală chiar şi peste 120 de ani: 1) pregătirea cadrelor de medici experţi; 2) calificarea leziunilor corporale; 3) modificarea nomenclaturii cauzelor directe ale morţii; 4) reglementarea drepturilor medicilor experţi; 5) responsabilitatea medicilor pentru tratament; 6) probleme ştiinţifice ale medicinei legale.

În scopul consolidării activităţii medicale din ţinutul nostru, o mare importanţă au avut congresele medicilor din Basarabia. Materialele acestor congrese mărturisesc că multe din problemele discutate aveau o legătură directă cu activitatea medico-legală. Astfel, în cadrul Congresului I al medicilor de zemstvă din Basarabia, L.A. Marovski s-a referit la frecvenţa intoxicaţiilor acute, atrăgând o deosebită atenţie asupra procentului foarte mare de moarte subită printre copii[20].

Unele aspecte cu caracter medico-legal se conţin în teza de doctor în medicină a lui Victor Crăsescu (1895), care a studiat metodele practicate de către descântători în tratamentul copiilor şi acordarea asistenţei femeilor în timpul naşterii. El descrie un caz de diferire judecăţi a unei moaşe care i-a rupt picioarele şi mâna stângă unui copil în timpul naşterii[21].

În anii 1886–1890, dările de seamă anuale ale medicilor de zemstvă au fost prezentate la Adunarea Generală de către directorul Spitalului de zemstvă din Basarabia, **Leopold Egorovici Siţinski** (1854–1940), fost deputat în Duma de Stat a Rusiei, con-

ducător al partidului de cadeţi din Basarabia. Ulterior, el a exercitat funcţia de primar al oraşului Chişinău (1904–1905), când guvernator al Basarabiei era principele Serghei D. Urusov (1903–1904). Mulţi ani la rând (cu întreruperi) dumnealui a exercitat funcţia de şef al Spitalului de zemstvă din gubernia Basarabia. L. Siţinski avea mare autoritate în Chişinău, atât pe timpul ţarului, cât şi în perioada de după anul 1918[22].

Din 1896, o imensă activitate prosectorală a efectuat celebrul medic-umanist din Basarabia **Toma Ciorbă** (1864–1936), întemeietorul Spitalului de Boli Infecţioase din Chişinău, care în zilele noastre îi poartă numele. El s-a născut în Chişinău, la 15 ianuarie 1864. A absolvit Facultatea de Medicină a Universităţii din Kiev. Întors la baştină, construieşte la marginea oraşului Chişinău Spitalul de Boli Infecţioase[23].

Spitalul de Boli Infecţioase, construit la marginea oraşului Chişinău din mijloacele financiare ale medicului Toma Ciorbă.

La inaugurarea spitalului, care avut loc în 1896, a asistat toată elita medicală din oraş: M.S. Vişnevski, A.D Koţovski, G.D. Gorodeţki, V.P. Tverdohlebov, M.B. Sluţki, N.A. Doroşevski, M.P. Raşkovici, L.E. Siţinski, S.C. Kirkorov ş.a. În anul 1932, starea sănătăţii lui Toma Ciorbă se agravează; din acest motiv, el abandonează activitatea medicală. La 30 decembrie 1936, el decedează, fiind petrecut în ultimul drum cu mare onor de către locuitorii Chişinăului. În timpul vieţii, Toma Ciorbă a îndeplinit un volum mare de lucru cu caracter medico-legal.

Medicii din Chişinău în anul 1907.
Primul rând, de la stânga: 1 – ?; 2 – G.D. Gorodeţki; 3 – M.G. Eghiazarov; rândul doi: 1 – V.P. Tverdohlebov; 2- L.E. Siţinski; 3 – ?; 4 – S.C. Kirkorov; 5 – A.N. Novikov; rândul trei: 1 – ?; 2 – ?; M.C. Vişnevski; 4 – ?; 5 – ?; 6 – T. Ciorbă; 7 – ?; 8 – M.B. Sluţki – şef al spitalului evreiesc.

Mulţi ani la rând, alături de Toma Ciorbă, la Chişinău, a activat colegul şi prietenul său din copilărie, doctorul în medicină, profesorul **Anatol D. Koţovski**, care a desfăşu-

Серія диссертацій, допущенныхъ къ защитѣ въ ИМПЕРАТОРСКОЙ Военно-Медицинской Академіи въ 1893–1894 академическомъ году.

№ 89.

КЪ ВОПРОСУ ОБЪ ИЗМѢНЕНІЯХЪ НЕРВНЫХЪ УЗЛОВЪ СЕРДЦА ПРИ ОСТРЫХЪ ОТРАВЛЕНІЯХЪ МИНЕРАЛЬНЫМИ КИСЛОТАМИ

(экспериментальное изслѣдованіе).

Изъ патолого-анатомической лабораторіи проф. К. Н. Виноградова.

ДИССЕРТАЦІЯ
НА СТЕПЕНЬ ДОКТОРА МЕДИЦИНЫ
Анатолія Дмитріевича Кацовскаго.

Цензорами, по порученію конференціи, были: академикъ *Н. П. Ивановскій*, профессоръ *К. Н. Виноградовъ* и приватъ-доцентъ *В. А. Афанасьевъ*.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типо-литографія П. И. Шмидта, Галерная, № 6.
1894.

Foaia de titlu a tezei de doctor în medicină
lui A.D. Koţovski (1894)

rat o imensă activitate cu caracter medico-legal[24]. El s-a născut în 1864, în satul Târnovo, judeţul Soroca, într-o familie de intelectuali. În 1883 absolveşte Gimnaziul de Băieţi din Chişinău, unde şi-au făcut studiile Toma Ciorba, Victor Crăsescu, Nicolae dimo, Alexei Şciusev, Lev Tarasevici şi alte personalităţi marcante ale timpului. Îşi continuă studiile la Academia Medico-Militară din Petersburg. În anul 1894 susţine teza de doctor în medicină cu temă „Modificările plexurilor nervoase a cordului în caz de intoxicaţii”. În anii 1899–1916 îndeplineşte funcţia de director al spitalului de psihiatrie din Costiujeni. În 1916 este ales profesor la Catedra de psihiatrie din Novorossiisk, dar în anul 1920 se reîntoarce la Chişinău, unde activează ca neurolog şi psihiatru într-un spital particular[25].

La Congresele Naturaliştilor şi Societăţii Medicilor şi Farmaciştilor din Basarabia el de nenumărate ori susţinea referate ştiinţifice pe probleme de psihiatrie şi medicină legală. Este cunoscut discursul său despre responsabilitatea persoanelor care prezintă în judecată interpretări şi concluzii false. Fiind un savant renumit, el a publicat multe lucrări valoroase. Dintre acestea poate fi numită monografia (1912) în care se descriu particularităţile morfopatologice ale pelagrei[26]. Ceva mai târziu (1928), el publică materiale referitoare la problemele deontologice (aspecte generale şi medico-legale), care nu şi-au pierdut actualitatea nici până în prezent.

La 27 februarie 1937 A. Koţovski decedează şi este înmormântat la cimitirul central de pe strada Armenească din oraşul Chişinău[27].

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 96 p.
2. Мультановский М. П. *Споры шестидесятых годов о медицинской помощи сельскому населению России*. // Очерки по истории отечественной медицины середины XIX века. М., 1958, с.85-98.
3. *Врачебная хроника Бессарабской губернии*. Кишинев, 1914, т.3, с.1.
4. *Сборник циркуляров и постановлений Министерства внутренних дел*. Том 7, СПб, 1858, с.286, 288, 291.
5. Блувштейн Г.П. *Судебно-медицинские исследования в Бессарабии реформе 60-х годов XIX века*. // Первый Всесоюзный съезд историков медицины, Кишинев, 1973, с.103.
6. ЦГА МССР: ф. 2, оп. 1, 873, Д. с.155-233.
7. *О нервно-психической эпидемии в Бессарабии („Балтский психоз")*. Краткий отчет Губернской Земской Управе Л.Д. Коцовского, Кишинев, 1911, 9 с.
8. Блувштейн Г.П. *Судебно-медицинские исследования в Бессарабии реформе 60-х годов XIX века*. // Первый Всесоюзный съезд историков медицины. Кишинев, 1973, с.103.
9. Игумнов О.Н. *Очерки развития земской медицины в губерниях, вошедших в состав УССР, Бессарабии и в Крыму*. Киев, 1940. Гехтман М.Я.; Дискаленко А.П.; Кант В.И. *Здравоохранение в Молдавии к 40-летию СССР*. Кишинев, 1957, с.5-13.
10. Моисеев А. И. *Медицинский совет Министерства внутренних дел*. СПб, 1913, с.17.

11. Беллин Э.Ф. *Очерк условий деятельности нашей судебно-медицинской экспертизы*. Вестник обществ, гигиены, судебной и практической медицины, 1889, т. 2, с. 19. Шершавкин С.В. *История отечественной судебно-медицинской службы*. М.,1968, с.113.
12. Блувштейн Г.П. *Первые патологоанатомические исследования в Кишиневском городском госпитале*. Доклады юбилейной научной конференции врачей, посвящ. 150-летию РКБ МССР. Кишинев, 1967, с.32-34.
13. *Врачебная хроника Бессарабской губернии*. Кишинев, 1914, т.3, с.1.
14. Мультановский, М. П. *Споры шестидесятых годов о медицинской помощи сельскому населению России*. // Очерки по истории отечественной медицины середины XIX века. М., 1958, с.85-98.
15. Старшун И.Д. *Об истоках земской санитарии на Украине*. Материалы к истории гигиены и санитарии на Украине. Киев, 1962, с.14.
16. Шершавкин С.В. *История отечественной судебно-медицинской службы*. М., 1968, с.143-144.
17. Корчак-Чепурковский А.М. *О номенклатуре отчетности и упрощении медицинской отчетности земских врачей*. Доклад на IV Пироговском съезде. М., 1891.
18. Дневник Второго съезда общества русских врачей. М., 1887. Труды Второго съезда Общества русских врачей. М., 1887, т.1.
19. Корчак-Чепурковский, А.М. *О номенклатуре отчетности и упрощении медицинской отчетности земских врачей*. Доклад на IV Пироговском съезде. М., 1891.
20. Съезд земских врачей Бессарабской области, 1-й, (материалы). Кишинев, 1873, с.60.

21. Crăsescu, V. *Contribuţiuni la studiul pediatriei populare*. Teză pentru doctorat în medicină şi chirurgie. Bucureşti, 1895, p.56.
22. Урусов С. Записки губернатора (1903-1904 Кишинёв), Москва, 1907, издание В.М. Саблина, 343 с. (reeditată în 2011 la combinatul poligrafic din Chişinău, sub redacţia lui Aurel Marinciuc).
23. Попушой, Е.П. *Тома Чорба – врач-гуманист, организатор и общественный деятель*. Здравоохранение, 1984, № 1, с.55-56.
24. Коцовский А.Д. *К вопросу об уголовной ответственности*. Труды Бессарабского общества естествоиспытателей и любителей естествознания. Кишинев, 1912–1914, том 4, с.247.
25. Тестемицану Н.А., Попушой Е.П., Йокса В.А. *Видные врачи Молдавии*. Кишинёв: Штиинца, 1985. 235с.
26. Coţovski, A.D. *Die pellagra*. // Archif. Psychiatr. u. Nervenner., 1912, vol. XLIX, nr. 1, 2, 3..
27. Popuşoi, E., Stoev, I. *Profesorul Koţovski*. Chişinău, 1980, 156 p.

Medicul cu adevărat vrednic de acest nume, trebuie, în orice moment al vieţii sale, să facă dovadă de sagacitate, de supleţe de spirit, de un sânge rece imperturbabil, de o instrucţie solidă şi mai presus de toate, de un simplu bun simţ. Însuşirile lui de capetenie să fie: devotamentul, loialitatea şi abilitatea.

Mina Minovici

IV
MEDICINA LEGALĂ ÎN PERIOADA REUNIRII CU ROMÂNIA

În perioada Marii Uniri (1918–1940 şi 1941–1944), activitatea medico-legală din Basarabia se baza pe actele normative şi legislative în vigoare pe teritoriul României. Majoritatea examinărilor medico-legale ale persoanelor pătimite şi cercetările pe cadavre se efectuau de către medicii care lucrau în spitalele din localităţile respective şi numai în expertizele complicate se implicau specialiştii din Iaşi. Cercetările de laborator, inclusiv cele toxico-narcologice, de asemenea, se efectuau în laboratoarele specializate din Iaşi[1,2].

În anul 1918, în Chişinău funcţionau: spitale orăşeneşti de boli infecţioase şi de copii; spitalul evreiesc (nr.4), condus de ilustrul medic Mark Sluţki; spitalul de psihiatrie din Costiujeni, câteva sanatorii şi ambulatorii, precum şi 24 de farmacii particulare, cea mai mare aparţinând doctorului Kogan, clădirea căreia se păstrează până în zilele noastre pe strada Armenească colţ cu bd. Ştefan cel Mare. Populaţia Chişinăului la acel timp depăşea 140 mii de locuitori, iar numărul medicilor, în anul 1934, era de circa 300 (Toma Ciorbă, M.B. Sluţki, M.P. Raşkovici, I.N. Băluţă, Iulia Kviatkovski ş.a).

În anii 20 ai sec. XX, medicul legist din oraşul Chişinău, Mihailovici, descrie două cazuri excepţionale de naştere post-mortem. Autorul explică acest fenomen prin contracţiile musculaturii uterine…, însă nu menţionează efectul proceselor (gazelor) de putrefacţie, care au avut un rol decisiv în expulzarea post-mortem a fătului din uter[3].

Legea Sanitară a României din 1924 a preluat principalele prevederi ale Legii respective din 1910 referitoare la organizarea serviciului medico-legal, devansând caracterul oficial al expertizei medico-legale prin stipularea că „actele medico-legale se fac numai de către medicii legişti specializaţi în acest scop”.

Această lege mai prevedea reglementări privitor la persoanele admise să îndeplinească funcţia de medic. Astfel, art. 87 specifica că pentru exercitarea funcţiilor de medic, farmacist şi moaşe era necesară autorizaţia Ministerului Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale, publicată în „Monitorul Oficial”. Titlurile şi diplomele obţinute la facultăţi şi şcolile din străinătate dădeau dreptul la exerciţiul profesiunii cetăţenilor români, precum şi celor născuţi în ţară şi care au făcut studiile lor secundare tot în ţară. Posesorii cu diplome străine trebuiau să susţină mai întâi un examen la libera alegere a practicii medicale. Libera practică era permisă numai persoanelor ale căror diplome au fost echivalate conform legii. Titlul academic de doctor în medicină se obţinea în urma absolvirii celor şase ani de cursuri cu lucrări de laborator şi activitate clinică la una din cele trei facultăţi – din Bucureşti, Iaşi şi Cluj.

Disecţiunile şi autopsiile medico-legale prezentau o deosebită importanţă în pregătirea viitorului medic. Apăruse necesitatea perfecţionării postuniversitare la diferite specialităţi medicale.

Regulamentul României din anul 1928, privitor la perfecţionarea în domeniul medicinei legale, impunea stagii complexe în morfopatologie, toxicologie, obstetrică medico-legală, boli profesionale şi jurisprudenţă (responsabilitate) medicală.

Până la al doilea război mondial, medicina legală se studia la trei catedre de medicină legală – la Facultăţile de Medicină din Bucureşti, Iaşi şi Cluj. Existau şi o conferinţă de medicină legală la Facultatea de Drept a Universităţii

din Cernăuţi, precum şi un curs liber la Institutul de Ştiinţe Penale din Bucureşti. Medicina legală se mai preda şi la Şcoala Superioară de Poliţie Ştiinţifică, în şcolile de jandarmi şi în Institutul de Studii Administrative.

Legea Sanitară a României din 1930 introduce specializarea primară în medicina legală. La Facultatea de Medicină din Bucureşti se deschide primul curs de specializare cu o durată de doi ani, dintre absolvenţii căruia au fost numiţi 16 medici legişti, care au început activitatea practică la diferite tribunale din ţară[4].

În 1931, profesorul Gr.T. Popa deschide la Iaşi cursul de perfecţionare în medicina legală, prezentând definiţia ei ca ştiinţă ce răspunde la întrebările „stârnite" în practica dreptului penal şi civil. Programa cursului includea mai multe probleme specifice medicinei legale, studiate timp de un an de către specialiştii respectivi. În procesul pedagogic s-au implicat cei mai vestiţi medici legişti existenţi în regiune[5].

În anul 1933 este adoptată legea, conform căreia serviciul medico-legal, inclusiv al comisiei medico-legale superioare, intră în subordonarea Ministerului Justiţiei. Suplimentar, mai sunt emise multiple dispoziţii şi sarcini medico-legale. Se prevedea durata şi obligativitatea activităţilor teoretice şi practice în cadrul cursurilor de specializare, se ridica probitatea activităţii profesionale a medicului legist ca element mai decisiv pentru organele judiciare. Legea nominalizată interzicea accesul acestora în practica particulară[6].

O mare contribuţie ştiinţifico-practic în domeniul medicinei legale în perioada dată au adus profesorii universitari, fraţii Mina şi Nicolae Minovici, Mihail Kernbach şi alte personalităţi notorii în domeniu.

Mina Minovici (1858–1933), savant de talie mondia-lă[7], s-a născut în Brăila, învaţă la Liceul „Matei Basarab”

din Bucureşti, iar la 1877 se înscrie la Facultatea de Medicină din Bucureşti. În 1885 pleacă la Paris pentru a-şi lua doctoratul în medicină, urmează cur-suri de medicină legală la profesorii Paul Brouardel, André Lacassagne ş.a. În 1888 susţine teza de doctorat cu tema: „Etude médico-légale sur la mort subite, à la suite de coups sur l’abdomen et le larynx”. În 1890 este numit medic legist al tribunalului Ilfov, iar la 20 decembrie 1892, în Bucureşti, inaugurează renumita Morga Oraşului, ulterior reorganizată în Institutul Medico-Legal ce îi poartă astăzi numele (vezi foto).

În 1898 este numit profesor suplimentar la disciplina medicina legală la Facultatea de Medicină, iar peste un an devine şef al catedrei. În iunie 1919 a fost ales decan al Facultăţii de Medicină a Universităţii din Bucureşti, fiind reales încă de trei ori – în anii 1923, 1926 şi 1930. Printre primii a aderat la sistemul de identificare propus de Alphonse Bertillion, bazat pe indici antropometrici. El a înfiinţat Serviciul antropometric, care a funcţionat ca unitate a Ministerului Justiţiei al României. Fişele antropometrice perfectate de acest serviciu au contribuit la descoperirea infractorilor recidivişti, în special a celor care încercau să-şi atribuie o identitate falsă. La 4 iunie 1931 el a înfiinţat Şcoala de Poliţie Ştiinţifică, care funcţiona printre serviciile anexe ale Institutului Medico-Legal.

Mina Minovici a fost autorul multor lucrări fundamentale în domeniul medicinei legale, antropologiei şi criminologiei, scrise în limbile română, franceză şi germană. În anii 1928–1930 publică renumitul „Tratat complect de medicină legală”, în două volume (peste 2000 pagini), premiat de Academia Română şi înalt apreciat în ţările Europei. În anul 1932, Mina Minovici este ales membru corespondent al Academiei de Medicină din Franţa. Mina Minovici spunea: „Medicina legală este chemată a rezolva probleme de justiţie socială”[8].

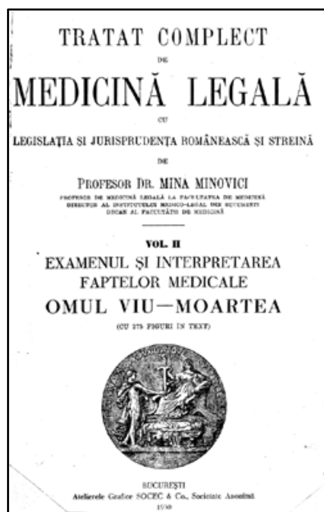
La începutul carierei mele de medic legist la Chişinău (1963), în lucrările ştiinţifice ale unor savanţi din URSS întâlneam adesea referinţe la „Tratatul complect de medicină legală” al lui Mina Minovici, publicat la Bucureşti. Dar am avut ocazia să cunosc această operă excepţională, cu un număr de peste 2 mii de pagini, abia la începutul secolului al XXI-lea. Acum pot să-i prezint cititorului doar date din cuprinsul celor două volume[8].

Primul volum, publicat în anul 1928, include trei părţi, descrise pe 932 de pagini. În prefaţă (96 pagini) sunt de-

scrise istoricul şi rolul medicinei legale, precum şi o schiţă despre fondarea Institutului Medico-Legal din Bucureşti.

Prima parte (p.97-296), intitulată – **Deontologia medicală**, este alcătuită din în 6 capitole şi prezintă următoarele: exerciţiul medicinei; datoriile medicului; secretul medical; certificatele medicale; responsabilitatea medicală şi dreptul medicului. Partea a doua (p. 297-760), intitulată **Expertizele medico-legale,** cuprinde 12 capitole: consideraţiuni generale referitoare la medicul legist; tehnica autopsiei; autopsia descriptivă; autopsia nou-născutului; dezgroparea; examenul petelor de sânge; examenul părului; foile de examinare a diferitor cazuri de infracţiuni contra persoanei; raportul medico-legal; responsabilitatea expertului; expertizele medico-militare şi expertizele medico-veterinare. În partea a treia (p. 761-938) sunt prezintate modele de rapoarte medico-legale ale diferitor forme de expertize.

Al doilea volum a fost publicat în anul 1930, include 1120 de pagini şi 3 compartimente principale: **Omul viu** (p. 7-512); **Vătămarea sănătăţii, incapacitatea de lucru şi suprimarea vieţii** (p. 513-1021); **Identificarea persoanei** (p. 1022-1094). Compartimentul „Omul viu” se începe cu descrierea procesului de concepere, dezvoltare şi naştere a fătului; vialibilitatea nou-născutului; tăgada maternităţii, trecând logic la dezvoltarea copilului. În continuare urmează date despre viaţa adultului; incapacităţile de a face serviciul militar; căsătorie; sarcină; avort, pruncucidere etc.

TRATAT COMPLECT
DE
MEDICINĂ LEGALĂ
CU
LEGISLAŢIA ŞI JURISPRUDENŢA ROMÂNEASCĂ ŞI STREINĂ
DE
PROFESOR DR. MINA MINOVICI

VOL. II
EXAMENUL ŞI INTERPRETAREA FAPTELOR MEDICALE
OMUL VIU—MOARTEA
(CU 275 FIGURI IN TEXT)

BUCUREŞTI
Atelierele Grafice SOCEC & Co., Societate Anonimă
1930

În capitolul despre examenul individului este caracterizat

aspectul morfologic al diverselor forme de leziuni mecanice, asfixii, intoxicaţii etc. Sunt descrise problemele legate de moarte, diagnosticul morţii, evaluarea modificărilor cadaverice precoce şi tardive. Un capitol aparte este consacrat identificării persoanei şi metodelor de identificare a cadavrelor scheletate.

În viziunea mea, „Tratatul complect de medicină legală” al profesorului Mina Minovici face parte din cele mai bune lucrări din Europa; multe din informaţiile prezentate în el rămân actuale şi pentru perioada contemporană.

Între anii 1920 şi 1930 Mina Minovici a organizat primul curs de specializare în medicină legală cu 32 cursanţi. Prin acest aport el a ridicat medicina legală românească la nivelul mondial al timpului. Referitor la pregătirea viitorilor medici el insista asupra necesităţii unei revizuiri periodice a programului de studii, pentru adaptarea lui la nivelul ştiinţific şi social al epocii, care sunt în continuu proces de evoluţie.

Nicolae Minovici (1876–1941), fratele lui Mina Minovici, în anul 1898 absolveşte Facultatea de Medicină din Bucureşti, susţinând şi teza de doctorat. Pleacă la Berlin, unde lucrează la Institutul Virchow, apoi la Institutul de Medicină Legală, la profesorul Strassmann, după care se perfecţionează la Paris. În 1902 revine în ţară şi este numit medic legist al Tribunalului Ilfov. Profesorul N. Minovici organizează Laboratorul tehnic al medicinei legale şi publică (1904) primul tratat – „Tehnică Medico-Legală”, după care apar lucrări similare în Franţa şi Germania. În anul 1905, Nicolae Minovici întreprinde experienţe de asfixie mecanică pe propriul corp, pe care le descrie în volumul „Etudes sur la pendaison”. În 1919 este numit profesor de medicină legală la Universitatea din Cluj, iar în 1932 se transferă la Bucureşti şi îl înlocuieşte pe fratele său în postura de director al Institutului Medico-Legal. În 1936 este ales Preşedinte al Colegiului medicilor din România. În

același an, la Cernăuți, susține o prelegere publică cu tema *Medicina legală în fața justiției*. În 1937 organizează la București Congresul al 17-lea internațional de antropologie. El a fost acela care l-a autopsiat pe I.G. Duca, asasinat la Sinaia (1933). Nicolae Minovici decedează după un cancer de laringe[9].

După pensionarea lui Nicolae Minovici, conducerea catedrei de medicină legală a fost încredințată doctorului în medicină Teodor Vasiliu, care în 1941 a fost numit în funcția de profesor și director al Institutului Medico-Legal „Prof. Dr. Mina Minovici" din București.

George Bogdan a fost cel mai valoros reprezentant al școlii de medicină legală din Iași, care a obținut titlul de profesor universitar încă în anul 1895. Sub conducerea lui până la 1931, medicina legală se dezvolta ca o ramură a științelor medicale, adaptată la progresul medicinei și legislației. După moartea lui, Catedra medicină legală a Facultății de medicină al Universității din Iași a fost condusă de Gr. Popa.

Profesorul **Grigore T. Popa** este o altă personalitate notorie, care a contribuit esențial la dezvoltarea medicinei, inclusiv a medicinei legale, în anii 20–30 ai secolului XX. El a fost o persoană de o înaltă cultură, cu o pregătire multilaterală profundă. S-a născut în anul 1892, absolvește Facultatea de Medicină din București. În 1914, este numit preparator la Institutul de Anatomie al Facultății de Medicină din Iași. Ulterior face numeroase stagii în Franța, Anglia, SUA, Germania, Islanda etc. La 1 octombrie 1928 este numit profesor titular la Catedra de Anatomie și Embriologie a Facultății de Medicină a Universității din Iași, iar în anii 1931–1933, suplinește și funcția de șef al Catedrei de medicină legală. Mai apoi a deținut funcțiile de decan și prorector al Universității din Iași.

Între anii 1936 și 1939, Gr.T. Popa editează revista „Însemnări ieșene", publicând lucrări cu diverse tematici, in-

clusiv: Mecanismul violenţei; Emoţiile şi comportarea; Între anorganic şi organic (între viu şi neviu); Spaţiu vital şi autarhie ş.a. În mai 1936 este ales membru corespondent al Academiei Române. În 1942 ocupă postul şef de catedră la Facultatea de Medicină a Universităţii din Bucureşti. La deschiderea catedrei a susţinut o lecţie cu tema: „Evoluţia unui om şi evoluţia unei ştiinţe”. O perioadă de timp (1944–1946) îndeplineşte funcţia de decan. La 18 iulie 1948 decedează de o hipertensiune arterială[10].

În anii 30–40 ai secolului XX îşi desfăşoară activitatea

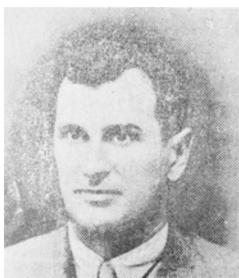
alt renumit medic legist român, profesorul **Mihail Kernbach**, autor al multor lucrări fundamentale: monografia *Tehnica necropsiei medico-legale* (1930), manualul de medicină legală (1937) şi multe altele. Semnificativă este participarea profesorului M. Kernbach, în octombrie 1935, la Congresul XV Naţional de Psihiatrie, Neurologie şi Endocrinologie, care a avut loc la Chişinău şi la care a prezentat discursul la tema *Responsabilitatea penală şi tendinţele medico-legale actuale*.

De menţionat că M. Kernbach a fost un mare adept al antropologiei criminale, dezvoltată de către cunoscutul medic italian Cezaro Lombroso. El susţinea că crima prezintă un fenomen universal, pe care „fiecare îl poartă în el, de la naştere, germenul crimei”. Totodată, Mihail Kernbach critica cu vehemenţă concepţia crimei ca fenomen juridic. În această ordine de idei, profesorul Gheorghe Scripcaru, fost rector al Institutului de Medicină din Iaşi, cu bună dreptate, scria: „Activitatea medicală a profesorului M. Kernbach a depăşit preocupările stricte ale medicinei legale, despre rolul şi menirea medicinei, despre rolul omului în medicină”[11].

După cum am relatat anterior, majoritatea examinărilor persoanelor agresate şi unele cercetări pe cadavre pe teritoriul basarabean se efectuau de către medicii localnici, care profesau alte specialităţi medicale. Astfel, în anul 1926 a fost cercetat cadavrul preotului Rusu, care a decedat peste 7-8 ore după o lovitură cu un obiect contondent, constatându-se la autopsie fracturi la cinci coaste cu ruptura plămânului. Ziarul „Poşta Basarabiei", la 10 septembrie 1926, publică articolul: „Taina asasinării preotului Rusu nu este descoperită"[12].

În anul 1929 medicul Liuba Raţimor, din or. Bălţi, a cercetat cadavrul unei fete din satul Recea, care a fost violată şi ucisă, iar corpul ei – aruncat într-o fântână părăsită. Tot în anul 1929, procurorul S. Gobjilă emite o ordonanţă, prin care se cere cercetarea cadavrului călugărului Nicolae Doroşevici, depistat în chilia sa de la Mănăstirea Căpriana. Bănuind în acest caz o intoxicaţie acută, medicul Prodan expediază organele interne ale cadavrului pentru cercetări toxicologice în laboratorul medico-legal din Iaşi[13].

Aceste exemple confirm în mare măsură, realitatea existenţei şi funcţionarii serviciului medico-legal în anii 1918–1944 şi prestarea asistenţei specializate populaţiei din teritoriu, fapt intenţionat negat de către unii pseudocercetători în perioada de după Al Doilea Război Mondial. Mai mult decât atât, în anii 20–40 ai sec. XX, mulţi medici din partea dreaptă a Prutului activau pe teritoriul basarabean, prestând diverse servicii specializate medicale.

Astfel, în oraşul Bălţi, între anii 1936 şi 1940, a activat medicul legist titular **Dumitru Mihăescu**, elev al profesorilor Mina şi Nicolae Minovici. Într-un articol din 1938[14] el scrie: „Misiunea medicului legist nu se reduce doar la efectuarea unei autopsii sau

examinarea sumară a unui pacient, ajuns în faţa justiţiei. El are a conduce gândirea judecătorilor pe calea neîntenuată a interpretării ştiinţifice şi influenţa binefăcătoare a intervenţiei sale se va extinde şi asupra organelor justiţiei. Medicul legist trebuie să demonstreze dacă infractorul are sau nu are discernământ şi să lămurească toate împrejurările faptei, fie analizând stările sufleteşti, care au determinat-o… Dacă rolul medicului legist este atât de mare, tot astfel e şi răspunderea lui, deoarece cuvântul omului de ştiinţă cântăreşte greu în darea hotărârii, care interesează cinstea, averea, libertatea şi adeseori viaţa inculpatului". În legătură cu ocuparea Basarabiei (1940) şi acţiunile militare din 1941, dl Dumitru Mihăescu a fost nevoit să părăsească Bălţiul.

Ulterior, D. Mihăescu a deţinut postul de medic legist în judeţul Dâmboviţa, în oraşul Ploieşti. Devine un cunoscut medic-legist în România, este autorul unor lucrări ştiinţifice. Astfel, o culegere de lucrări publicată la Bucureşti (1961) conţine şi un articol referitor la aprecierea individuală a stării de sănătate a persoanelor trase la răspundere penală pentru infracţiuni grave, în vederea raţionamentului de izolare a lor, pe motiv de boală (maladii incurabile). Menţionez, că în anul 1963, în ediţia din Chişinău «Судебно-медицинские записки» (p. 85-88), am avut onoarea să analizez lucrările savanţilor români incluse în ediţia respectivă de la Bucureşti.

Este cunoscut că până la Al Doilea Război Mondial, la Chişinău a activat doctorul Rabinovici, absolvent al Facultăţii de Medicină din Iaşi, iar în oraşul Soroca a activat alt absolvent al facultăţii ieșene, medicul legist F. A. Rolşud, care a practicat medicina legală până în anul 1964.

Spre regret, în Arhiva Naţională a Republicii Moldova nu s-au păstrat informaţii la acest capitol de activitate, fiind nevoit să folosesc doar datele literaturii respective.

REFERINŢE BIBILIOGRAFICE

1. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, p. 32-33.
2. Газета *Бессарабская почта:* № 1406, 12.09.1926; № 2440, 29.07.1929; № 2489, 16.09.1929.
3. Газета *Бессарабская почта* №1392 от 29 августа 1926.
4. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universităţii, Cluj, 1937, p. 11-19.
5. Scripcaru, Gh. *Un secol de învăţământ, cercetare şi asistenţă medico-legală la Iaşi*. Revista medico-chirurgicală a Societăţii de medici naturalişti din Iaşi, 1982, nr.1, p. 190.
6. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi: Ed. „Cugetarea”, 2000, 293 p.
7. Buda, O. *Despre regenerarea şi degenerarea unei naţiuni*. Bucureşti, 2009, 315 p.
8. Minovici, M. *Tratat complect de medicină legală*. Bucureşti, vol. I, 1928.
9. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universităţii, Cluj, 1937, p. 11-19.
10. Bercuş, C.I. *Pagini din trecutul medicinei româneşti*. Bucureşti, 1981, p. 32-34.
11. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iaşi: Ed. „Cugetarea”, 2000, 293 p.
12. *Бессарабская почта* №2489 от 16.09.1929: «Тайна смерти отца Дорошевича не раскрыта».
13. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 96 p.
14. Mihăescu, D. *Medicina dux auxiliumque justitiae*. // Primul ghid al municipiului şi judeţului Bălţi, sub redacţia lui I. Broitman. Tipografia „Segal”, Bălţi, 1937–1938, p.61-63.

Medicina legală are drept scop folosirea cunoştinţelor medicale în practica judiciară, prin ce se deosebeşte de medicină clinică şi cea preventivă.

Carl Emmert,
1884

V
SERVICIUL MEDICO-LEGAL ÎN RSSM

Funcţionarea serviciului medico-legal în actualul teritoriu al Republicii Moldova în perioada sovietică, în aspect organizaţional, poate fi divizată convenţional în două perioade principale. Prima, cuprinde anii 1940–1941, când armata roşie a invadat acest teritoriu (despre care practic nu se cunoaşte nimic) şi 6 ani de după al Doilea Război Mondial (1945–1951), până la fondarea Biroului Republican de Expertize Medico-Legale (BEML). A doua perioadă începe cu anul 1951, când are loc reorganizarea serviciului medico-legal din RSSM şi adaptarea lui la modelul structural-organizatoric existent în URSS, care a funcţionat până în 1991. Tot lucrul organizatoric şi profesional, mai cu seamă în primele decenii, a fost îndeplinit de către persoane străine, riguros selectate şi expediate în mod centralizat pe plaiurile basarabene. Aceşti specialişti, de obicei, rezolvau problemele de pe poziţiile posibilităţilor reale ale serviciului şi, neapărat, în conformitate cu principiile de conducere ale partidului de guvernământ în perioada respectivă[1].

Îndată după instaurarea puterii sovietice, asistenţa medico-legală era acordată populaţiei din teritoriu de către medici legişti titulari de la expertizele orăşeneşti, subordonate secţiilor de ocrotire a sănătăţii din 7 oraşe cu statut republican (Chişinău, Bălţi, Bender, Tiraspol, Cahul, Orhei, Soroca). Se practica pe larg forma mobilă de asistenţă medico-legală a populaţiei, deseori deplasându-se în centrele raionale şi satele republicii, preponderent pentru efectuarea autopsiilor medico-legale ale cadavrelor. Din lipsa cadrelor de specialişti medici-legişti, organele de anchetare penală şi judecătoriile populare adesea solicitau efectua-

rea diferitelor forme de expertize medico-legale sau examinarea cadavrelor la faţa locului de către medici de alte specialităţi (medici experţi delegaţi), care erau obligaţi, conform legilor existente, să execute şi lucrări cu caracter medico-legal.

Coordonarea metodico-organizatorică era realizată la acei ani de către Expertiza Medico-Legală Republicană, compusă doar din câteva persoane, în frunte cu specialistul principal al Ministerului Sănătăţii. O astfel de structură organizatorică a existat până la reorganizarea serviciului medico-legal din anul 1951.

Postul de specialist principal al MS al RSSM în domeniul medicinei legale a fost deţinut, între anii 1945 şi 1947, de către şeful Catedrei de medicină legală a Institutului de Medicină din Chişinău, conferenţiar Elena Ciucimariov, apoi de S.E. Şterengas (1948–1949), şi Petru Areşev (1949–1958), noul şef al Catedrei de medicină legală a Institutului de Stat de Medicină din Chişinău (ISMC).

Expertiza medico-legală orăşenească din Chişinău iniţial se afla într-o casă cu un nivel din strada Sadovaia (actualmente Alexie Mateevici), nr.125, situată pe un povârniş (după strada Constantin Stere) pe teritoriul Grădinii Botanice, actualul Dendrariu, separat printr-un gard.

Până în anul 1951 expertiza orăşenească din Chişinău era subordonată secţiei de ocrotire a sănătăţii, condusă în primii ani de după război de către David Averbuh, concomitent şi medic legist principal. El a început activitatea în domeniu în anul 1941, după specializarea primară la Moscova. În 1947 aici a început să lucreze (fără specializare) Iraida (Iacovleva), viitorul profesor universitar, specializată ulterior în patomorfologia oncologică. În postura de medic legist interraional, din 1948, lucrează Nadejda Deineco (Volcova), care până atunci deţinea postul de asistent la Catedra anatomia omului a ISMC. Tot din 1948, în activitatea expertală se încadrează Isaac Şroit,

transferat de la Catedra de anatomie patologică. Cercetările cu caracter toxico-narcologic în perioada dată (din 1948) erau efectuate de către Samuil Vainştein, care nu dispunea de specializare primară în domeniul chimiei judiciare.

În primii ani de după al Doilea Război Mondial, autopsia medico-legală a cadavrelor se efectua în morga Spitalului Republican (str. Lenin, 190), apoi se folosea morga Spitalului de Boli Infecţioase (str. Lenin, 163), iar mai târziu toate cercetările medico-legale se efectuau într-o clădire veche a policlinicii Spitalului nr. 2 din strada Pavlov, unde era şi sediul BEML.

Din 1945, copiile actelor de cercetare a cadavrelor se expediau obligatoriu la control Specialistului principal al MS al RSSM. Examinările preparatelor microscopice se îndeplineau la Catedra de anatomie patologică de către medicii Cebanova şi Mukenos, consultate de şeful catedrei, profesorul universitar Fiodor Agheicenco. Din 1948, cercetările pieselor microscopice erau realizate de Isaac Şroit, deja în cadrul expertizei medico-legale orăşeneşti[1]. Rămâne necunoscut locul unde se îndeplineau cercetările toxicologice.

Examinările persoanelor agresate şi cercetările pe cadavre erau îndeplinite de medicii D. Averbuh, I. Şroit şi N. Deineco-Volcova.

Volumul lucrărilor efectuate în Expertiza orăşenească Chişinău în anul 1949 se prezintă în modul următor:

- examinarea medico-legală a persoanelor în viaţă – 2.684;
- cercetări pe cadavre – 252 (doar 58 în Chişinău);
- examinarea cadavrului la faţa locului – 91;
- cercetarea preparatelor microscopice – 72 cadavre;
- cercetări toxicologice – 47 obiecte;
- expertiza în comisie a cazurilor complicate – 8 dosare.

În scopul lichidării anumitor lacune în dirijarea metodică şi instituirii unui control competent asupra calităţii activităţii expertale, Consiliul de Miniştri al URSS emite o hotărâre (nr. 5036 din 31.X.1949) prin care se prevedea ca în fiecare republică (regiune) să se introducă o nouă formă de organizare a serviciului – Biroul de Expertize Medico-Legale. Şeful Biroului devenea concomitent şi specialist principal al MS. Birourile republicane aveau o subordonare dublă: administrativ se supuneau MS din republica respectivă, iar în probleme organizatorice, metodice şi ştiinţifice – Specialistul principal al MS al URSS, directorului unicului Institut de Cercetări Ştiinţifice în Domeniul Medicinei Legale.

În conformitate cu această decizie, peste 2 ani, prin hotărârea Consiliului de Miniştri al RSSM (nr.1319 din 27.IX.1951) şi prin ordinul ministrului Sănătăţii (nr.1605 din 1.X.1951), în RSSM se organizează Biroul Republican de Expertize Medico-Legale – BEML. În componenţa lui au fost incluse: Expertiza Republicană şi 7 expertize autonome orăşeneşti, subordonate până atunci secţiilor de ocrotire a sănătăţii din oraşele Chişinău, Bălţi, Bender, Tiraspol, Soroca, Cahul şi Orhei. Clădirile, mijloacele bugetare alocate şi utilajul acestor subdiviziuni au fost transferate în subordonarea BEML al MS al RSSM.

Prin această reorganizare au fost lichidate posturile de medici legişti orăşeneşti subordonaţi secţiilor de ocrotire a sănătăţii, lărgindu-se esenţial zona de activitate pe specialitate în centrele raionale şi satele republicii. Astfel s-a format o instituţie specializată integră care dirija şi coordona activitatea tuturor medicilor legişti, dislocaţi în 7 oraşe cu statut republican şi 12 centre raionale, existente la acel timp. În componenţa Biroului Republican de Expertize Medico-Legale a fost organizat Laboratorul medico-legal cu 3 subsecţii separate: de investigaţii biologice,

chimie judiciară (toxicologică) şi histopatologică în cadrul secţiei tanatologice din oraşul Chişinău[2].

În anii de după război, serviciul medico-legal din RSSM avea o mare deficienţă de cadre medicale. Institutul de Stat de Medicină din Chişinău nu putea să asigure pe deplin necesităţile de cadre medicale la toate disciplinele şi de aceea, erau invitaţi şi specialişti din alte regiuni ale URSS. În anii 1946–1950 au fost repartizați 13 absolvenţi ai ISMC pentru a lucra în sistemul serviciului medico-legal din republică.

După fondarea, la 1 octombrie 1951, a BEML, începe a doua etapă sovietică de dezvoltare a serviciului medico-legal din RSSM. În perioada iniţială specialiştii Biroului Republican de Expertize Medico-Legale erau obligaţi să efectueze toate formele de expertize solicitate de către organele de anchetare penală şi judecătoreşti: examinări ale persoanelor agresate fizic sau sexual, cercetări pe cadavre şi a corpurilor delicte, expertiza dosarelor penale în cazuri complicate etc. Expertizele repetate, complicate, pentru aprecierea incapacităţii de muncă şi în cazul deficienţelor (infracţiunilor) profesionale ale lucrătorilor medicali se efectuau numai în cadrul unei comisii, sub preşedinţia specialistului principal în ramură a MS.

În afara sarcinilor de bază, din obligaţiunile medicilor legişti titulari făceau parte şi instruirea medicilor de alte specialităţi în probleme medico-legale, controlul asupra calităţii perfectării documentelor întocmite de către medicii experţi delegaţi. Concomitent, ei acordau ajutor consultativ reprezentanţilor din sistemul ocrotirii sănătăţii, ai organelor de anchetare şi celor judecătoreşti din teritoriile respective.

După organizarea unui serviciu specializat de sine stătător de stat, s-au creat condiţii mai favorabile pentru ridicarea nivelului de cunoştinţe în domeniu al medicilor legişti, de dirijare metodico-ştiinţifică şi de control compe-

tent asupra calităţii activităţii profesionale. Documentele celor mai complicate forme de expertize erau verificate numai de către specialiştii bine pregătiţi – tutelari (curatori), în obligaţiunea cărora intra şi corijarea greşelilor depistate. Au crescut esenţial cerinţele faţă de calitatea activităţii de expertiză medico-legală.

Fondatorul şi primul conducător al BEML din RSSM a fost şeful Catedrei de medicina legală a ISMC, conferenţiarul **Petru Areşev** (1951–1958). El a avut o mare contribuţie în organizarea şi dezvoltarea serviciului medico-legal din republică. De numele lui sunt legate multe iniţiative privind redresarea bazei materiale, de orientare a activităţii în scopuri profilactice, de coordonare a muncii de expertiză cu organele de anchetă etc. Dumnealui a fost acela care a elaborat un nomenclator unic al documentelor, a contribuit la completarea fondului de arhivă al BEML, a ridicat şi a ţinut la control disciplina de muncă etc.

Astfel, deja în ianuarie 1952 s-au început întocmirea şi perfecţionarea documentaţiei ce ţine de expertizele pe cadavre şi persoanele agresate. Au fost aprobate termenele de finalizare a concluziilor expertale la persoanele în viaţa, în funcţie de gradul gravităţii leziunilor corporale. Pentru prima dată în republică, P. Areşev a organizat conferinţe–seminare anuale de dare de seamă în ramură, la care participau reprezentanţi ai Ministerului Sănătăţii, Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Interne şi Judecătoriei Supreme, în cadrul cărora se discutau multilateral probleme de ordin metodic, organizatoric şi profesional.

De la primul conducător al BEML, Petru Areşev, au fost moştenite multe forme organizatorice progresive de

activitate în ramură, metode care nu şi-au pierdut actualitatea până în prezent. La prima etapă, alături de Petru Areşev şi-au desfăşurat activitatea şi specialişti sosiţi anterior din alte regiuni ale URSS, cât şi o echipă mai tânără de medici, absolvenţi ai primelor promoţii ale ISMC. Dintre aceştia au făcut parte viitorii profesori universitari Isaac Şroit, Anatol Solohin şi Gheorghe Botezatu, doctorii în ştiinţe medicale Petru Maximov şi Margareta Kazarnovski, renumiţii medici legişti cu bogată experienţă practică – Fridrih Sigal, Grigore Bluvştein, Mihail Leonov, Ivan Zelenin ş.a.[3].

Martie, 1953. Moment de petrecere a lui A. Solohin la serviciul militar. În prim-plan, de la stânga: Nadejda Volcova, Petru Areşev şi Anatol Solohin. În picioare: Nina Razina, Isaac Şroit şi laboranta Elena Kapustina.

Frumoasă carieră profesională a demonstrat **Isaac Şroit** (29.02.1920–31.03.2005), născut în oraşul Chişinău, România, într-o familie de intelectuali. În 1938 absolveşte

Liceul „Alexandru Donici”. În timpul celui de al doilea război mondial se evacuează în regiunea Tomsk, unde studiază 4 ani la Institutul de Medicină, iar în 1945 se întoarce la baştină şi îşi continuă studiile la ISMC (anul V), pe care îl absolveşte în 1946. Este repartizat în calitate de asistent la Catedra anatomie patologică. În 1948, îmbolnăvindu-se de tuberculoză, este nevoit să părăsească lucrul pedagogic şi se transferă în funcţia de morfopatolog la Biroul de Expertiza Medico-Legală din Chişinău.

În 1957, I. Şroit susţine teza de doctor în medicină cu tema „Histopatologia tuberculozei”. În acelaşi an, părăseşte activitatea medico-legală, fiind numit în calitate de morfopatolog şi şef al Laboratorului de virusologie al Institutului de Igienă şi Epidemiologie din Moldova. În 1966 susţine teza de doctor habilitat. Profesor universitar (1967).

În 1974, Isaac Şroit este numit în funcţia de vicedirector pentru probleme ştiinţifice al Institutului de Igienă şi Epidemiologie, în care a activat până în 1988. În ultimii ani (până la deces) a lucrat la Institutul de Cercetări Ştiinţifice în Domeniul Ocrotirii Sănătăţii Mamei şi Copilului, unde a organizat şi a condus Laboratorul de imunologie clinică şi experimentală. A fost unul dintre cei mai valoroşi specialişti în domeniul patologiei bolilor infecţioase, care şi-a consacrat întreaga viaţă dezvoltării ştiinţei medicale în Republica Moldova. A publicat peste 200 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 11 monografii. A educat 23 de doctori şi doctori habilitaţi în medicină. Deţinător al titlu-

lui onorific de Om Emerit, al „Insignei de Onoare” şi Ordinului „Gloria Muncii”.

Despre primii paşi în medicina legală I. Şroit îşi aminteşte într-o manieră specifică. Cu îndreptarea de la Ministerul Sănătăţii el s-a prezentat la Biroul orăşenesc de medicină legală, amplasat într-o căsuţă ţărănească din preajma lacului, ulterior denumit „Comsomolist”. În antreul bine amenajat se afla secretara Leonida Kurbatova, o femeie tînără, care dactilografia vertiginos. Intrând în biroul şefului, I. Şroit l-a văzut pe Şterengas, un bărbat de vreo 50-60 de ani, nebărbierit, care bea ceai la o masă voluminoasă, sub un portret enorm al lui I. Stalin, ce ocupa tot peretele din spatele biroului de lucru. Alături de el se afla un ceainic mare, pe care se uscau doi ciorapi bărbăteşti. El i-a explicat funcţiile, apoi i-a prezentat o mostră a actului de expertiză, scrisă pe o jumătate de foaie ruptă dintr-un caiet şcolar. În cele 10 rânduri scrise mai citeţ erau indicate postul ocupat şi semnătura.

Anatol Solohin (26.07.1927–18.10.2006), alt medic legist, născut în or. Chişinău, România. A absolvit şcoala

medie nr. 37, apoi, în anii 1945–1950, îşi face studiile la ISMC. Lucrează medic legist la Biroul de Expertiză Medico-Legală din Chişinău. În perioada anilor 1953–1979 activează în forţele armate, obţine gradul de colonel şi deţine funcţia de expert principal al Forţelor Antiaeriene ale Ministerului Apărării al URSS. În 1961 susţine teza de doctor, iar în 1972 – de doctor habilitat în medicină. După demobilizare, timp de 30 de ani, a condus (din 1978) Catedra medicină legală a Institutului Central de Perfecţionare a Medicilor din Moscova. Autor şi coautor a peste 300 de lucrări, inclusiv 7

monografii, un manual şi un atlas medico-legal de excepţie. Deţinător al multor medalii şi titluri onorifice. A fost unul dintre cei mai fideli consultanţi ştiinţifici ai medicilor legişti din Republica Moldova, în faţa cărora adesea susţinea prelegeri la cursurile de perfecţionare. Profitând de ocazie, vizita şi mormintele părinţilor, pe sora şi fratele Igor (radiolog la Spitalul de Traumatologie şi Ortopedie). Academician al Academiei de Ştiinţe Tehnico-Medicale şi Medic Emerit din Federaţia Rusă[4].

Se poate spune că, odată cu fondarea BEML, s-a realizat un imens lucru organizatoric în vederea perfectării metodelor de activitate medico-legală pe întregul teritoriul al RSSM. S-a început intens completarea cadrelor cu specialişti din rândurile absolvenţilor ISMC, reducând numărul invitaţilor din alte regiuni ale URSS. S-a aprobat un plan de specializare şi perfecţionare a medicilor legişti în institutele de perfecţionare a medicilor din alte oraşe ale URSS

După demisionarea lui Petru Areşev, în postul de specialist principal şi şef al BEML este numit **Petru Maximov**

(22.VIII 1922 – 8.XI.2003). Născut în regiunea Tula, absolveşte şcoala medie din satul natal şi este înrolat în armată; participă la al II-lea Război Mondial. După demobilizare se stabileşte cu traiul la Chişinău, devine lector la Catedra militară a ISMC, unde apoi îşi face studiile (1946–1951). Din anii studenţiei îmbrăţişează medicina legală, activează ca medic legist (1951–1953) în or. Chişinău, apoi (1953–1958) deţine funcţia de şef de sector al instituţiei, ca mai târziu să exercite funcţia de şef al BEML (1958–1987).

Alături de Petru Maximov, şi-au început activitatea mulţi colegi de ai săi, absolvenţi ai primelor promoţii ale

ISMC: Antonina Zimacov, Zoia Epilrant-Vasilieva (1946), Margareta Kazarnovski, Fridrih Sigal, Evelina Ştuli (1948), Miron Adjiderski şi Margareta Dubravski (1949). La această grupă de specialişti s-au asociat colegii de facultate (1951): Grigore Bluvştein, Mihail Leonov, Ivan Poscurlat, Mark Lisakovici.

În 1965, sub conducerea profesorului Petru Areşev, Petru Maximov susţine teza de doctor în medicină. A deţinut titlurile onorifice „Eminent al Ocrotirii Sănătăţii" (1958) şi „Medic emerit" (1975), a fost decorat cu „Ordinul Muncii", ordinul polonez „Pentru Merite" – Crucea de Argint (1945) şi multe medalii militare. Fiind succesorul şi elevul lui P. Areşev, Petru Maximov a continuat ideile trasate de îndrumătorul său privind dezvoltarea serviciului medico-legal, totodată perfecţionându-şi mereu măiestria profesională.

În anul 1961 s-a stabilit următoarea schemă a structurii organizatorice a BEML:

1. Specialistul principal al MS, şeful Biroului;
2. Compartimentul pe persoane (ambulatoriul);
3. Compartimentul tanatologic (morga) cu laboratorul histopatologic;
4. Secţia de laborator cu trei subsecţii separate: biologică, toxicologică, fizico-tehnică;
5. Secţiile orăşeneşti, raionale şi interraionale;
6. Secţia de gospodărie;
7. Contabilitatea.

Petru Maximov a depus un mare efort la selectarea cadrelor de specialişti, în deschiderea noilor secţii medico-legale în raioanele republicii.

In anul 1962, cu contribuţia lui P. Maximov, a fost organizat Consiliul metodic, din componenţa căruia făceau parte conducătorii secţiilor din cadrul BEML şi unii colaboratori ai Catedrei de medicină legală. La şedinţele Con-

siliului metodic se analizau şi se discutau cazurile complicate de expertize medico-legale, se aprobau noi metode de cercetare, se propuneau spre soluţionare alte probleme ce vizau activitatea de moment a serviciului medico-legal[5].

În scopul ameliorării calităţii asistenţei medicale prestate populaţiei din republică, mulţi ani la rând se efectua analiza materialelor din instituţiile sanitaro-curative, iar deficienţele depistate se prezentau organelor respective pentru redresarea situaţiei. In limitele prevăzute de lege, conducerea BEML informa periodic Ministerul Sănătăţii despre deficienţele şi infracţiunile referitoare la diagnosticare şi tratamentul insuficient acordat pacienţilor.

Specialiştii BEML, în mod obligatoriu, practicau organizarea conferinţelor clinico-anatomice pe teren, în cadrul cărora se discutau probleme legate de divergenţele de diagnosticare şi tratament al bolnavilor decedaţi. Această formă de activitate influenţa benefic calitatea asistenţei medicale a populaţiei. Pe parcursul multor ani BEML îşi organiza activitatea în conformitate cu cerinţele organelor de drept din republică, cărora li se acorda ajutor consultativ în probleme de specialitate. Specialistul principal al MS, şeful catedrei, alţi medici din cadrul BEML participau cu rapoarte la şedinţele colegiilor şi conferinţelor republicane ale lucrătorilor Procuraturii Generale, Ministerului de Interne şi Judecătoriei Supreme a republicii.

În anul 1961, în RSSM se introduce noul Cod penal, în conformitate cu care se elaborează şi în 1962 se aprobă, pentru prima dată în republică, „Regulamentul de apreciere a gradului de gravitate a leziunilor corporale”.

Până în anul 1963, legile procedurale din republicile unionale prevedeau efectuarea expertizelor medico-legale de către medicii legişti, iar în lipsa lor astfel de documente se eliberau de către medicii altor instituţii medico-sanitare. Frecventele greşeli, stabilite de către reprezentanţii organelor de drept referitoare la concluziile perfectate de me-

dicii clinicieni, au servit drep bază pentru modificarea legislaţiei în vigoare la acest capitol. Astfel, prin ordinul nr. 10-95/14-130 al Ministerului Sănătăţii al URSS din 1 octombrie 1963, medicilor din instituţiile curative din toate republicile unionale li se interzice prezentarea concluziilor medico-legale perfectate de această categorie de medici. Astfel de cazuri s-au înregistrat şi în RSSM, când concluziile eronate ale medicilor curanţi au prejudiciat sentinţa de judecată. Printre acestea a fost şi expertiza medico-legală efectuată de medicul morfopatolog din oraşul Orhei, pedepsit aspru pentru greşelile admise (ordinul M.S. al RSSM, nr.271 din 14 noiembrie 1962).

Treptat, personalul BEML creştea, noi colaboratori îi înlocuiau pe cei plecaţi, pensionaţi, decedaţi. Dacă în anul 1951 în cadrul BEML activau numai 55 de specialişti, în anul 1970, statele lui numărau 115 persoane, iar în anul 1985 existau deja 259 de unităţi, inclusiv 91 de medici şi farmacişti

P. Maximov s-a manifestat prin activitatea sa pe parcursul a mai multor decenii ca excelent manager al serviciului medico-legal. Atitudinea binevoitoare şi echilibrată faţă de colegi şi subalterni i-a ridicat prestigiul de conducător talentat şi îndrumător al tinerilor specialişti. Un anumit merit îi aparţine lui în construcţia actualei clădiri a Centrului de Medicină Legală şi a Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu" din strada Vladimir Korolenko, 8. Meritele sale deosebite au fost apreciate la justa lor valoare.

Dintre obligaţiunile de funcţie, stabilite pentru specialistul principal al MS, şef al Biroului, putem evidenţia: coordonarea activităţii tuturor subdiviziunilor BEML, în scopul asigurării populaţiei cu asistenţă medico-legală, organizarea ajutorului competent reprezentanţilor organelor de drept în descoperirea infracţiunilor comise împotriva sănătăţii şi vieţii oamenilor, precum şi rezolvarea altor

probleme ce ţin de asistenţa medico-sanitară, de ordin profilactic şi de elucidare a calităţii lucrului medico-curativ[6]. Ceva mai târziu au fost prevăzute două state de funcţie de şef de sector (de ambulator şi cercetări pe cadavre), lichidate în anul 1998[6].

Şeful sectorului (compartimentului) de examinare a persoanelor în viaţă coordona activitatea ambulatoarelor medico-legale din republică, unde se efectuau expertizele cu diverse leziuni corporale, cazurilor de infracţiuni sexuale etc. Mai mult de 35 ani acest sector a fost condus de către experimentatul Grigore P. Bluvştein, medic legist de categorie superioară şi cunoscut specialist în domeniul sexologiei medico-legale.

Grigore Bluvştein (1929–2003) s-a născut în or. Orhei, România. În 1946 absolveşte Şcoala Medie nr.1 din Chişinău, iar în 1951 – ISMC. Din 1956 până în ultimele clipe

din viaţă a activat în actualul CML: medic legist interraional, şef al secţiei clinice şi şef al Departamentului de examinare a persoanelor agresate. Autor a peste 60 publicaţii. A fost unul dintre îndrumătorii primelor generaţii de medici legişti din Republica Moldova, iniţiator al multor idei benefice de reformare a serviciului medico-legal. Era un specialist recunoscut în probleme de sexologie medico-legale.

Şeful sectorului tanatologic integra dirijarea metodică şi consultativă în probleme de cercetări pe cadavre, organiza examinarea cadavrelor exhumate. Mulţi ani la rând acest sector a fost condus de ilustrul medic legist Fridrih A. Sigal, specialist de categorie superioară, eminent lucrător în domeniul medicinei din republică.

Fridrih Sigal (1926–1989) s-a născut în oraşul Tiraspol, în 1948 absolveşte ISMC. Începe cariera de medic legist în or. Bălţi (1948-1950), apoi se transferă la Chişinău, unde profesează medicina legală până în ultimele zile de viaţă. Pe parcursul activităţii a îndeplinit diferite posturi: medic legist ordinar, şef de secţie, şef de sector. În permanenţă îl substituia pe şeful BEML, în timpul concediilor şi delegaţiilor acestuia. A rămas în memoria următoarelor generaţii ca un competent îndrumător şi om care se bucura de autoritate ireproşabilă printre colegi. S-a evidenţiat ca un specialist de valoare, iar prin calităţile sale era foarte binevoitor şi receptiv cu interlocutorii. Mulţi ani la rând a fost principalul consultant în problemele medicinei legale pentru colaboratorii organelor de drept şi medicii legişti practicieni.

În primul rând, de la dreapta: Fridrih Sigal, infirmiera Boaru, medicul-şef al BEML Petru Maximov; în picioare: Gheorghe Baciu şi Gheorghe Cotelea (1969).

Ulterior acest sector a fost condus de Gheorghe Cotelea şi Nistor Scutaru.

Pentru prima dată, în 1970, BEML, ca instituţie de stat în componenţa MS, a obţinut un sediu separat, cât de cât adecvat pentru activităţile medico-legale. Acesta includea câteva clădiri cu un nivel, amplasate în mun. Chişinău, str. Belinski, 4, unde funcţionau ambulatoriul şi morga medico-legală, ce prestau servicii locuitorilor mun. Chişinău, precum şi secţiile de laborator, ca subdiviziuni cu funcţiuni republicane. În următorii ani s-au mai construit două clădiri, unde s-au dislocat secţiile histopatologică şi de investigaţii biologice. Din acest local, în 1986, BEML a fost transferat într-o clădire nouă, de pe str. Korolenko, 8, care prezintă unica clădire de care dispune la momentul actual serviciul medico-legal din Republica Moldova.

Secvenţe de la seminarul din 1968.
Primul rând, de la dreapta: Victor Denisov, Ana Mârza, Evelina Sadicov; în picioare: Evelina Ştuli, Gheorghe Botezatu, Minodora Guţuleac şi Margareta Kazarnovski.

Seminarele republicane anuale de dare de seamă în ramură s-au desfăşurat în toată perioada sovietică, fiind cunoscute pentru multe generaţii de medici legişti, mai cu seamă în perioada iniţială de organizare a BEML, când majoritatea specialiştilor îşi începeau activitatea şi nu exista un sistem de coordonare bine determinat. În cadrul acestor seminare se discutau şi rapoarte analitico-ştiinţifice. Pe atunci ele se desfăşurau tradiţional într-o atmosferă atât de colegială şi prietenească, încât deveneau o zi de sărbătoare profesională. În organizarea acestor seminare republicane o mare contribuţie au adus P. Areşev şi P. Maximov[7,8].

Seminarul de dare de seamă din 1968. De la stânga: primul rând – A. Cupţova., A. Dumitraşcu, M. Dubravski, M. Razina, E. Sadicova, C. Maruşceak, A. Mârza, V. Denisov, N. Volkov, B. Borisov; al doilea rând – Gh. Baciu, F. Şveţ, Gh. Cotelea, R. Stratan, Z. Vasiliev-Epilrant, P. Maximov, M. Kazarnovski, M. Guţuleac, E. Ştuli, G. Bluvştein; al treilea rând – Gr. Mutoi, contabilul BEML??, M. Adjiderski, B. Albu, S. Naiman, …, Gh. Botezatu.

Imagine din 9 mai 1980 în faţa sediului BEML din Chişinău, str. Belinski, 4. Primul rând, de la dreapta: Gr. Bluvştein, A. Ionesii, M. Merzleacova, M. Dubravschi, …?, P. Maximov, E. Ostapenko, asistenta principală a Biroului E. Savca, M. Kazarnovski, V. Denisov, T. Bordiuşco-Corbu, V. Butucel. În spatele lor, din stânga, se vizualizează C. Maruşceac şi I. Zelenin.

După plecarea la odihna bine meritată a dlui Petru Maximov din postul de şef al BEML, pe care l-a deţinut timp de 30 de ani (1958–1987), în această funcţie, prin concurs, a fost ales tânărul doctor în ştiinţe medicale, asistentul Catedrei medicină legală a ISMC, Stanislav Ungurean, funcţia fiind confirmată prin ordinul respectiv al MS, concomitent fiind numit şi specialist principal al MS.

Stanislav Ungurean (18.12.1950–2.06.2002) a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chişinău în 1974,

activează în calitate de medic legist în raionul Teleneşti, iar în 1978 trece prin concurs în funcţia de asistent la Catedra medicină legală. În 1984 susţine teza de doctor în medicină sub conducerea profesorului Gh. Botezatu şi i se atribuie titlul de conferenţiar universitar. Autor a peste 70 de lucrări publicate, inclusiv 1 manual şi 2 monografii. Finalizează elaborarea tezei de doctor habilitat în medicină şi, spre regret, decedează înainte de a o susţine.

În activitatea sa de specialist principal al MS şi şef al BEML (1987–1990), S. Ungurean s-a bazat pe tradiţiile organizatorice existente, introducând anumite modificări benefice în conformitate cu cerinţele timpului. Şi-a adus contribuţia la pregătirea şi repartizarea cadrelor de specialişti, dirijarea activităţii pe teren, ridicarea calităţii lucrului de expertizare etc. Un anumit aport îl are la ridicarea disciplinei de muncă. La iniţiativa Domniei sale a fost instituit postul de medic-şef adjunct, la care a fost recomandat asistentul Catedrei medicină legală Ion Cuvşinov.

Domnul Stanislav Ungurean a părăsit postul de medic-şef al BEML în timpul destrămării URSS, fiind ultimul conducător al serviciului medico-legal republican din perioada sovietică.

Ca şi în orice ramură de activitate, la o anumită perioadă istorică intervin modificări în formele de organizare a lucrului. În mare măsură aceasta se referă şi la serviciul medico-legal, care în exclusivitate deserveşte organele de drept şi este influenţat în activitatea sa de multiple acte legislative, normative şi procesuale de drept.

O posibilitate reală de a introduce o formă organizatorică nouă de activitate a serviciului medico-legal în republi-

ca noastră a existat în anul 1988. Astfel, la iniţiativa specialistului principal al MS, şefului BEML S. Ungurean, Ministerul Sănătăţii a emis un ordin (nr.204 din 30.06.1988) care prevedea fondarea „Complexului ştiinţifico-pedagogico-practic de medicină legală” în baza BEML şi a Catedrei medicină legală a ISMC. În calitate de unic conducător este numit prof. Gh. Botezatu. Spre regret, această reorganizare nu s-a realizat, iar ordinul MS nu a fost executat.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Baciu, Gh. *Etapele de dezvoltare a Centrului de Medicină Legală în 55 ani de la fondare*. // Materialele Conferinţei a II-a a medicilor legişti din RM. Chişinău, 2006, p. 10-19.
2. Арешев П.Г. *К организации в Молдавии Бюро судебно-медицинской экспертизы*. // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, 1955, вып. 1, с. 5-9.
3. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 97 p.
4. Baciu, Gh. *Profesorii universitari, absolvenţi ai USMF „N. Testemiţanu”. Chişinău: Reclama,* 2013, p.88.
5. Максимов П.И. *О планировании организационно-методической деятельности Бюро судебно-медицинской экспертизы*. // Труды 4-й Всесоюзной конф. судебных медиков. Рига, 1962, с. 88-91.
6. Baciu, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 ani.* Chişinău, 2001, 133 p.
7. Блувштейн Г.П. *К итогам республиканского совещания судебно-медицинских экспертов*. // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, вып. 3, 1960, с. 73-76.
8. Блувштейн Г.П. *О 4-м республиканском совещании-семинаре судебных медиков Молдавии*. // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, вып. 4, 1963, с. 89-92.

VI
ORGANIZAREA SERVICIULUI MEDICO-LEGAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Din momentul organizării (1951) şi până în anul 1991, serviciul medico-legal din RSSM a activat în baza actelor legislative şi normative existente în URSS Regulamentele de activitate ale instituţiilor de expertiză Medico-legală de diferit nivel şi subdiviziunile structurale ale acestora în perioada respectivă se aprobau de către Ministerul Sănătăţii al URSS şi erau coordonate cu ministerele republicane, fără a avea o reglementare naţională[1].

În ultimii ani ai perioadei sovietice conducerea BEML, în anumită măsură, era favorizată doar de câţiva factori obiectivi: nu existau probleme privind amplasarea şi crearea condiţiilor de lucru pentru secţiile medico-legale teritoriale, se dispunea de suficiente unităţi de transport pentru deplasările de serviciu (asigurarea cu benzină era centralizată); salarizarea era ritmică, iar aprovizionarea cu aparataj şi utilaj de laborator pentru funcţionarea instituţiei se alfa pe seama MS. Ulterior, tocmai lipsa acestor realităţi au redus esenţial din eficienţa activităţii serviciului medico-legal.

După demisionarea domnului Stanislav Ungurean (1990) din postura de şef al BEML, în această funcţie a fost numit Ion Cuvşinov, care îndeplinea la acel timp funcţia de medic-şef adjunct. În postul de specialist principal al MS. temporar a rămas S. Ungurean, înlocuit apoi de şeful Catedrei medicina legală, profesorul universitar Gheorghe Botezatu. Funcţia de medic-şef adjunct al BEML a fost preluată de către Boris Albu, pe care a deţinut-o timp de 8

ani, concomitent cu conducerea secţiei medico-legale în comisie.

Ion Cuvşinov s-a născut la 18 ianuarie 1959, în satul Costeşti, raionul Râşcani, RSSM. În 1982 absolveşte Institutul de Stat de Medicină din Chişinău, activează 6 ani ca medic legist la Râbniţa, unde acumulează o bună experienţă profesională. În anul 1988, prin concurs, este angajat în calitate de asistent la Catedra medicină legală, iar în 1990 este numit iniţial în funcţia de medic-şef adjunct, ca peste câteva luni să preia conducerea BEML. În perioada 1997–2010 este vicedirector al CML, iar în 2010 din nou este avansat în funcţia de director al Centrului de Medicină Legală. Mulţi ani la rând este implicat în activitatea pedagogică la USMF „Nicolae Testemiţanu" şi la Academia de Poliţie „Ştefan cel Mare". În 1995 susţine teza de doctor în medicină. Deţine titlul de conferenţiar universitar. Este autor a peste 35 de lucrări.

Schimbarea conducerii BEML a coincis cu o perioadă tensionată a vieţii publice din URSS, soldată cu destrămarea imperiului sovietic şi apariţia situaţiilor complicate, revoluţionare, pentru toate republicile unionale, care treptat şi-au proclamat suveranitatea, devenind state independente. Aceeaşi soartă a avut-o şi RSSM. Odată cu proclamarea Republicii Moldova ca stat independent (1991), serviciul medico-legal s-a pomenit într-o situaţie dificilă. Stoparea dirijării organizatorice şi metodice centralizate din Moscova a condiţionat o perioadă anevoioasă de tranziţie.

Această realitate istorică a dictat necesitatea anumitor schimbări în legile de bază ale statului, precum şi în normele de drept. La rândul lor, aceste împrejurări au impus elaborarea multor acte normative autohtone în domeniul

medicinei legale, care ar fi reglementat toate formele de activitate medico-legală. Îndeplinirea acestor sarcini necesita un potenţial intelectual de specialişti şi suficient timp pentru executarea lor, de care, de fapt, nu se dispunea.

În faţa dlui Ion Cuvşinov, tânăr conducător al serviciului medico-legal din republică, deodată au apărut numeroase şi noi sarcini, majoritatea dintre care erau complicate. Anumite probleme trebuiau rezolvate de sine stătător, fără ajutor metodic şi susţinere financiară. Trecerea de la sistemul vechi de conducere la unul nou, necunoscut, era anevoiasă. Mai mult decât atât, greutăţile perioadei de tranziţie s-au complicat prin declanşarea războiului de pe Nistru, în anul 1992, când medicii legişti erau aproape de prima linie a frontului. Dintre aceştia merită enumeraţi: Alexei Siloci, Sergiu Ciocoi, Vladimir Cuciuc, Anatol Beşliu, Leonid Şavga, Andrei Pascari, Nistor Scutaru, Ion Cuvşinov, Iurie Paholniţki. Spre regret, au fost date uitării riscul pentru viaţa lor şi condiţiile în care şi-au îndeplinit obligaţiunile de serviciu.

În perioada dată, de răscruce, îşi continuau sau îşi începeau activitatea reprezentanţii altei generaţii, a treia, de medici legişti, de aceeaşi vârsta cu medicul-şef. Alături de Ion Cuvşinov, activau Alexandru Susanu, Sava Vremea, Sergiu Railean, Andrei Pascari, Sergiu Macriţchi, Valeri Savciuc, Dumitru Cobâscan, Mihai Cristal ş.a. Toţi ei, împreună cu generaţia a doua de specialişti rămaşi în funcţii, cu cinste şi-au exercitat obligaţiunile de serviciu, au făcut faţă lucrurilor în condiţii precare de activitate.

La acel timp, unii s-au pensionat, iar alţii au decedat ori au plecat cu traiul peste hotarele republicii. Aparatajul de laborator se uza, iar posibilităţile financiare nu permiteau procurarea altora, necesita mari reparaţii clădirea instituţiei ş.a. La un moment dat devenise dezavantajate posibilităţile de funcţionare ritmică a serviciului medico-legal, cu greu se făcea faţă cerinţelor agravante şi sarcinilor, adesea

inadecvate, puse în faţa conducerii BEML, care, în pofida greutăţilor, făcea totul pentru redresarea situaţiei.

Având drept temei condiţiile nefavorabile create în acest domeniu, în februarie 1996, Expertul principal al MS. prof. **Gheorghe Botezatu**, medicul-şef al BEML dl **Ion Cuvşinov** şi şeful Catedrei medicină legală prof. **Gheorghe Baciu** s-au adresat cu un *demers* către ministrul Sănătăţii, în care argumentau necesitatea reorganizării serviciului medico-legal în scopul optimizării activităţii. De la bun început s-a propus fondarea unui Centru Practico-Ştiinţific de Medicină Legală, care ar integra forţele creatoare ale BEML şi Catedrei medicină legală a USMF Nicolae Testemiţanu. Propunerea a fost acceptată de către majoritatea membrilor consiliului Colegiului MS. din 17 septembrie 1996, la care a fost discutată activitatea BEML. Prin ordinul ministerului Sănătăţii al RM, nr.219 din 7 octombrie 1996, „Cu privire la modificarea nomenclatorului instituţiilor medicale”, denumirea „Biroul de Expertize Medico-Legale” este înlocuită cu „Centrul de Medicină Legală”, conducerea fiind îndeplinită de către director şi doi vicedirectori.

Prin ordinul Ministerului Sănătăţii din 14.07.1997, director al Centrului de Medicină Legală (CML) este numit şeful Catedrei medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu” profesorul universitar **Gheorghe Baciu**, iar mai apoi şi specialist principal al MS în ramură. În noul post de vicedirector pe probleme organizatorico-metodice a fost numit dl **Alexandru Susanu**, iar vicedirector pe probleme clinice a fost numit dl **Ion Cuvşinov**, eliberându-l pe domnul Boris Albu din funcţia deţinută. Această echipă a început lucrul asupra elaborării unui set de acte normative autohtone, menite să reglementeze diverse forme de activităţi ale serviciului medico-legal din Republica Moldova[2].

În perioada postsovietică, în cadrul reformei judiciare şi creării unui stat independent şi suveran, în RM, pentru prima dată, a fost adoptată „Legea cu privire la expertiza judiciară” (2000), care reprezintă actul juridic şi normativ

de bază al serviciului medico-legal. Legea nominalizată stipulează principiile de activitate în domeniul expertizei judiciare, cerinţele înaintate unui expert judiciar, drepturile, obligaţiunile şi responsabilităţile acestora, obiectele de cercetare, formele de expertize şi temeiurile pentru dispunerea şi efectuarea ei. Conform acestei legi, „Regulamentul Centrului de Medicină Legală” necesita a fi aprobat de către guvern, şi nu de Ministerul Sănătăţii, după cum era prevăzut anterior. Ulterior, activitatea serviciului medico-legal a fost reglementată şi prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova (nr. 31 din 17.01.2003) „Privind aprobarea Regulamentului Centrului de Medicină Legală pe lângă MS”.

Prin ordinul MS. nr.239 din 10.10.1997 deja se aprobă „Regulamentul Centrului de Medicină Legală”, conform căruia CML este o instituţie practico-ştiinţifică medicală specializată pe lângă MS, finanţată de stat, precum şi baza clinică a USMF „Nicolae Testemiţanu”. Se prevedea ca CML să coordoneze activitatea tuturor secţiilor medico-legale din ţară. Totodată, era abilitată să contribuie la ameliorarea calităţii asistenţei specializate prestate populaţiei din teritorii. Structura organizatorică a CML a fost elaborată în conformitate cu specificul activităţii, iar schema de încadrare se întocmea anual, în baza normativelor aprobate pentru fiecare gen de activitate.

Fondarea CML a coincis cu o perioadă social-economică dificilă din ţară, cu diminuarea posibilităţilor bugetare alocate de stat pentru întreţinerea serviciului medico-legal, fapt ce a impus o readaptare la noile condiţii de activitate. În scopul acordării serviciilor medico-legale populaţiei la un nivel adecvat şi neadmiterii stopării unor forme de cercetări de laborator, s-a purces la acordarea anumitor activităţi contra plată, în baza Regulamentului „Cu privire la prestarea de către instituţiile medico-sanitare a unor servicii contra plată” (15.06.1998), aprobat în comun de către Guvern, Ministerul de Finanţe şi Ministerul Sănătăţii. Ministerul Sănătăţii a elaborat şi aprobat un catalog provizoriu de preţuri pentru toate formele de activitate medicală, inclusiv în domeniul medicinei legale, implementat în practică cu începere din 01.07.1998.

În conformitate cu aceste directive[3], la 30.07.1998, directorul CML emite ordinul nr.46, prin care în toate subdiviziunile teritoriale şi de laborator s-a introdus prestarea unor servicii medico-legale populaţiei contra plată. Ordinul nominalizat prevedea modalităţile şi preţurile stabilite pentru diverse forme de activităţi medico-legale.

La 25.12.1998 (ordinul nr.413) Ministrul Sănătăţii aprobă normativele statelor de funcţii pentru personalul medical al CML, elaborate separat pentru toate formele de asistenţă medico-legală, care au intrat în vigoare începând cu 01.01.1999.

Cu timpul, au fost elaborate şi aprobate succesiv alte documente normative autohtone, dintre care vom menţiona:

1. Regulamentul expertizei medico-legale a cadavrului (24.02.1999);
2. Regulamentul cu privire la primirea, înregistrarea, păstrarea şi eliberarea cadavrelor în secţiile tanatologice (morgă) medico-legale din cadrul CML (24.02.1999);

3. Normativele de state pentru personalul medical al CML (25.12.1999);
4. Normele pentru îndeplinirea expertizelor, examinărilor şi investigaţiilor medico-legale;
5. Regulamentul cu privire la conferinţele clinico-medico-legale;
6. Statutul Consiliului Directorial al CML (18.05.2000);
7. Formularele documentaţiei medico-legale a CML de tip nou (31.03.1999);
8. Regulamentul cu privire la îmbălsămarea cadavrului (2000).

În conformitate cu Legea privind organizarea structurilor judeţene teritorial-administrative în RM (nr. 191-XIV) din 12.11.1998 şi ordinul respectiv al Ministerului Sănătăţii din 01.09.1999 (nr.160), directorul CML emite ordinul (nr.47, P) din 08.12.1999 „Cu privire la modificarea structurii organizatorice a statelor de funcţii ale Centrului de Medicină Legală”. Ultimul prevedea că, începând cu 03.01.2000, se aprobă următoarele categorii de subdiviziuni structural-organizatorice ale CML: a) aparatul de conducere; b) subdiviziuni cu funcţii republicane; c) subdiviziuni teritorial-judeţene; d) personal administrativ-financiar şi gospodărie (vezi organigrama).

Dintre subdiviziuni cu funcţii republicane au făcut parte secţia expertize în comisie şi laboratoarele: investigaţii biologice; investigaţii toxico-narcologice; secţia medico-criminalistică şi de investigaţii histopatomorfologice.

Posturile şefilor secţiilor raionale au fost lichidate, fiind înlocuite cu posturile de medici legişti de sector. Concomitent cu aceasta, au fost instituite următoarele secţii medico-legale judeţene (SMLJ) în: Chişinău, Bălţi, Tighina cu sediul în Căuşeni, Orhei, Edineţ, Soroca, Lăpuşna cu sediul în Hânceşti, Ungheni, Cahul, UTAG cu sediul în Comrat.

Organigrama centrului de medicină legală

Comisia supremă de experţi

SECIALISTUL PRINCIPAL AL MS
DIRECTOR

Comisia de atestare şi certificare a medicilor legişti

Catedra medicină legală

Sector administrativ şi financiar contabil

CONSILIU DIRECTORAL

Vicedirector pe probleme organizatorice şi metodice

Vicedirector pe probleme clinice

- Serviciul personal
- Contabilitate
- Şeful de gospodărie
- Magazioner
- Arhiva

Sectorul de avize şi control (inspectorat)

Sectorul clinic

Sectorul de laborator

Secţia de expertize în comisie

Secţiile municipale Chişinău:
- Tanatologie
- Secţia clinică

Secţii:
- Histologie
- Biologie
- Toxico-narcologică
- Medico-criminalistică
- Genetică moleculară

SMLJ

SMLS

Prin ordinul MS nr.160 din 01.07.1999 este aprobat „Regulamentul de activitate a Secţiei medico-legale judeţene”. Acest ordin prevedea că Secţia medico-legală judeţeană (SMLJ) este unitate structurală din componenţa CML, coordonată de către şeful secţiei, care este numit şi eliberat din funcţie de către directorul CML. Sarcinile de bază ale SMLJ constau în efectuarea oportună a expertizelor, examinărilor, constatărilor şi a altor forme de servicii medico-legale prestate populaţiei teritoriului respectiv.

Prin ordinul nominalizat se reglementează atribuţiile de serviciu ale şefului SMLJ şi ale medicilor legişti de sector din teritoriu.

În calitate de organ colegial suprem de conducere a fost aprobat Consiliul Directoral, din componenţa căruia făceau parte directorul, vicedirectorii, şefii SMLJ, reprezentanţi ai Catedrei medicină legală şi secţiilor de laborator. La şedinţele Consiliului Directoral se discută şi se aprobă cele mai importante probleme de ordin organizatoric, metodic, ştiinţific şi profesional.

Prin organizarea CML s-au introdus anumite modificări în ceea ce priveşte formele de dirijare a activităţii serviciului medico-legal. Au fost stabilite obligaţiunile de serviciu ale directorului, vicedirectorului, ale şefilor de secţii medico-legale şi altor subdiviziuni. Treptat, s-au consolidat relaţiile şi eforturile specialiştilor CML şi ale Catedrei medicină legală în rezolvarea multor probleme comune, atât în activitatea practică, cât şi în cea metodico-ştiinţifică. O parte din medicii practicieni calificaţi s-au încadrat în procesul pedagogic, iar colaboratorii catedrei –

în activitatea practică. Situaţia în ramură a căpătat o evidentă ascensiune în toate formele de activitate: organizatorico-metodică, financiar-economică, de gospodărie, ştiinţifică, şi în pregătirea generaţiei tinere de specialişti etc.

Ceva mai târziu au fost elaborate şi implementate în practica medico-legală şi alte acte normative[4]. Dintre acestea vom enumera:

1. „Cu privire la respectarea legislaţiei în vigoare referitor la examinarea medico-legală şi morfopatologică a cadavrelor în instituţiile medico-sanitare" (ordinul MS din 10.08.2001);
2. „Cu privire la aprobarea formularelor de evidenţă medicală primară din instituţiile medicale" (ordinul MS nr. 139 din 28.05.2002);
3. Regulamentul cu privire la prestarea de către CML a unor servicii medico-legale contra plată, acumularea şi utilizarea mijloacelor financiare extrabugetare speciale (ordinul MS din 26.12.2002);
4. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravităţii vătămării corporale (aprobat prin ordinul MS nr.199 din 27.06.2003);
5. Regulamentul Centrului de Medicină Legală (aprobat printr-o hotărâre de Guvern);
6. Indicaţii metodice la tema „Aprecierea medico-legală a gravităţii vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale" (aprobate de ordinul MS şi PS, ordinul nr. 157 din 30.05.2005) ş.a.

Selectarea şi încadrarea în muncă a tinerilor medici legişti au devenit o prioritate pentru conducerea CML. Principalul accent în selectarea cadrelor s-a pus pe competitivitatea profesională, potenţialul intelectual, atitudinea faţă de lucru, cunoaşterea limbilor moderne şi informaticii. Numai în următorii 10 ani, peste 20 de specialişti tineri au fost angajaţi în câmpul muncii, o parte din ei după specia-

lizarea primară prin internatură (Anatol Ceban, Sergiu Tighineanu, Ludmila Lungu, Victor Capcelea, Alexandru Hăbăşescu, Iurie Verdeş, Nicolae Vodă, Veaceslav Nastas, Carolina Pascal ş.a.), iar alţii – după absolvirea studiilor postuniversitare prin masterat (Ion Spătaru, Aurel Vicol, Oleg Iachimov, Ghenadie Bondari, Eugen Grinceşen, Elena Andronic, Andrei Benu, Elena Balica, Victor Odovenco ş.a.).

În activitatea practică prin cumul au fost încadraţi şi trei tineri pedagogi de la Catedra medicină legală care, (Vasile Şarpe, Andrei Pădure, Eduard Lungu), care după terminarea masteratului, şi-au continuat studiile postuniversitare prin doctorat. Această echipă de medici legişti tineri a devenit nucleul generaţiei a patra de specialişti în istoria dezvoltării serviciului medico-legal din Republica Moldova, care necesita încă acumularea şi perfecţionarea cunoştinţelor speciale sub egida celor mai experimentaţi diriguitori[5].

Calităţii lucrului de expertiză dintotdeauna i s-a acordat o atenţie deosebită. S-au propus trei instanţe de control asupra calităţii expertizelor medico-legale efectuate de către specialiştii CML şi prezentate organelor de drept. Prima instanţă de control o reprezintă şefii secţiilor respective. Persoanele responsabile erau obligate să controleze calitatea expertizelor medico-legale efectuate în secţiile subordonate. În fiecare trimestru, şefii secţiilor nominalizate trebuiau să-i prezinte în scris vicedirectorului CML pe probleme clinice rezultatele controlului.

A devenit drept normă ca activităţile medico-legale să se desfăşoare în baza prevederilor legislative, procesuale, normative şi departamentale, care reglementează organizarea tuturor formelor de lucrări specifice, indică cerinţele faţă de prezentarea concluziilor, stipulează obligaţiunile şi responsabilitatea specialiştilor etc. Din şirul actelor oficia-

le de acest tip vom menţiona: Legea cu privire la expertiza judiciară (2000) cu modificările ulterioare (2002–2006); Codul de procedură penală (2003) şi altele.

Lichidarea judeţelor din structura teritorial-organizatorică şi revenirea la fondarea raioanelor au impus modificarea ulterioară a structurii organizatorice a serviciului medico-legal din republică, adaptând activităţile din teritoriu la cerinţele respective. Totodată, unele prevederi ale precedentei organigrame a CML nu au fost implementate[6].

La aniversarea a 80-a a fostului medic-şef al BEML P. Maximov (2002) în biroul directorului CML. De la dreapta: Chiril Corbu, Petru Maximov, Gheorghe Baciu, Evghenia Ostapenco, Parascovia Bolduratu; în picioare: Ion Cuvşinov, Irina Zolotco, Nistor Scutaru, Valeriu Savciuc, Alexandru Susanu.

În pofida situaţiei financiar-economice precare la moment, s-au rezolvat mai multe probleme de ordin gospodăresc şi s-au creat condiţii decente de muncă: s-a proiectat şi s-a realizat construcţia anexei la morga din Chişinău şi instalarea unui sistem frigoriferic cu casete individuale pentru păstrarea cadavrelor (adus din Germania); înlocuirea sistemului frigorific învechit (instalat în 1986) din localul comun de păstrare a cadavrelor; schimbarea apeductului şi sistemului de încălzire centralizată în clădirea CML; reconstrucţia şi amenajarea sălii festive; reparaţii capitale în secţiile biologie, toxico-narcologie şi în alte încăperi; procurarea a trei automobile, utilajului medical, computerelor etc.

La momentul desemnării mele în postul de director al CML (1997), cunoşteam foarte bine principiile progresive de reorganizare a serviciului medico-legal din Belarus, înalt apreciat de mulţi specialişti în ramură ca fiind cel mai eficient din fosta URSS. Despre acest sistem am comunicat Ministerului Sănătăţii, fără a primi vreun răspuns. Mai târziu, m-am adresat (în scris) preşedintelui RM dlui Petru Lucinschi, preşedintelui Parlamentului Dumitru Diacov, vicepreşedintelui parlamentului Vadim Mişin şi viceprim-ministrului RM Valerian Cristea. În 2002, situaţia din CML a fost audiată în cadrul comisiei Parlamentului RM, condusă de dna Lidia Guţu, la care a participat şi şefa comisiei parlamentare Maria Postoico. La această şedinţă, împreună cu prim-viceministrul Sănătăţii Gheorghe Ţurcanu, am abordat încă o dată problema în cauză. Ulterior, am discutat situaţia în ramură personal cu domnii Vadim Mişin şi Valerian Cristea, în prezenţa dlui Nicolae Frunză, reprezentant al MS. Spre regret, am obţinut doar un consimţământ verbal.

În anul 2008, la solicitarea mea, ministrul Sănătăţii, Ion Ababii, mi-a aprobat demisia din postul de director al CML cu condiţia de a continua activitatea la catedră, ceea ce am acceptat.

În postura de director al CML a fost numit conferenţiarul **Andrei Pădure**, care a început să însuşească energic practica de conducere a unei instituţii medicale de mare

responsabilitate şi cu un efect promiţător. Chiar de la învestirea în funcţie, A. Pădure a semnat câteva proiecte de colaborare a CML cu Serviciul de Stat de Expertiză Medico-Legală din republica Belarus, unde urmau să-şi perfecţioneze cunoştinţele profesionale specialiştii din Republica Moldova.

Pentru îmbunătăţirea calităţii documentelor medicale şi fixarea particularităţilor leziunilor corporale, inclusiv la victimele torturii, la propunerea lui A. Pădure, Ministerul Sănătăţii a emis ordinul nr. 265 din 03.08.2009 prin care au fost implementate în practica medicală din republică Instrucţiunile cu privire la completarea fişei medicale a bolnavului de staţionar (F 003/e), în care sunt descrise principiile de cercetare şi schema de descriere a leziunilor corporale.

Având în vedere carenţele în întocmirea rapoartelor de examinare/expertiză medico-legală, depistate în cadrul efectuării expertizelor medico-legale în comisie întru ameliorarea calităţii acestora, directorul CML emite alt ordin, nr.11, din 27 octombrie 2009, în care se indică:

1. Experţii judiciari medico-legali desemnaţi în calitate de raportori la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie în cazul depistării în rapoartele primare a unor devieri esenţiale de la metodologia elaborării unor astfel de documente, precum şi în cazul modificării radicale a

concluziei, îl vor informa despre aceasta pe şeful secţiei expertize în comisie, prezentând al treilea exemplar al raportului expertiză medico-legală în comisie şi copia raportului de examinare primară.

2. Şeful secţiei expertize în comisie va aduce la cunoştinţa vicedirectorului despre modificarea concluziilor expertale primare, gravele abateri de la metodologia de efectuare a examinării medico-legale cu prezentarea copiilor rapoartelor atât primar, cât şi în comisie.

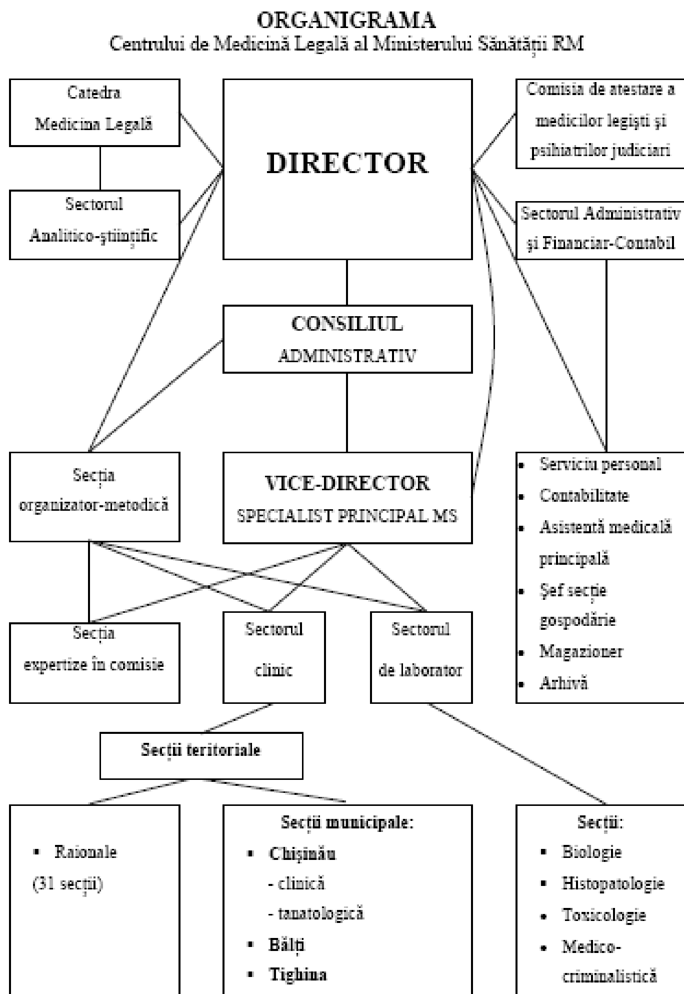
În anul 2010 în funcţia de director al CML este numit experimentatul medic-legist **Ion Cuvşinov**, iar Andrei Pădure ocupă postul de vicedirector. S-a format o echipă de specialişti muncitori şi doritori de a contribui la prosperarea serviciului medico-legal, bazându-se pe realizările precedente. Sarcinile principale ale managementului administrativ noua conducere le vedea în consolidarea şi integrarea adecvată a activităţilor organizatorice, metodice, practice şi economice, ţinând cont de posibilităţile reale ale instituţiei.

Prin ordinul nr.14 din 20 aprilie 2010, directorul CML, dl Ion Cuvşinov, aprobă noul Regulament al Consiliului administrativ al Centrului de Medicină Legală de pe lângă Ministerul Sănătăţii al RM. Regulamentul stipulează că Consiliul administrativ îşi desfăşoară activitatea în baza legislaţiei în vigoare, atribuţiile principale fiind: aprobarea strategiei de dezvoltare a serviciului medico-legal din ţară; monitorizarea corelării actelor normative cu strategia de dezvoltare a serviciului medico-legal, avizarea actelor normative şi proiectului bugetului anual al instituţiei; propunerea de proiecte şi participarea la corelarea documentelor de planificare strategică cu programele de asistenţă; monitorizarea respectării legislaţiei cu privire la expertiza judiciară; asi-

gurarea dialogului continuu între societatea civilă şi administraţia Centrului; audierea dărilor de seamă periodice şi extraordinare privind activitatea unor subdiviziuni teritoriale; elaborarea şi prezentarea raportului anual de activitate etc.

La momentul actual în RM este în vigoare următoarea organigramă a serviciului de medicină legală:

În calitate de călăuză pentru noua conducere a fost ca produsul final al calităţii lucrului de expertiză să constituie concluziile bine argumentate ştiinţific şi elaborate numai în baza datelor obiective obţinute în cadrul examinării fiecărui obiect de cercetare, care ar satisface cerinţele de azi a societăţii. Se va ţine cont de ameliorarea condiţiilor de muncă şi dotarea laboratoarelor cu aparataj special. Atestarea cadrelor în domeniul medicinei legale rămâne o condiţie principală, care va influenţa calitatea lucrului de expertiză în ultima instanţă, iar nivelul activităţii medico-legale se va aprecia la justa sa valoare de către instanţele judecătoreşti.

Încă în anul 2009, Andrei Pădure, în postura de director al Centrului de Medicină Legală, a elaborat și a lansat cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova proiectul „Consolidarea examinării medico-legale a torturii şi a altor forme de maltratări: element strategic în eforturile integrate şi complexe de combatere a torturii şi relelor tratamente în Republica Moldova”[7]. Proiectul s-a derulat în perioada decembrie 2010–2012 și a asigurat dotarea subdiviziunilor Centrului de Medicină Legală cu automobile moderne, tehnică de calcul (calculatoare, imprimante color, camere fotografice, reportofoane etc.), aparataj și mobilier modern de laborator. În mod special au beneficiat de pe seama proiectului secțiile histopatologie și toxico-narcologie. Astfel, a fost pe deplin automatizată procedura de procesare a țesuturilor necroptice în secția histopatologie, iar laboratorul toxico-narcologic a fost dotat cu utilaj modern, care să permită identificarea cantitativă a toxicelor, cât și sporirea sensibilității și exactității cercetărilor. În cadrul proiectului au fost organizate și training-uri pentru medicii legişti din țară în vederea identificării şi documentării adecvate a cazurilor de tortură, la care au participat specialiști autohtoni, cât și un expert medico-legal din Croația.

Semnarea actelor de predare-preluare a utilajului de laborator şi a tehnicii de calcul în cadrul Proiectului „Consolidarea examinărilor medico-legale a cazurilor de tortură” din 17.12.2012. Semnatari: Dirk Schuebel, Ambasadorul UE în Moldova, Nicola Harrington-Buhai, reprezentant UNDP în Moldova, Andrei Usatâi, ministru al Sănătăţii, Ion Cuvşinov, director, şi Andrei Pădure, vicedirector al CML.

Proiectul a fost finanțat de Uniunea Europeană și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova și a avut un buget în valoare de 1 milion de euro.

Drept urmare a dotării laboratoarelor cu utilaj modern, la propunerea dlui Andrei Pădure, ambasada SUA în Moldova a acceptat, în anul 2012, să finanțeze un proiect destinat obținerii de către Centrul de Medicină Legală a standardului global pentru competență tehnică a laboratoarelor de încercări și etalonări ISO 17025. Acest proiect este realizat sub patronajul dlui Ion Cuvșinov, iar dl Andrei Pădure este ajutat de Constantin Ciorba și îndrumat de expertul american Christian Donnell.

Schimb de experienţă peste hotare

Schimbul de experienţă profesională cu specialiştii din alte regiuni şi centre universitare a existat şi în perioada sovietică. La acea perioadă, scopul principal al experţilor moldoveni consta în familiarizarea cu diverse metode de cercetări de laborator. Mai frecvent se practicau aşa numitele „deplasări la locul de muncă" – în laboratoarele specializate, înzestrate cu aparataj performant, din Moscova, Leningrad, Kiev, Harkov etc. Chiar şi în cadrul acestor stagii de scurtă durată specialiştii moldoveni aveau ce învăţa de la colegii lor, cărora le împărtășeau propriile experienţe. De mare folos devenea studierea metodelor avansate ale cercetărilor de laborator. Deplasările peste hotarele URSS în aceste scopuri erau limitate.

Un anumit timp, după destrămarea URSS, în acest sens s-au păstrat tradiţiile stabilite, iar mai apoi s-au lărgit posibilităţile de a vizita şcolile de medicină legală din ţările europene, în primul rând din România. Începând cu anul 2003, medicii legişti din Republica Moldova au avut posibilitatea să ia cunoştinţă de principiile de organizare a serviciului medico-legal din ţările balcanice: Grecia, Bulgaria, Macedonia, Turcia ş.a.

În anul 2006 am vizitat capitala Sudanului, Khartoum, unde am luat cunoştinţă de specificul activităţii serviciului medico-legal din această ţară bogată de pe continentul african.

În octombrie 2008, împreună cu Andrei Pădure şi Valeri Savciuc, am avut ocazia să ne convingem de progresul reorganizării serviciului medico-legal din Belarus, participând la prima şedinţă interstatală a Comitetului de Coordonare Metodică a problemelor medico-legale din CSI, care a avut loc la Minsk.

La pauză (de la dreapta): A. Pădure (Chişinău), V. Jarov (Moscova), V. Burcinski (Kiev), E. Tucic (Moscova), Gh. Baciu (Chişinău), N. Edelev (Nijni Novgorod), Iu.A. Gusakov (Minsk), V.P. Novoseolov (Novosibirsk).

În perioada 10-13 noiembrie 2010, o delegaţie de medici legişti din Republica Moldova (Andrei Pădure, Vladimir Cuciuc şi Aurel Vicol) a vizitat Centrul de Medicină Legală şi Fundaţia pentru Drepturile Omului din Turcia, unde s-au familiarizat cu investigarea şi documentarea eficientă a torturii şi altor forme de rele tratamente. La 23 noiembrie, acelaşi an, la Tiraspol s-a desfăşurat altă conferinţă cu acelaşi generic, la care au participat dna Maria Definis Gojanovic din Croaţia şi Alexandr Panov, director interimar al Biroului de Expertize Medico-Legale din Rostov, Rusia.

Primul rând, de la stânga: A. Pădure, Gh. Baciu, Ogail ElNour, I. Cuvşinov, Gr. Mutoi. Al doilea rând: V. Şarpe, E. Lungu, A. Serbulenco, V. Savciuc, S. Tighineanu. Ultimul rând: A. Bondarev, A. Vicol, V. Tetercev, C. Ciorba.

În perioada 11-24 octombrie 2012, la invitaţia profesorului Gh. Baciu, la Chişinău s-a aflat profesorul Ogail ElNour, director al Institutului de Medicină Legală din

Khartoum, Sudan. În cadrul vizitei, el a luat cunoştinţă de specificul organizării serviciului medico-legal din republică, s-a întâlnit cu colectivul Catedrei medicină legală şi cu colaboratorii secţiilor amplasate în clădirea CML.

Delegaţia republicii Moldova la Institutul Naţional de Medicină Legală şi Ştiinţe Judiciare din Portugalia. Octombrie 2012.

Medicii legişti din Republica Moldova au efectuat vizite de studii şi în alte ţări: Republica Turcia (2010); Estonia (2011); Georgia şi SUA (2012).

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Baciu, Gh. *Istoricul Medicinei Legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 96 p.
2. Baciu, Gh. sarcinile serviciului medico-legal din republica Moldova la momentul actual. În: Mater I-lui Congres al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2001, p. 8-12.
3. Susanu, Al. Cadrul legislativ de organizare şi funcţionare a institiţiilor de medicină legală în RM. În Mater I-lui Congres al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2001, p. 22-26.
4. Baciu, Gh. Reformele organizatorice în activitatea serviciului Medico-Legal. În: Mater. Congr. II-lea al specialiştilor în domeniul sanitar. Chişinău, 1999, p. 66-67.
5. Baciu, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 ani*. Chişinău, 2001, 132 p.
6. Baciu, Gh., Susanu, A., Cuvşinov, I. *Cu privire la noile reglementări legislative ale activităţii serviciului medico-legal din RM*. // Materialele Conferinţei a II-a a medicilor legişti din RM. Chişinău, 2006, p. 19-23.
7. Pădure, A. Acţiunile înterprinse de Centrul de Medicină Legală întru îmbunătăţirea prestaţiei medico-legale în cazurile de tortură şi alte rele tratamente. În Mater. Congr.II-lea al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2011, p. 28-32.

Nici un serviciu mai mare şi bun
nu putem aduce patriei, decât
să educăm şi să învăţăm tineretul.

Cicero

VII
FORMELE DE SPECIALIZARE ŞI PERFECŢIONARE ÎN DOMENIUL MEDICINEI LEGALE

Pentru prima dată, secţia de medicină legală, şi-a desfăşurat activitatea (1885–1913) la congresele „N.I. Pirogov” ale medicilor din Rusia. În cadrul acelor şedinţe se discutau diverse probleme cu caracter ştiinţific şi modalităţile de organizare a activităţii serviciului medico-legal. Nu rareori se discutau principiile de pregătire a cadrelor calificate în domeniul medicinei legale.

Astfel, la Congresul V, cunoscutul profesor universitar, F.F. Edgardt, sublinia calificarea nesatisfăcătoare a medicilor legişti, care erau obligaţi să îndeplinească multiple funcţii de altă natură, ceea ce defavoriza calitatea concluziilor expertale, adesea bazate doar pe date subiective. Din aceste considerente, F.F. Edgardt recomanda cu insistenţă să fie rezolvată problema nivelului de pregătire profesională a specialiştilor în cadrul catedrelor de medicină legală. Totodată, era necesară fondarea unui institut specializat pentru perfecţionarea cadrelor medicale timp de un an, cu susţinerea examenului respectiv, iar stagiile de profil să fie obligatoriu repetate o dată la cinci ani. Alţi savanţi (N.A. Obolonski, K.M. Leonov, E.F. Bellin, I.M. Gvozdev) abordau problema studierii medicinei legale nu doar la facultăţile de medicină, ci şi în mod obligatoriu, în cadrul facultăţilor de drept ale universităţilor din Imperiul Rus[1].

[1] Гамбург А.П. *Развитие судебно-медицинской науки и экспертизы*. Киев, 1962, стр.32-33.

Este cunoscut faptul că până la mijlocul secolului al XIX-lea în domeniul medicinei legale în plan mondial nici nu existau anumite forme de specializări. Funcţiile respective, de obicei, le îndeplineau specialiştii din alte ramuri medicale, inclusiv anatomiştii, igieniştii etc. O similară stare de lucruri a rămas şi pe timpul anexării (1812) Basarabiei la Imperiul Rus, precum şi în perioada iniţială după reunificarea cu România.

Până la Al Doilea Război Mondial pe teritoriul basarabean nici nu funcţionau instituţii de învăţământ medical superior, unde se puteau pregăti cadre de specialişti în ramură. Tradiţional, continua să se invite medici străini. Unii dintre băştinaşi îşi făceau studiile la facultăţile de medicină din universităţile europene. Această situaţie a existat şi în privinţa specialiştilor din medicina legală. Absolvenţii facultăţilor de medicină, la prima etapă, se specializau, de obicei, în centrele universitare din Paris, Berlin, Viena, Bucureşti, Iaşi etc.

Odată cu începutul pregătirii medicilor autohtoni în cadrul ISMC, treptat se rezolva problema deficitului de specialişti, inclusiv în domeniul medicinei legale. Circa 20 dintre absolvenţii primelor 7 promoţii ale ISMC (1946–1952) s-au încadrat în muncă la serviciul medico-legal, de obicei, practicând o activitate fără aprofundate specializări în ramură, bazându-se mai mult pe cunoştinţele obţinute la Catedra de medicină legală. Cu timpul, deja se organizau cicluri de stagii timp de 3-6 luni în centrele universitare din Kiev, Harkov, Moscova, Leningrad, unde existau catedre de specializare şi perfecţionare a medicilor legişti. În aşa condiţii, şi-au început activitatea majoritatea absolvenţilor primelor promoţii ale ISMC[2], dintre care au făcut par-

---

[2] Блувштейн Г.П. *Судебные врачи – выпускники Кишиневского медицинского института*. Судебно-медицинские записки, вып. 5, Кишинев, 1971, стр. 12-15.

te următorii medici legişti: Zoia Epilrant-Vasilieva, Miron Adjiderski, Fridrih Sigal, Margareta Kazarnovskaia, Anatol Solohin, Ivan Zelenin, Petru Maximov, Fiodor Şveţ, Margarita Dubravschi ş.a.

Lipsa cadrelor de medici la toate specialităţile medicale din localităţile republicii a impus Ministerul Sănătăţii a RSSM să introducă, în anul 1953, specializarea primară prin *subordinatură* la majoritatea catedrelor ISMC. Ca formă de specializare primară, subordinatura se realiza în ultimul an de studii la facultate, timp de 5-6 luni, conform unui plan special, adoptat la profilul specialităţii.

La Catedra de medicină legală, condusă de conferenţiarul Petru Areşev, subordinatura a fost organizată pentru prima dată în anul de studii 1953–1954, iar la această formă de specializare s-au înscris studenţii N.N. Cereş şi M.N. Gluşcenco, care după absolvirea facultăţii nu au activat în domeniul medicinei legale. În anul de studii 1954–1955, specializarea prin subordinatură au trecut-o studenţii anului VI: Gheorghe Botezatu, viitor profesor universitar, şef Catedră medicină legală, şi Ivan Krucikov. Ultimul, după absolvirea facultăţii, a fost recrutat în armată în calitate de medic.

În anul de studii 1960–1961, la catedră au făcut studiile prin subordinatură studenţii Ion Alexeev, Nicolae Nedbailov, Mihai Namaşco. Peste 2 ani (1963) la catedră a fost doar un singur subordinator, Gheorghe Baciu, care în anul următor a continuat studiile postuniversitare prin aspirantură. În anul 1964, patru absolvenţi ai ISMC – Boris Albu, Irina Alexeev, Constantin Maruşciac şi Grigore Mutoi – au devenit subordinatori la catedră, iar în 1965 – trei absolvenţi: Gheorghe Cotelea, Rodica Stratan şi Victor Nedelciuc. Ultimul, după absolvirea facultăţii, a fost recrutat în armata sovietică, unde a fost medic-legist militar timp de peste 25 de ani.

Subordinatorii anului 1961.
De la dreapta: Mihai Namaşco, şeful catedrei Petru Areşev, Ion Alexeev, lector superior Nadejda Volkov, Nicolai Nedbailov; în picioare: de la dreapta – asistentul Gheorghe Botezatu; de la stânga – Petru Maximov, Grigore Bluvştein, Margareta Kazarnovski.

Fiind încă studenţi, subordinatorii dispuneau de un regim intens de activitate, asistau la toate prelegerile şi lecţiile practice cu studenţii. Sub îndrumarea lectorilor şi a unor medici practicieni experimentaţi, efectuau cercetări pe cadavre, examinau persoanele agresate, participau la cercetarea cadavrului la faţa locului şi în şedinţele de judecată, practic se familiarizau cu toate formele de expertize medico-legale. Conform unui grafic obligatoriu, ei participau la activităţile laboratoarelor specializate, de unde obţineau o succintă caracteristică de serviciu de la şeful subdiviziunii, în care erau indicate durata aflării în laborator şi volumul informaţiilor cu care s-a familiarizat studentul.

Fiecare subordinator prezenta pe parcurs câte un raport analitico-ştiinţific la şedinţele catedrei şi societăţii ştiinţifice. Subordinatura era finalizată cu susţinerea examenului la disciplină.

Membrii Catedrei medicină legală la defilarea din 1 mai 1963 cu absolvenţii ISMC, potenţiali medici legişti.
În prim plan: asistentul Gheorghe Botezatu cu fiicele Nelly şi Ludmila. În picioare, de la stânga: lectorul superior Nadejda Volcov, viitorul medic legist din Cahul Larisa Gorbaciova, membrul cercului ştiinţific studenţesc Larisa Morozova, subordinatorul catedrei Gheorghe Baciu, studentele anului VI – Alexandra Galescu-Baciu şi Ana Dubceac-Cucută.

În total, peste 20 de studenţi din ultimul an de studii la ISMC s-au specializat în domeniul medicinei legale, prin subordinatură, majoritatea dintre care au continuat activi-

tatea în ramură. Pregătirea cadrelor prin subordinatură la Catedra medicină legală a continuat până în anul 1966, (Minodora Guţuleac şi Victor Uncuţă), apoi a fost introdusă specializarea prin internatură.

Internatură, ca formă de specializare primară în domeniul medicinei legale, se efectua timp de un an de zile după absolvirea facultăţii. Procesul de studii se desfăşura sub conducerea şefului BEML (Petru Maximov, Stanislav Ungurean şi Ion Cuvşinov). Medicii internişti executau toate formele de activităţi (cercetări pe cadavre, examinarea a persoanelor agresate etc.). Spre regret, ei deja nu mai frecventau prelegerile susţinute cu studenţii la Catedra de medicina legală. Mai multă atenţie li se acorda deprinderilor practice. Pregătirea medicilor legişti prin internatură a avut loc în perioada anilor 1970–1998. În total, prin internatură şi-au făcut studiile circa 70 de specialişti, majoritatea dintre care au activat sau activează în cadrul serviciului medico-legal din republică. Printre primii medici care au finalizat specializarea prin internatură sub conducerea dlui Petru Maximov au fost Valentin Starinschi, Leonid Djugostran, Mihai Herescu, Iurie Frecăţanu, Alexei Siloci, Marin Lachi. Printre ultimii, care au finisat intarnatura sub conducerea lui Ion Cuvşinov, au fost Ludmila Lungu, Sergiu Tighineanu, Nicolae Vodă şi Victor Capcelea (1998).

În anii 1997–2002 a existat o altă formă, mai progresivă, de pregătire a medicilor legişti, prin *masterat,* cu o durată de doi ani. Scopul studiilor prin masterat a fost pregătirea cadrelor didactico-ştiinţifice. Programul de studii la masterat prevedea atât pregătirea specialiştilor în aspect practic, cât şi implicarea lor în activitatea de cercetare. Fiecare masterand era preocupat de investigarea propriei teme ştiinţifice, pe care o elabora pe parcursul studiului. Procesul de studii la masterat se realiza la Catedra de medicină legală, sub îndrumarea directă a şefului catedrei (profesor Gheorghe Baciu).

Spre finele studiilor, lucrările masteranzilor erau susţinute în calitate de teze de licenţă. Este semnificativ faptul că informaţiile prezentate în tezele unor masteranzi puteau fi echivalate, după valoarea lor ştiinţifică, cu tezele de doctor în medicină. Absolvenţilor studiilor prin masterat li se eliberau diplome speciale cu titlul: magistru în medicina legală. Dintre absolvenţii USMF „Nicolae Testemiţanu", care au făcut studiile prin masterat sunt: Vasile Şarpe, Pavel Stratan, Iurie Prisăcaru, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Eduard Lungu, Aurel Vicol, Eugen Grinceşen, Ghenadie Bondari, Oleg Iachimov, Andrei Benu, Victor Odovenco, Elena Balica, Laurenţiu Munteanu.

În total, au fost trei promoţii – anii 1999, 2000, 2002.

O secvenţă de la susținerea tezei de masterat de către Vasile Şarpe (septembrie 1999). Preşedintele comisiei – prof. Gheorghe Baciu, secretar – conf. Stanislav Ungurean.

Începând cu anul 2003, pregătirea medicilor legişti se efectuează prin *rezidenţiat.* Procesul de specializare are

loc timp de trei ani la Catedra de medicină legală. Programul de studii prevede extinderea însuşirii deprinderilor practice, ceea ce corespunde cerinţelor contemporane faţă de activităţile medico-legale. Această formă de pregătire este net superioară internaturii, atât timpului triplat, prevăzut pentru studii, cât şi datorită volumului componentului teoretic, recomandat pentru ridicarea calităţii însuşirii materialului la toate compartimentele disciplinei, în cadrul căruia se folosesc şi posibilităţile tehnicii moderne de instruire. Până în prezent, în cadrul celor trei promoţii au făcut studiile peste 20 de medici legişti, iar procesul de instruire a rezidenţilor a fost dirijat de doctorul în medicină, conferenţiarul Vasile Şarpe. Doi din foştii rezidenţi (Constantin Ciorba şi Anatol Bondarev) şi-au continuat studiile postuniversitare prin doctorat.

Conferenţiarul Vasile Şarpe (primul din dreapta) cu rezidenţii anului doi (2012): Ala Nicoară, Ecaterina Ganciogl0; în picioare, de la dreapta: Andrei Tertîşnîi, Marin Hariton, Tudor Rolinsky, Alexandru Chistol.

Studiile postuniversitare prin *secundariat clinic* la medicina legală pentru prima dată s-au introdus în anul 1963, când a fost înmatriculat absolventul Vasile Bortă-Bodiul, care peste un an s-a transferat la specializarea în anatomie patologică. Rodica Stratan, absolventa anului 1965, a fost unica din medicii legişti, care, după subordinatură, şi-a continuat studiile prin secundariat clinic la Catedra medicină legală, condusă de profesorul Petru Areşev. Ceva mai târziu, sub conducerea profesorului Gheorghe Botezatu, au finisat studiile prin secundariat clinic medicii legişti: Veaceslav Zazulin, Valeri Savciuc, Dumitru Tampei, Zurab Gugava.

După anul 1996, sub conducerea profesorului Gheorghe Baciu, au continuat să-şi completeze cunoştinţele teoretice şi practice în domeniu prin secundariat clinic următorii medici legişti: Alexandru Susanu şi Eugenia Jucovschi (Chişinău), Diana Bulgaru-Iliescu şi Simona Botez (Iaşi), Mohamed Nagi (Yemen), Ahmed Altayeb (Sudan).

Profesorul Gh. Baciu cu medicul din Yemen
Mohamed Nagi, 2003.

Problema pregătirii specialiştilor în domeniul medicinei legale, inclusiv a cadrelor didactico-ştiinţifice, în permanenţă se afla în vizorul Ministerului Sănătăţii şi al conducerii serviciului medico-legal din republică. În acest scop, se foloseau pe larg toate posibilităţile, atât în cadrul republicii, cât şi peste hotarele ei. Se poate vorbi că metodologia acumulării deprinderilor practice şi teoretice ale medicilor legişti autohtoni a evoluat treptat – de la o simplă studiere individuală a disciplinei sau prin apelarea la consultările colegilor mai iniţiaţi în ramură, până la stagierea în instituţiile ştiinţifice respective din alte ţări. În primii ani de după al Doilea Război Mondial se practicau pe larg specializarea şi perfecţionarea medicilor moldoveni în centrele universitare din Ucraina. Mai frecvent se programau deplasări în oraşele Kiev şi Harkov, fiind situate la o distanţă mai mică de Chişinău. În aceste oraşe existau suficiente condiţii de studii şi trai pentru cursanţi, iar în fruntea catedrelor se aflau savanţi cu renume.

Mulţi dintre medicii legişti moldoveni îşi perfecţionau cunoştinţele profesionale şi în alte centre universitare din URSS, în special în cadrul Institutelor de Perfecţionare a Medicilor din Moscova, Leningrad, Minsk etc.

Personal, chiar la începutul studiilor prin aspirantură (1964), am avut ocazia să fiu la stagiere la Institutul de Perfecţionare a medicilor din Ucraina (Kiev), la Catedra medicină legală, condusă de ilustrul savant Agnesa Gamburg, de la care am avut multe de învăţat. În acea perioadă frecventam sistmatic prelegerile susţinute de veteranul serviciului medico-legal din URSS, profesorul universitar Iuri Sergheevici Sapojnikov, pe atunci şef al Catedrei medicină legală a Institutului de Medicină din or. Kiev. Aşa s-a întâmplat că la începutul anului 1967, profesorul Iurii Sapojnikov mi-a fost recenzent oficial la teza de doctor în ştiinţe medicale, pe care am susţinut-o la Consiliul ştiinţific al Institutul de Stat de Medicină din Chişinău.

Kiev, ianuarie 1964.
În imagine, primul rând, de la stânga: Iuri Şciupik, asistent; profesorul Agnesa Gamburg, şefa Catedrei medicină legală; Tatiana Budak, conferenţiar; ultimul rând, de la stânga: Tesler (Minsk); al treilea – Gh. Baciu (Chişinău); al cincilea – Evgheni Muraşov (Tartu); al şaselea – Evgheni Grecihin (Tula); ultimul – Vitali Zubkov (Poltava) ş.a.

Cu timpul, s-a purces şi la invitarea specialiştilor de vază din alte oraşe ale URSS pentru participare la reciclarea specialiştilor din republică, procedeu care s-a dovedit a fi de o eficienţă vădită pentru serviciul medico-legal. Un mare ajutor dezinteresat în această privinţă a fost acordat în anii următori de către colaboratorii Catedrei de medicină legală a Institutului Central de Perfecţionare a Medicilor din Moscova, în frunte cu şeful catedrei, profesor universitar, academician, Anatol Solohin.

Un ciclu de perfecţionare susţinut de conferenţiarul V.N. Gujeedov din Moscova (Chişinău, februarie 1983). Primul rând, de la stânga: Victor Denisov, Miron Adjiderski, conf. Vitali Gujeedov, Grigore Bluvştein, Anastasia Ionesii, Ludmila Romm. Al doilea rând: Constantin Maruşceac, Mihail Leonov, Zoia Epilrant-Vasilieva, Margareta Kazarnovski, Fiodor Şveţ; rândul trei: Gheorghe Cotelea, Boris Albu, Chiril Corbu şi Leonid Graur.

Frecvenţa cazurilor de leziuni mecanice în practica medico-legală a determinat discutarea în cadrul cursurilor de perfecţionare a problemelor specifice traumatologiei medico-legale. Dintre temele prioritare, solicitate de medicii legişti pacticieni, puse în discuţii în procesul de stagiere figurau: expertiza traumelor rutiere; mecano-geneza traumatismelor asociate şi combinate; aprecierea legăturii de cauzalitate dintre traume şi instalarea morţii, precum şi identificarea obiectului vulnerant în baza caracterului lezional.

Un ciclu de perfecţionare susţinut de prof. Anatol Solohin (Chişinău, martie 1983).
Primul rând, de la dreapta: Gheorghe Botezatu, Anatol Solohin, Petru Maximov, Ion Zelenin, Gheorghe Cotelea; al doilea rând: Fiodor Şveţ, Grigore Bluvştein, Zoia Epilrand-Vasilieva, Mihail Leonov, Grigore Mutoi; în spatele lor – Constantin Maruşceac şi Margareta Kazarnovski, ultimul rând: Ludmila Romm, Chiril Corbu, Anastasia Ionesii, Valeriu Tetercev, Victor Denisov şi Boris Albu.

După destrămarea URSS, Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu” a devenit unicul centru de perfecţionare şi atestare a medicilor legişti autohtoni. În Republica Moldova, perfecţionarea medicilor din cadrul serviciului medico-legal a început în anul 1994, cu contri-

buţia profesorului Gheorghe Baciu, care, prin concurs, s-a reîntors la Alma Mater, după o plecare (impusă) de 9 ani.

Primul ciclu de perfecţionare cu durata de o lună (14.11–14.12.1994) cu tema „Probleme generale ale medicinei legale” prevedea 157 ore: 36 pentru prelegeri şi 121 ore practice (în morgă) şi seminare. De menţionat că până la acel moment toate documentele medico-legale se perfectau numai în limba rusă şi majoritatea medicilor legişti nu cunoşteau bine terminologia respectivă în limba română. Din acest motiv, tematica prelegerilor includea compartimentele de bază ale medicinei legale, care au fost prezentate în limba română ca formă de studiu şi recapitulare a informaţiilor ce ţin de medicina legală.

1. Introducere în traumatologia medico-legală generală. Clasificarea agenţilor mecanici.
2. Mecanismul de producere a leziunilor mecanice. Principiile de identificare a obiectului vulnerant.
3. Leziunile produse de omul neînarmat, prin cădere şi precipitare.
4. Leziunile prin trafic rutier, mecanismul de formare şi particularităţile lezionale.
5. Aspectul leziunilor produse prin obiecte ascuţite, mecanismul de formare şi particularităţile lor morfologice.
6. Particularităţile leziunilor balistice, mecanismul de producere şi caracterul lor morfologic.
7. Caracteristica asfixiilor mecanice: mecanismul morţii, semnele generale şi particulare.
8. Caracteristica leziunilor produse prin agenţi fizici.
9. Introducere în toxicologia medico-legală, circumstanţele de producere şi clasificarea lor în aspect medico-legal şi juridic.

10. Mecanismul de acţiune a diferitor agenţi toxici, semnele morfologice ale celor mai frecvente forme de intoxicaţii.
11. Intoxicaţiile cu toxice hematice şi funcţionale, cu medicamente şi droguri.
12. Cercetarea cadavrului la faţa locului. Obligaţiunile medicului legist.
13. Expertiza leziunilor nemortale, aprecierea gradului de vătămare corporală şi a capacităţii de muncă.
15. Expertiza stărilor şi infracţiunilor sexuale. Cercetarea cadavrelor de nou-născuţi, pruncuciderea.
16. Generalităţi asupra cercetărilor de laborator în practica medico-legală.

În primii doi ani de funcţionare a cursurilor de perfecţionare pentru medicii legişti se efectuau autopsii demonstrative, după care cursanţii se încadrau în cercetări pe cadavre de sine stătător, cu perfectarea şi discutarea ulterioară a propriilor rapoarte. La seminare se analizau minuţios rapoartele de autopsie prezentate de cursanţi şi concomitent se accentua legătura de cauzalitate dintre traumatizare şi moarte, precum şi răspunsurile la alte întrebări înaintate spre soluţionare de către organele de drept.

În următorii trei ani au avut loc câte două cicluri de perfecționare, la care au fost incluşi cursanţi atât din regiunea transnistreană (Tamara Covtun, Igor Perevozniuc şi Ghenadie Popov), cât şi din România (Diana Bulgaru-Iliescu şi Simona Botez). Tematica prelegerilor, metodologia seminarelor şi orelor practice parţial au rămas neschimbate. S-a adăugat perfectarea şi prezentarea a câte un raport cu caracter analitico-ştiinţific, pus în discuţie la finele ciclului de perfecţionare. În 1997 au fost aprobate două teme noi, abordate în cadrul cursurilor de perfecţionare: 1) Expertiza medico-legală a cadavrelor în caz de moarte violentă (pentru medicii cu o vechime în muncă de până la 10 ani); 2)

Probleme actuale din traumatologia medico-legală (pentru medicii cu o vechime în muncă de peste 10 ani).

În anul 2002, tematica cursurilor de perfecţionare s-a schimbat în modul următor: 1) *Actualităţi în expertiza medico-legală a persoanelor agresate şi morţii violente*; 2) *Probleme stringente în traumatologia medico-legală*. Durata reciclării şi prezentarea rapoartelor analitico-ştiinţifice de fiecare cursant au rămas aceleaşi, cu susţinerea examenului la finele ciclului. Pe parcursul unui an se realizau 4 cicluri de perfecţionare cu durata de o lună.

În calitate de lector la cursurile de perfecţionare din anul 2002 s-a inclus conferenţiarul Grigore Mutoi, revenit la catedră de la ULIM, iar unele lecţii cu audienţii le susţinea conferenţiarul Ion Cuvşinov, vicedirector al CML Responsabil pentru cursurile de perfecţionare a medicilor legişti în perioada anilor 2003–2008 a fost conferenţiarul Grigore Mutoi.

După demisionarea din postul de şef al Catedrei medicină legală, prof. Gheorghe Baciu este numit (2008) şef de studii la instruirea postuniversitară continuă a medicilor legişti. Începând cu anul 2011, durata cursurilor de perfecţionare s-a micşorat până la 0,75 luni, iar pentru anul 2012 s-au planificat 4 cicluri de perfecţionare a câte 0,64 luni şi un ciclu suplimentar de 0,30 luni cu tema: *Organizarea şi particularităţile cercetărilor medico-legale de laborator*. În ultimii ani se practică pe larg analiza calităţii rapoartelor medico-legale perfectate de către cursanţii cursurilor respective. Din anul 2010, toate formele de perfecţionare pentru colaboratorii CML se efectuează contra plată.

Din anul 1994 şi până la 1 ianuarie 2013 la Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu” au fost organizate 43 cicluri de stagiere, la care au fost înscrişi circa 300 de medici legişti. Totodată, timp de peste 20 de

ani în RM nu au existat posibilităţi reale pentru perfecţionarea colaboratorilor din secţiile de laborator ale CML

În 2009, o parte din medicii şi provizorii secţiilor respective şi-au perfecţionat măiestria profesională în subdiviziunile Serviciului de Stat de Medicină Legală din Minsk (Belarus), care acordă un ajutor dezinteresat Republicii Moldova. Până în prezent, 12 specialiştii ai CML au reuşit să studieze metodele de activitate ale colegilor din Belarus.

Conferenţiarul Andrei Pădure (în centru) în timpul stagierii la Departamentul Medicină Legală al Spitalului Universitar „Timoux", Marsilia, Franţa. Iunie, 2008.

Atestarea profesională a medicilor legişti

Verificarea nivelului de cunoştinţe profesionale ale specialiştilor din sistemul sănătăţii dintotdeauna era orientată spre ridicarea calităţii asistenţei medicale acordată populaţiei. Pe parcursul anilor, această activitate a cunoscut

diferite forme de organizare, specifice disciplinei respective. Procesul de atestare a specialiştilor din domeniul medicinei legale a început să funcţioneze ritmic la finele anilor 50 ai secolului XX în cadrul Comisiei de morfopatologie de pe lângă Ministerul Sănătăţii al republicii, preşedinte al căreia fost numit conferenţiarul Vasile Anestiadi, şef al Catedrei anatomie patologică a ISMC, iar secretar al Comisiei a fost numit Petru Maximov, şef al BEML.

În perioada anilor 1974–1996 preşedinte al Comisiei de atestare a medicilor legişti din republică a fost profesorul Gheorghe Botezatu, iar funcţia de secretar a fost îndeplinită succesiv de Nadejda Volcov, Gheorghe Baciu şi Stanilav Ungurean. Evaluarea cunoştinţelor se efectua prin răspunsurile persoanei respective la întrebările adresate de către membrii Comisiei.

Din anul 1996, funcţia de preşedinte al Comisiei de atestare a medicilor legişti este deţinută de profesorul universitar Gheorghe Baciu, iar în calitate de secretar au fost numiţi Stanislav Ungurean, Ion Cuvşinov, Andrei Pădure şi Vasile Şarpe.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului RM nr. 307 din 13.03.2002, Ministerul Sănătăţii, prin ordinul nr. 27 din 12.04.2002, aprobă unicul Regulament de atestare a experţilor judiciari din cadrul sistemului sănătăţii. Acest regulament prevedea ca în cadrul acestei Comisii să fie atestaţi şi psihiatrii, care activează în subdiviziunile judiciare specializate.

Prin ordinul Ministerului Sănătăţii nr. 29-p9 din 1 martie 2010 este aprobată următoarea componenţă a Comisiei de atestare a medicilor legişti şi psihiatrilor judiciari din republică: Gheorghe Baciu – preşedinte, Andrei Pădure – vicepreşedinte, Vasile Şarpe – secretar.

Pornind de la necesitatea perfecţionării calităţii asistenţei medicale acordate populaţiei şi realizării obiectivelor

politicii naţionale în domeniul sănătăţii, având drept scop principal îmbunătăţirea procesului de instruire, evaluare şi atestare a medicilor şi farmaciştilor, Ministerul Sănătăţii al Republicii Moldova, prin ordinul din 3 mai 2011, aprobă *Regulamentul cu privire la cuantificarea creditelor pentru educaţia medicală continuă a mediilor şi farmaciştilor*. Conform acestui regulament, educaţiile medicale continue (EMC) sunt cuantificate prin 325 credite, evaluate la un timp de 5 ani, care includ 250 credite în cadrul furnizorilor de EMC şi 75 credite acordate pentru participare la manifestări ştiinţifice, publicări şi abonamente. Pentru conducătorii instituţiilor medico-sanitare şi adjuncţii lor se stabileşte un număr de 100 credite din cadrul activităţii educaţionale pe specialitate şi 100 credite în domeniul managementului, promovării sănătăţii etc.

Formele de învăţământ continuu, pentru care lucrătorii medicali obţin credite, cuprind: formele de EMC propriu-zise; studiile postuniversitare prin secundariat clinic, masterat şi doctorat. Regulamentul, de asemenea, prevede că instruirea postuniversitară prin secundariat clinic, masterat şi doctorat în ultimii 5 ani se echivalează cu volumul de 325 credite. Criteriul general de creditare a manifestărilor ştiinţifice este prezenţa obligatorie pe toată durata de desfăşurare a programului de EMC.

Prin alt ordin al Ministerului Sănătăţii, din 2 iunie 2011, se aprobă *Regulamentul cu privire la atestarea medicilor şi farmaciştilor din Republica Moldova*. În el se concretizează formele activităţii comisiilor de atestare, componenţa nominală a lor şi tehnologia de apreciere a nivelului de pregătire profesională a specialistului. Totodată, în Regulamentul nominalizat nu este elucidat specificul tehnologiei de atestare a medicilor legişti, prevăzut de Legea cu privire la Expertiza Judiciară (2000) şi modificările ulterioare.

În continuare vom prezenta cronologic numele absolvenţilor ISMC şi USMF „Nicolae Testemiţanu”, care un anumit timp au activat sau activează în calitate de medic legist pe teritoriul republicii noastre. Nu sunt incluşi în registru medicii legişti care au absolvit instituţiile de învăţământ medical superior în alte ţări, dar îi putem găsi în cadrul subdiviziunilor şi perioadei respective de activitate.

Registrul absolvenţilor ISMC şi USMF „Nicolae Testemiţanu” care au profesat medicina legală pe plaiul natal

№	Numele, prenumele	Anul promoţiei	Forma de pregătire	Perioada activităţii
1.	Şroit Isaac Gr.	1946	fără specializare	1948–1957
2.	Epilrand-Vasilieva Zoia	1946	cursuri 3-6 luni	1946–1990
3.	Zimakova Ana M.	1946	fără specializare	1953–1957
4.	Balanciuc L.T	1948	fără specializare	1948–1957
5.	Kazarnovski Margareta	1948	cursuri 3-6 luni	1946–1986
6.	Sigal Fridrih A.	1948	cursuri 3-6 luni	1948–1989
7.	Ştuli Evelina Isac	1948	cursuri 3-6 luni	1948–1972
8.	Adjiderscki Miron A.	1949	fără specializare	1949–1990
9.	Dubravski Margareta I.	1949	fără specializare	1949–1979
10.	Solohin Anatol Al.	1950	fără specializare	1950–1952
11.	Zelenin Ivan M.	1950	fără specializare	1950–1953
12.	Bluvştein Grigore P.	1951	fără specializare	1956–2003
13.	Maximov Petru Ion	1951	fără specializare	1951–1988
14.	Leonov Mihail F.	1951	fără specializare	1957–1988
15.	Poşcurlat Ivan P.	1951	fără specializare	1952–1959
16.	Lisakovici Mark V.	1951	doctorat	1953–1958
17.	Prudskih Zoia I.	1951	fără specializare	1951–1959
18.	Razina Nina Al.	1952	cursuri 3-6 luni	1952–1978
19.	Şveţ Fiodor M.	1952	cursuri 3-6 luni	1952–1992
20.	Botezatu Gh. A.	1955	subordinatura	1955–2003
21.	Satmari Tamara	1957	fără specializare	1957–1961
22.	Tambura Ciprian M.	1959	subordinatură	1959–1964
23.	Tracevski Nelly S.	1959	subordinatură	1959–1964

24.	Prandeţchi Alexei	1960	subordinatură	1960–1961
25.	Alexeev Ion	1961	subordinatură	1961–1963
26.	Namaşco Mihai	1961	subordinatură	1961–1964
27.	Nedbailov Nicolae	1961	subordinatură	1961–1968
28.	Nicolaenco Anatol	1961	subordinatură	1961–1970
29.	Strutinchi Valentina	1962	subordinatură	1962–2008
30.	Denisov Victor N.	1962	subordinatură	1962–1999
31.	Baciu Gheorghe	1963	subordinatură, doctorat	1963–prezent
32.	Gorbaciova Larisa	1963	fără specializare	1963–1965
33.	Ţurcanu Maria A.	1963	fără specializare	1973–prezent
34.	Albu Boris I.	1964	subordinatură	1964–2011
35.	Alexeeva Irina	1964	subordinatură	1964–1967
36.	Babiuc Maria	1964	fără specializare	1973–2012
37.	Dumitraşcu Andrei	1964	subordinatură	1967–1980
38.	Maruşciac Constantin	1964	subordinatură	1964– 1998
39.	Mutoi Grigore L.	1964	subordinatură, doctorat	1964–prezent
40.	Haidarlî Tatiana	1964	fără specializare	1977–1988
41.	Cotelea Gheorghe	1965	subordinatură, doctorat	1965–1994
42.	Stratan Rodica	1965	subordinatură, ordinatura	1965–prezent
43.	Guţuleac Minodora	1966	subordinatură	1966–1998
44.	Moreac Maria	1966	subordinatură	1967–1972
45.	Uncuţă Victor	1966	subordinatură	1966–1974
46.	Ceceotikin Valeria	1967	fără specializare	1979–2011
47.	Ionesii Anastasia	1968	cursuri 3-6 luni	1974–prezent
48.	Bolduratu Parascovia	1969	cursuri 3-6 luni	1975–prezent
49.	Iampolski Vera	1969	cursuri 3-6 luni	1974–2011
50.	Djugostran Leonid	1970	internatură	1971–1972
51.	Starinschi Valentin	1970	internatură	1970–prezent
52.	Herescu Mihai	1971	internatură	1971–prezent
53.	Terehova Liubovi	1971	cursuri 3-6 luni	1976–prezent
54.	Laki Marin	1971	cursuri 3-6 luni	1981–2002

55.	Frecăuţanu Iurie	1972	cursuri 3-6 luni	1972–prezent
56.	Mititelu Valentin	1972	internatură	1972–2010
57.	Siloci Alexei	1972	internatură, doctorat	1972–prezent
58.	Chetrari Ana	1973	cursuri 3-6 luni	1977–prezent
59.	Isac Valentin Gh.	1973	internatură	1976–prezent
60.	Guţu Victor	1974	internatură	1974–1998
61.	Scutaru Nistor	1974	internatură	1974–2008
62.	Ungurean Stanislav	1974	internatură	1974–2003
63.	Butucel Valeriu	1975	internatură	1976–2012
64.	Frumusachi Vitalie	1975	internatură	1975–prezent
65.	Guţu Cornelia	1975	internatură	1980–1991
66.	Jantovan Grigore	1975	internatură	1980–prezent
67.	Railean Sergiu	1975	internatură	1979–prezent
68.	Siloci Afanasie	1975	internatură	1975–1983
69.	Tetercev Valeriu	1975	internatură	1975–prezent
70.	Abramova Ala	1976	cursuri 3-6 luni	1979–prezent
71.	Cuciuc Vladimir	1976	internatură	1976–prezent
72.	Deliv Vasile	1976	internatură	1976–1987
73.	Iurin Nicolae	1977	internatură	1977–prezent
74.	Corbu Chiril	1977	internatură	1977–prezent
75.	Marcu Gheorghe	1977	internatură	1977–prezent
76.	Butnaru Alexandru	1978	internatură	1978–prezent
77.	Şauga Leonid	1978	internatură	1978–2002
78.	Boldescu Ninel	1979	cursuri 3-6 luni	1992–prezent
79.	Cojocaru Valerian	1979	internatură	1979–prezent

80.	Lipovan Oleg	1979	internatură	1979–prezent
81.	Vremea Sava	1979	internatură	1979–prezent
82.	Balea Valeriu	1980	internatură	1980–prezent
83.	Graur Leonid	1980	internatură	1980–prezent
84.	Ceban Iurie	1981	internatură	1981–prezent
85.	Cristal Mihai	1981	internatură	1982–prezent
86.	Gribcova Ana	1981	cursuri 3-6 luni	1986–1998
87.	Cuvşinov Ion	1982	internatură	1982–prezent
88.	Jucovschi Eugenia	1982	secundariat clinic	1986–prezent
89.	Zolotco Irina	1982	cursuri 3-6 luni	1986–prezent
90.	Kalcenko Valentina	1982	internatură	1986–1998
91.	Gugava Zurab	1983	secundariat clinic	1990–prezent
92.	Susanu Alexandru	1984	internatură, ordinatură	1984–2008
93.	Fediu Nicolae	1984	internatură	1984–1986
94.	Gherman Liviu	1984	fără specializare	1993–prezent
95.	Nastas Anatol	1985	fără specializare	1985–1994
96.	Beşliu Anatol	1986	internatură	1987–1992
97.	Macriţchi Sergiu	1986	internatură	1987–prezent
98.	Serbulenco Andrei	1986	fără specializare	1987–prezent
99.	Zuza Ion	1986	internatură	1992–prezent
100.	Panici Anatol	1987	internatură	1988–prezent
101.	Paholniţki Iurie	1988	internatură	1989–2011
102.	Savciuc Valeri	1988	internatură, ordinatură	1989–prezent

103.	Botezatu Maia	1989	rezidenţiat	1993–prezent
104.	Cobâscan Dumitru	1989	internatură	1989–prezent
105.	Grecu Laurenţiu	1989	internatură	1990–prezent
106.	Mudrea Ludmila	1989	cursuri 3-6 luni	1990–1999
107.	Pascari Andrei	1989	internatură	1990–prezent
108.	Solovei Sergiu	1989	internatură	1990–prezent
109.	Ciocoi Sergiu	1991	internatură	1992–prezent
110.	Nastas Veaceslav	1993	internatură	1994–prezent
111.	Ciobanu Anatol	1994	internatură	1995–prezent
112.	Scurtu Iurie	1994	internatură	1995–prezent
113.	Verdeş Iurie	1995	internatură	1996–prezent
114.	Lungu Ludmila	1996	internatură, doctorat	1997–prezent
115.	Tighineanu Sergiu	1996	internatură	1997–prezent
116.	Verbiţchi Svetlana	1996	internatură	2002–prezent
117.	Vodă Nicolae	1996	internatură	1997–prezent
118.	Ciolac-Gherman T.	1997	internatură	2000–prezent
119.	Hăbăşescu Alexandru	1997	internatură	1998–prezent
120.	Prisăcaru Iurie	1997	masterat	1999–2008
121.	Stratan Pavel	1997	masterat	1999–2007
122.	Şarpe Vasile	1997	masterat, doctorat	1998–prezent
123.	Topal-Pascal Carolina	1997	internatură	1999–prezent
124.	Capcelea Victor	1998	internatură	2000–prezent

125.	Pădure Adelina	1998	rezidenţiat	2002–prezent
126.	Pădure Andrei	1998	masterat, doctorat	2000–prezent
127.	Spătaru Ion	1998	masterat	2000–2013
128.	Andronic Elena	1999	rezidenţiat	1999–prezent
129.	Benu Andrei	1999	masterat	2004–2011
130.	Lungu Eduard	1999	masterat, doctorat	2001–prezent
131.	Odovenco Victor	1999	masterat	2005–prezent
132.	Vicol Aurel	2000	masterat	2002–prezent
133.	Iachimov Oleg	2000	masterat	2002–prezent
134.	Bondari Ghenadie	2001	masterat	2003–prezent
135.	Balica Elena	2001	masterat	2005–prezent
136.	Grinceşen Eugen	2001	masterat	2004–prezent
137.	Munteanu Laurenţiu	2001	masterat	2006–2010
138.	Ciorba Constantin	2003	rezidenţiat, doctorat	2006–prezent
139.	Rusu Nicolae	2003	rezidenţiat	2006–prezent
140.	Stratan Marin	2003	rezidenţiat	2006–prezent
141.	Juc Vladimir	2003	rezidenţiat	2007–2008
142.	Mihalaş Eduard	2005	rezidenţiat	2011–prezent
143.	Buga Marin	2006	rezidenţiat	2009–prezent
144.	Clivadă Irina	2007	rezidenţiat	2008–prezent
145.	Bondarev Anatol	2008	rezidenţiat, doctorat	2011–prezent
146.	Bulgaru Ivan	2008	rezidenţiat	2011–prezent

147.	Ceban Alexandru	2008	rezidenţiat	2011–prezent
148.	Chianu Vadim	2008	rezidenţiat	2011–prezent
149.	Dmitrenco Dmitri	2007	rezidenţiat	2012–prezent
150.	Suscenco Vladimir	2008	rezidenţiat	2011–prezent
151.	Railean Sergiu	2008	rezidenţiat	2011–prezent
152.	Turea Diana	2008	rezidenţiat	2011–prezent
153.	Chistol Alexandru	2010	rezidenţiat	din 2013
154.	Gancioglo Ecaterina	2010	rezidenţiat	din 2013
155.	Hariton Marin	2010	rezidenţiat	din 2013
156.	Nicoară Ala	2010	rezidenţiat	din 2013
157.	Rolinsky Tudor	2010	rezidenţiat	din 2013
158.	Tertîşnîi Andrei	2010	rezidenţiat	din 2013

VIII
STRUCTURI CU FUNCŢII REPUBLICANE ALE SERVICIULUI MEDICO-LEGAL

Conform Regulamentului Centrului de Medicină Legală, structuri cu funcţii republicane sunt secţia expertize în comisie şi laboratoarele specializate, amplasate în unica clădire care aparţine CML, cu sediul în mun. Chişinău. Materialele şi obiectele pentru cercetare se expediază din toate localităţile republicii în subdiviziunea respectivă, în mod obligatoriu fiind însoţite de ordonanţele emise de organele de resort din teritoriu. Din această categorie de subdiviziuni specializate face parte şi secţia evaluare şi monitorizare, cu atribuţii organizaţional-metodice ce integrează activităţile tuturor subdiviziunilor din cadrul serviciului medico-legal din ţară.

Secţia evaluare şi monitorizare

În cadrul serviciului medico-legal din RSSM nu era prevăzută o astfel de subdiviziune, menită să îndeplinească activităţi cu caracter organizatorico-metodic. Aceasta se explică prin faptul că majoritatea instrucţiunilor şi regulamentelor de serviciu se elaborau centralizat, preponderent de către specialiştii din Moscova şi din alte centre universitare ale URSS, apoi expediate pentru îndeplinire în adresa republicilor unionale. În teritorii se elaborau doar cele mai simple dispoziţii cu caracter organizatoric.

Odată cu desfiinţarea imperiului sovietic a apărut necesitatea creării unei subdiviziuni separate, care s-ar ocupa de activităţile de evaluare şi monitorizare ale serviciului medico-legal din republică. În perioada de tranziţie, res-

ponsabili de aceste lucrări rămâneau conducătorii BEML. Pentru prima dată, în condiţiile Republicii Moldova, subdiviziune de acest gen s-a instituit după fondarea oficială a CML (1997), când s-a introdus o unitate de vicedirector pe probleme organizatorico-metodice, funcţie care a fost deţinută de Alexandru Susanu.

Alexandru Susanu (1961–2008) s-a născut în satul Vadul lui Isac, raionul Vulcăneşti, RSSM. A absolvit

şcoala medie din satul natal, învaţă la ISMC (1978–1984), se specializează prin internatură la medicina legală, fiind repartizat la lucru în raionul Cimişlia. În anul 1992 se transferă cu traiul şi activitatea la Chişinău, iar în anii 1994–1996 îşi continuă studiile postuniversitare prin secundariat clinic la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”, unde îşi începe activitatea pedagogică. În anii 1997–2002 a îndeplinit funcţia de vicedirector al CML, iar după reducerea acestei unităţi este numit în funcţia de şef al Secţiei organizatorico-metodice, pe care o conduce până în ultimele zile de viaţa.

Moartea lui A. Susanu a fost o pierdere mare pentru colectivul CML, întrucât el devenise un specialist de vază, care a însuşit bine specificul acestei forme de activitate. El a fost acela care de la început a participat la elaborarea principalelor regulamente autohtone folosite în practica serviciului medico-legal din republica.

În anul 2005, în secţia nominalizată face stagii primare rezidentul **Constantin Ciorba**, care ulterior este angajat ca lucrător de bază, iar după decesul lui A. Susanu este numit în funcţia de şef al acestei subdiviziuni, redenumită în ultimii ani în Secţie de evaluare şi monitorizare. Activitatea secţiei nominalizate este axată pe respectarea cadru-

lui legislativ normativ existent, se încadrează activ în modificarea şi elaborarea noilor acte legislative şi normative,

ce reglementează principiile de bază ale activităţii instituţiei. Participă la organizarea congreselor, conferinţelor ştiinţifice şi seminarelor republicane. Concomitent, secţia este responsabilă de asigurarea tuturor subdiviziunilor cu formulare de strictă evidenţă.

Începând cu anul 2012, secţia este implicată în derularea unui proiect finanţat de Ambasada SUA în Republica Moldova, care prevede ajustarea documentaţiei la standardele internaţionale.

Secţia expertize în comisie

Încă până la fondarea unei subdiviziuni separate, expertizele medico-legale în comisie se efectuau de către cei mai pregătiţi specialişti din cadrul serviciului medico-legal şi al Catedrei de medicină legală, adesea cu participarea unor specialişti din alte ramuri medicale. În 1955, şeful BEML, Petru Areşev, a legalizat oficial aprecierea gradului de pierdere a capacităţii de muncă; dosarele ce ţin de deficienţele (infracţiunile) profesionale ale lucrătorilor medicali, expertizele repetate şi extrem de complicate să se efectueze în comisie sub preşedinţia şefului BEML. O parte din expertizele cele mai complicate sau contradictorii erau expediate pentru executare specialiştilor din Moscova, Kiev şi din alte centre universitare ale URSS. Acest lucru a fost posibil până la destrămarea imperiului sovietic.

După plecarea profesorului Petru Areşev din Chişinău, la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie cel mai frecvent erau implicaţi experimentaţii Fridrih Sigal şi Grigore Bluvştein, sub preşedinţia lui Petru Maximov, şef al BEML. Deseori efectuarea expertizelor medico-legale în

comisie li se încredinţa altor specialişti: Nadejda Volkov, Margareta Kazarnovski, Mihai Leonov, Gheorghe Botezatu, iar mai târziu – lui Gheorghe Baciu şi Grigore Mutoi.

Pentru prima dată, secţia expertize în comisie, în calitate de subdiviziune separată în cadrul BEML, a fost oficializată la 3.01.1990, prin ordinul şefului BEML, dlui Stanislav Ungurean. De la început s-au stabilit 3 funcţii de medici şi 3 de specialişti cu studii medii. Fondarea acestei secţii a fost dictată, în mare măsură, de destrămarea URSS, iar la efectuarea acestor forme de expertize participau doar cei mai calificaţi specialişti din CML (Gr. Bluvştein, Ion Cuvşinov, S. Ungurean, N. Scutaru) şi unii colaboratori ai Catedrei de medicina legală a USMF „Nicolae Testemiţanu" (Gh. Botezatu, Gr. Mutoi, V. Tetercev, A. Nastas).

Timp de 22 de ani (1990–2011), în fruntea acestei subdiviziuni de mare răspundere s-a aflat Boris Albu, unul dintre veteranii serviciului de medicină legală din Republica Moldova. **Boris Albu** (1936–2011) s-a născut la Bălţi, unde absolveşte Şcoala de Felceri şi Moaşe (1955). După serviciul militar îşi face studiile la ISMC (1958–1964). Îşi începe activitatea de medic-legist în raionul Floreşti, apoi se transferă în oraşul Bender (1972), iar din 1983 lucrează la Chişinău. A condus secţia clinică, a exercitat funcţia de medic-şef adjunct şi vicedirector al CML (1990–1999). A fost un lucrător conştiincios, coleg devotat, soţ şi tată de excepţie.

Alături de Boris Albu mulţi ani a lucrat Nistor Scutaru (1948–2008), personalitate notorie, om nobil, educat, prieten şi specialist de excepţie, care în permanenţă emana bunăvoinţă. Graţie specificului de activitate a secţiei nomina-

lizate, tradiţional, toţi medicii erau încadraţi în lucru prin cumul. Actualmente există trei lucrători de bază (Ch. Corbu, G. Mutoi, S. Tighineanu) şi mai mulţi cumularzi, atât din cadrul CML, cât şi o parte din colaboratorii Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

Din 2011, după decesul lui Boris Albu, funcţia de şef al secţiei expertize în comisie este îndeplinită de către **Sergiu Tighineanu**, medic legist de categorie superioară, care circa 15 ani a activat în secţia tanatologică a CML după absolvirea USMF „Nicolae Testemiţanu” (1996). Semnificativ este faptul că în ultimii ani numărul de expertize medico-legale în comisie a crescut esenţial, ceea ce, la rândul său, a dictat necesitatea de adaptare a statelor de funcţii la volumul de lucru real îndeplinit.

De menţionat că la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie pe cazuri complicate sau pe dosare referitoare la deficienţele activităţii profesionale a lucrătorilor medicali, tradiţional, participau mulţi specialişti calificaţi din alte discipline clinice. Dintre aceştia au făcut parte: chirurgii Pavel Bâtcă, Constantin Ţâbârnă, Eugen Maloman, Gheorghe Ghidirim, Vladimir Hotineanu, Vladimir Cazacov; obstetricienii Gheorghe Paladi, Gheorghe Marcu, Mihai Moldovanu, Petru Roşca; infecţioniştii-pediatri Valentina Halitov, Galina Rusu, Xenia Galeţchi; cardiologii Eleonora Vatamanu şi Aurel Grosu; neurologii Diomid Gherman, Mihai Gavriliuc şi Victor Pâslaru; traumatologii Vitalie Beţişor, Ion Marin, Filip Gornea; radiologii Victor Volneanschi, Sergiu Matcovschi, Nicolae Nalivaico, patomorfologii Grigore Cernocanu, Vasile Rusu, Vladimir Vatamanu, Sergiu Rusu ş.a.

Secţia investigaţii biologice

Cercetarea corpurilor delicte de origine biologică în primii ani de după război (1945) se efectua în două instituţii: la Expertiza Medico-Legală Republicană şi la Catedra medicină legală a ISMC, unde activau Nadejda Daineco (Volkova) şi Elena Ciucimariova, şefa catedrei. După fondarea BEML (1951); aceste investigaţii se efectuau din subsecţia respectivă a Laboratorului republican. În 1953, subsecţia Laboratorului republican se transformă în secţia investigaţii biologice, pe care a condus-o până în 1976 Margareta Dubravski, împreună cu care au activat Ana Zimacova (1953–1957), Nina Razina (1955–1978), Tamara Satmari (1957–1961), Nelly Tracevski (1961–1964) şi Maria Moreac (1967–1972). Ultima şi-a continuat studiile postuniversitare prin secundariat clinic la Catedra de obstetrică şi ginecologie, abandonând medicina legală.

Colectivul secţiei în anul 1977. De la stânga: Maria Babiuc, Anastasia Ionesii, Rodica Stratan, Maria Cojocaru, Margareta Dubravschi, Tatiana Corbu, Valentina Strutinski şi Nina Razina.

După demisionarea dnei M. Dubravski, secţia investigaţii biologice a fost condusă, succesiv, de către Tatiana Corbu (1976–1987) şi Valentina Strutinski (1987–1995). În aceşti ani, în secţie, au activat o nouă generaţie de medici: Maria Cojocaru, Anastasia Ionesii, Maria Babiuc, Tatiana Haidarlâ, Vera Iampolski, Valeria Ceciotkin, Ana Osadcii, care ulterior, treptat, se pensionează după mulţi ani de activitate în cadrul laboratorului nominalizat.

În anul 1995 şef al secţiei este numită Irina Zolotco, alături de care, concomitent, cu veteranii secţiei, activează a treia generaţie de specialişti: Ninel Boldescu, Eugenia Jucovschi, Svetlana Verbiţchi, Adelina Pădure, Elena Balica, Diana Turea. O perioada de timp în secţia dată au activat Ala Gribcova, Valentina Kalcenco, Andrei Serbulenco, Ludmila Lungu, Laurenţiu Munteanu.

Colectivul secţiei în anul 2012.
De la stânga: Maria Cojocaru, Elena Balîca, Svetlana Verbiţchi, Irina Zolotco, Adelina Pădure, Eugenia Jucovschi, Diana Glavan şi Ninel Boldescu.

În baza laboratorului biologic se efectuează nu numai investigaţii serologice, dar şi examinări citologice. Se poate evidenţia determinarea apartenenţei de sex în petele de sânge, salivă (pe mucuri de ţigări), în firele de păr, prezenţa urmelor vaginale în frotiuri şi în pete suspecte de pe corpurile delicte. S-a implementat metoda examinării în complex a microobiectelor de ţesuturi şi organe pe obiectele vulnerante.

În ultimii 10-15 ani s-a început efectuarea unor investigaţii cu aplicarea metodelor din genetica moleculară. Sarcina principală care stă în faţa laboratorului este efectuarea celor mai complicate examinări, pentru a prezenta probe obiective organelor de drept care vor contribui la descoperirea actelor criminale.

Odată cu înzestrarea secţiei cu aparataj modern se implementează noi metode de cercetare, fapt ce influenţează pozitiv calitatea expertizelor efectuate. O problemă de perspectivă rămâne implementarea metodelor biochimice şi ADN în scopul identificării semnelor individuale ale persoanei.

Secţia toxico-narcologică

Cercetările de laborator toxico-narcologice îşi au începutul din 1945 în cadrul Expertizei medico-legale orăşeneşti, realizate de către T.M. Skidcenko, care a activat la Chişinău aproximativ până în anul 1953. În anii 1948-1950, cercetările chimico-judiciare sunt efectuate de către S.I. Vainştein. În 1948 aici îşi începe activitatea Antonina Petrovna Kupţov. După fondarea BEML, în cadrul Laboratorului republican se organizează subsecţia de chimie judiciară, iar în 1958 se fondează Secţia de chimie judiciară, primul conducător al căreia (1958–1970) a fost A.P. Kupţov, care într-un timp a rămas unicul colaborator. Pe parcurs, în secţie au activat Galina Cebatiuc (1954–1958),

Galina Sabotaş (1958–1979), Ana Mârza (1966–1969) şi Lenina Vasiliev (1969–1985).

Iulia Corlăţanu şi Victoria Cerneavschi

Parascovia Bolduratu

Maia Botezatu

Timp de peste 18 ani (1970–1988) secţia chimie judiciară a fost condusă de Victoria Cerneavchi, după care a emigrat din ţară. În această perioadă a crescut esenţial nu numai volumul de lucru, dar şi numărul de colaboratori cu studii farmaceutice superioare: Svetlana Dogotari (1975–1998), ulterior a emigrat în Israel, Parascovia Bolduratu (din 1975), Iulia Corlăţanu (din 1976), Liubovi Terehov (din 1976), Ana Chetrari (1977), Ala Abramova (din 1979), Grigore Slonovschi (din 1982), Pavel Burduja (din 1986).

La propunerea şefului BEML S. Ungurean, în 1987, Ministerul Sănătăţii al RSSM aprobă divizarea secţiei nominalizate în două subdiviziuni separate: de chimie judiciară şi toxico-narcologică. Între anii 1988 şi 1998, secţia chimie judiciară a fost condusă de către Iulia Corlăţanu. În secţia toxico-narcologică iniţial au activat doar doi provizori – V. Crahmaliuc şi P. Burduja, transferaţi din secţia de chimie judiciară. Ulterior această secţie a fost condusă de Ludmila Mudrea. Aici mai activau Pavel Burduja, Parascovia Bolduratu şi Maia Botezatu. Sarcina principală a secţiei toxico-narcologice era efectuarea cer-

cetărilor probelor prelevate de la persoane pentru depistarea drogurilor, alcoolului etilic şi a altor substanţe toxice.

Fondarea CML a coincis cu o perioadă social-economică grea, de stopare a eliberării salariilor pentru colaboratori şi reducerea drastică a alocaţiilor bugetare pentru instituţie. Această situaţie a servit drept motiv pentru comasarea ambelor secţii în una singură, cu denumirea *Secţia toxico-narcologică*. Prin ordinul directorului CML, Gh. Baciu, în postul de şef al secţiei este numită (1998) doamna Ludmila Mudrea, care mai apoi a emigrat (1999) în Italia, iar şef al secţiei este numită Parascovia Bolduratu, specialist de calificare înaltă, persoană capabilă să organizeze lucrul, fiind şi un bun educator pentru tânăra generaţie.

După demisionarea dnei Parascovia Bolduratu, funcţia de şef al secţiei toxico-narcologice (2009) este preluată de Maia Botezatu, specialist de categorie superioară. În secţie îşi continuă activitatea veteranii: P. Bolduratu, G. Slonovschi, P. Burduja, A. Chetrari, A. Abramov şi tinerii toxico-narcologi Elena Andronic şi Irina Clivadă.

Începând cu cele mai simple metode de distilare prin aburi în scopul determinării substanţelor volatile, efectuate în perioada iniţială, pe parcurs s-au implementat peste 220 de metode eficiente de cercetare, cu utilizarea unui aparataj modern (gazohromatografie, spectro-fotometrie, examinări în raze ultraviolete şi infraroşii, spectrografie în emisie ş.a.). În scopul identificării unor elemente toxice necunoscute sau în decurs de sintezare, se aplică metode noi de explorare.

Secţia histopatologică

În primii ani de după Al Doilea Război Mondial, cercetările microscopice se efectuau, la solicitarea organelor de resort, la Catedra de anatomie patologică de către Mikenos şi Cebanova, concluziile cărora erau consultate de profeso-

rul F. Agheicenco. Din anul 1947, în cadrul serviciului medico-legale îşi începe activitatea medicul histolog Iraida A. Iacovleva (Şroit), viitorul savant, specialist de valoare, care poate fi considerată fondator al cercetărilor histopatologice în aspect medico-legal. În anul 1948, Iraida Şroit devine asistent la Catedra de anatomie patologică a ISMC, iar postul ei îl ocupă soţul, Isaac Şroit, care deţinea funcţia de asistent la catedra nominalizată. Astfel, timp de 10 ani, I. Şroit practică medicina legală, devenind principalul histopatolog medico-legal.

Isaac Şroit

Margareta Kazarnovski

Rodica Stratan

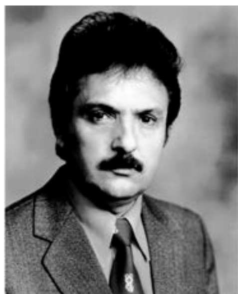

Victor Odovenco

În 1955, la propunerea lui Isaac Şroit, se fondează secţia histopatologică de sine stătătoare pe lângă morga medico-legală din or. Chişinău. În scurt timp după aceasta, medicul legist din Tiraspol, Margareta Kazarnovski, este transferată în secţia medico-legală din Chişinău, efectuând concomitent cercetări histopatologice, alături de Isaac Şroit. După demisionarea dumnealui, M. Kazarnovski conduce subdiviziunea dată timp de peste 20 de ani, devine un specialist histopatolog foarte competent, susţine teza de doctor în medicină. După pensionare emigrează cu familia în Germania.

Din anul 1973, în secţia histopatologică activează Rodica Stratan, transferată din Bender, care mai mult de 10 ani lucrează alături de Margareta Kazarnovski, de la care a avut mult de învăţat. Peste 37 de ani (1973–2005) Rodica

Stratan s-a aflat în fruntea acestei subdiviziuni, devenind un specialist de înaltă calificare.

În anii 1976–1993 în secţie a lucrat Cornelia Guţu, competent specialist în materie, care ulterior s-a transferat cu traiul în România, unde îşi continuă activitatea. Merită evidenţiată activitatea rodnică timp de peste 38 de ani (din 1964) a regretatului morfopatolog, conferenţiar **Grigore Cernocanu**. Mai mult de 30 de ani (1979–2012) în această secţie a lucrat medicul legist Valeriu Butucel. În anul 2000 îşi începe activitatea morfopatologul Tatiana Ciolac-Gherman.

În 2005, şef al secţiei histopatologie devine Victor Odovenco, magistru în medicină, care recent absolvise studiile postuniversitare prin masterat la Catedra de Medicina legală a USMF „Nicolae Testemiţanu", condusă de prof. Gh. Baciu. Treptat, în secţie apare o nouă generaţie de medici legişti histopatologi. Dintre aceştia fac parte Marin Buga (din 2009) şi Vadim Chianu (2011), care pot folosi consultaţiile dnei R. Stratan şi ale lui Vasile Rusu, doctor în medicină, remarcabil morfopatolog (activează prin cumul).

Secţia medico-criminalistică

Cercetările cu caracter medico-criminalistic în practica serviciului medico-legal moldav s-au introdus cu întârziere, folosind cele mai simple metode traseologice. Iniţial se folosea doar fotografierea obiectelor şi cercetări prin intermediul stereomicroscopului. Aceste forme de activităţi printre primii le-a efectuat Isaac Şroit, iar mai apoi Fridrih Sigal. Ultimul a fost acela care a organizat, în 1963, la început mai mult formal, secţia de sine stătătoare, cu denumirea de sector tehnico-ştiinţific. Tot el, împreună cu labo-

ranta secţiei fotografiau obiectele respective. Mai târziu se efectuau cercetări radiografice.

După demobilizarea din armată, mulţi ani a lucrat în secţie I.M. Zelenin, iar în anul 1976, în secţie îşi începe activitatea Valentin Isac, pe care o conduce din 1977 până în prezent. Pe parcursul anilor, secţia a fost dotată cu aparataj special, inclusiv cu spectrograf şi microspectroanalizator „Gazel” şi cu altă aparatură modernă. Pe larg se determină formarea urmelor şi leziunilor, se identifică obiectele vulnerante, se restabileşte întregul din fragmente ş.a. Datorită Proiectului finanţat de Uniunea Europeană şi Naţiunile Unite, în 2012, secţia medico-criminalistică a recepţionat un sistem de developare automată a peliculelor radiologice şi toate consumabilele necesare pentru developarea şi fixarea clişeelor, astfel întrunite toate premisele pentru repunerea în funcţiune a cabinetului radiologic. Actualmente, împreună cu Valentin Isac, activează medicul criminalist Mihai Cristal (din 1988) şi Ludmila Lâsâi, expert-criminalist fizician (din 1989).

IX
ACTIVITĂŢILE MEDICO-LEGALE ÎN SECŢIILE TERITORIALE

După cum s-a relatat, asistenţa medico-legală a populaţiei din teritoriile administrative ale RSSM, în perioada iniţială de după Al Doilea Război Mondial, era prestată de către specialiştii expertizelor orăşeneşti ale secţiilor de ocrotire a sănătăţii din 7 oraşe cu statut republican: Chişinău, Bălţi, Bender, Cahul, Orhei, Soroca şi Tiraspol. În localităţile enumerate se efectuau expertizele pe documente medicale, pe persoane agresate şi cadavre, iar cercetările de laborator erau executate de către specialiştii Expertizei Medico-Legale Republicane din Chişinău, care, totodată, coordonau şi activitatea metodico-organizatorică. Mai frecvent se practica forma mobilă de asistenţă medico-legală, cu deplasările specialiştilor în localităţile respective, de regulă, pentru cercetarea cadavrelor. Din lipsa cadrelor de specialişti, organele de anchetare şi judecătoriile populare adesea ordonau efectuarea diferitor forme de expertize medico-legale medicilor din spitalele respective, indiferent de ramura profesată. Conducătorii instituţiilor medico-curative erau obligate să ofere localuri pentru activitatea medicilor legişti. O astfel de structură organizatorică şi funcţională a serviciului medico-legal a existat până la fondarea, în 1951, a Biroului de Expertize Medico-Legale Republican.

După fondarea BEML, secţiile medico-legale teritoriale rămâneau amplasate în spitalele din localităţile respective, dispunând de cabinete pentru ambulatoriu, unde erau examinate persoanele victimizate, iar morga era comună – pentru serviciul medico-legal şi pentru cel morfopatologic.

După proclamarea Republicii Moldova ca stat independent, s-au păstrat tradiţiile vechi de amplasare a secţiilor medico-legale în localităţile respective. Modificări mai esenţiale au intervenit în aspectele legislative şi organizatorice, cu schimbarea generaţiilor de medici legişti.

Am considerat rezonabil să descriu istoricul activităţii secţiilor medico-legale teritoriale cu prezentarea cronologică a specialiştilor care au prestat servicii populaţiei din localităţile respective, repartizate în 4 zone ale republicii: centru, nord, sud şi cea transnistreană.

Secţiile medico-legale din zona centrală a republicii

În primii ani de după organizarea BEML, la Chişinău, a funcţionat Secţia medico-legală interraională. Medicii legişti activau într-un sistem de rotaţie în morgă şi ambulatoriu, iar conform unui grafic se organizau ieşiri la faţa locului în componenţa echipelor speciale. Totodată, ei prestau servicii medico-legale şi populaţiei din localităţile din preajma oraşului, adesea se deplasau în raioanele republicii pentru autopsia cadavrelor, în special în caz de cercetări repetate sau de exhumare. În astfel de condiţii a lucrat prima generaţie de medici legişti, dintre care: Nadejda Volkova, Isaac Şroit, Anatol Solohin, Ivan Zelenin, Nina Razina, Fridrih Sigal. Ceva mai târziu s-au asociat Grigore Bluvştein şi Mihail Leonov.

Pe la începutul anului 1970, perioadă ce a coincis cu transferul BEML în noul sediu de pe strada Belinski, nr. 4, în secţia medico-legală din Chişinău s-a păstrat acelaşi specific de lucru al medicilor (ambulator-morgă), dar deja se evidenţia o tendinţă de separare a activităţilor. În ambulatoriu, cu asistenta medicală Silvia Naiman, mai mult lucrau Iulia Monkovski şi Grigore Bluvştein, în timp ce în morgă, preponderent, activau Fridrih Sigal şi Mihail Leonov. În scurt timp, au început să activeze medicii Grigore

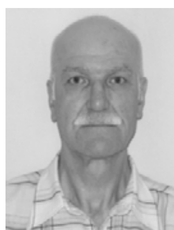
Mutoi, Victor Denisov, Constantin Maruşceac, Gheorghe Cotelea, Ludmila Romm, Boris Albu. Mulţi ani (1963–1985) în morgă a activat, prin cumul, Gh. Baciu, asistent la Catedra medicină legală.

La sfârşitul anilor 70 şi începutul anilor 80 ai sec. XX, Grigore Bluvştein este numit responsabil de activitatea ambulatoriului medico-legal din Chişinău, păstrând postul de şef al Departamentului de examinări ale persoanelor vii din cadrul al BEML, iar Fridrih Sigal – responsabil de activitatea morgii medico-legale din capitală şi şef al Departamentului de cercetări pe cadavre, dirijând activitatea tanatologică a secţiilor medico-legale din republica. Ulterior, ambulatoriul şi morga au fost divizate în două subdiviziuni municipale.

Secţia expertize pe persoane (clinică) din municipiul Chişinău. Iniţial, a fost condusă de Grigore Bluvştein, care ulterior este înlocuit de către Boris Albu, iar în anii 1990–2011 secţia a fost condusă de Chiril Corbu. După transferarea ultimului în secţia de expertize în comisie, conducerea secţiei nominalizate este preluată de către tânărul medic-legist Aurel Vicol, alături de care actualmente activează Vitalie Frumusachi, Iurie Scurtu, Marin Buga şi Constantin Ciorba (prin cumul).

Grigore Bluvştein

Boris Albu

Chiril Corbu

Aurel Vicol

Secţia expertize pe cadavre (tanatologie) din municipiul Chişinău. La început a fost condusă de Fridrih Sigal, apoi de următorii medici legişti: Gheorghe Cotelea, Veaceslav Zazulin, Ludmila Romm, Nistor Scutaru. Din 1993 şi până în prezent secţia este condusă de către Valeri Savciuc. Mulţi ani în acest colectiv au lucrat regretaţii medici: Mihail Leonov, Victor Denisov, Constantin Maruşceac, care au lăsat urme profunde prin activitatea lor nobilă.

Fridrih Sigal

Nistor Scutaru

Valeri Savciuc

Colectivul secţiei în anul 2001

Cu timpul, numărul medicilor a crescut considerabil, de la 3 la 9 unităţi. Ei îndeplineau un volum foarte mare de lucru, adesea extrem de complicat. Actualmente, secţia dispune de 4 săli cu 6 mese pentru autopsii, dotate cu camere frigoriferice pentru păstrarea cadavrelor, birouri de lucru pentru personal şi încăperi auxiliare. În secţie, sub conducerea dlui Valeri Savciuc, activează o nouă generaţie de medici legişti: Zurab Gugava, Victor Capcelea, Ludmila Lungu, Ghenadie Bondari, Eugen Grinceşen, Alexandru Hăbăşescu, Eduard Mihalaş, Ion Zuza, Ivan Bulgaru, Dmitri Dmitrenco. Mulţi ani, prin cumul, în secţie a lucrat conferenţiarul Vasile Şarpe, iar asistentul catedrei Eduard Lungu îşi continuă activitatea. Recent au părăsit colectivul Ion Spătaru şi Sergiu Tighineanu, ultimul, fiind avansat în postul de şef al Secţie Expertize MedicoLegale în comisie.

Secţia medico-legală Anenii noi. În anii postbelici, populaţiei acestui teritoriu îi acordau servicii medico-legale specialiştii deplasaţi din Chişinău şi Bender. O perioadă de timp (până la 1975), aici a lucrat medicul legist Victor Postnâi. În anii 1983–2009, secţia a fost condusă de Alexei Siloci, participant activ (înregistrat oficial) la războiul de pe Nistru din 1992, personalitate cu o biografie distinctă. S-a născut la 24 martie 1949, în satul Săiţi, Căuşeni. În 1972 absolveşte ISMC. După specializarea primară prin internatură la medicina legală, îşi începe activitatea profesională în raionul Ştefan-Vodă, apoi este transferat în Căuşeni (1973–1983). Doar câteva luni ocupă postul de şef secţie în oraşul Bender. În anul 2003 susţine teza de

doctor în medicină, fiind unicul savant medic legist care a izbutit să realizeze, sub conducerea lui Gh. Baciu, cercetări ştiinţifice de anvergură în condiţii de raion. A construit o casă de invidiat, cu chipul lui Mihai Eminescu pe faţada ei, a devenit Cetăţean de Onoare al orăşelului Anenii Noi. După pensionare, a fost înlocuit de către Marian Stratan, care şi-a făcut studiile postuniversitare prin rezidenţiat la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu" (2003–2006).

Secţia medico-legală Călăraşi a fost fondată în 1959 de Ciprian Tambura, care a activat până în anul 1964. Ulterior, secţia a fost condusă de către medicul legist Constantin Maruşciac (1964–1971), înlocuit pentru scurt timp de către Leonid Djugostran. Din anul 1972, în Călăraşi a activat aproape 10 ani medicul Minodora Guţuleac, transferată din raionul Donduşeni. Din motiv de boală, ea a fost nevoită să-şi abandoneze activitatea. Din 1997, după specializarea prin internatură, funcţia de şef al secţiei este deţinută de medicul legist Nicolae Vodă.

Secţia medico-legală Criuleni. Organizatorul secţiei a fost medicul legist Marin Lachi, care a condus-o în perioada anilor 1984–1986. Scurt timp în localitate a activat, după internatură, medicul legist Anatol Beşliu, participant activ la conflictul de pe Nistru din 1992; din acest motiv a fost nevoit să emigreze. Din 1 august 1995 până în prezent secţia este condusă de către Anatol Ceban, specialist, cu o înaltă responsabilitate şi un bun profesionist.

Secţia medico-legală Hânceşti. Mulţi ani în această localitate au prestat servicii specializate medicii legişti deplasaţi din Chişinău. În perioada anilor 1962–1968, asistenţa medico-legală a fost acordată, prin cumul, de către Victor Denisov (Leova), care, în 1968, este transferat la Hânceşti, unde a organizat în premieră secţia medic-legală, pe care a condus-o până în 1971. Timp de peste 42 de ani, în fruntea secţiei din localitate (din 1971 până în prezent) se află medicul legist Valentin Starinschi, specialist de calificare superioară, unul dintre veteranii serviciului medico-legal din republică. În anul 2013 din secţia tanatologică municipală Chişinău, la Hânceşti a fost transferat expert judiciar medic legist Oleg Iachimov, care a finisat specializarea primară prin masterat în anul 2002 la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

Secţia medico-legală Nisporeni a fost organizată în anul 1979, unde până în prezent activează medicul legist Alexandru Butnaru.

Secţia medico-legală Orhei a fost organizată în anul 1951, îndată după fondarea BEML. Timp de 40 de ani (1951–1990) a fost condusă de absolventul ISMC, Miron Al. Adjidersrki, care anterior a lucrat medic legist (1949–1951) în or. Bălţi. Îndată după emigrarea dlui M. Adjiderski în Israel (1990), funcţia de şef al secţiei până în prezent este îndeplinită de către

medicul legist de categorie superioară Dumitru Cobâscan.

În legătură cu volumul mare de lucru îndeplinit în localităţile raionului, în anul 2011, în secţia dată îşi începe activitatea profesională Sergiu Railean, care şi-a făcut studiile postuniversitare prin rezidenţiat (2008–2011) la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

Secţia medico-legală Rezina. Mai mulţi ani, serviciile medico-legale au fost prestate de către specialiştii respectivi din Râbniţa.

În 1976, pentru prima dată, secţia a fost organizată de Valeriu Butucel (1976–1979), care ulterior a fost înlocuit de Sergiu Railean (1979–1980). Timp de peste 33 de ani (din 1980) secţia este condusă de către medicul legist Oleg Lipovan, specialist de categorie superioară. O. Lipovan deţine frumoase calităţi pur omeneşti, cunoaşte bine populaţia acestor localităţi şi, nu întâmplător, activitatea lui este înalt apreciată, atât de băştinaşi, cât şi de conducerea CML.

Secţia medico-legală Străşeni a fost organizată în anul 1993, de medicul Liviu Gherman, care până atunci a profesat mai multe activităţi: internatură la Catedra de psihiatrie (1984–1985); lucrul în sistemul MAI (1985–1987); medic narcolog în spitalul din Străşeni (1987–1988); medic-şef al unui spital de psihiatrie (1989–1990); medic la Spitalul de urgentă din mun. Chişinău (1991–1993).

Secţia medico-legală Şoldăneşti a fost organizată în anul 1995, fiind condusă de medicul legist Iurie Scurtu, transferat, în 2008, în secţia clinică din mun. Chişinău. Actualmente, secţia este lichidată, iar serviciile sunt prestate prin cumul de către medicul legist din Rezina.

Secţia medico-legală Teleneşti a fost organizată în anul 1975, iniţial fiind condusă de medicul legist Stanislav Ungurean (până în 1979). Ulterior, în localitate activează medicii legişti Mihai Cristal (1982–1987), Valeri Savciuc (1989–1991), iar din 1994 şi până în prezent secţia este condusă de către medicul legist Veaceslav Nastas.

Secţia medico-legală Ungheni a fost fondată în 1966. Postul de şef a fost deţinut mai mult de 10 ani de către medicul legist Victor Uncuţă, care, fiind numit medic-şef al Spitalului raional, abandonează activitatea medico-legală. Din 1978 şi până în prezent secţia este condusă de către Grigore Jantovan, medic legist de categorie profesională superioară, care anterior a mai activat 3 ani în calitate de medic morfopatolog. Timp de 5 ani (1991–1996) a fost lector la Colegiul de Medicină din Ungheni, unde a avut ore de morfopatologie. Este autor al câtorva lucrări publicate.

Secţiile medico-legale din raioanele de nord ale republicii

Secţia medico-legală Bălţi. Pe la începutul sec. XX, în oraşul Bălţi, ca şi în alte localităţi din regiune, activităţile cu caracter medico-legal erau îndeplinite de medici legişti delegaţi, medici, care profesau alte specialităţi. Doar în anii 1936–1940, în Bălţi, oficial a prestat servicii medico-legale Dumitru Mihăescu, sosit din partea dreaptă a Prutului. Rămân necunoscute activităţile medico-legale în timpul anilor de război (1941–1945). În primii ani postbelici (1945–1950), serviciile medico-legale erau prestate de către medicii departamentului ocrotirii sănătăţii din localitate. Dintre aceştia au făcut parte şi trei absolvenţi ai ISMC: Miron Adjiderski, Fridrih Sigal şi Evelina Ştuli, care şi-au început activitatea la Bălţi, în 1948. Peste doi ani (1950), F. Sigal a fost transferat la Chişinău, iar E. Ştuli a activat în oraş timp de peste 26 de ani, până la plecarea ei cu traiul în Estonia (1974). În anul 1950, din Tiraspol, la Bălţi este transferată medicul legist Zoia Epilrand-Vasiliev, absolventă a primei promoţii a ISMC (1946), care a lucrat în oraş timp de 37 de ani, până la deces (1987). Împreuna cu Z. Vasiliev, la Bălţi (1975–1990) a lucrat Nistor Scutaru. După specializarea primară prin internatură, în 1987, îşi începe activitatea Sergiu Macriţchi, medic legist de categorie superioară, care din 1990 şi până în prezent exercită funcţia de şef al secţiei medico-legale din localitate. Din anul 1990 prestează servicii medico-legale bălţenilor Laurenţiu Grecu, care, şi-a

început carierea de medic morfopatolog, dar în scurt timp trece la activitatea medico-legală devenind specialist de categorie superioară.

Secţia medico-legală Briceni. Ca unitate structurală de sine stătătoare a fost organizată mult mai târziu, succesiv fiind condusă de următorii medici legişti: Chiril Corbu (1978–1979); Valeriu Balea (1982–1984) şi Andrei Serbulenco (1987–1989). Din anul 1992 şi până în 2013 secţia a fost condusă de către Ion Zuza.

Secţia medico-legală Donduşeni. În această localitatea şi-a început activitatea profesională medicul legist Minodora Guţuleac, care a organizat şi a condus secţia timp de 6 ani (1966–1972). În următorii 11 ani (1972–1982) aici a lucrat medicul legist Iurie Frecăuţanu, fiind înlocuit de Iurie Ceban (1982–1985). Un anumit timp în raion au lipsit specialişti în domeniul medicinei legale. Între anii 1997 şi 2002 secţia a fost condusă de regretatul Marin Lachi. Peste 24 de ani (din 2006), conducerea secţiei medico-legale din Donduşeni din nou este preluată de Iurie Frecăuţanu.

Secţia medico-legală Drochia. Între anii 1961 şi 1963, secţia a fost condusă de către Ion Alexeev, care ulterior a abandonat activitatea medico-legală. Aproape 20 de ani în localitate au prestat servicii medico-legale, prin cumul, specialiştii din raioanele vecine. În anii 1982–1984, funcţia de şef secţie a fost îndeplinită de către medicul legist Iurie Frecăuţanu, iar din 1984 şi până în prezent la Drochia activează Valeriu Balea.

Secţia medico-legală Edineţ. În anii 1955–1960, serviciile medico-legale au fost prestate, prin cumul, de către Gheorghe Botezatu, medic legist din orăşelul Lipcani. În anii 1961–1968 aici activează medicul legist Nicolae Nedbailov, care este şi fondatorul secţiei. Ulterior, în Edineţ au lucrat medicii legişti: Alexandr Laico (1968–1976) şi Valeriu Tetercev (1976–1979). Începând cu anul 1980 şi până în prezent, secţia medico-legală din Edineţ este condusă de Sava Vremea, specialist de categorie profesională superioară, care se bucură de mare autoritate în localitate.

Secţia medico-legală Floreşti a fost organizată în anul 1964 şi condusă până în anul 1973 de către medicul legist Boris Albu, care a fost înlocuit de către Valentin Mititelu în perioada anilor 1973–2010. Din 2011, secţia din localitate este condusă de experimentatul medic legist Iurie Cebanu, transferat în acel an din raionul Ocniţa.

Secţia medico-legală Făleşti. Mulţi ani la rând locuitorilor raionului Făleşti li s-au acordat servicii specializate de către medicii legişti din Bălţi. Secţia a fost organizată şi condusă în anii 1975–1998 de regretatul medic-legist Victor Guţu. În anul 1999 aici îşi începe activitatea medicul legist Anatol Panici, transferat din or. Râbniţa, care conduce secţia din localitate până în prezent.

Secţia medico-legală Glodeni. În perioada de până la 1980, serviciile medico-legale populaţiei din raion au fost

prestate de către specialiştii bălţeni. Începând cu anul 1980, activităţile medico-legale le îndeplinea, prin cumul, morfopatologul Spitalului din Glodeni, Sergiu Railean, care timp de 4 ani a îndeplinit funcţiile de medic morfopatolog la spitalul din Rezina, apoi transferat (în 1980) la Glodeni. După specializarea în medicina legală, Sergiu Railean, fondează secţia medico-legală din Glodeni pe care o conduce din 3.07.1984, deja ca specialist în ramură, dar în scurt timp este transferat în orăşelul Râşcani. Din 1992 şi până în prezent secţia medico-legală din localitate este condusă de către Sergiu Solovei, transferat din raionul Căinari.

Secţia medico-legală Râşcani. Începând cu anul 1984

şi până în prezent, secţia medico-legală din localitate este condusă de către Sergiu Railean, specialist de categorie profesională superioară în domeniu. Până la acel an, serviciile specializate în domeniul medicinei legale au fost prestat de către specialiştii deplasaţi din oraşul Bălţi.

Secţia medico-legală Ocniţa. În anii 1980–1982, funcţia de medic legist a fost deţinută de Marin Lachi. În anul 1982, se încadrează în lucru, pentru scurt timp, Iurie Ceban, ca peste mulţi ani din nou să revină la Ocniţa, unde a deţinut funcţia de şef secţie în perioada anilor 1995–2009. Actualmente, secţia medico-legală este lichidată.

Secţia medico-legală Sângerei a fost fondată în 1975 de către medicul legist Stanislav Ungurean, transferat ulterior în raionul Teleneşti. Din anul 1980 şi până în prezent în localitate activează medicul legist Valerian Cojocaru, persoana responsabilă faţă de obligaţiunile de serviciu şi om de mare încredere. Mulţi ani la rând, după Al Doilea război mondial, serviciile medico-legale s-au prestat de medicii legişti din Bălţi.

Secţia medico-legală Soroca. Serviciul de medicină legală din Soroca are un istoric specific. Până în 1940 şi în anii 1941–1944, în oraş a lucrat medicul legist Henrih Abram Rolşud, absolvent al Facultăţii de medicină al Universităţii din Iaşi. După al 2-lea război mondial aici a activat Lidia Balanciuc (1948–1957), absolventa ISMC. Împreună cu ea o perioadă de timp a lucrat medicul Rosleakova (din 1950) şi A. Poşcurlat (1952–1959). În anii 1961–1962, în Soroca a activat Alexei Prandeţchi, care a fost recrutat în serviciul militar şi nu a mai revenit în republică. În perioadele când în localitate lipsea medicul legist, aceste obligaţiuni erau îndeplinite (0,5 salariu) de experimentatul Henrih Rolşud, care deja exercita funcţia de morfopatolog la spitalul din localitate. În vara anului 1964, secţia medico-legală din Soroca este lichidată de ministerul Sănătăţii, iar prin ordinul nr. 47 al şefului BEML (P. Maximov), din 1.VIII.1964, H. Rolşud este eliberat din

funcţie. Conform acestui ordin, toată arhiva şi materialele de preţ sunt transmise medicului legist din Floreşti, dlui Boris Albu, care a şi acordat servicii medico-legale populaţiei din Soroca până în 1972 (prin cumul). Începând cu anul 1972 şi până în prezent, secţia medico-legală din Soroca este condusă (peste 40 de ani) de Mihai Herescu, medic legist de categorie superioară. Din 2008, în localitate şi-a început activitatea tânărul medic legist Nicolae Rusu.

Secţiile medico-legale din raioanele de sud ale republicii

Secţia medico-legală Bender. În anii 1948–1950, în calitate de medic legist lucrează Margareta Kazarnovski, transferată ulterior la Chişinău. După fondarea BEML, aici lucrează timp de 3 ani (1951–1953) medicul Ivan P. Poşcurlat, înlocuit de către medicul legist Alexandr Ovanesean, care a activat în anii 1962–1966 împreună cu Valentina Strutinski-Bondari. După decesul lui Al. Ovanesean (1968), în Bender lucrează Rodica Stratan (1968–1973), iar în anii 1973–1983 – medicul legist Boris Albu. Pentru o perioadă scurtă de timp, în Bender lucrează Alexei Siloci, transferat ulterior în raionul Anenii Noi. Din 1977 şi până în prezent, secţia medico-legală din Bender este condusă de către Vladimir Cuciuc, medic legist de categorie superioară, care a devenit unul din cei mai cunoscuţi medici legişti care efectuează un volum mare de lucru în regiunea transnistreană.

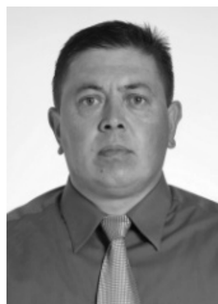

Secţia medico-legală Cahul. În anii 1946–1950, activităţile cu caracter medico-legal au fost exercitate de către S.P. Orlova, morfopatolog al spitalului din localitate. Secţia a fost organizată în 1954, pe care a condus-o până în 1961 medicul legist Victor Postnâi. În perioada anilor 1963–1965, funcţia de medic legist a fost îndeplinită de către Larisa Gorbaciova, iar mai târziu – de către Andrei Dumitraşco (1967–1980), care ulterior se transferă cu traiul în oraşul vecin, Reni. În 1980, în Cahul, a fost transferat medicul legist din Vulcăneşti, Gheorghe Marcu, care conduce secţia din localitate mai mult de 33 de ani. În anul 2011, în secţia din localitate îşi începe activitatea tânărul medic legist Alexandru Ceban, care şi-a făcut studiile postuniversitare prin rezidenţiat la Catedra de medicina legală a USMF „Nicolae Testemiţanu".

Secţia medico-legală Cantemir. Odată cu fondarea raionului Cantemir ca unitate structural-teritorială a republicii, serviciile medico-legale erau acordate (din 1978) de către medicul morfopatolog al spitalului din localitate, dl Nicolae Cârâcu, care ulterior a şi fondat secţia medico-legală. Din anul 1996, funcţia de şef al secţiei este deţinută de către medicul legist Iurie Verdeş, care a făcut studii postuniversitare prin internatură.

Secţia medico-legală Căuşeni. Până în anul 1973, serviciile medico-legale populaţiei din raion au fost prestate

de către specialiştii oraşului Bender. În anii 1973–1983, secţia a fost condusă de Alexei Siloci, care în 1983, pentru câteva luni, a fost înlocuit de fratele său, Afanasie Siloci, medic legist, transferat din raionul Dubăsari, care în acelaşi an a decedat. În perioada anilor 1983–2000, funcţia de şef al secţiei a fost deţinută de Leonid Şavga, după decesul căruia, serviciile medico-legale au fost prestate prin cumul de medicul legist din Ştefan-Vodă. Timp de 10 ani (2001–2011), în Căuşeni a activat medicul legist Iurie Paholniţki, transferat din oraşul Tiraspol, unde a lucrat timp de 10 ani. Spre finele anului 2011, conducerea secţiei medico-legale din Căuşeni este încredinţată medicului legist Vladimir Suşcenco, care timp de 3 ani şi-a făcut studiile postuniversitare prin rezidenţiat la Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

Secţia medico-legală Cimişlia a fost organizată în anul

1985 de către medicul legist Alexandru Susanu, care peste 7 ani s-a transferat cu traiul şi activitatea la Chişinău (1992). Dumnealui a fost înlocuit în postul de şef al secţiei de Andrei Pascari, medic legist transferat din raionul Dubăsari, care activează în localitate până în prezent, prestând servicii medico-legale de înaltă calitate.

Secţia medico-legală Ceadâr-Lunga a fost organizată în anul 1977, unde până în prezent activează medicul legist Nicolae Iurin, originar din regiunea Sverdlovsk, absolvent al ISMC (1976).

Secţia medico-legală Comrat. Mai mult de 40 ani după fondarea BEML în oraşul Comrat au activat medici legişti invitaţi din alte regiuni ale URSS. Astfel, în anii 1962–1967, secţia a fost condusă de Ivan Şelahaev, în 1967–1970 – de către Boris Borisov, iar în anii 1971–2001 aici a activat Vladimir Gaaga, fost asistent la Catedra medicină legală a Institutului de Medicina din Cernăuţi. Din anul 1998, secţia este condusă de Carolina Topal (Guţu), absolventă a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

Secţia medico-legală Leova a fost fondată în 1962 de medicul legist Victor Denisov, transferat în Hânceşti, în 1968, şi continuând deservirea populaţiei raionului prin cumul. În 1976, în Leova şi-a început activitatea medicul legist Vasile Deliv, transferat ulterior în raionul Slobozia. Timp de 12 ani, serviciile medico-legale au fost prestate, prin cumul, de specialiştii din raionul Hânceşti. Din 1982 în Leova activează medicul legist Leonid Graur.

Secţia medico-legală Ştefan-Vodă. Timp de câteva luni, secţia a fost condusă de fraţii Siloci, Alexei (1973) şi Afanasie (1983), iar prin cumul – de Leonid Şavga (1983–1992). Din anul 1992 şi până în prezent, postul de şef al secţiei îl deţine medicul legist Sergiu Ciocoi.

Secţia medico-legală Vulcăneşti. În anii 1978–1980, secţia a fost condusă de medicul legist Gheorghe Marcu, transferat ulterior în or. Cahul şi continuând să presteze servicii medico-legale prin cumul. Între anii 2003–2008, aici a activat Andrei Benu. Actualmente, secţia este lichidată, iar serviciile medico-legale sunt prestate de către specialiştii raioanelor învecinate.

Secţiile medico-legale din stânga Nistrului

Secţia medico-legală Tiraspol. Îndată după al 2-lea război mondial, în oraş a activat Zoia Epilrand-Vasiliev (1946–1950), transferată ulterior în or. Bălţi. După fondarea BEML, aici au lucrat Mark Lisakovici (1953–1958), viitor profesor universitar, doctor habilitat; Evelina Sadicova (1954–1980); Fiodor Şveţ (1957–1992) şi Nicolae Feghiu (1984–1986). În următorii ani (1989–2000), în Tiraspol a lucrat medicul legist Iurie Paholniţki, împreună cu alţi medici pregătiţi în condiţiile noului sistem de conducere din Transnistria.

Secţia medico-legală Camenca a fost fondată în 1976, odată cu sosirea în localitate a medicului legist Vitalie Frumusachi, care finisase specializarea primară prin internatură. Dumnealui a condus secţia până în anul 1995, când a început activitatea în cadrul CML. Din acel an, serviciile medico-legale populaţiei din raion se prestau în satul Sănătăuca, din partea dreaptă a Nistrului, unde scurt timp a activat medicul Ghenadie Popov (1995–1996). Ulterior, activitatea acestei subdiviziuni medico-legale a fost stopată.

Secţia medico-legală Dubăsari a fost fondată în anul 1965, fiind iniţial condusă de Irina Alexeev (1965–1968), care ulterior s-a transferat cu traiul în regiunea Moscovei. În anii 1975–1983, şef al secţiei a fost Afanasie Siloci. Un timp foarte scurt (1990–1992) în Dubăsari a activat medicul legist Andrei Pascari, transferat după conflictul militar de pe Nistru cu lucrul în raionul Cimişlia.

Secţia medico-legală Slobozia. În perioada anilor 1978–1987, serviciile medico-legale au fost prestate de către Vasile Deliv, transferat din Vulcăneşti. În anii 1983–1988, în localitate a activat medicul Zurab Gugava.

Secţia medico-legală Râbniţa. Mai mult de 30 de ani (1952–1983) după fondarea BEML, secţia a fost condusă de experimentatul medic legist Vasile Covaliov, înlocuit de tânărul medic legist Ion Cuvşinov, transferat în anul 1988 la Chişinău, în calitate de asistent la Catedra medicină legală. În perioada anilor 1988–1997, secţia medico-legală a fost condusă de Anatol Panici, transferat ulterior cu lucrul în raionul Făleşti. În lipsa medicilor legişti, mulţi ani la rând a activat, prin cumul, morfopatologul P.S. Pogreban.

USMF "NICOLAE TESTIMIȚANU"
CATEDRA MEDICINĂ LEGALĂ

Nu este suficient ca maestru să fie mare savant, un practician emerit. Egoismul nu este creator, şi unde lipseşte dragostea – fuge tineretul. Ceea ce a adus tinere valori în jurul profesorului a fost bunătatea sa. Nu a ştiut ce este ura, invidia, răzbunarea, nu a ştiut ce este egoismul persecutor şi sterilizant.

Ion Cantacuzino
(1863–1934)

Profesorul cu pregătire insuficientă
se plictiseşte toată viaţa, plictisindu-i
şi pe studenţi.

Azriel Engler

X
CATEDRA DE MEDICINĂ LEGALĂ – PROMOTOR AL DEZVOLTĂRII SERVICIULUI MEDICO-LEGAL

Catedra de medicină legală şi-a început activitatea în anul 1945, odată cu organizarea Institutului de Stat de Medicină din Chişinău, transferat din oraşul Kislovodsk. Procesul de studii a derulat în martie 1946. În primii ani, catedra se afla la primul etaj al clădirii cu două niveluri din curtea institutului, unde ulterior a fost transferată catedra de Fiziologie Patologică, condusă de conferenţiara Bronislava Markovna Curţer. Lecţiile practice în ambulator aveau loc în sediul Expertizei medico-legale orăşeneşti din Chişinău. Cercetările pe cadavre cu studenţii se efectuau în morga Spitalului Republican, iar prelegerile se susţineau în aulele blocului central al ISMC

Pe parcursul anilor, sediul catedrei a fost schimbat de mai multe ori: într-un local din câteva camere separate ale blocului central al institutului, vizavi de Spitalul de Boli Infecţioase (1962–1965), iar între anii 1965 şi 1974 i s-a oferit o parte din clădirea cu un nivel din curtea institutului cu intrare separată din strada Orhei (actuala Mihai Viteazul), care includea 7 camere pentru seminare şi lecţii practice (ulterior, aceasta parte a clădirii a fost readaptată în cantina studenţească). Mai târziu (1975–1986), catedra a ocupat etajul 3 al blocului de studii al ISMC, fostul cămin

studenţesc din strada Orheiului, la vale de bd. Ştefan cel Mare.

Din anul 1986, Catedra de medicină legală se află într-o clădire comună cu CML, ocupând etajul trei. Dispune de 4 aule relativ mari pentru seminare şi un muzeu, 8 birouri pentru lectori şi alţi colaboratori. Lecţiile în ambulatoiur se desfăşurau într-un birou de la primul etaj din cadrul Secţiei clinice, iar autopsiile cu studenţii aveau loc în încăperile morgii municipale al CML Mai mult de 10 ani cursul teoretic este susţinut în sala de conferinţe a CML (primul etaj).

Primul şef al catedrei a fost (1945–1949) doctorul în medicină, conferenţiarul **Elena Ciucimariov**, care concomitent a exercitat şi funcţia de specialist principal în ramură al MS (1945–1947). Procesul de studii era realizat de asistenţii David Averbuh (1945–1946), Ana Samoilenco (1946–1948) şi Vladimir Sirota (1948–1950). În scopul consolidării relaţiilor dintre colaboratorii catedrei cu medicii legişti practicieni, E. Ciucimariov, în anul 1946, a propus Ministerului Sănătăţii al RSSM ca serviciul medico-legal să fie subordonat catedrei, însă propunerea a rămas nesatisfăcută.

În perioada iniţială de funcţionare a ISMC, planul de studii la Catedra de medicină legală prevedea 79 de ore, realizate într-un singur semestru al anului V. Procesul de studii se începea cu un curs teoretic – 22 prelegeri a câte 2 ore, de 2-3 ori pe săptămână, susţinute în lunile februarie-martie (44 ore), apoi aveau loc lecţiile practice (35 ore), inclusiv în morgă şi ambulatoriu, care se desfăşurau la finele cursului teoretic. Tematica prelegerilor, în viziunea

mea, nu reflecta întocmai esenţa disciplinei, în mare măsură prevala aspectul ideologic.

Exemplu. La a doua prelegere din anul de studii 1946–1947, se abordau următoarele probleme: *Работа уголовного розыска. Дактилоскопия. Методы раскрытия преступления. Особенности преступного мира. Допрос обвиняемых и подозреваемых*… În cadrul ultimei prelegeri (nr. 22) se prezenta o recapitulare a informaţiilor discutate şi se demonstrau preparatele de muzeu. În calitate de examinator figura numai numele şefului de catedră (E. Ciucimariov), care ţinea cursul teoretic.

În 1949, Elena Ciucimariov a fost înlocuită de Petru Areşev.

Viitorul profesor universitar, **Petru Areşev**, s-a născut la 8 august 1922, în oraşul Soci, într-o familie de intelectuali. Pe timpuri, bunelul lui a fost un renumit obstetrician-ginecolog, profesor, de la care a şi îndrăgit profesia de medic. În anii 1942–1947 îşi face studiile la Institutul de Medicină nr.1 „I.M. Secenov” din Moscova, după absolvirea căruia îşi continuă studiile prin aspirantură la Catedra medicină legală, condusă de profesorul V.F. Cervakov. Spre finele aspiranturii (1949), la vârsta de numai 27 de ani, soseşte la Chişinău, unde preia conducerea Catedrei de medicină legală. Anume la Chişinău el s-a format ca specialist, pedagog şi savant.

În anul de studii 1949–1950 (primul an de activitate a lui P. Areşev), erau prevăzute trei state de funcţii: şef catedră (P. Areşev), asistent (V. Sirota) şi laborant (Kiper). Numărul de ore (79) s-a păstrat, însă a început să se schimbe radical conţinutul materialului studiat, s-au revi-

zuit temele incluse pentru studii. În anul 1952, Nadejda Volkova (Deineco) este transferată pe un salariu de asistent (până atunci activa prin cumul), înlocuindu-l pe V. M. Sirota. Un timp foarte scurt (1954–1955), în calitate de asistent la catedră a lucrat Iurie Melnikov.

Chiar de la bun început, tânărul şi energicul şef de catedră, educat în tradiţiile timpului respectiv, a întreprins măsuri benefice pentru perfecţionarea procesului de studii şi a programelor existente. A organizat activitatea cercului ştiinţific studenţesc, s-a implicat plenar în selectarea şi pregătirea cadrelor de specialişti în ramură. Una din problemele prioritare pentru P. Areşev a fost asigurarea studenţilor cu materiale didactice şi ilustrative, care la acel timp lipseau totalmente. Anume el a integrat organic activităţile pedagogică, metodică, ştiinţifică şi organizatorică cu cea practică.

Putem spune cu certitudine că Petru Areşev a făcut parte din rândul personalităţilor remarcabile care au activat într-o perioadă dificilă pentru republică, deoarece multe probleme ale anilor postbelici, referitoare la domeniul sănătăţii publice, rămâneau nesoluţionate. El a pus bazele organizării condiţiilor favorabile pentru ridicarea nivelului de cunoştinţe profesionale ale medicilor legişti, dirijarea metodico-ştiinţifică şi controlul asupra calităţii efectuării cercetărilor medico-legale pe întregul teritoriu al republicii. S-au creat premise pentru ridicarea cerinţelor faţă de activitatea în ramură. În cei 17 ani (1949–1966) de activitate la Chişinău, profesorul Petru Areşev a reuşit să realizeze multe lucruri frumoase, lăsând urme adânci în domeniul medicinei legale. A depus eforturi pentru ameliorarea condiţiilor de lucru a medicilor legişti; a ridicat prestigiul medicinei legale ca specialitate şi ştiinţă interdisciplinară, cu caracter social, medical şi juridic.

Concomitent cu desemnarea lui Petru Areşev în funcţia de şef al Catedrei medicină legală şi de specialist principal al M.S., din anul 1949, la catedră se discutau şi se aprobau toate formele organizatorice, metodice şi ştiinţifice de activitate în ramură. Aceste tradiţii s-au păstrat şi în primii ani după fondarea, în 1951, a BEML, al cărui conducător devenise Petru Areşev. La şedinţele catedrei se prezentau şi dările de seamă anuale privind activitatea BEML. Pentru a păstra forma şi conţinutul întrunirilor din acele timpuri, voi prezenta în calitate de exemplu o parte din conţinutul stenogramei procesului-verbal nr.1 al şedinţei catedrei din 25.01.1952. Ordinea de zi: „Discutarea totalurilor activităţii BEML din republică pentru anul 1951".

La şedinţa catedrei au asistat: Petru Areşev, şef al catedei; asistenţii N.M. Volkova şi I.M. Zelenin; şefii de secţii al I.G. Şroit şi A.A. Solohin; medicii legişti P.I. Maximov, V.M. Sirota, M.L. Kazarnovski; chimiştii judiciari A.P. Kupţova şi T.M. Skidcenko; laboranţii E.M. Pahomova, A.T. Tanasevski şi N.M. Kapustina. Am păstrat întocmai originalul formei de prezentare (din arhiva catedrei) doar la una din problemele discutate: „Referitor la activitatea Laboratorului medico-legal din cadrul BEML în anul de referinţă". Raportorul Isaac Şroit a menţionat: „…Se ştie că până la 1 octombrie 1951 funcţionau două laboratoare histopatologice – din Expertiza medico-legală orăşenească şi din Biroul republican, care au fost unificate într-un singur laborator, cu subsecţia de chimie judiciară. În laboratorul unificat activează: 2 chimişti judiciari cu studii farmaceutice superioare şi specializare în domeniul chimiei judiciare; 2 medici (biolog şi histolog) cu studii medicale superioare şi specializări respective în domenii (biologie şi histologie); 4 – colaboratori cu studii medii. În anul de referinţă, majoritatea lucrătorilor din laborator, fără osteneală, şi-au ridicat nivelul ideologico-politic, au studiat bazele marxism-leninismului, lucrările lui Lenin şi

Stalin. După cum se ştie, ridicarea nivelului politico-ideologic dintotdeauna contribuie la ameliorarea lucrului şi creşterea randamentului de activitate. Nu întîmplător, cele mai frumoase realizări le-au obţinut lucrătorii subsecţiei biologice, inclusiv Nadejda Deineco (Volkova), care a absolvit Universitatea serală de marxism-leninism, laboranta Antonina Tanasevski – ascultătoare la şcoala serală pentru surori medicale ş.a. Învaţă sârguincios la Universitatea marxism-leninism serală tovarăşii Şroit, Pahomova, Cebanova. Ultima, concomitent este ascultătoare şi la şcoala serală pentru surori medicale…”

În raportul său, Isaac Şroit menţionează: „…cel mai bine asigurată cu material este secţia investigaţii biologice, unde există aparatajul necesar (microscop, centrifugă), însă lipsesc încă lampa Vuda, frigider şi altele. Cu mult mai satisfăcător a fost asigurată secţia histologie, cu toate că se resimte lipsa reactivelor respective. O situaţie mai complicată este în secţia de chimie judiciară, dar aproximativ din 1-15 martie activitatea secţiei se va normaliza. Comparativ cu anul 1950, când s-au efectuat în total 310 de expertize de laborator (60 – biologice, 123 – histologice şi 127 – chimice), numărul total al cercetărilor de laborator cu mult a crescut…”

Se poate presupune că Isaac Şroit, la timpul respectiv, a relatat ceea ce trebuia să menţioneze, dar nicidecum ceea ce purta în suflet sau realitatea lucrurilor care exista în ţară sau în cadrul serviciului medico-legal în anii postbelici.

În următorii ani, dările de seamă anuale ale activităţii BEML, de asemenea se făceau în cadrul şedinţelor Catedrei medicină legală, aproximativ în aceeaşi componenţă a participanţilor. Totodată, deja se resimţea acumularea unei practici mai avansate, atât prin metodele de prezentare, cât şi prin actualitatea problemelor puse în discuţie. Astfel, la şedinţa Catedrei de medicină legală din 1 martie 1953 (proces-verbal nr. 3), printre alte probleme discutate la

adunarea de dare de seamă a BEML, a fost audiat un amplu raport de ordin analitico-ştiinţific cu tema: „Examinarea persoanelor şi cercetarea cadavrelor în cadrul BEML”, în care Anatol Solohin, expert principal al oraşului Chişinău, a prezentat o analiză profundă a problemei, cu propuneri concrete de redresare a unor deficienţe din activitatea serviciului medico-legal.

Până în anul 1960, în procesul de studii cu studenţii la medicina legală, în afară de colaboratorii de bază ai catedrei (P. Areşev şi N. Volkova), au fost antrenaţi prin cumul medicii legişti practicieni: A. Solohin, I. Zelenin, M. Kazarnovski, P. Maximov, F. Sigal, M. Dubravski şi N. Razina. În anul 1960, în procesul pedagogic este inclus tânărul asistent Gheorghe Botezatu, iar ceva mai târziu – doctorandul Gheorghe Baciu.

În 1960, 1971, 1979 s-a mai adăugat câte o unitate de asistent. În 1995, la catedră activeau deja 13 persoane, inclusiv 2 profesori universitari, doctori habilitaţi în ştiinţe medicale, 2 conferenţiari, doctori în medicină, 2 asistenţi, 3 ordinatori, un laborant superior, un laborant şi 2 preparatori.

În 1966, profesorul P. Areşev este ales şef al Catedrei medicină legală a Institutului de Medicină din Simferopol (Crimeea), unde a activat timp de 15 ani. S-a stins din viaţă subit, în aprilie 1981, la vârsta de numai 58 de ani împliniţi. După cum ne mărturiseşte Grigore Bluvştein, moartea l-a găsit la domiciliu, şezând în fotoliu lângă masă, cu lampa aprinsă şi lucrând asupra redactării unui curs de deontologie medico-legală, pe care urma să-l susţină a doua zi în faţa studenţilor.

Semnificativ pentru perioada sovietica a fost manipularea opiniei publice şi restricţiile impuse tineretului asupra evenimentelor care aveau loc în societate, inclusiv meto-

dele de educare în şcoli şi instituţiile de învăţământ superior. Despre aceasta ne mărturiseşte faptul că până în anul 1970 la ISMC la disciplina medicină legală studenţii erau avertizaţi conform articolului 198 a Codului penal al RSSM despre tăinuirea informaţiilor auzite sau văzute în procesul de studii.

1968-1969 уч. год

ПОДПИСКА

студентов V курса, 27 группы КГМИ в том, что каждый нижеподписавшийся предупрежден об ответственности за разглашение тайн следствия и экспертизы по статье 198 Кодекса МССР

№№ пп	Ф.И.О.	Место жительства	Роспись
1	Андроникэ А.С.	Ломоносова 65	[illegible]
2	[illegible] М.В.	[illegible]	[illegible]
3	[illegible] Ф.С.	Ломоносова 65	[illegible]
4	[illegible] Т.Г.	Ломоносова 65	[illegible]
5	[illegible] Л.Д.	[illegible]	[illegible]
6	[illegible] М.Н.	Ломоносова 65	[illegible]
7	[illegible] Н.М.	Ломоносова 65	[illegible]
8	Ткач К.В.	Ломоносова 65	[illegible]
9	Чуман М.П.	Ломоносова 65	[illegible]

După demisionarea prof. Petru Areşev din postul de şef al Catedrei medicină legală şi plecarea Domniei sale cu traiul în oraşul Simferopol, funcţia de şef interimar al catedrei a fost îndeplinită (1966–1968) de către proaspătul doctor în medicină Gheorghe Botezatu. În acea perioadă, dumnealui începuse cercetările asupra tezei de doctor habilitat, consultant ştiinţific fiindu-i şeful Catedrei medicină legală a Institutului de Medicină nr. 2 din Moscova prof. Vladimir Smoleaninov, care în 1967 a fost oaspetele medicilor legişti din Chişinău.

Profesorul Vladimir Smoleaninov din Moscova în ospeţie la Chişinău. În dreapta lui: medicii legişti Grigore Bluvştein şi Mihail Leonov; iar în stânga: Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baciu şi Fridrih Sigal.

În anul 1968, conducerea ISMC l-a invitat din Moscova pe profesorul pensionar **Adrian Kurdiumov** în funcţia de şef al Catedrei medicină legală. Odată cu sosirea lui la

Chişinău, la catedra s-au păstrat tradiţiile procesului de studii, iar cercetările ştiinţifice au rămas pe seama autorilor. De menţionat că în anii 1970–1971, procesul pedagogic la medicina legală s-a efectuat în două limbi: rusă şi română. Profesorul A. Kurdiumov şi N. Volcova susţineau prelegerile şi seminarele la torentul cu predare în limba rusă, iar Gh. Botezatu şi Gh. Baciu – la torentul cu predare în limba română. Ulterior, studierea disciplinei în limba română a fost interzisă şi s-a început un proces de ardere (!!!) a manualelor traduse în limba română la unele obiecte de bază.

După decesul lui A. Kurdiumov (1971), Catedra de medicina legală a fost comasată cu catedra de Chirurgie operatorie şi anatomie topografică (1972–1975), condusă de profesoara Valentina Parfentieva. Catedra de Medicină legală devenise *cerşetoare şi străină*, iar unii pedagogi au avut de pătimit. În procesul de studii au fost incluşi conferenţiarul Gh. Botezatu, lectorul superior Nadejda Volkov, asistenţii Gh. Baciu şi Gh. Cotelea. Prelegerile erau susţinute de Gh. Botezatu, N. Volkov şi Gh. Baciu, care erau desemnaţi şi în calitate de examinatori. Mai mult de 10 ani (1975–1985), funcţia de şef de studii al catedrei a fost deţinută de către asistentul Gh. Baciu, având deja şi gradul de doctor habilitat.

Asistentul Gh. Baciu după orele practice
la morgă cu studenţii (1973).

În iunie 1971, în calitate de recenzent oficial la teza de doctor a dlui Gr. Mutoi, la Chişinău soseşte prof. Alexandru Gromov, şef al Catedrei Medicină legală a Institutului de Medicină nr. 1 „I. M. Secenov” din Moscova. Cu această ocazie, Domnia Sa a vizitat colectivul catedrei ISMC.

Prof. A. Gromov (Moscova) în timpul unei vizite la colegii din Chişinău (1971).

După confirmarea tezei de doctor habilitat, în 1975, conferenţiarul Gh. Botezatu, primul dintre băştinaşi, preia conducerea Catedrei Medicină legală încă pe o perioadă de 21 ani (până 1995). În aceeaşi perioadă părăseşte colectivul catedrei doamna Nadejda Volkov şi revine doctorul în medicină Grigore Mutoi. Tot în 1975, catedra îşi schimbă sediul, trecând la etajul 3 în fostul cămin studenţesc de pe strada Orhei. Din acest local a fost petrecută la pensie (59 de ani) Nadejda Volkov (Deineco).

Gheorghe Botezatu (1929–2003) s-a născut în satul Târnova, judeţul Hotin, România. A absolvit ISMC în anul 1955, fiind repartizat în calitate de medic legist interraional Lipcani, deservind concomitent raioanele Lipcani, Bri-

ceni, Edineţ, Brătuşeni. Datorită calităţilor sale organizatorice, devine şi medic-şef al spitalului raional Lipcani. În

1960 începe activitatea pedagogică la Catedra de medicină legală a Institutului de Stat de Medicină din Chişinău, unde a ocupatat, succesiv, posturile de asistent, conferenţiar, şef de catedră, profesor universitar. Ca pedagog şi savant, Gh. Botezatu a crescut sub tutela dlui Petru Areşev, fiind primul dintre discipoli, care a realizat teza de doctor în medicină. Pe lângă activitatea pedagogică, profesorul Gh. Botezatu a contribuit la formarea mai multor generaţii de jurişti la Şcoala de Poliţie, redenumită ulterior în Academia de Poliţie „Ştefan cel Mare”. A deţinut titlul onorific Om Emerit al Repblicii Moldoova.

Nadejda Volkov (1916–1996) a fost una dintre primii

lectori sosiţi la Chişinău în anul 1945 împreună cu colectivul Catedrei de anatomie a Institutului de Medicină din Kislovodsk. Pe parcursul activităţii a demonstrat că este un pedagog iscusit, om înţelept şi binevoitor. A fost înalt apreciată de tineretul studios. Concomitent cu activitatea pedagogică, mulţi ani a lucrat în sistemul practic de medicină legală din RSSM. A fost alături de Petru Areşev la început de carieră, l-a susţinut în procesul de studii şi în organizarea Societăţii ştiinţifice pe specialitate, fiind şi preşedintele consiliului de conducere (1966–1968), a participat la elaborarea Regulamentului autohton de apreciere a gradului de gravitate a leziunilor corporale (1961). La bătrîneţe a devenit nevăzătoare. După decesul unicului fe-

cior, locuia singură, fiind de toţi uitată, chiar şi de discipolii săi.

În anul 1985, asistentul Gh. Baciu (doctor habilitat din 1983) este nevoit să părăsească Catedra de medicină legală, trecând prin concurs în calitate de şef al Catedrei a disciplinelor medico-biologice a Institutului Pedagogic „Ion Creangă". Mulţi ani la rând alături de Gh. Baciu a activat Grigore Mutoi, care a şi preluat funcţia de şef de studii al catedrei.

Grigore Mutoi s-a născut la 14 februarie 1938, în satul Cosăuţi, judeţul Soroca, România, sat care a educat multe personalităţi marcante nu doar în domeniul medicinei legale. După absolvirea şcolii medii (1955) lucrează profesor de matematică în şcoala din satul natal, apoi un an face studiile la Facultatea de Matematică a Institutului Pedagogic din Bălţi, iar în anii 1958–1964 învaţă la ISMC. Urmează studiile postuniversitare prin doctorat la Catedra de medicina legală (1964–1967) sub conducerea profesorului Petru Areşev, iar în anii 1967–1970 activează ca medic legist la BEML. După susţinerea tezei de doctor în medicină (1971) este numit în calitate de specialist principal în morfopatologia infantilă a MS, iar prin cumul – asistent la Catedra medicină legală. Din 1975 este lucrător de bază a ISMC, lector superior, apoi conferenţiar (din 1989). În perioada 1996–2002 lucrează în calitate de conferenţiar, şef al Cursului de medicina legală şi drept medical la ULIM, după care se reîntoarce la Alma Mater, ca peste 8 ani, din nou să revină la activitatea practică în cadrul CML (2010).

Gheorghe Cotelea (1936–1994) s-a născut în satul Clişova, judeţul Orhei, România. La vârsta de doar 8 ani rămâne orfan. Părinţii lui au decedat pe timpul foametei şi el a fost educat în casa de orfani din satul Clişeuţi, din preajma Orheiului. După absolvirea a 7 clase, învaţă la Şcoala de Felceri şi Moaşe din Bălţi (1951–1954). În anii 1955–1958 se află în rândurile armatei sovietice, învaţă la ISMC (1959–1965), apoi îşi continuă studiile postuniversitare prin doctorat (1965–1968). În perioada anilor 1968–1988 activează în calitate de asistent şi lector superior la Catedra medicină legală, iar mai tîrziu se transferă cu lucru la BEML. În anii (1968–1973), prin cumul, a exercitat, funcţia de şef al secţie Aspirantură şi ordinatură a ISMC În 1991–1994 a îndeplinit funcţia de consilier al ministrului Sănătăţii al RM.

În anul 1979 îşi încep activitatea pedagogică în calitate de asistenţi medicii legişti practicieni Stanislav Ungurean şi Valeriu Tetercev, ambii susţinând la Moscova tezele de doctor în medicină (1984). În 1985, în calitate de asistent este numit Anatol Nastas, care în 1993 susţine teza de doctor în medicină şi în 1994 părăseşte activitatea pedagogică, devenind medic urolog. În 1988, prin concurs, în calitate de asistent, îşi începe activitatea pedagogică medicul legist din Râbniţa Ion Cuvşinov, care în scurt timp este numit medic-şef adjunct al BEML.

În iulie 1994, prin implicarea nemijlocită a dlui rector al USMF „Nicolae Testemiţanu”, Leonid Cobâleanschi, profesorul universitar **Gheorghe Baciu** este rechemat, prin concurs, la Catedra medicină legală în calitate de şef al Cursului de perfecţionare a medicilor legişti. S-a început un lucru migălos asupra planurilor şi programelor de

studii, adapării lor la predarea cursului în limba română. Pentru a facilita procesul de perfectare în limba română a rapoartelor de cercetare a cadavrelor (şi persoanelor agresate), a fost multiplicat un formular-schemă pe care îl folosea fiecare cursant în anii 1994–1996, în calitate de standard.

Colectivul Catedrei medicină legală
după preluărea funcţiei de şef al catedrei
de către prof. Gh. Baciu de la prof. Gh. Botezatu (1995).

Învestit în funcţia de şef al catedrei (1995), profesorul Gh. Baciu a fost preocupat de noi sarcini: reparaţia aulelor de studii, renovarea muzeului aflat în stare deplorabilă, reexaminarea materialului inclus în planurile de studii ale studenţilor etc. La acel moment, sarcinele primordiale ale colectivului catedrei erau implementarea în procesul de studii şi de cercetare a limbii române, umbrită până atunci şi pregătirea tinerei generaţii pentru activitate pedagogică.

Astfel, în septembrie 1996, îşi încep activitatea pedagogică în calitate de asistenţi Alexandru Susanu, după absolvirea studiilor postuniversitare prin secundariat clinic, şi medicul Andrei Serbulenco. În 1997, dl Alexandru Susanu este numit în funcţia de vicedirector al CML, iar dl Andrei Serbulenco îşi continuă până în prezent activitatea în aceeaşi postură.

În următorii ani, procesul de studii la catedră continuă să se desfăşoare conform planurilor şi programelor modificate, care prevedeau un spectru mai larg de posibilităţi de instruire a studenţilor: prelegeri, seminare, lecţii practice în secţia clinică şi morga medico-legală municipală sub îndrumarea lectorului. Planurile şi programele de studii erau specificate şi adaptate în funcţie de facultăţile existente (medicină generală, preventivă, pediatrie şi stomatologie), atât după orele stabilite, cât şi după volumul informaţional teoretico-practic. Cunoştinţele acumulate de studenţi erau verificate prin diferite metode: orală şi scrisă, descrierea preparatelor din muzeu etc. După un anumit bloc de teme înrudite, urmau o testare şi totalizare a materialului studiat. Cursul de studii se încheia cu susţinerea examenului, înlocuit în anumiţi ani printr-un colocviu diferenţiat.

Pentru excluderea dublării materialului de studii şi pentru a le oferi studenţilor mai multe date informative, tematica cursurilor şi a lecţiilor practice a fost revăzută şi adaptată la specificul facultăţii respective. O anumită atenţie se acorda însuşirii deprinderilor practice şi evidenţierii acelor aspecte specifice, cu care medicul generalist se poate confrunta în activitatea practică.

Catedra, având sediu comun cu CML, în permanenţă participa la efectuarea celor mai complicate expertize medico-legale, la ridicarea nivelului de cunoştinţe teoretice şi practice ale medicilor legişti, încadrându-i pe aceştia în actualitatea ştiinţifică în aprilie 1991, obţinând statutul de

catedră clinică, lectorii deveniseră mai responsabili de calitatea expertizelor medico-legale.

Aprovizionarea studenţilor şi cursanţilor cu manuale, materiale didactice şi ilustrative dintotdeauna a fost considerată una dintre problemele prioritare în activitatea catedrei. Încă la 22 mai 1956, şeful catedrei P. Areşev se adresează cu un demers către dl Nicolae Starostenco, director al I.S.M.C, în care propune să fie tradus din limba rusă manualul de medicină legală al lui V.M. Smolianinov şi V.F. Cervakov (M., 1950). În calitate de traducător şi redactor al manualului a fost recomandat medicul legist Gheorghe Botezatu. Spre regret, propunerea a rămas doar la nivel de doleanţă. O altă tentativă de a se traduce un manual de medicină legală în limba română a făcut-o, în 1968, profesorul Adrian Kurdiumov.

Problema în cauză, devine mai actuală odată cu declararea Republicii Moldova ca stat independent. În acest context, este îmbucurător faptul că în anul 1993 a fost editat primul manual autohton de medicină legală de către conferenţiarul Stanislav Ungurean. În 1996 se editează ghidul practic *Cercetarea medico-legală a cadavrului*, alcătuit de Gh. Baciu şi S. Ungurean, iar în anul 2008 prof. Gh. Baciu publică alt ghid practic – *Expertiza medico-legală a cadavrului şi persoanelor*. Aceste publicaţii sunt destinate studenţilor medici, specialiştilor în medicina legală şi altor categorii de medici care sunt implicaţi în cercetări cu caracter medico-legal, în conformitate cu legile în vigoare.

Colaboratorii Catedrei de medicină legală multe decenii au participat şi participă la pregătirea cadrelor de jurişti la facultăţile de drept şi la Academia de Poliţie „Ştefan cel Mare”. Mulţi ani au participat la pregătirea juriştilor Petru Areşev, Nadejda Volkov, Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baciu, iar mai târziu – Andrei Pădure şi Ion Cuvşinov.

Profesorul universitar Gh. Baciu
cu judecătorii şi procurorii primei promoţii
a Institutului Naţional al Justiţiei (2009).

Prof. Gh. Baciu cu o grupă de studenţi ai Facultăţii de Drept a
Universităţii de Stat „Alecu Russo” din Bălţi,
noiembrie, 2012.

Pentru prima dată, profesorul Gheorghe Baciu publică un *manual de Medicină Legală* pentru facultăţile de drept (1993, 1995, 1999). În anul 2009 editează un *suport de curs la medicina legală* pentru Institutul Naţional al Justiţiei, iar în 2013 vede lumina tiparului un *curs de medicină legală*, adaptat la cerinţele programului de studii atât pentru viitori jurişti, cât şi medici.

În anul 2008, profesorul Gh. Baciu demisionează din postul de şef al catedrei, fiind înlocuit de elevul său, conferenţiarul **Andrei Pădure**, născut la 1 iulie 1975 în Străşeni. În anul 1998 absolveşte USMF „Nicolae Testemiţanu" şi îşi continuă studiile postuniversitare prin masterat, apoi prin doctorat. În 2003, dumnealui susţine teza de doctor în ştiinţe medicale sub conducerea profesorului Gh. Baciu, iar în 2011 – cea de doctor habilitat. Autor a circa 100 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 4 monografii. Activează în calitate de asistent şi conferenţiar universitar la Catedra de medicină legală din anul 2000. În perioada anilor 2008–2010 deţine postul de director al Centrului de Medicină Legală.

Este evident că dezvoltarea medicinei moderne se caracterizează printr-o atenţie sporită faţă de problemele ei etico-morale, bazate pe drepturile inalienabile ale omului. Multe dintre aceste aspecte au fost cunoscute încă din antichitate, când drepturile omului au fost concepute ca drepturi naturale, inclusiv îndatoririle şi responsabilităţile ce îi revin omului prin însăşi natura sa de fiinţă. Din aceste considerente, conducerea USMF „Nicolae Testemiţanu" a întreprins acţiuni orientate spre optimizarea procesului de studii şi adaptarea curriculei universitare şi a celei postuniversitar la standardele facultăţilor de medicină şi farmacie din universităţile Uniunii Europene. Acest proces nemijlocit a atins evident şi Catedra de medicină legală, care s-a implicat activ în rezolvarea multor aspecte de acest gen.

Colectivul Catedrei medicină legală
după preluarea funcţiei de şef al catedrei
de către conf. A. Pădure de la prof. Gh. Baciu (2008).

La propunerea dlui Andrei Pădure, în anul 2008, la catedră a fost implementat cursul *Bazele legislaţiei activităţii medicale*, redenumit în următorul an *Dreptul medical*. Cursul este inclus în programele de studii la facultăţile Medicină, Sănătate Publică şi Stomatologie. Pentru acest curs, dl A. Pădure a elaborat prelegeri şi a propus probleme de situaţie pentru seminare, utilizând rezultatele cercetărilor ştiinţifice la teza de doctor habilitat, consacrată evaluării calităţii asistenţei medicale, susţinută în octombrie 2011. Constatându-se în cadrul acestor cercetări ştiinţifice lacune serioase în ce priveşte nivelul de cunoaştere a legislaţiei din domeniul ocrotirii sănătăţii din partea specialişti-

lor profilului chirurgical, a fost propusă completarea programului de studii prin rezidenţiat la specializarea chirurgie şi includerea modulului *Dreptul medical* (38 ore), realizat de către şeful catedrei dl A. Pădure. Colaboratorii catedrei asigură realizarea a două module – *Medicina legală* şi *Dreptul medical* – cu studenţii facultăţilor Medicină (80 ore), Sănătate Publică (70 ore) şi Stomatologie (30 ore).

La adresarea șefului catedrei Andrei Pădure, conducerii USMF „Nicolae Testemițanu" s-a acceptat crearea, în anul 2009, a modulului *Dreptul medical* și includerea acestuia în programul instruirii universitare alături de modulul *Medicina legală*. Pentru asigurarea procesului didactic la modulul nou-creat, dumnealui a elaborat un set de prelegeri, materiale pentru seminare (studii de caz, jocuri de rol) și teste pentru evaluarea curentă și cea finală a cunoștințelor studenților.

În programul de instruire a rezidenților la specializarea chirurgie, de asemenea, a fost inclus modulul *Dreptul medical*, cu toate că propunerea a vizat toate specializările cu profil chirurgical.

Odată cu numirea sa în funcția de șef al catedrei, Andrei Pădure a început implementarea pe scară largă a metodelor interactive de predare a disciplinelor *Medicina legală* și *Dreptul medical*, precum studiile de caz, jocurile de rol și jocurile interactive. Pe bună dreptate, dumnealui poate fi considerat fondatorul cursului *Dreptul medical* în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu", pe care intenționează să-l propună spre aplicare și în cadrul procesului de educație continuă a medicilor clinicieni.

Dl Andrei Pădure este și autorul primului material didactic intitulat *Deficiențele asistenței medicale cu profil*

chirurgical sub aspect medico-legal, destinat pentru realizarea modulului *Dreptul medical*.

La momentul actual, în cadrul Catedrei medicină legală activează profesorul universitar Gheorghe Baciu, conferenţiarii universitari Andrei Pădure, Grigore Mutoi, Valeriu Tetercev, Ion Cuvşinov şi Vasile Şarpe, asistenţii universitari Andrei Serbulenco, Eduard Lungu, Anatol Bondarev, Aurel Vicol, Victor Odovenco şi Constantin Ciorba.

Colectivul catedrei în anul 2012.
De la stânga: primul rând – I. Cuvșinov, Gh. Baciu, A. Pădure, Gr. Mutoi; al doilea rând – A. Bondarev, V. Odovenco, E. Lungu, V. Șarpe, A. Serbulenco, V. Tetercev;
al treilea rând – C. Ciorba, A. Vicol.

În perioada anilor 1945–2013 la Catedra medicină legală au activat următorii colaboratori de bază:

Şefi ai catedrei	Lectorii	Perioada activităţii
Ciucimariov Elena Vasile (1945–1949)	Averbuh David Moisei	1945–1946
	Samoilenco Ana Lavrenti	1946–1948
	Sirota Vladimir Marc	1948–1950
	Volkov Nadejda Macar	1950–1975
Areşev Petru Gheorghe (1949–1966)	Zelenin Ivan Mihai	1952–1953
	Melnicov Iurie Leonid	1954–1955
	Botezatu Gheorghe Afanasie	1960–1975
Botezatu Gheorghe Afanasie (1966–1968; 1975–1995)	profesor	1995–2003
	Baciu Gheorghe Sofronie	1963–1985
	profesor	2008–prezent
	Mutoi Grigore Luca	1964–1967
	conferenţiar	1975–1989
Curdiumov Adrian Petru (1968–1971)		2002–2009
	Cotelea Gheorghe Haralambie	1965–1987
	Ungurean Stanislav Vasile	1979–2003
Parfientiev Valentina Fiodor (1972–1975)	Tetercev Valeriu Victor	1979–prezent
	Nastas Anatol Nicolae	1985–1994
	Cuvşinov Ion Simion	1988–1990
	Susanu Alexandru Nicolae	1996–1997
Baciu Gheorghe Sofronie (1995–2008)	Serbulenco Andrei Vasile	1996–prezent
	Şarpe Vasile Zahar	1999–prezent
	Pădure Andrei Mihai	2000–2008
Pădure Andrei Mihai (din 2008)	Lungu Eduard	2002–prezent
	Bondarev Anatol	2011–prezent

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Ботезату Г.А. *25 лет кафедры судебной медицины КГМИ (1945–1970).* Судебно-медицинские записки, вып.5, Кишинёв, 1971, с. 7-11.
2. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, p. 53-65.
3. Baciu, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 de ani*. Chişinău: CEP „Medicina”, 2001, p. 7-11.
4. Baciu, Gh. *Catedra medicină legală*. USMF „Nicolae Testemiţanu” la 60 ani. Chişinău, 2005, p. 180-183.
5. Pădure, A.; Baciu, Gh. *Secvenţe din istoricul Catedrei medicină legală şi perspectivele ei de dezvoltare*. Materialele Congresului al II-lea al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2011, p. 33-37.

Eu ştiu că nu ştiu nimic,

dar ştiu că alţii nu ştiu nici atâta.

Socrate

Cât cunoaştem este limitat.

Ce nu ştim este nemărginit.

XI
CERCETĂRILE ŞTIINŢIFICE ÎN DOMENIUL MEDICINEI LEGALE

Primele cercetări analitico-ştiinţifice pe teritoriul Ţării Moldovei au fost înregistrate la finele sec. XVIII. O atenţie sporită în acea perioadă se acorda consecinţelor nefaste ale epidemiilor bolilor infecţioase şi ale intoxicaţiilor acute. În presa timpului, de obicei, se publicau informaţii de popularizare a cunoştinţelor medicale. Cercetări cu caracter medico-legal au început să apară doar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu fondarea zemstvei în sistemul de sănătate publică. La acel timp, pe teritoriul basarabian activau mai mulţi medici, care, concomitent, se ocupau şi cu activitatea ştiinţifică. Dintre ei au făcut parte: N. Alfeevski, L.A. Marovski, N.A. Doroşevski, A.V. Korceak-Cepurkovski, A.D. Koţovski şi alţi membri ai Societăţii medicilor şi farmaciştilor din Basarabia[1].

Astfel, L.A. Marovski, primul preşedinte al Societăţii medicilor şi farmaciştilor din Basarabia (1871–1880), a prezentat în cadrul şedinţelor mai multe rapoarte ştiinţifice, inclusiv cu temele: „Referitor la moartea subită a copiilor”; „Problema intoxicaţiilor acute cu consecinţe letale” etc. Doctorul în medicină, profesorul A.D. Koţovski a publicat câteva lucrări, dintre care „Aspectele deontologice ale activităţii medicale”. Fiind un savant recunoscut, în 1916, el este ales în funcţia de profesor la Facultatea de Medicină a Universităţii din Novorossiisk.

O intensă activitate ştiinţifică a îndeplinit renumitul savant medic, viitorul academician al Academiei de Ştiinţe a Ucrainei, Axenti Corceak-Cepurkovski. Sunt cunoscute numeroasele sale rapoarte prezentate la Congresele medi-

cilor din Rusia în memoria lui N.I. Pirogov, inclusiv cu caracter medico-legal. De menţionat că propunerile lui de reorganizare a sistemului de pregătire a cadrelor de medici legişti rămân actuale şi în zilele noastre.

Evenimentele legate de Primul Război Mondial şi consecinţele revoluţiei bolşevice din 1917 din Rusia au influenţat negativ şi pentru mulţi ani lucrul de cercetare în toate domeniile de activitate în majoritatea ţărilor Europei. Informaţii despre cercetările ştiinţifice realizate pe plaiul basarabean până la începutul anilor 50 ai secolului XX nu s-au înregistrat.

Starea social-economică precară din RSSM în primii ani de după Al Doilea Război Mondial şi lipsa cadrelor calificate în domeniul medicinei legale au fost principalii factori care au defavorizat realizarea cercetărilor ştiinţifice. Şefa Catedrei de medicină legală a ISMC, conferenţiar Elena Ciucimariov (1945–1949) la acea perioadă a planificat continuarea investigaţiilor (începute încă în anul 1936 la Leningrad) asupra tezei de doctor în ştiinţe medicale cu tema: „Izohemaglutininele la nou-născuţi", însă nu se cunosc rezultatele lucrării. S-a stabilit doar că teza a fost discutată la un consiliu ştiinţific la Institutul de Medicină din Harkov, unde s-a dat aviz negativ asupra calităţii investigaţiilor efectuate de autoare şi nu s-a recomandat susţinerea tezei.

Activităţile de cercetare s-au înviorat esenţial odată cu numirea lui Petru Areşev, fost aspirant la Catedra medicină legală a Institutului de Medicina nr. 1 din Moscova, în funcţia de şef al Catedrei medicină legală a ISMC. Deja în calitate de şef de catedră, Petru Areşev, în 1950, susţine teza de candidat în ştiinţe medicale cu tema: «Судебно-медицинская квалификация повреждений глаз и потери зрения», concepută pe timpul aspiranturii la Moscova.

După o mică perioadă de adaptare la procesul de studii cu studenţii şi funcţia pe care o deţine, P. Areşev, treptat, îi antrenează în lucrul ştiinţific pe colaboratorii catedrei, iar mai apoi şi pe unii medici legişti din cadrul serviciului practic de medicină legală. Cu timpul, Catedra de medicina legală, condusă de P. Areşev, devine centrul metodic şi organizatoric al investigaţiilor ştiinţifice în ramură. La şedinţele catedrei, în prezenţa tuturor specialiştilor care activau la acel timp, întotdeauna se discutau toate elaborările ştiinţifice ale medicilor legişti.

Începând cu anul 1950, rezultatele cercetărilor ştiinţifice ale medicilor legişti erau prezentate la sesiunile ştiinţifice anuale ale ISMC. S-a introdus sistemul de planificare a lucrului ştiinţific pentru o perioadă de jumătate de an, iar mai apoi în limita unui an de studii.

Pentru prima jumătate a anului 1951, sub conducerea lui Petru Areşev, s-au planificat următoarele teme ştiinţifice: a) *„Mortalitatea nou-născuţilor în aspect medico-legal*” (asistentul interimar V.M. Sirota); b) *„Caracteristica morţii neviolente”* (expertul orăşenesc Isaac Şroit); c) *„Caracteristica medico-legală a morţii violente”* (expertul principal al or. Chişinău Anatol Solohin). Pentru a doua jumătate a anului 1951 au fost planificate temele: „Probleme de oftalmologie medico-legală la persoanele pătimite” (P. Areşev) şi „Caracteristica morţii violente” (A. Solohin).

Ulterior, au fost propuse teme de cercetări pe parcursul unui an de studii. Prioritare, cu timpul, au devenit lucrările ce ţin de traumatologia medico-legală. Astfel, se planifică următoarele teme: „Expertiza medico-legală a traumatismului auto” (1952, A. Solohin); „Diagnosticul şi aprecierea medico-legală a relaţiilor dintre traumă şi dereglarea sănătăţii” (1953, P. Areşev); „Calificarea medico-legală a leziunilor periculoase pentru viaţa” (1953, N. Volkov); „Aprecierea medico-legală a hemoragiilor intracerebrale în

traumele craniene închise” (1954, P. Areşev); „Aprecierea medico-legală a hemoragiilor externe şi a leziunilor toraco-abdominale” (1954, N. Volkov). Până în anul 1955 au fost publicate 16 articole (din 23) despre problemele traumatologiei medico-legale.

În anul 1953, Petru Areşev iniţiază cercetări asupra temei de doctor habilitat. Concomitent, deja în 1961, se planifică investigaţii asupra unei teme de mare valoare practică şi ştiinţifică „Caracteristica medico-legală a bolilor traumatice ale cordului”. Se preconizau studierea literaturii clinice şi pe specialitate, acumularea şi analiza observaţiilor din practică, în scopul aprecierii medico-legale a infarctelor, rupturilor, proceselor patologice ale cordului, condiţionate de acţiunile traumatice mecanice. Spre regret, această temă de mare importanţă practică a rămas necercetată până în zilele noastre.

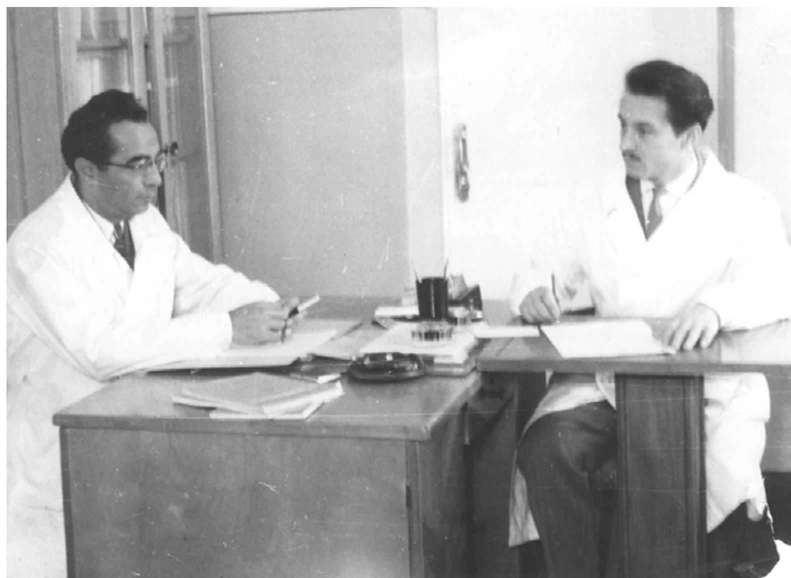
Odată cu planificarea cercetărilor ştiinţifice pentru colaboratorii catedrei, administraţia ISMC deja insista asupra includerii în activităţile de cercetare atât a studenţilor, cât şi a tinerilor pedagogi. Datorită calităţilor de narator şi orator ale lui P. Areşev, la Catedra medicină legală în permanenţă erau doritori de a fi membri ai cercului ştiinţific studenţesc. Cele mai bune lucrări erau publicate, ceea ce servea drept exemplu de încurajare pentru cei tineri. Printre primii studenţi care şi-au început activitatea ştiinţifică la Catedra medicină legală şi şi-au publicat lucrările sub conducerea lui P. Areşev au fost:

- Botezatu Gh. A. (1955): «К судебно-медицинской оценке резаных ран шеи»;
- Berdicevski C. M. (1956): «О сезонности смертельных поражений электротоком»;
- Goncearuk F. C. (1959): «Судебно-медицинские методы опознания личности»;

* Denisov V. N. (1962): «К судебно-медицинской характеристике смертельных случаев на операционном столе»;
* Baciu Gh. S. (1963): «О предшествующих заболеваниях при транспортных травмах и утоплениях»;
* Baciu Gh. S. (1963): О сборнике «Проблемы судебной медицины».Бухарест, 1961;
* Albu B.I. (1964): «О роли предшествующих заболеваний и интоксикации водителя в происхождении автотравмы»
* Mutoi Gr. L. (1964): «О значении танатохимии для судебно-медицинской диагностики отравлений, в частности цианистыми соединениями».

La începutul anilor 60 ai sec. XX, P. Areşev planifica prima direcţie de cercetare a unei probleme de mare importanţă: *Relaţiile dintre traumă şi bolile preexistente*. Investigaţiile aveau drept scop să determine: a) rolul traumei în geneza morţii subite; b) importanţa bolilor şi patologiilor preexistente în declanşarea morţii provocate de diferiţi agenţi traumatici; c) valoarea bolilor preexistente în geneza morţii violente; d) aprecierea gradului de gravitate a leziunilor corporale la persoanele cu maladii preexistente traumei. Primele lucrări pe această problemă au fost publicate deja în 1960 de Petru Areşev şi Margareta Kazarnovski. Ulterior, au fost publicate circa 100 de articole, 5 monografii şi susţinute câteva teze de doctor în medicină sub conducerea profesorului P. Areşev.

În 1963, la Catedra de medicină legală a ISMC a fost introdusă aspirantura (doctoratul) ca formă de pregătire a cadrelor ştiinţifice. Primul doctorand al profesorului P. Areşev a fost absolventul anului 1963, Gheorghe Baciu. Ulterior, şi-au început studiile postuniversitare prin doctorat Grigore Mutoi (1964) şi Gheorghe Cotelea (1965).

Profesorul Petru Areşev cu doctorandul Gheorghe Baciu.

În perioada sovietică, savanţii colaborau doar cu colegii din spaţiul ţării şi se întâlneau la forurile ştiinţifice organizate în centrele universitare din URSS Astfel, la 18–19 octombrie 1963, Petru Areşev şi doctorandul Gheorghe Baciu s-au deplasat în oraşul Tallinn, unde au participat la Conferinţa Republicană a Medicilor Legişti din Estonia, în cadrul cărea P. Areşev a ţinut un discurs la tema lui de cercetare.

În luna mai 1965, la iniţiativa profesorului Petru Areşev, m-am deplasat la Moscova, pentru a participa, în locul lui, în calitate de reprezentant al RSSM la şedinţa ordinară a Societăţii Ştiinţifice a medicilor legişti din URSS, el fiind membru al biroului de conducere. În cadrul acestei întruniri am avut posibilitatea, pentru prima dată, să fac cunoştinţă cu elita savanţilor de pe atunci în domeniul medicinei legale. Problema-cheie care s-a discutat în

cadrul Societăţii Ştiinţifice Unionale a fost: „De competenţa cui este aprecierea genului morţii violente? Cui i se atribuie această misiune?”. Problema dată s-a discutat de multe ori, pe parcursul mai multor ani, însă niciodată nu se putea obţine o hotărâre definitivă. Din acest motiv, şedinţa a derulat într-o atmosferă încordată, pe un ton ridicat, atât din partea medicilor legişti, cât şi a reprezentanţilor organelor de drept, mai cu seamă a celor din procuratură.

Moscova, 1965. Şedinţa Biroului de conducere al Societăţii, Ştiinţifice a Medicilor Legişti din URSS.
Primul rând de la stânga: M. Avdeev, V. Smoleaninov, V. Bronnicova. Al doilea rând: V. Kriukov, A. Kişiniovski, S. Sidorov, A. Grişcenko. În picioare, de la dreapta: Gh. Baciu, lângă profesorul Şanidze din Georgia.

Dintre medicii legişti, cel mai autoritar, dar şi mai convingător a fost profesorul Mihail Avdeev, renumit savant, unicul membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a

URSS, reprezentant al medicinei legale militare la acel timp.

De menţionat că deplasările peste hotarele URSS erau dirijate centralizat şi ţinute sub controlul organelor respective. Deplasările peste hotare necesitau permisiuni speciale de la organele abilitate cu aceste drepturi. A devenit cunoscut că în 1962, Petru Areşev, împreună cu asistentul Catedrei medicină legală Gheorghe Botezatu s-au deplasat în România, unde au avut întâlniri cu medici legişti din diferite oraşe ale ţării. Despre acest eveniment au aflat reprezentanţii unor organe de stat, cerându-le explicaţi.

Astfel, la 12 februarie 1964, Petru Areşev adresează o scrisoare de răspuns prorectorului ISMC, profesorului A.A. Zorkin, iar o copie similară expediază pe numele profesorului V.I. Prozorovski, specialist principal al MS al URSS, director al Institutului de Cercetări Ştiinţifice în domeniul Medicinei Legale din Moscova. În scrisoare se menţiona: „Catedra medicină legală a ISMC între din 1956 legături ştiinţifice cu specialiştii din România, manifestate prin schimb de literatură în ramură. În 1962, eu cu asistentul Gh. Botezatu, în calitate de „turism ştiinţific”, am vizitat instituţiile medico-legale din Bucureşti, Cluj, Constanţa, Sibiu şi Iaşi. La Bucureşti, am susţinut un discurs referitor la direcţiile ştiinţifice efectuate de către medicii legişti din RSSM. În calitate de cadou am prezentat două volume de culegeri «Судебно-медицинские записки», publicate în 1958 şi 1960 la Chişinău. În schimb am primit cadou o culegere de lucrări ştiinţifice publicate la Bucureşti în anul 1961. La Iaşi, delegaţia din Chişinău a avut o întâlnire cu profesorul Mihail Kernbach, şeful Catedrei de medicină legală, şi cu lectorul Gheorghe Scripcaru”.

O altă întâlnite de scurtă durată a avut loc în acelaşi an (1962) la gara feroviară din Chişinău, în timpul deplasării domnului M. Kernbach la Moscova. La acea discuţie au

asistat Gheorghe Botezatu, asistent al catedrei, şi Fridrih Sigal, medic legist.

Aprilie, 1962. De la dreapta: Petru Areşev, Mihail Kernbach, Gheorghe Botezatu. În spatele lor: Gheorghe Scripcaru, viitorul profesor universitar, şef al Catedrei medicină legală a Universităţii de Medicină din Iaşi (1958–2007) şi directorul Institutului de Medicină Legală din Iaşi.

Septembrie, 1962, gara feroviară din Chişinău. De la dreapta: Mihail Kernbach, Gheorghe Botezatu, Fridrih Sigal şi Petru Areşev.

Merită de amintit că în următorul an (1963), Petru Areşev, în «Судебно-медицинские записки» (ediţia 4), publică o recenzie pozitivă asupra manualului de medicină legală al lui Mihail Kernbach, editat în anul 1957 (7 compartimente separate şi 50 de capitole).

La ultima întâlnire cu conducătorul meu ştiinţific, profesorul Petru Areşev, la Congresul I Unional al Medicilor Legişti, care a avut loc în 1976 la Kiev, Domnia Sa s-a bucurat nespus de succesul lucrării mele experimentale,

care, împreună cu cea a doctorandului Iuhimeţ (Ternopol), au fost recunoscute ca cele mai reuşite, consacrate unor probleme actuale. Cât de mult se mândrea P. Areşev, când mergeam alături în timpul pauzelor! Şi mă prezenta participanţilor în calitate de elev şi de prim aspirant al lui.

La Congresul II Unional al Medicilor Legişti, care a avut loc la Minsk, în septembrie 1982, delegaţia din Moldova, din care făceau parte şi Gh. Botezatu, P. Maximov, A. Ionesii, Gh. Marcu, am fost surprins de decernarea premiului special pentru monografia „Rezistenţa şi leziunile compresionale ale toracelui" (Chişinău, 1980), recunoscută drept cea mai importantă lucrare din arealul Uniunii Sovietice în ultimii 5 ani. Această apreciere a fost pentru mine foarte îmbucurătoare şi de mare valoare, înainte de a susţine teza de doctor habilitat în medicină.

În toată perioada aflării la Chişinău (1949–1966), Petru Areşev a demonstrat că este un bun catalizator al investigaţiilor ştiinţifice. El a fondat şcoala ştiinţifică de medicină legală, a editat 4 culegeri de lucrări ştiinţifice cu denumirea «Судебно-медицинские записки», a pregătit 5 doctori (candidaţi) în ştiinţe medicale: Nadejda Volkov, Petru Maximov, Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baciu, Grigore Mutoi. A publicat circa 60 de lucrări ştiinţifice, inclusiv o monografie.

După plecarea la Simferopol a lui P. Areşev, la catedră se instalase o stare de amorţeală psihologică în ceea ce priveşte activităţile ştiinţifice (1966–1971), condiţionată de crearea situaţiilor de neîncredere între colaboratori. Cu lucrul ştiinţific la catedră se ocupau: Gheorghe Botezatu, şef interimar al catedrei, şi Gheorghe Baciu, asistent. Chiar la începutul perioadei, Gheorghe Botezatu şi-a schimbat direcţia de cercetare, preferând problema constatării vechimii morţii, în timp ce Gheorghe Baciu a rămas fidel traumatologiei medico-legale, temă dintotdeauna prioritară specificului de activitate pentru medicina legală.

De numele Gheorghe Botezatu e legată noua direcţie ştiinţifică a catedrei cu denumirea – *diagnosticul vechimii morţii*. Problema devenise la acel timp actuală, la modă, studiată în multe şcoli din URSS. Drept scop al cercetării, Gh. Botezatu şi-a propus studierea componentelor serului sangvin şi lichidului pericardial (Na, K) la persoanele în viaţă şi la cele decedate prin diferite forme de moarte violentă. Concomitent, se studia dinamica temperaturii rectale în primele 48 de ore după deces. Rezultatele obţinute au fost puse la baza tezei de doctor habilitat cu tema: „Materiale spre diagnosticarea medico-legală a vechimii morţii", pe care a susţinut-o la Moscova, în 1973.

În anii 1977–1978, cercetările iniţiate de Gheorghe Botezatu au fost continuate de către discipolii lui − de asistenţii Stanislav Ungurean şi Valeriu Tetercev, iar ceva mai târziu la cercetarea problemei s-au inclus Anatol Nastas, Eugen Baliţki şi Ion Cuvşinov. Ultimul a susţinut teza de doctor în medicină în anul 1995, după care tema nu a mai fost studiată. În total, în această direcţie s-au publicat peste 130 de lucrări, inclusiv 5 monografii. Sub îndrumarea profesorului Gh. Botezatu, au fost susţinute 5 doctoranzi au susţinut teza doctor în ştiinţe medicale: Stanslav Ungurean, Valeriu Tetercev, Anatol Nastas, Eugen Baliţki şi Ion Cuvşinov.

În anul 1968, asistentul Gh. Baciu iniţiază o nouă direcţie de cercetări în domeniul traumatologiei medico-legale: „Expertiza leziunilor închise ale toracelui". Scopul investigaţiilor a fost elaborarea criteriilor de stabilire a mecanismului de traumatizare a complexului de ţesuturi ale toracelui prin acţiunea eforturilor static şi dinamic. S-au efectuat cercetări asupra persoanelor decedate în condiţii reale de traumatism, examinate în morga medico-legală din Chişinău, completate prin modelarea experimentală pe biomanechine (cadavre) a unor forme şi condiţii de acţiune a agentului traumatic asupra toracelui.

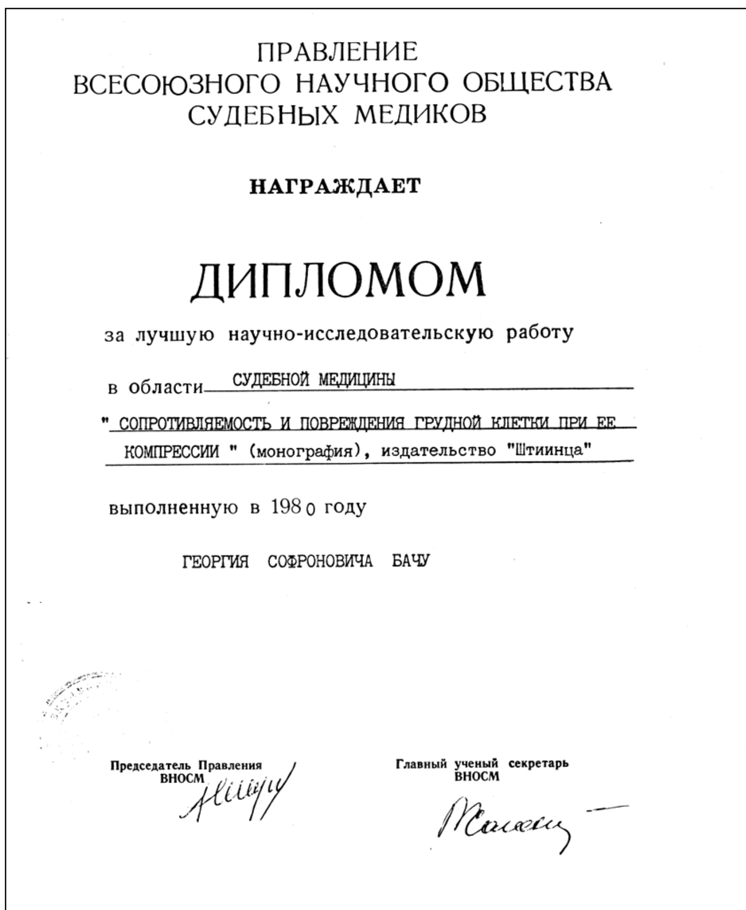
Acţiunea efortului dinamic (lovire) asupra toracelui a fost realizată timp de peste 7 ani la Catedra de medicină legală a Institutului de Medicină nr.1 din Moscova, cu participarea specialiştilor din alte domenii ştiinţifice (matematică, rezistenţa materialelor etc.), condusă de academicianul Alexandru Gromov. Acolo, pentru modelarea experimentală a traumelor au fost utilizate diverse standuri şi aparate (de tip – lansator (catapultă), ciocan) şi sisteme înzestrate cu aparate moderne de înregistrare a forţei şi vitezei de acţiune asupra toracelui.

Particularităţile leziunilor experimentale la acţiunea forţei compresionale asupra toracelui au fost studiate la Chişinău, în condiţiile Catedrei de medicină legală a ISMC şi BEML. Cercetările acestui compartiment s-au bazat pe analiza cazurilor respective din practica medico-legală şi prin modelarea unor acţiuni experimentale dozate, efectuate după o metodă şi un stand special, elaborat şi propus de autor.

În baza investigaţiilor complexe efectuate la Chişinău, în anii 1968–1983, a fost elaborat un sistem unic de indici informativi pentru aprecierea condiţiilor de comprimare a toracelui; s-au stabilit valorile distructive critice (de rezistenţă pragală) ale coeficienţilor de compresibilitate (deformare) şi elasticitate plastică în funcţie de vârstă, forma şi sectorul comprimat al toracelui, influenţa îmbrăcămintei etc. Pentru prima dată în lume a fost descoperită posibilitatea de formare post-mortem a măştii echimotice în caz de compresiune a toracelui, descris în literatura universală şi recomandat de specialişti a fi denumit „fenomenul Baciu”.

Rezultatele cercetărilor efectuate în această direcţie de către Gh. Baciu i-au servit drept material pentru a doua teză – de doctor habilitat în medicină − şi pentru publica-

rea unei monografii (1980), apreciată în 1982 ca cea mai valoroasă din fosta URSS şi decorată cu un premiu special.

ПРАВЛЕНИЕ
ВСЕСОЮЗНОГО НАУЧНОГО ОБЩЕСТВА
СУДЕБНЫХ МЕДИКОВ

НАГРАЖДАЕТ

ДИПЛОМОМ

за лучшую научно-исследовательскую работу

в области СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЫ

" СОПРОТИВЛЯЕМОСТЬ И ПОВРЕЖДЕНИЯ ГРУДНОЙ КЛЕТКИ ПРИ ЕЕ КОМПРЕССИИ " (монография), издательство "Штиинца"

выполненную в 1980 году

ГЕОРГИЯ СОФРОНОВИЧА БАЧУ

Председатель Правления ВНОСМ

Главный ученый секретарь ВНОСМ

În 1995, la propunerea prof. Gheorghe Baciu, la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu" se aprobă unificarea cercetărilor într-o singură direcţie ştiinţifică în domeniul traumatologiei medico-legale: „Etiopatogenia morţii violente şi elaborarea criteriilor expertizei

medico-legale". Asupra problemei date au început cercetările conferenţiarii Stanislav Ungurean, ordinatorul clinic Alexandru Susanu, medicul legist Alexei Siloci, iar mai târziu s-au incadrat majoritatea masteranzilor: Vasile Şarpe, Iurie Prisacaru, Pavel Stratan, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Victor Odovenco, Ghenadie Bondari, Oleg Iachimov ş.a.

Profesorul Gheorghe Baciu cu doctoranzii Andrei Pădure, Vasile Şarpe şi Eduard Lungu.

În anul 1999 se reanimează (după 35 de ani) forma de pregătire a cadrelor ştiinţifice prin doctorat, asociind componentul educaţional cu cel de cercetare. Sub conducerea prof. Gh. Baciu, au început cercetările asupra tezelor de doctorat Alexei Siloci, Tatiana Guriţencu, Vasile Şarpe, Ludmila Lungu, Andrei Pădure, Eduard Lungu, Valeri

Savciuc, Aurel Vicol, Eugen Grinceşen, Constantin Ciorba, Octavian Jardan ş.a. Din diferite motive, unii dintre doctoranzi au abandonat lucrul ştiinţific.

În anul 2011, Andrei Pădure susţine cu succes a doua teză, de doctor habilitat în medicină, cu tema:*Analiza medico-legală a deficienţelor admise în asistenţa medicală de profil chirurgical.* În scurt timp i se conferă gradul ştiinţific respectiv.

Odată cu preluarea conducerii Catedrei medicină legală de către conferenţiarul Andrei Pădure (2008), problematica cercetărilor ştiinţifice nu s-a modificat esenţial. Totodată, cercetările realizate conturează o nouă direcţie de cercetare ştiinţifică− *Evaluareai calităţii asistenţei medicale*. Această direcţie ştiinţifică s-ar încadra perfect în unul dintre obiectivele medicinei legale în calitate de ştiinţă, dar şi în tendinţele actuale ale Catedrei medicină legală, orientate spre completarea cunoştinţelor noastre în domeniul dreptului medical, domeniu atât de importantpentru medicul contemporan. În această direcţie Andrei Pădure remarcă următoarele cercetări de perspectivă: evaluarea calităţii diagnosticării prin identificarea cauzelor divergenţelor dintre diagnosticul clinic şi cel morfologic; organizarea şi efectuarea expertizei medico-legale în comisie cu privire la calitatea asistenţei medicale; perspectivele realizării drepturilor pacientului în Republica Moldova; calitatea asistenţei medicale în cazurile de tortură şi alte rele tratamente după date medico-legale ş.a. În aşa mod, prin cercetările lor ştiinţifice, colaboratorii catedrei ar putea contribui şi în continuare la completarea cunoştinţelor noastre în unele domenii mai puţin explorate şi la eficientizarea activităţii practice a medicilor legişti din republică.

În noiembrie 2011, sub conducerea doctorului habilitat în medicină Andrei Pădure, începe studiile de doctorat Anatol Bondarev, absolvent al USMF „Nicolae Testemiţanu” (2008).

Şeful Catedrei medicină legală Andrei Pădure şi doctorandul anului doi Anatol Bondarev.

Realizările ştiinţifice ale şcolii moldoveneşti de medicină legală

Pe parcursul anilor 1961–2012, cercetările ştiinţifice ale medicilor legişti din republică s-au încunununat cu 5 teze de doctor habilitat, 17 de doctor în medicină şi circa 20 teze de masterat, coordonate de profesorii Petru Areşev, Gheorghe Botezatu şi Gheorghe Baciu.

Tezele de doctor habilitat:

* **Petru Areşev.** „Diagnosticul etiopatogenetic al hemoragiilor intracraniene în aspect medico-legal” (1964). Consultant ştiinţific− profesorul universitar Boris Şarapov (Chişinău).
* **Gheorghe Botezatu.** „Materiale spre diagnosticarea medico-legală a vechimii morţii” (1973). Consultant ştiinţific Vladimir Smolianinov (Moscova).
* **Gheorghe Baciu.** „Expertiza medico-legală a leziunilor ţesuturilor moi, oaselor şi organelor toracelui la acţiunea eforturilor statice” (1983), elaborată sub bagheta membrului corespondent al Academiei de Ştiinţe Medicale a Federaţiei Ruse, profesorului Alexandru Gromov.
* **Andrei Pădure.** „Analiza medico-legală a deficienţelor admise în asistenţa medicală de profil chirurgical” (2011), realizată sub îndrumarea lui profesorul Gheorghe Baciu.

Tezele de doctor în medicină:

* **Petru Areşev.** «Судебно-медицинская квалификация повреждений глаз и потери зрения» (1950, Moscova). Conducător ştiinţific – prof. V. Cervakov.
* **Nadeja Volkov.** „Caracteristica medico-legală a leziunilor membrelor superioare și aprecierea gradului de gravitate” (1961, Kiev). Conducător științific − Petru Areșev.
* **Petru Maximov.** „Caracteristica medico-legală a unor leziuni ale membrelor inferioare și aprecierea gradului de gravitate”(1965, Chișinău). Conducător științific − P. Areșev.
* **Gheorghe Botezatu**. „Expertiza medico-legală a leziunilor și pierderii dinților la persoanele cu boli pre-

existente ale aparatului dentar” (1966, Chișinău). Conducător științific − P. Areșev.

- ∗ **Gheorghe Baciu.** „Frecvența, caracterul și însemnătatea medico-legală a bolilor preexistente în expertiza morții violente” (1967, Chişinău). Conducător științific − P. Areșev;
- ∗ **Margareta Kazarnovski.** „Glicogenul și aparatul contractor al miocardului la oameni în moartea provocată de unii agenți externi” (1968, Moscova). Conducător științific − Mihail Avdeev.
- ∗ **Grigore Mutoi** „Caracteristica medico-legală și diagnosticul morții prin aspirarea corpurilor străine și alimentare” (1971, Chişinău). Conducător științific − P. Areșev.
- ∗ **Stanislav Ungurean.** „Diagnosticul vechimii morții la copii în baza modificării temperaturii, a unor componenți ai sângelui, lichidului pericardic și cefalorahidian” (1985, Moscova). Conducător științific − Gh. Botezatu.
- ∗ **Valeriu Tetercev.** „Diagnosticul de expertiză al vechimii morții prin traumă mecanică asociată” (1985, Moscova). Conducător științific − Gh. Botezatu.
- ∗ **Anatol Nastas**. „Diagnosticul vechimii morții la nou-născuți prin teste imunologice și termometrie rectală” (1993, Chișinău). Conducător științific − Gh. Botezatu.
- ∗ **Eugen Balițki**. «Экспертная диагностика давности смерти новорожденных» (1993, Chișinău). Conducător științific − Gh. Botezatu.
- ∗ **Ion Cuvșinov**. „Criterii biochimice și imunocitare în stabilirea morții la nou-născuți” (1995, Chişinău). Conducător științific − Gh. Botezatu.
- ∗ **Tatiana Gurițencu.** „Caracteristica medico-legală și aspectele sociale ale infracțiunilor comise contra dem-

nităţii şi sănătăţii femeii” (2003, Chişinău). Conducător științific − Gh. Baciu.

* **Alexei Siloci**. „Caracteristica, morfogeneza și diagnosticul medico-legal al plăgilor împușcate cu țeava lipită din pistolul „Makarov”, calibrul 9 mm” (2003, Chişinău). Conducător științific − Gh. Baciu.
* **Andrei Pădure.** „Infracțiunile îndreptate împotriva sănătății, demnității și vieții copiilor și adolescenților” (2003, Chișinău). Conducător științific − Gh. Baciu.
* **Vasile Șarpe.** „Caracteristica medico-legală, structura, etiopatogenia fenomenului suicidal printre copii și adolescenți” (2005, Chișinău). Conducător științific − Gh. Baciu.
* **Eduard Lungu.** „Mecanogeneza şi aspectul morfolezional în traumele cranio-cerebrale produse cu obiecte contondente” (2013, Chişinău). Conducător ştiinţific − Gh. Baciu.

În perioada anilor 1997–2005, la Catedra de medicină legală şi-au făcut studiile prin masterat circa 20 de absolvenţi ai USMF „Nicolae Testemiţanu”, care, sub conducerea profesorului Gh. Baciu, au elaborat şi au susţinut tezele de master, unele dintre ele fiind aproape similare cu cele de doctor în medicină. Dintre acestea au făcut parte tezele elaborate de: Vasile Şarpe, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Aurel Vicol, Eduard Lungu, Victor Odovenco, Eugen Grinceşen, Oleg Iachimov, Ghenadie Bondari ş.a.

Cărţile publicate de medicii legişti (în ordine cronologică)

1) Арешев П. *Кровоизлияния в мозг и его оболочку*. Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1965, 243 с.

2) Волкова Н.М., Максимов П.И. *Судебно-медицинская экспертиза повреждений конечностей*. Кишинев, 1968.
3) Ботезату Г.А *Судебно-медицинская экспертиза повреждений зубов при заболевании зубной системы*. Кишинев, 1970 ,115 с.
4) Бачу Г.С. *Судебно-медицинская экспертиза насильственной смерти у лиц с предшествующими заболеваниями*. Кишинев, 1971, 88 с.
5) Ботезату Г.А. *Судебно-медицинская диагностика давности наступления смерти*. Кишинев, 1975, 132 с.
6) Бачу Г.С. *Сопротивление и повреждения грудной клетки при её компрессии*. Кишинев: Штиинца, 1980, 172 с.
7) Ботезату Г.А., Мутой Г.Л. *Асфиксия (несчастные случаи, казуистика, заболевания)*. Кишинев, 1983, 95 с.
8) Казарновская М.Л. *Репродукция лимфоцитов трупной крови*. Кишинев: Штиинца, 1983, 103 с.
9) Астафьев Б.А., Максимов П.И. *Гельминтозы в судебно-медицинской диагностике*. Кишинев: Штиинца, 1984.
10) Ботезату Г.А., Тетерчев В.В., Унгурян С.В. *Диагностика давности смерти в судебной медицине*. Кишинев 1987, 136 с.
11) Baciu Gh. *Accidente la copii*. Chişinău, 1987, 138 p.
12) Baciu Gh. *Bazele morfologiei de vârstă și adaptării sportive*. Chișinău, 1987, 76 p.
13) Бачу Г.С., Филявич А.Е., Николаевская Ю.Л. *Электро-поли-интервало-кардиография у спортсменов*. Кишинев,1989, 103 с.
14) Ботезату Г.А, Бачу Г.С., Мутой Г.Л., Тетерчев В.В. Унгурян С.В. *Судебно-медицинская экспертиза повреждений и насильственной смерти у*

лиц с предшествующими заболева-ниями. Кишинев, 1989, 173 с.
15) Baciu Gh., Guţu I., Moroşan R. *Bazele anatomiei, fiziologiei şi igienei*. Chişinău: IPC „USM”, 1989, 83 p.
16) Baciu Gh. *Anatomie și morfologie sportivă*. Chișinău 1993, 283 p.
17) Baciu Gh. *Curs de medicină legală*. Chișinău: USM, 1993, vol. I, 78 p.
18) Baciu Gh. *Curs de medicină legală*. Chișinău: USM, 1993, vol. II., 80 p.
19) Baciu Gh. *Medicina legală*. Chișinău: Știința, 1993, 150 p.
20) Ungurean S. *Medicina legală*. Chișinău: Știința, 1993, 415 p.
21) Baciu Gh., Ungurean S. *Cercetarea medico-legală a cadavrului*. Chișinău, 1996, 104 p.
22) Baciu Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 97 p
23) Baciu Gh. *Medicina legală*. Chişinău: Ruxanda, 1999, 230 p.
24) Botezatu Gh., Cuvşinov I., Mutoi Gr., Tetercev V., Ungurean S. *Ghid practic de medicină legală (material didactic)*. Chişinău, 1999, 114 p.
25) Ungurean S. *Deficiențe medicale: cazuri şi consecințe*. Chişinău, 2001, 123p.
26) Plahteanu M., Baciu Gh., Pădure A. *Aspecte medico-legale lezionale în traumatologia mecanică*. Iași, 2004, 370 p.
27) Tetercev V., Mateiciuc V., Pădure A. *Examinarea medico-legală a cadavrului la fața locului*. Chișinău, 2004, 68 p.
28) Dolea I., Doraș S., Baciu Gh., Pădure A., Coșiug I, Râjcova S. *Expertiza judiciară în cauzele privind minorii*. Chișinău, 2005, 132 p.

29) Baciu Gh., Pădure A., Șarpe V. *Traumatismele mecanice în aspect medico-legal*. Chișinău:Tipografia Centrală, 2006, 255 p.
30) Baciu Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 de ani*. Chișinău, 2006,133 p.
31) Baciu Gh. *Expertiza medico-legală a cadavrului şi persoanei (Ghid practic)*. Chişinău, 2008, 178 p.
32) Baciu Gh. *Suport de curs la medicina legală*. Institutul Naţional al Justiţiei, Chişinău, 2009.
33) Baciu Gh. *O viaţă de zbucium*. Chişinău, 2009, 386 p.
34) Baciu Gh. *Oraşul Bălţi şi oamenii lui*. Chişinău, 2011, 498 p.
35) Pădure A. *Evaluarea medico-legală a deficienţelor din asistenţa medicală de profil chirurgical*. Chişinău, 2011, 141p.
36) Baciu Gh. *Profesorii universitari, absolvenţi ai USMF „Nicolae Testemiţanu”*. Chişinău, 2012, 297 p.
37) Baciu Gh. *Curs de medicină legală*. Chişinău: Balacron, 2013, 302 p.

Ridicarea nivelului de cunoştinţe teoretice şi practice ale medicilor a devenit o axiomă importantă a activităţii contemporane. În favoarea acestui deziderat incontestabil vorbesc cerinţele sporite ale populaţiei faţă de calitatea serviciilor medicale prestate, situaţiile de risc în activitatea profesională, implementarea multor metode moderne de investigaţii. În acest context, îmbucurător este faptul implementării în practica medico-legală a unor standarde în anumite forme de activităţi. Dintre acestea fac parte regulamentele de apreciere medico-legală a gravităţii vătămării corporale (2003), de apreciere medico-legală a gravităţii corporale în traume cranio-cerebrale (2005), precum şi un set de metode standardizate ale investigaţiilor de laborator. Multe forme de activităţi medico-legale au fost implemen-

tate în calitate de ghiduri şi recomandări practice sau indicaţii metodice. Vom enumera doar câteva dintre acestea.

- Методическое письмо по судебно-медицинской экспертизе травматических мозговых апоплексий (П.Г. Арешев, 1959).
- Об улучшении судебно-медицинской экспертизы несмертельных повреждений нижних конечностей в случаях автомобильной травмы (П.И. Максимов, 1959).
- О некоторых вопросах квалификации телесных повреждений и процессуального положения судебно-медицинской экспертизы (П.И. Максимов, Ф.А. Сигал, 1960).
- О повышении качества судебно-медицинской экспертизы смертельных отравлений медикаментами (Н.М Волкова, 1971).
- Методика забора и фиксации трупного материала для гистологического обнаружения в нём гликогена (М.Л. Казарновская, 1971).
- Учёт экспертиз в судебно-медицинских амбулаториях Молдавии (Г.П. Блувштейн, 1971).
- Об экспертной оценке предела прочности грудной клетки к статическим нагрузкам (Г.С. Бачу, 1980).
- О моделях повреждений грудной клетки при различных дозах ее компрессии между предметами с широкими и плоскими поверхностями (Г.С. Бачу, 1981).
- Aprecierea medico-legală a gravităţii vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale (Gh. Baciu, I.Cuvşinov, A. Pădure. ş.a. 2005).
- Cerinţele înaintate faţă de perfectarea fişei medicale a bolnavului de staţionar (A. Pădure, Gh. Baciu, Vl. Hotineanu, 2009).

Alte realizări ştiinţifice au fost confirmate prin obţinerea numeroaselor certificate de inovator şi a brevetelor de invenţie.

Brevete de invenţie
(autori Gh. Baciu şi A. Siloci)

- Metodă de diagnostic al leziunilor prin armă de foc. Brevet nr. 1149 din 26.12.1997.
- Metodă de determinare a tragerilor de la distanţă mică. Brevet nr. 1411 din 31.05.1999.
- Metodă de degresare a preparatului biologic dermic. Brevet nr. 1246 din 30.06.1999.
- Metodă de radiodiagnostic al direcţiei de tragere. Brevet nr. 1266 din 31.07.1999.
- Metodă de examinare a leziunilor prin armă de foc. Brevet nr. 1277 din 31.07.1999.
- Metodă de diagnostic al provenienței intravitale a şanţului de strangulare. Brevet nr.1147 din 12.08.1999.
- Metodă de determinare a distanţei şi direcţiei de tragere din pistol de la distanţă mică pe sectoare deschise ale corpului. Brevet nr. 1148 din 22.08.1999.
- Metodă de diagnostic al tragerilor de la distanţă mică. Brevet nr. 1344 din 30.11.1999.
- Metodă de determinare a direcţiei de tragere. Brevet nr.1388 din 30.01.2000.
- Metodă de stabilire a datei morţii la cadavrele aflate în mediu cu umiditate sporită. Brevet nr. 2697 din 12.10.2004.
- Metodă de determinare a vechimii morţii. Brevet nr. 2785 din 30.06.2005.

Pe parcursul celor 60 de ani de la fondarea CML au fost editate 13 culegeri de lucrări ştiinţifice (inclusiv în 2011). Primele 4 culegeri (1955, 1958, 1960, 1963) cu denumirea «Судебно-медицинские записки» au fost redactate de Petru Areşev. Ele cuprindeau 58 de articole scrise în ex-

clusivitate de medicii legişti din republică. De menţionat că Biblioteca Regală a Marii Britanii a solicitat pe atunci câteva volume din prima ediţie, considerând-o originală după denumire şi conţinut. La a V-a ediţie cu aceeaşi denumire în calitate de redactor-şef a fost aprobat dl profesor Adrian Kurdiumov, dar în legătură cu decesul lui ediţia a fost îngrijită de Gh. Baciu, secretar responsabil. Din cele 53 de articole ale acestei ediţii 46 aparţineau autorilor autohtoni. Următoarele trei ediţii (1977, 1981 şi 1986) au fost redactate de dl profesor Gh. Botezatu. Toate ediţiile împreună au inclus 241de articole, dintre care circa 25% aparţineau autorilor moldoveni.

Discutarea cercetărilor ştiinţifice ale medicilor legişti moldoveni

În perioada sovietică (1945–1990), în RSSM nu s-a organizat nici o întrunire ştiinţifică în medicina legală, deşi erau posibilităţi reale.

În 1997, Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu", pentru prima dată în republică, organizează o conferinţă internaţională de ramură, consacrată aniversării a 75-a de la naşterea profesorului Petru Areşev, fondatorul şcolii ştiinţifice din republică. La conferinţă au participat delegaţii din România, Federaţia Rusă, Italia, Belarus. Cu prilejul acestui eveniment însemnat, au prezentat cuvinte de salut Mihai Magdei, ministrul Sănătăţii, Victor Puşcaş, preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, Mihai Plămădeală, ministrul Afacerilor Interne, academicianul Ion Ababii, rector al USMF „Nicolae Testemiţanu", academicianul Boris Melnic, preşedintele Comisiei Superioare de Atestare, Dumitru Ursu, prim-adjunct al Procurorului General, Petru Maximov, fostul şef al serviciului medico-legal din republică, Timofei Moşneaga, medic-şef al SCR, oaspeţii din România, Rusia, Italia.

Deschiderea Conferinţei Internaţionale a medicilor legişti din RM (4 septembrie, 1997). Gheorghe Baciu, preşedinte (la tribună); academicianul A. Solohin (Moscova); academicianul Ion Ababii, rectorul USMF, şi profesorul Angelo Fiori (Italia).

Chişinău, 1997. Participanţii la Conferinţa Internaţională a medicilor legişti din Republica Moldova.

Am fost onoraţi şi de prezenţa unor personalităţi notorii: Anatol Solohin, academician din Federaţia Rusă, Angelo Fiori, profesor din Italia, o mare grupă de savanţi din România, în frunte cu Dan Perju-Dumbravă, Ştefan Botez, Lidia Barbari, Diana Bulgaru-Iliescu şi alţii. Foarte binevenită a fost editarea, cu acest prilej, a unei culegeri de lucrări ştiinţifice, precum şi monografia mea „Istoricul medicinei legale în Republica Moldova”.

La 27-28 septembrie 2001 a avut loc Congresul I Internaţional al medicilor legişti din Republica Moldova, la care au participat peste 25 de oaspeţi din alte ţări. Printre aceştia a fost o delegaţie de savanţi din România: profesorii Vasile Astărăstoae, Monica Plahteanu, Călin Scripcaru, Dan Perju-Dumbrava, doctorii Ştefan Botez, Diana Bulgaru-Iliescu, Tatiana Guriţencu, Elena Cazacu, Simona Grămadă, Bogdan Mălinescu, Nicolae Bărbulescu, Beatrice Ioan, Daniela Beldman, Carleta Teodorescu, Ludmila Briceag ş.a. Cu această ocazie au fost editate o monografia „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (autor Gh. Baciu) şi o culegere de lucrări a 55 de autori, distribuite în 3 compartimente: „Probleme de istorie şi organizare”; „Infracţiunile contra vieţii şi sănătăţii omului”şi „Varia”. Dintre lucrările prezentate la reuniune au fost evidenţiate cele ale lui Iurie Gusakov (Minsk), Monicăi Plăhteanu, Simonei Gramadă, Bogdan Mălinescu, Dianei Bulgaru-Iliescu, Tatianei Guriţencu, Elenei Cazacu şi ale altor oaspeţi din România.

Lucrările Congresului I Internaţional s-au terminat cu o masă frumoasă, care a avut loc în Palatul Sindicatelor din Moldova. A doua zi, împreună cu oaspeţii sosiţi de peste hotarele republicii, am vizitat beciurile de vinuri din Mileştii Mici, raionul Ialoveni, iar mai apoi am petrecut pe malul lacului din satul Costeşti, cu zeamă de peşte şi bere.

La o întâlnire de suflet la Mileştii Mici, după închiderea lucrărilor primului congres al medicilor legişti din RM.
Chişinău, 2001.

În anul 2006, la Chişinău, a avut loc al treilea for ştiinţific – Conferinţa a II-a a medicilor legişti din RM, consacrată aniversării a 55-a de la fondarea CML şi 15 ani de la proclamarea independenţei Republicii Moldova. Lucrările prezentate au fost publicate în „Materialele Conferinţei a II-a a medicilor legişti din RM", redactate de profesorul Gh. Baciu, conferenţiarii Ion Cuvşinov, Andrei Pădure şi Vasile Şarpe. Majoritatea din cele 32 de lucrări publicate au fost consacrate cercetărilor pe cadavre şi persoane.

Delegaţii Conferinţei a II-a a medicilor legişti din RM
(octombrie, 2006)

În anul 2011 a avut loc Congresul II al medicilor legişti din Republica Moldova, consacrat aniversării a 60-a de la fondarea CML, cu participarea internaţională. Materialele lucrărilor au fost publicate într-o ediţie aparte. Din comitetul ştiinţific de editare au făcut parte Gh. Baciu, Ion

Cuvşinov, A. Pădure, V. Şarpe şi A. Bondarev. Culegerea include 34 de articole, repartizate în 4 compartimente: „Probleme de istorie şi organizare”; „Aspectele clinice şi tanatologice ale activităţii medico-legale”; „Investigaţii de laborator” şi „Varia”.

Un interes deosebit prezintă aspectele practice ale expertizelor medico-legale cu caracter molecular-genetic. Cartea se încheie cu un articol consacrat memoriei profesorului universitar, Gheorghe Botezatu, fostul şef al Catedrei medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu”.

La congres au participat delegaţii de la România, Belarus, Kazahstan. Cea mai mare delegaţie a fost din România: Călin Scripcaru, Dan Perju-Dumbrava, Iulius Fulga, Doina Moaleş, Elena Butnaru, Adrian Şpac, Irina Streba, Bogdan Roşu, Hadrian Vaida, Marcela Bădărău, Narcis Vâlceanu, Paul Volsitz ş.a.

Prezidiul celui de al II-lea Congres al medicilor legişti din Republica Moldova, (Chişinău, 2011). La tribună − prof. Gh. Baciu, în prezidiu: A. Pădure, V. Ovsiuk (Belarus), I. Cuvşinov, Ş. Islamov (Kazahstan), C. Scripcaru (România).

Delegaţii celui de al II-lea Congres al medicilor legişti din Republica Moldova. Chişinău, 2011.

Colaborări ştiinţifice

Până în anii 1990–1992, colaborările mele ştiinţifice se limitau la spaţiul republicilor ex-sovietice; acces peste hotarele ei aveau doar anumiţi savanţi din Moscova. Fondarea şcolii autohtone de medicină legală, după proclamarea Republicii Moldova ca stat independent, a lărgit posibilităţile de colaborări ştiinţifice cu savanţii din alte ţări. Astfel, în anul 1994 am participat la al II-lea Simpozion Internaţional pe probleme de bioetică, organizat de profesorul Gheorghe Scripcaru la Iaşi, în cadrul căruia am făcut cunoştinţă cu mulţi savanţi medici legişti din Europa de Est.

Delegaţii Moldovei la un simpozion ştiinţific din Iaşi (1994). De la stânga: M. Dresler (Timişoara), Gh. Scripcaru (Iaşi), Gh. Botezatu, V. Astărăstoaie (Iaşi), Gh. Baciu, I. Cuvşinov şi S. Ungurean.

Alte posibilităţi de colaborări în ramunră ne oferă Academia Balcanică de Ştiinţe Medico-Legale, care organizează congrese anuale în Turcia, Grecia, Albania, Bulgaria, Macedonia ş.a.). Delegaţia medicilor legişti din Mol-

dova a participat la congresele de la Constanţa (România; 2005); Stara Zagora (Bulgaria; 2006), Ohrid (Macedonia; 2007) şi Kavala (Grecia; 2009) etc.

La Congresul Academiei Balcanice deŞtiinţe Medico- Legale de la Stara Zagora (Bulgaria, 2006).
De la stânga: Ştefan Botez (Constanţa); Călin Scripcaru (Iaşi); Elena Balica (Chişinău); Vasile Astărăstoaie (Iaşi); Gheorghe Baciu (Chişinău); Diana Bulgaru-Iliescu (Iaşi);
E.N. Michalodimitrakis (Grecia).

În luna noiembrie 2006, directorul Centrului de Medicină Legală, profesorul Gh. Baciu a participat la Primul Congres Internaţional al medicilor legişti din Sudan Khartoum, unde a susţinut un raport cu tema: „Mecanogeneza leziunilor compresionale asupra toracelui”, lucrare bazată pe datele unor cercetări experimentale. Directorul Institutului de Medicină Legală din Sudan, profesorul Ogail El Nour, a subliniat valoarea ştiinţifică a cercetărilor experimentale.

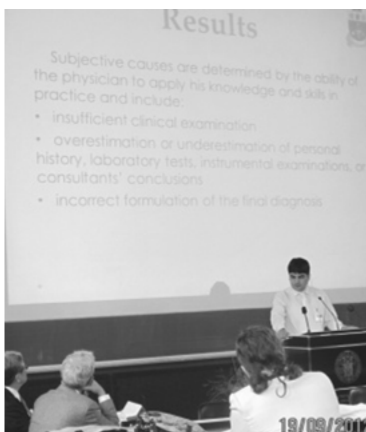

21 noiembrie 2006, Khartoum.

Prima conferinţă internaţională a medicilor legişti din Sudan a fost organizată de profesorul Ogail ElNour, director al Institutului de Medicină Legală. O parte din delegaţii au fost în ospeţie la gospodarul casei Abu ElFadel (în haine de culoare albă, din stânga). Lângă el se află medicul legist Dr. Mohamed din Egipt, urmat de Dr. Hagi din Yemen, Dr. Sabir Alul din Palestina şi profesorul Gheorghe Baciu din Republica Moldova – în timpul unei recepţii.

Simpozionul pe probleme de
psihiatrie judiciară (noiembrie, 2011), Iaşi, Socola.

Participarea domnilor A. Pădure şi A. Bondarev la cel de al 91-lea Congres Anual al Societăţii Ştiinţifice de Medicină Legală din Germania (Freiburg, 2012).

Aportul societăţii ştiinţifice a medicilor legişti din Moldova

Activităţile de cercetare la Catedra medicină legală, organizate şi conduse de către Petru Areşev, aveau tangenţe directe cu fondarea societăţii ştiinţifice a medicilor legişti şi a criminaliştilor, filială a Societăţii Unionale respective. Scopul principal al ei era lărgirea influenţei cercetărilor ştiinţifice asupra calităţii activităţii practice şi implicarea în procesul de cercetare a mai multor specialişti din republică. Astfel, în noiembrie 1956 s-a identificat un grup de iniţiativă în frunte cu şeful catedrei Petru Areşev, din care făceau parte Margareta Kazarnovski (secretar), Nadejda Volkov, Petru Maximov şi Isaac Şroit[2].

În perioada de până la alegerea Consiliului de conducere, grupul de iniţiativă a anunţat înscrierea membrilor potenţiali ai Societăţii republicane, în conformitate cu alineatul 10 al statutului Societăţii Medicilor Legişti din URSS, aprobat la 30 martie 1947. La recomandarea grupului de

iniţiativă, au fost aleşi primii membri ai Societăţii moldoveneşti: Margareta Dubravski, Antonina Kupţov, Galina Cebatiuk şi Ana Zimakov, care dispuneau de o vechime suficientă de activitate pe specialitate şi au prezentat rapoarte la şedinţa Catedrei de medicina legală.

Deja în cadrul primei şedinţe din 6 decembrie 1956, Petru Areşev a prezentat un raport intitulat „Proiectul Regulamentului de efectuare a expertizei cu privire la leziunile corporale la persoane”. La această şedinţă s-a decis elaborarea noului Regulament de apreciere medico-legală a gradului de gravitate a leziunilor corporale, care l-ar înlocui pe cel aprobat încă în anul 1928 în URSS şi valabil la acel timp. În cadrul aceleiaşi şedinţe, medicul legist Fridrih Sigal a demonstrat un caz de leziune corporală gravă prin amputarea cu briciul a organelor genitale externe.

La a doua şedinţă a Societăţii a fost audiat raportul procurorului A.I. Naidis referitor la importanţa expertizelor medico-legale în cercetarea dosarelor legate de heteroagresiune. El le-a recomandat medicilor legişti să se abţină de la expunerea părerii referitoare la versiunea infracţiunii. La şedinţa a treia a Societăţii, Petru Maximov a prezentat un raport cu tema: „Importanţa cercetării medico-legale a fragmentelor membrelor inferioare, înlăturate în timpul operaţiei”. Tot la această şedinţă, Margareta Kazarnovski a prezentat o informaţie cu privire la conferinţa medicilor legişti din Harkov, consacrată memoriei profesorului ucrainean N.S. Bokarius.

La şedinţa adunării generale a Societăţii medicilor legişti din RSSM din 23 februarie 1957, P. Areşev a prezentat un succint raport despre activitatea Societăţii din momentul constituirii. Oficial, a fost ales organul de conducere şi comisia de revizie. Preşedinte al Societăţii a devenit Petru Areşev, iar secretar – Margareta Kazarnovski. La 8

iunie 1957, în cadrul adunării generale a Societăţii a fost aprobată componenţa delegaţiei moldoveneşti pentru a participa la cea de a III-a Conferinţă Unională a medicilor legişti şi a criminaliştilor, care urma să se desfăşoare la Riga. Din partea RSSM, la această conferinţă au fost delegaţi: P. Areşev, Gh. Botezatu, M. Kazarnovski, G. Cebatiuc, M. Dubravski, E. Sadikov, precum şi juriştii N. Pekarski şi A. Naidis. La conferinţa de la Riga, Petru Areşev a fost ales în componenţa Comitetului de conducere al Societăţii medicilor legişti şi a criminaliştilor din URSS[3]

Delegaţii RSSM la Conferinţă Unională a medicilor legişti şi a criminaliştilor. Riga, 8 iunie 1957.

Pe parcursul anului 1958 au avut loc trei şedinţe ale Societăţii. În cadrul lor s-au discutat următoarele probleme: analiza a 21 contraexpertize medico-legale privind leziunile corporale, executate în anii 1955–1957 (P. Areşev), şi traumatismul auto printre copii (M. Kazarnovski). În anul 1959 au avut loc 5 şedinţe ale Societăţii.

La 24 iunie 1959, după raportul de dare de seamă al Comitetului de conducere, a fost aprobată noua componenţă: Petru Areşev (preşedinte), Antonina Jivatov (secretar), M. Kazarnovski, P. Maximov şi A. Naidis (membri). În şedinţa Societăţii din 23.12.1959 a fost discutată teza de doctor în medicină a asistentei catedrei Nadejda Volkov cu tema: „Aprecierea medico-legală a leziunilor membrelor superioare”, precum şi raportul medicului legist Mihail Leonov cu tema: „Caz de tranvestivism stabilit prin expertiza medico-legală a unei persoane înecate”, ulterior publicat în culegerea «Судебно-медицинские записки» (1960).

În anii 1960–1962 au avut loc 24 de şedinţe ale Societăţii medicilor legişti şi a criminaliştilor din RSSM. Pe lângă informaţiile privind desfăşurarea conferinţelor ştiinţifice din Perm, Groznâi, Leningrad, Riga, s-au mai discutat manualele de medicină legală elaborate de Mihail Kernbah (Bucureşti) şi Mihail Avdeev (Moscova, 1959). La 17.11.1960 a fost pusă în discuţie teza de doctor habilitat a lui Petru Areşev[4].

La10 ani de activitate, Societatea ştiinţifică a medicilor legişti număra deja 32 de membri, inclusiv un doctor habilitat (P. Areşev). În perioada dată au fost organizate 70 de şedinţe, în cadrul cărora au fost audiate 125 de rapoarte, 31 dintre care erau consacrate diverselor forme de traumatisme, 12 – problemei raportului de cauzalitate dintre traume şi maladiile preexistente (P. Areşev, Gh. Baciu, Gh. Botezatu, N. Volkov, Gr. Mutoi ş.a.). Cercetările consacrate problemelor din domeniul traumatologiei medico-legale în acea perioadă deveniseră prioritare.

În legătură cu plecarea profesorului Petru Areşev de la ISMC, la 01.12.1966 a avut loc şedinţa de totalizare a Societăţii, în calitate de preşedinte fiind aprobată dna doctor în medicină Nadejda Volkov. În componenţa Comitetului de conducere au intrat Gheorghe Baciu (secretar), Gheor-

ghe Botezatu, Petru Maximov şi Rodica Stratan (membri). După doi ani de la acest eveniment (31.10.1968), preşedinte al Societăţii a devenit şeful catedrei de medicină legală, profesorul universitar Adrian Kurdiumov, iar din componenţa Comitetului de conducere au făcut parte Gheorghe Baciu (secretar), Gh. Botezatu, P. Maximov şi N. Volkov (membri). La şedinţa (nr.111) din 26 ianuarie 1972, funcţia de preşedinte al Comitetului de conducere al Societăţii medicilor legişti din RSSM, a fost preluată de către conferenţiarul Gheorghe Botezatu (după decesul prof. A. Kurdiumov).

Preşedintele Societăţii ştiinţifice Nadejda Volkov (în centru). Ultimul din dreapta – Petru Maximov, primul din stânga – Gheorghe Botezatu.

La şedinţa din 21.12.1972, consacrată aniversării a 50-a a URSS, au fost audiate câteva rapoarte: „Despre dezvoltarea serviciului medico-legal din Moldova în perioada sovietică” (P. Maximov); „Realizările tanatologiei medico-legale sovietice” (Gh. Botezatu); „Realizările medicilor legişti sovietici în cercetarea corpurilor delicte” (N.Volkov). Tot la această şedinţă a fost discutată şi aprobată te-

ma tezei de doctor habilitat („Aprecierea medico-legală a traumelor închise ale toracelui”) a doctorului în medicină Gh. Baciu.

În anii premergători, anual aveau loc câte 7-8 şedinţe, la care se discutau diverse probleme de importanţă teoretică şi practică pentru specialiştii din domeniul medicinei legale. De asemenea, prezentau informaţii participanţii conferinţelor şi simpozioanelor ştiinţifice desfăşurate în alte oraşe ale URSS. Se practicau referate asupra noilor ediţii de monografii şi manuale.

La 23 aprilie 1981 a avut loc o şedinţă (nr. 197) specială, consacrată comemorării fondatorului Societăţii ştiinţifice a medicilor legişti din republică, celui care a fost profesorul universitar Petru Areşev. În amintirea lui au luat cuvântul discipolii săi apropiaţi Gh. Botezatu, P. Maximov, N. Volkov, M. Kazarnovski, Gr. Bluvştein şi Gh. Baciu.

La şedinţa (nr. 222) din 26 ianuarie 1984 s-a decis ca numărul membrilor Comitetului de conducere al Societăţii ştiinţifice republicane să fie mărit până la 7 persoane. Profesorul universitar Gheorghe Botezatu a fost ales în calitate de preşedinte, iar Petru Maximov, şeful Biroului de Expertize Medico-Legale – în calitate de adjunct al preşedintelui. În componenţa Comitetului de conducere au mai fost desemnaţi: doctorul habilitat în medicină Gh. Baciu, doctorii în medicină S. Ungurean (secretar) şi Gr. Mutoi, experţii Gr. Bluvştein şi V. Strutinski. În calitate de membri ai comisiei de revizie au intrat: Gh. Cotelea, F. Sigal şi Victoria Cerneavski[5].

Pe parcursul a 30 ani de activitate (1986), Societatea medicilor legişti din RSSM a organizat peste 250 de şedinţe. Numărul membrilor ei a crescut până la 70 de persoane, inclusiv 2 doctori habilitaţi şi 5 doctori în medicină, mulţi specialişti de categorie superioară din toate raioanele republicii. În cadrul acestor şedinţe erau discutate pe larg probleme referitoare la optimizarea organizării, dezvolta-

rea ştiinţifică şi practică a medicinei legale. Concomitent, au fost aduse la cunoştinţă şi implementate realizările de ultimă oră ale ştiinţei medicale. La ordinea zilei au fost şi noutăţile editoriale (monografii, manuale), tezele de doctor ale membrilor Societăţii[6].

Începând cu anul 1991, după destrămarea URSS, şedinţele Societăţii au devenit mai rare şi mai puţin eficiente, astfel încât în anii 1994–1995 Societatea ş-a încetat practic activitatea şi menirea ei de bază, iar şedinţele se organizau sporadic − cu prilejul Conferinţei din 1997 şi Congresului din 2001.

La tribună − secretarul Societăţii ştiinţifice a medicilor legişti din RM, conferenţiarul Andrei Pădure, în prezidiu – preşedintele Societăţii, profesorul Gheorghe Baciu şi vicepreşedintele, conferenţiarul Ion Cuvşinov (1995).

Necesitatea formării unui organ de natură ştiinţifică, care să servească drept reper pentru activitatea practică, a determinat renaşterea Societăţii Ştiinţifice. Astfel, la şedinţa generală din 18.02.2005 (nr. 282), la care au partici-

pat 41 de membri, a fost aprobat noul statut al Societăţii Ştiinţifice şi noua componenţă a Comitetului de conducere. Consiliul Coordonator a fost constituit din 5 membri: Gheorghe Baciu – preşedinte, Ion Cuvşinov – vicepreşedinte, Andrei Pădure – secretar, Valeriu Tetercev – trezorier şi Grigore Mutoi – membru. Totodată, a fost constituită Comisia de cenzori, în următoarea componenţă: Vasile Şarpe – preşedinte, Parascovia Bolduratu – secretar şi Valeri Savciuc – membru. La şedinţa următoare a fost aprobat planul de activitate al Societăţii şi s-a luat decizia de a o completa cu noi membri[7].

După soluţionarea problemelor organizatorice, Societatea şi-a reluat activitatea ştiinţifică, anual fiind organizate câte 3-4 şedinţe consacrate unor probleme stringente cu care se confruntau medicii legişti practicieni, precum: aprecierea medico-legală a gravităţii vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale, sarcinile serviciului medico-legal în accidente cu numeroase victime omeneşti, caracterul morfologic macroscopic al leziunilor meningo-cerebrale, modificările morfologice macro- şi microscopice în dilacerarea şi contuzia măduvei spinării, diagnosticul medico-legal al caracterului penetrant al plăgilor înţepat-tăiate ale toracelui, calitatea documentaţiei medico-legale – concepţie importantă pentru organul de urmărire penală, neajunsurile informaţionale din fişele medicale de staţionar ca document juridic şi impactul lor, indicii morţii neviolente în Republica Moldova, cronologia modificărilor de reactivitate la leziunile organelor interne în trauma închisă a abdomenului, caracteristica criminalistică a plăgilor produse prin arme de foc etc.

În cadrul şedinţelor societăţii pe parcursul anilor 2008 şi 2009, şefii laboratoarelor au prezentat rapoarte în care au analizat principiile de prelevare, ambalare, păstrare şi prezentare în laborator a corpurilor delicte şi probelor de origine biologică.

Concomitent, Societatea şi-a reluat una dintre importantele meniri − de a analiza valoarea cercetărilor ştiinţifice realizate în cadrul tezelor de doctor şi doctor habilitat în medicină. Astfel, în cadrul şedinţelor au fost audiate rapoarte pe marginea tezei de doctor în medicină a doctorandului Eduard Lungu (2006) şi a tezei de doctor habilitat în medicină a dlui Andrei Pădure (2006, 2008).

Începând cu anul 2009, conducerea Centrului de Medicină Legală a iniţiat activităţi orientate spre consolidarea capacităţilor expertizei medico-legale autohtone în documentarea şi probarea consecinţelor fizice ale torturii, tratamentelor crude, inumane şi degradante. În practica medico-legală a fost implementat Protocolul de la Istanbul, au fost întreprinse şi alte acţiuni menite să îmbunătăţească calitatea lucrului medicilor legişti şi a concluziilor medico-legale în această problemă importantă de stat. Este evident că unele acţiuni au întâmpinat dificultăţi practice. Din aceste considerente, au fost organizate 2 şedinţe (2009, 2010) ale Societăţii Ştiinţifice, menite să faciliteze conştientizarea necesităţii de schimbare a situaţiei şi să-i ajute pe medicii legişti să aplice adecvat în practică schimbările inovatoare.

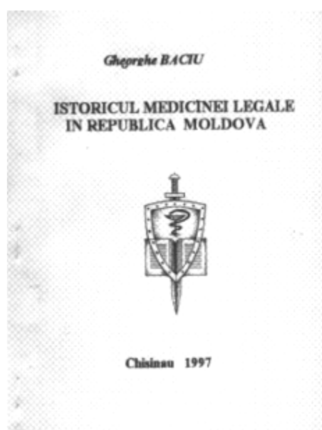
Făcând o privire retrospectivă asupra activităţii Societăţii Ştiinţifice a medicilor legişti din Republica Moldova, se poate spune că acest organ colegial şi-a adus, indubitabil, contribuţia la formarea comunităţii medico-legale autohtone, promovarea valorilor ştiinţifice naţionale, implementarea experienţei medico-legale internaţionale şi îmbinarea teoriei cu practica. Totodată, expansiunea internetului, ca formă de obţinere a informaţiilor de orice natură în aspect mondial a redus esenţial însemnătatea societăţilor ştiinţifice de altădată, ceea ce impune o reformare cardinală şi o adaptare la cerinţele contemporane.

Lucrări cu caracter istoric

În afara cercetărilor ştiinţifice aplicative, unii medici legişti din republică au realizat şi anumite lucrări cu caracter istoric. Astfel, Grigore Bluvştein a fost cel care publică o serie de informaţii (1960, 1968, 1971) referitoare la conferinţele (seminarele) anuale de dare de seamă a serviciului medico-legal, precum şi recenzii la cărţile editate de către medicii legişti din URSS. Ulterior, dumnealui publică câteva articole, cum sunt: „Cercetările medico-legale în Basarabia în anii 60 ai sec. XIX” (1973); „Primele cercetări pe cadavre în Basarabia” şi altele.

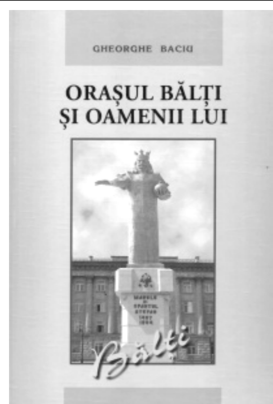
În anul 1969, Gheorghe Baciu a publicat un articol[8] în care prezintă secvenţe despre activitatea consângeanului nostru, absolvent al Academiei Medico-Militare din Sankt Petersburg (1907), Constantin Frunze, fratele renumitului lider sovietic şi conducător armată – Mihail Frunze, decedat (1925) în condiţii extrem de suspecte pe masa de operaţie. Ambii fraţi s-au născut în oraşul Pişpec (redenumit Frunze), capitala Tadjikistanului, în familia felcerului militar Vasile Frunze, originar din părţile Orheiului. Constantin Frunze a deţinut funcţia de Specialist principal al MS medic legist al RSS Tadjice. În 1940 se transferă cu lucrul la Institutul de Cercetări Ştiinţifice în Domeniul Medicinei Legale din Moscova, alături de profesorul Adrian Curdiumov. În scurt timp după sosirea la Moscova, C. Frunze decedează de un atac de cord.

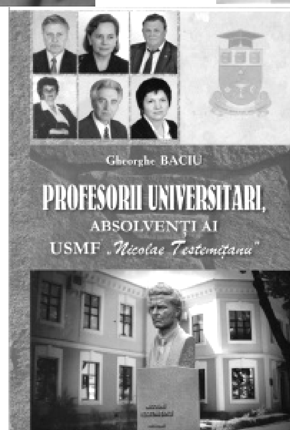
Ceva mai târziu, Gheorghe Baciu lansează două cărţi: „Istoricul medicinei legale în Republica Moldova” (1997) şi „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (2001). Urmează lucrări cu caracter istorico-publicistic: „O viaţă de zbucium” (2009); „Oraşul Bălţi şi oamenii lui” (2011) şi „Profesori universitari, absolvenţi ai USMF „Nicolae Testemiţanu” (2012).

Gheorghe BACIU
ISTORICUL MEDICINEI LEGALE
IN REPUBLICA MOLDOVA
Chisinau 1997

MINISTERUL SĂNĂTĂŢII AL REPUBLICII MOLDOVA
Gheorghe BACIU
Centrul de medicină legală
la 50 ani
Chişinău
2001

GHEORGHE BACIU
O VIAŢĂ
DE ZBUCIUM

GHEORGHE BACIU
ORAŞUL BĂLŢI
ŞI OAMENII LUI
Bălţi

Gheorghe BACIU
PROFESORII UNIVERSITARI,
ABSOLVENŢI AI
USMF „Nicolae Testemiţanu"

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Baciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, 97 p.
2. Арешев П.Г. *Об организации и деятельности Молдавского отделения научного общества судебных медиков и криминалистов*, Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1958, с. 97-98.
3. Арешев П.Г. *О деятельности Молдавского общества судебных медиков и криминалистов*. Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1960, №. 3, с. 77-79.
4. Арешев П.Г. *О деятельности Молдавского общества судебных медиков и криминалистов*. Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1963, №. 4, с. 93-98.
5. Арешев П.Г.; Ботезату Г.А. *Итоги работы Молдавского республиканского научного общество судебных медиков*. Здравоохранение, Кишинев, 1967, №. 3, с. 61.
6. Botezatu, Gh.; Cuvşinov, I. *40 ani de activitate a Societăţii ştiinţifice a medicilor legişti din Republica Moldova*. (Etiopatogenia infracţiunilor comise împotriva omului). Chişinău, 1997, p. 12-13.
7. Baciu, Gh., Cuvşinov, I., Pădure A. *Istoricul fondării şi dezvoltării societăţii ştiinţifice a medicilor legişti din Republica Moldova*. Materialele Congresului II al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2011,p. 10-14.
8. Бачу Г.С. *Константин Васильевич Фрунзе − крупный организатор судебно-медицинской службы*. Здравоохранение, Кишинев, 1969, №5.

Niciodată nu trebuie să te ruşinezi
a mărturisi că ai greşit. Înseamnă
doar să spui, cu alte cuvinte,
că astăzi eşti mai înţelept decât ieri.

Marcel Achard

XII
IMPORTANŢA CONCLUZIILOR MEDICO-LEGALE ÎN STABILIREA ADEVĂRULUI SOCIO-JURIDIC

Rolul social al medicinii legale se manifestă prin contribuţia adusă la descoperirea actelor criminale, iar valoarea probatorie a expertizei medico-legale constă în folosirea informaţiilor şi a posibilităţilor reale pentru demonstrarea legăturilor de cauzalitate dintre faptele antisociale şi consecinţele lor asupra victimelor agresate.

Rezultatele expertizelor medico-legale, de obicei, sunt decisive în descoperirea celor mai grave infracţiuni comise împotriva demnităţii, sănătăţii, integrităţii corporale şi vieţii persoanei. În acest context marele savant român, Mina Minovici, încă la 20 decembrie 1892, în discursul său cu ocazia deschiderii Morgii din Bucureşti, spunea: *„Medicina legală este chemată a rezolva probleme de jusitiţie socială”.*

Importanţa concluziilor medicale pentru hotărârile instanţelor judecătoreşti, în anumite cazuri, a fost demonstrată încă în anul 448 î.Hr. în *Dispoziţiile celor 12 Tabele,* aprobate la Roma. Pe parcursul dezvoltării civilizaţiei, şi alte surse demne de informaţii au demonstrat că principala îndatorire a expertizei medico-legale este prezentarea unor probe pertinente şi obiective organelor de drept pentru stabilirea adevărului socio-juridic. În acest context, Francis Bacon spunea: „Adevărul există independent de om şi de omenire, în sensul că el nu depinde de bunul plac al oamenilor”.

La începutul secolului al XVII-lea, în ţările europene încă nu exista o bază legislativă a expertizei medico-

legale, însă, era cunoscută importanţa examinărilor medicale pentru rezolvarea multor probleme de ordin administrativ şi judiciar. În lipsa prevederilor legale, medicii erau din ce în ce mai des antrenaţi în rezolvarea anumitor chestiuni pe dosarele penale. Concluziile medicilor deveniseră principala probă care influenţa asupra deciziilor aprobate de către organele de drept. Vorbind despre expertiza medico-legală din Rusia secolului XVII, N.Ia. Novombergski spunea: „Părerile medicilor căpătaseră mai mare încredere şi cu preferinţă se luau în consideraţie[1]”.

Încă în 1937, Mihail Kernbach menţiona: „Juristul îşi face o educaţie în medicina legală şi criminalistică pentru a putea avea o privire de ansamblu asupra complexului de factori ce formează o afacere criminală, şi, ca să poată explica singur cauza infracţiunii. Să ştie ce întrebări trebuie să le pună acestora, în ce măsură poate răspunde expertul sau când anume să apeleze la expert, ca nu cumva acesta să îngreuieze sau să facă imposibilă cercetarea justiţiei. Apoi el va trebui să înţeleagă expertiza şi să fie complet edificat asupra ei”[2].

Profesorul Mihail Kernbach considera că în medicina legală forma şi concepţia juridică se contopesc cu ştiinţa şi tehnica medicală, pentru a se crea şi oferi un sprijin deplin şi obiectiv jurisdicţiei, care s-a născut din nevoia de a lumina judecata prin fixarea şi interpretarea faptului medical. Ea se dezvoltă şi se adaptează cuceririi spiritului în domeniul dreptului şi al dreptăţii, chemate să hotărască păstrarea sănătăţii morale a societăţii.

Este cunoscut că medicina legală dintotdeauna a servit drept mijloc de protecţie şi de consolidare a ordinii publice

---

[1] Новомбергский, Н.Я. *Врачебная экспертиза в Московской Руси* Военно-медицинский журнал. СПб, 1806, том 215, с. 9.
[2] Kernbach, M. *Medicina legală* Ed. Universităţii, Cluj, 1937, 744 p.

în ţările unde legile statului erau respectate cu stricteţe. Totodată, nici una dintre disciplinele medicale (şi nu numai) nu reflectă, într-o măsură mai mare, moravurile şi obiceiurile naţionale decât medicina legală, care exprimă în mod indirect bazele statale ale ţării respective, ceea ce, prin excelenţă, depăşeşte cadrul unei specialităţi medicale propriu-zise.

De-a lungul istoriei, pentru a dovedi vinovăţia în comiterea unei infracţiuni împotrivă persoanei, s-a apelat la probe veridice, extrem de variate ca provenienţă şi interpretare, atât de cei care le prezintă, cât şi de cei care împărţesc dreptatea. În această privinţă sunt cunoscute şi descrise numeroase forme de atitudini faţă de probele prezentate (în sens negativ şi pozitiv), iar motivaţiile acestor atitudini, nu rareori controversate, adesea erau influenţate atât de orânduiala statală (sau politică), cât şi de dezvoltarea social-economică a ţării respective.

Drept exemplu de situaţii de acest gen ne pot servi condiţiile în care se obţineau, în perioada Rusiei ţariste, probele cu caracter medico-legal, descrise de Agnesa Gamburg[3], cunoscut savant şi medic legist din Ucraina (1962). Examinarea persoanelor agresate de către medici fără specializare în domeniul medicinii legale aveau loc în birourile anchetatorilor (la domiciliu etc.), iar autopsia cadavrelor – în locurile cele mai nepotrivite (cimitire, case părăsite, sub cerul liber, etc.). La judecată, medicul era considerat similar martorului, fără dreptul de a asista până la finele şedinţei. Calitatea expertizei era apreciată de anchetator, care nu avea studii medicale. Dependenţa materială şi judiciară a medicului, în ansamblu, nu contribuia la

[3] Гамбург, А.П. *Развитие судебно-медицинской науки и экспертизы* Киев, 1962, с. 29-36.

aprecierea obiectivă a expertizei medico-legale ca probă de valoare, menită să stabilească circumstanţele reale ale evenimentului.

În literatura de specialitate au fost publicate numeroase cazuri când infractorii s-au identificat numai datorită probelor obţinute în cadrul cercetărilor medico-legale sau prin participarea medicilor legişti în procesul investigaţiilor prealabile. Exemplu de colaborare reuşită a organelor de cercetare penală cu medicii legişti în descoperirea celor mai complicate acte criminale cu rezonanţă socială, cu prisosinţă ne mărturiseşte cunoscutele cazuri de asasinări premeditate a zeci de victime nevinovate de către un singur ucigaş (Cicatilo), care a avut loc în anii 80 ai sec. XX, în regiunea Rostov, URSS.

Cu timpul, şi eu am conştientizat faptul că scopul principal al activităţii medico-legale constă în soluţionarea problemelor de ordin medical, cu prezentarea organelor de drept a unor concluzii obiective şi argumentate ştiinţific, pentru stabilirea adevărului socio-juridic, în demonstrarea legăturilor de cauzalitate dintre faptele antisociale şi consecinţele lor asupra victimelor agresate. Pe bună dreptate, rezultatele expertizelor medico-legale capătă o importanţă reală, iar în anumite cazuri ele sunt decisive în descoperirea infracţiunilor comise împotriva sănătăţii şi vieţii omului. Adică, expertiza medico-legală reprezintă un procedeu fără de care normele juridice în ceea ce priveşte protejarea juridică a dreptului la viaţă şi sănătate ar fi minimalizate. Se poate spune că medicina legală întotdeauna a fost un mijloc de protecţie şi consolidare a ordinii publice şi un sprijin competent al organelor de drept.

Nu toţi medicii vor să recunoască că obiectivele şi metodele de cercetare, scopurile şi sarcinile atribuite practicii medico-legale diferă esenţial de principiile asistenţei me-

dicale acordate populaţiei în instituţiile medico-sanitare publice. La acestea se poate adăuga şi faptul că activitatea medico-legală se desfăşoară în baza unor acte legislative, procedurale, normative şi departamentale, care reglementează organizarea şi efectuarea tuturor formelor de lucrări specifice, indică cerinţele faţă de formularea concluziilor la caz, stipulează obligaţiile şi responsabilitatea specialiştilor etc.

Am pus accentul pe aceste momente, deoarece le consider importante. La prima vedere, s-ar părea că sunt bine cunoscute de toţi, prin faptul că unele persoane, slab familiarizate cu specificul activităţii medico-legale, simplifică sau abordează incorect anumite informaţii cu caracter medical, astfel dăunând stabilirii obiective a evenimentului.

De remarcat: majoritatea expertizelor medico-legale în crimele comise contra persoanei necesită o cercetare minuţioasă, individuală şi complexă, o atitudine obiectivă şi dezinteresată, iar specialistul trebuie să posede cunoştinţe profunde în domeniu. Cu atât mai mult, cu cât aceste cerinţe se referă la cazuri complicate, neordinare, în care se derulează infracţiunea sau când, cu un anumit scop, se ascund unele informaţii preţioase.

Practica cotidiană, a demonstrat, cu prisosinţă, că nu întotdeauna este uşor de stabilit legătura de cauzalitate dintre traumă (afecţiune) şi efectul ei asupra victimei, mai cu seamă în cazul în care diagnosticul clinic, inclus în documentele medicale, nu corespunde realităţii sau este întocmit cu anumite abateri din punct de vedere etiopatogenetic. Problema de cauzalitate se complică şi mai mult atunci când între acţiune şi efect se interpune intervenţia medicului, mai cu seamă dacă aceasta se face intenţionat, defectuos, care, la rândul său, induce în eroare organele de drept în stabilirea adevărului juridic. Spre regret, astfel de întâmplări există, după cum s-a stabilit şi în cazul lui Mihai Eminescu.

1. Asasinare sau greşeală medicală?

N.P. Zagoskin[4] descrie o expertiză din anul 1686, în cazul lui **Mihail Tuleşkin**, lucrător medical, care, în stare de ebrietate, a procurat un compus medicamentos ce conţinea sublimat, în loc de remediu diuretic, pentru uricarul Iuri Prokofiev. Ultimul a decedat. Acest caz est descris în „Culegere de Legi a Imperiului Rus” sub denumirea „Sentinţa boierească”. Culegerea prezenta primul document oficial din Rusia, ce stipula pedepse pentru greşelile medicale. Legea dată prevedea: „Orice medic sau doctor, care, intenţionat sau ocazional, a provocat moartea bolnavului va fi pedepsit cu moartea”.

2. Dispariţia şi moartea senzaţională a minorei Esther Solymossy

Un eveniment tragic a fost descris la finele sec. XVIII de Jürgen Thorwald[5] şi a avut loc pe timpul Imperiului Austro-Ungar, într-un sătuc maghiar Tisza-Eszlar, unde conlocuiau oameni de diferite confesiuni (romano-catolică, protestantă şi mozaică), cu o atitudine duşmănoasă faţă de evrei. Acest caz senzaţional a atras atenţia publicului asupra importanţei medicinii legale în descoperirea celor mai complicate crime comise contra omului.

La 1 aprilie 1882, o fetiţă de numai 14 ani, Esther Solymossy, a plecat din casa stăpânei după vopsea. A fost văzută întorcându-se de la prăvălie, dar acasă nu a ajuns. S-a început căutarea fetiţei. Peste o săptămână au apărut zvonuri fabuloase, precum că fiul ajutorului de rabin din

---

[4] Загоскин, Н.П. *Врачи и врачебное дело в старинной России* Казань, 1891, с. 66.

[5] Thorwald, Jürgen. *Un secol de luptă cu delicvenţa* Traducere: D. Dorobăţ şi Gh. Scripcaru. Iaşi, Ed. Moldova, 1997, vol. I, p.162-172.

localitate, un băieţel de numai 5 ani, pe nume Samuel, ar fi spus: „Tata a chemat-o pe Esther în casă, a spălat-o şi a dus-o în sinagogă, unde Casapul a înjunghiat-o. Eu şi fratele meu Moritz am văzut cum sângele era strâns într-o farfurie”. În regiune s-a instalat o situaţie socială alarmantă, cu evidente insinuări de ordin politic.

La 19 mai, în sat a apărut judecătorul de instrucţie Bary (antisemit înverşunat) cu comisarii de securitate şi câţiva poliţişti. Judecătorul era convins că evreii au ucis fetiţa. La interogatoriu, declaraţiile unui copil mic erau atât de contradictorii şi fabuloase, încât orice alt anchetator le-ar fi abandonat. În scurt timp, băieţii ajutorului de rabin, Samuel şi Moritz, au fost întemniţaţi şi maltrataţi în scopul de „a scoate” mărturisiri prin care s-ar dovedi implicarea evreilor la asasinare. În acelaşi timp, sătenii nu susţineau versiunea vehiculată „cică” de la un copil. Ziarele informau publicul cum că evreii sunt de vină. Din acest motiv, ei erau maltrataţi, persecutaţi, iar locuinţele lor – jefuite...

La 21 mai, judecătorul Bary l-a predat pe băiatul mai mare, Moritz (14 ani), comisariatului de securitate, unde urma să „scoată” din el „nişte mărturii utilizabile”. El a fost închis într-un grajd întunecos, ameninţat că îşi va petrece tot restul vieţii acolo, dacă nu-şi va aminti cum fusese omorâtă Esther Solymossy. Spre miezul nopţii, Moritz a fost bătut cu atâta cruzime, încât, în sfârşit, s-a oferit să mărturisească orice doresc ei.

În ziua de *18 iunie 1882*, judecătorul Bary a ajuns cu ancheta sa la punctul în care o nouă descoperire a produs o puternică încurcătură a cazului. În dimineaţa acelei zile extrem de călduroase, un paznic de câmp din satul Tisza-Dada a scos din râu cadavrul unei fete. Mâna stângă era încleştată pe o bucată de cârpă în care erau împachetate nişte cristale de culoare alb-albăstrie. Toţi ştiau că Esther cumpărase vopsea (vitriol de zinc) chiar în ziua dispariţiei.

S-a răspândit zvonul că fusese găsit corpul lui Esther şi pe gât nu exista nici o rană.

Bary a plecat în grabă la Tisza-Dada. El era conştient de faptul că, dacă era într-adevăr cadavrul Estherei şi nu avea nici o rană, atunci eşafodul acuzării s-ar fi prăbuşit. A cerut ca mama fetei, numeroşi vecini şi rude să fie aduşi urgent la Tisza-Dada. Văduva Solymossy a confirmat faptul că Esther purta aceeaşi rochie ca şi cadavrul. Dar, spre bucuria lui Bary, ea a susţinut că acel corp nu putea fi al fiicei, fără a motiva afirmaţia. Câţiva vecini au fost de acord cu ea, dar alţii au spus că aceea era Esther şi nimeni altcineva.

În dimineaţa următoare, Bary a trimis doi medici tineri de ţară şi un student de la facultatea de medicină să determine dacă acela era cadavrul unei fetiţe de 14 ani şi dacă într-adevăr stătuse în apă din ziua dispariţiei lui Esther, adică de la 1 aprilie. S-a constatat că medicii respectivi făcuseră numai câteva autopsii în viaţa lor, iar studentul nici măcar nu-şi terminase studiile la facultate.

În ziua de *10 iulie 1882,* medicii au prezentat judecătorului de instruire un raport cu următorul conţinut:

1. Cadavrul aparţine unei fete de cel puţin 18 ani şi cel mult 20 ani. (Această constatare se baza pe gradul de dezvoltare generală a corpului, pe starea danturii şi pe faptul că oasele frontale erau unite fără sutură frontală).

2. Organele genitale ale fetei sunt atât de dezvoltate, încât, probabil, a avut relaţii frecvente cu bărbaţii.

3. Decesul a survenit cu cel mult 10 zile în urmă. Pielea este albă şi nu prezintă semne de degradare. Intestinele sunt bine păstrate.

4. Inima şi venele sunt complet golite de sânge. Murise de anemie.

5. Pielea este foarte netedă. Mai mult, pielea de pe mâini, picioare şi unghiile sunt foarte bine îngrijite. Nu a mers niciodată, probabil, cu picioarele goale. Cadavrul

aparţine, fără îndoială, unei persoane dintr-o categorie socială care nu face muncă grea.

Cele relatate de medici nu confirmau cazul lui Esther Solymossy, care avuse 14 ani, nu suferise de anemie, era virgină, cu pielea bronzată, mâinile obişnuite cu munca fizică şi nu se ştia dacă pusese vreodată pantofi în picioare. Pe lângă acestea, ea dispăruse cu două luni şi jumătate în urmă şi nu doar cu 10 zile.

Judecătorul Bary se simţea complet justificat, dar nu şi mulţumit. Antisemitismul său l-a făcut să suspecteze că ar exista o legătură între descoperirea cadavrului şi evreii din Tisza-Eszlar. Nu era ciudat faptul că fata găsită în râu era îmbrăcată cu o rochie asemănătoare cu a Estherei şi ţinea în mână un pachet cu vitriol alb? Nu înseamnă aceasta că prietenii evreilor arestaţi îmbrăcaseră un alt cadavru, ca să dea impresia că Esther se înecase şi ca să-şi salveze astfel confraţii de acuzaţia de omor? Toate acestea erau confirmate şi de o scrisoare anonimă, în care se urmărea acelaşi raţionament. Un plutaş evreu, pe nume Jankel Şmilovici, a fost acuzat că a participat la un complot. Scrisoarea afirmă că Amsel Vogel din Tisza-Eszlar era capul întregului complot şi că doi evrei aduseră trupul într-o căruţă până la Tisza-Marton, unde i l-au predat lui Şmulevici. Un alt evreu plutaş, pe nume David Herşcu, l-a transportat la Tisza-Esztar, sub pluta lui. Acolo, o evreică necunoscută a adus o rochie asemănătoare cu a lui Esther şi o bocceluţă cu vopsea. Ei l-au mituit pe un plutaş creştin, pe nume Ignaz Mathei, să-i ajute să îmbrace cadavrul.

Aceste insinuări au servit drept pretext pentru Bary să ordoneze ca Vogel, Şmilovici şi Herşcu să fie arestaţi. La castelul judecătoresc ei au negat totul. După aceea, comisarul de securitate l-a forţat pe Vogel să bea peste 2 litri de apă rece, până ce victima s-a încovoiat de durere şi a intrat în agonie. Apoi a fost înjugat la o trăsură şi pus să tragă până a leşinat. În sfârşit, a mărturisit tot ce au vrut intero-

gatorii. De teama unor chinuiri asemănătoare, Şmilovici a recunoscut incriminarea. Pentru că nu a putut să dea numele celor doi evrei care se presupunea că le predase cadavrul la Tisza-Marton, locuitorii evrei din Tisza-Eszlar au fost aliniaţi în faţa primăriei. Comisarul de securitate i-a ordonat lui Şmilovici să-i identifice pe cei doi necunoscuţi. Îngrozit, Şmilovici i-a indicat pe primii doi de la începutul rândului. Aceștia au fost bătuţi şi forţaţi să bea apă până ce au strigat: „Spuneţi-ne ce trebuie să comunicăm, spunem orice". Herşcu a fost bătut până ce a căzut de acord să semneze o declaraţie.

Cazul de la Tisza-Eszlar a devenit subiect de dezbateri în parlamentele din Budapesta şi Viena. Procuratura generală din Budapesta nu a văzut nici o soluţie în afară de a efectua o nouă cercetare. Cazul i-a fost încredinţat procurorului. Până în luna octombrie 1882, procuratura a ajuns la concluzia că toată povestea era pur şi simplu o invenţie, o împletire de minciuni, oportunism şi discriminare rasială. Şi au fost nevoiţi să efectueze o nouă expertiză medicolegală.

La 3 decembrie 1882, profesorii Schenbauer, Belki şi Mikalcovici, cunoscuţi specialişti medici legişti din Europa, au primit permisiunea de a face exhumarea şi de a lua în discuţie posibilitatea ca acel cadavru să fie al lui Esther Solymossy.

La 8 ianuarie 1883, comisia nominalizată de medici legişti le-a expediat procurorului şi judecătorului raportul respectiv, în care scriau:

1. Cadavrul găsit în râu nu putea să aparţină decât unei fetiţe de 14-15 ani.

2. Se admite că cadavrul s-a aflat în apele Tisei între două şi trei luni.

3. Medicii care au efectuat prima cercetare nu aveau nici o idee despre procesele care au loc în pielea unei per-

soane înecate şi au greşit complet când au afirmat că fata nu mersese niciodată cu picioruşele goale pe pământ.

4. Era indiscutabil că fata nu avuse relaţii sexuale (era virgină).

5. Aproape cu siguranţă că fata nu era alta decât Esther Solymossy.

Bary a refuzat să introducă concluziile acestor medici în dosar. Când devenise clară data judecăţii celor arestaţi, procurorul s-a hotărât să-l cheme în ajutor pe cel mai autoritar specialist în medicina legală din Austria. Acesta era profesorul Eduard von Hoffmann din Viena.

Dosarul respectiv l-a pus pe Hoffmann într-o dilemă: i se cerea să judece ceva ce nu văzuse cu propriii ochi. Totodată, datele furnizate de medicii din Budapesta se caracterizau printr-o precizie şi acurateţe ştiinţifică deosebită. Pe de altă parte, greşelile medicilor din Tisza-Dada erau atât de evidente, încât Hoffmann nu avea nevoie personal să vadă cadavrul. El trebuia doar să se bazeze pe bogata lui experienţă în legătură cu cadavrele înecaţilor, pentru a demonstra că memoriul de la Tisza-Dada conţinea eroare după eroare şi că medicii de ţară nu ştiau absolut nimic despre medicina legală.

Când Hoffmann i-a înmânat raportul procurorului, în iulie 1883, el nu a îndrăznit să afirme că înecata era Esther Solymossy, şi i-a spus doar că acel cadavru era al unei fete de vârsta Estherei, care se aflase câteva luni în râu.

La 3 august 1883, curtea i-a declarat pe toţi acuzaţii nevinovaţi. În acea perioadă, Tribunalul de la Nyiregyhaza devenise scena unei lupte dintre raţiune şi ură, dintre judecata la rece şi fanatismul orb. Evenimentele de la Tisza-Eszlar au scos în evidenţă una din convingerile cele mai puternice ale lui Hoffmann: *necesitatea pregătirii speciale a medicilor care urmează să se ocupe cu problemele de medicină legală*.

3. Moartea violentă a căpitanului de poliţie Hajdeu

Activitatea medico-legală a medicului L.A. Marovski, care a lucrat în Basarabia la finele secolului al XIX-lea[6], a servit drept exemplu de atitudine principială şi obiectivitate ştiinţifică, despre care ne mărturiseşte următorul caz[7].

La 11 iunie 1884, aproximativ la ora 6 dimineaţa, căpitanul Hajdeu a fost găsit de poliţie mort în apartamentul său, cu o plagă înjunghiată pe torace şi o plagă pe cap, provocată prin armă de foc. De asasinat a fost bănuită sluga decedatului. Studiind minuţios acest caz, Marovski a concluzionat că este vorba de suicid. Cu această concluzie însă nu erau de acord unii experţi, inclusiv E.F. Bellin, privat-docent la Universitatea din Harkov, care a supus-o criticii. Deşi părerile experţilor la judecată erau diferite, juraţii au fost nevoiţi să-l îndreptăţească pe suspectat. Dar, în baza hotărârii Departamentului Medical privind asasinarea lui Hajdeu, totuşi, sluga a fost judecată la 14 ani de muncă silnică.

L. Marovski, fiind convins că dreptatea e de partea sa, a tradus toate materialele dosarului cu privire la moartea lui Hajdeu în limba germană şi le-a expediat la Berlin, renumitului savant în medicina legală, profesorului Liman, care a confirmat concluziile făcute de Marovski. În acelaşi timp, profesorului Liman i s-a asociat şi profesorul univer-

---

[6] Трубецкая, М.К. *Маровский Л.А. как судебный медик*. Сборник «Суд. мед. записки». Кишинев, 1963, вып. 4, с. 72-77; ЦГА МССР: ф. 2, оп.1, ф. 36; ф. 181; ф. 271, оп. 1, ед. хр. раз. Кишинев, 1939; ЦГА МССР „Путеводитель по Центральному Государст. архиву МССР.

[7] Тарнецкий, А.И. *Дело о смерти капитана Гиждеу*. Вестник общественной гигиены, судебной и практической медицины, 1890, том 5, кн. 1, от. 3, с.1.

sitar din Kiev F.F. Ergardt, ceea ce nu permitea interpretarea juridică a cazului.

În această situaţie, L. Marovski s-a adresat, pentru o hotărâre definitivă, Asociaţiei medicilor din Odessa, în scopul de a iniţia un demers către împăratul Rusiei, referitor la eliberarea acuzatului de moartea lui Hajdeu, care, considera el, a fost judecat fără dovadă. În ultimă instanţă, concluzia lui Marovski a fost apreciată ca fiind corectă, iar bănuitul – eliberat de pedeapsă.

4. Omor premeditat de către tată

Un băieţel, pe nume Săndel, ar fi avut în anul 2012 mai mult de 40 ani, dacă propriul părinte, în mod groaznic, nu i-ar fi curmat viaţa, la vârsta de numai 6 luni după naştere. Ulterior s-a stabilit cauza asasinării – dorinţa tatălui de a „scăpa" de întreţinerea copilului, întrucât el plătea pensie alimentară încă la trei frăţiori, de la alte mame.

Crima a fost planificată din timp şi realizată în lipsa mamei, care lăsa copilul pe seama tatălui viu şi sănătos. Într-o zi, mama a plecat la medic, iar când s-a întors acasă, a găsit copilul cu un comportament straniu: apatic, plângea mereu, refuza hrana. În următoarele zile, situaţia nu s-a schimbat. La a treia zi, iarăşi în lipsa mamei, starea sănătăţii copilului s-a agravat brusc, fiind adus de tată la spital, unde a decedat peste 20 minute.

La momentul spitalizării, medicii au constatat stare de agonie, în jurul gurii şi orificiilor nazale – semne evidente de combustie (chimică), cu elemente de necroză a ţesuturilor moi. La întrebarea ce s-a întâmplat cu copilul, tatăl a răspuns categoric că nu ştie nimic. Medicii au colectat eliminările vomitive de culoare brun-închis din cavitatea bucală şi nas, pentru a le prezenta organelor de resort, iar cadavrul copilului, în mod oficial, a fost expediat pentru cercetare medico-legală.

Cadavrul a fost adus la morga medico-legală din Chişinău, îmbrăcat în hăinuţe şi învelit într-o cuvertură. În regiunea pieloasă a capului nu se vizualizaua leziuni externe. În jurul gurii, pe bărbie şi gât, până la ceafă, preponderent pe dreapta, pielea era de consistenţă dură, îngroşată, de culoare cafenie-surie: urme de acţiune a unui lichid coroziv. Buzele şi gingiile − edemaţiate, de culoare surie.

În ţesuturile moi ale regiunii occipitale a capului s-a depistat o imensă hemoragie (8x9cm), pe alocuri cu acumularea cheagurilor de sânge, iar alt sector hemoragic (2x3cm) − în regiunea temporală pe stânga. Sub dura mater din regiunea occipitală se vizualiza o hemoragie masivă, cu acumulări de cheaguri cu grosimea de 1-2 cm. La hotarul dintre osul frontal şi cel temporal pe stânga s-a depistat o fractură liniară (de 3,5 cm), în care fragmentul osului frontal acoperea osul temporal. Altă fractură se află în centrul osului occipital, care continua până la stânca osului temporal stâng. La cercetarea internă s-a depistat o edemaţiere pronunţată a limbii, cavităţii bucale, a mucoasei esofagului, stomacului şi segmentului iniţial al duodenului.

La cercetarea toxicologică a maselor vomitive s-a determinat sodă calcinată – component al conţinutului din acumulatoarele maşinilor. În concluzie s-a menţionat: cauza morţii copilului a fost intoxicaţia acută cu un lichid coroziv în componenţa căruia intră soda calcinată.

Concomitent, s-au depistat fracturi ale oaselor craniene şi imense hemoragii subdurale, care au fost produse aproximativ cu 3-5 zile până la decesul copilului, prin acţiunea unor obiecte dure contondente sau prin lovire de acestea, şi se referă la leziunile corporale grave periculoase pentru viaţă.

Formarea fracturilor oaselor craniene în urma căderii simple a copilului de la o înălţime de circa 70 cm a fost exclusă.

Localizarea fracturilor şi a hemoragiilor în ţesuturile moi în diverse regiuni ale capului indică acţiuni traumatice repetate – două şi mai multe lovituri.

Cercetat în calitate de bănuit, tatăl copilului neagă categoric comiterea unor acţiuni violente împotriva copilului. A relatat: cu 2-3 zile până la deces, feciorul s-a rostogolit de pe pat, a căzut şi s-a lovit de podea, fără consecinţe. Admite că traumatizarea capului s-a produs anume în acel timp. Referitor la ziua morţii, bănuitul a mărturisit că a alimentat copilul cu conţinutul sticluţei lăsată de mamă. După consumul unei porţii de „hrană", starea sănătăţii s-a agravat brusc. Din acest motiv, copilul a fost transportat la spital, unde în scurt timp a decedat.

Dezbaterile în şedinţa de judecată au fost anevoioase şi numai datorită probelor prezentate de expertiza medicolegală s-au stabilit adevăratele circumstanţe ale evenimentului, care a derulat în modul următor: copilul a fost luat de picioruşe şi lovit cu capul de câteva ori de perete, dar a rămas viu. Peste trei zile a urmat a doua tentativă de asasinare. De această dată, copilul a fost „alimentat" cu soluţie din acumulatoare, turnată într-o sticluţă de penicilină, dotată cu un biberon. În baza tuturor probelor prezentate, inculpatul a fost judecat la 15 ani de închisoare.

5. Înec accidental sau omucidere?

În septembrie 1972, am avut ocazia să particip în cadrul unei echipe de medici legişti la cercetarea cadavrului exhumat al cet. M., 20 ani, locuitor al satului V., raionul Suvorov (actualul Ştefan-Vodă), care la momentul morţii făcea serviciul militar în or. Kerci, Crimeea. Acest caz a avut o largă rezonanţă internaţională, cu un specific caracter politic din fosta URSS. Circumstanţele evenimentului au fost următoarele[8].

[8] Baciu, Gh. *Medicina legală* Chişinău „Ruxanda", 1999, p.96-97.

Soldatul M. exercita funcţia de şofer al comandantului unei unităţi militare, însoţindu-l în timpul deplasărilor. În ziua de 16 iulie 1972, M. l-a dus cu maşina pe comandant la mare să se scalde. Pe mare se stabilise o furtună de 3-4 grade, cu valuri mari. Ambii au intrat şi au ieşit de câteva ori cu bine din apă, dar, înainte de a se întoarce la unitatea militară, au hotărât să se mai scalde o dată, deşi valurile erau mari. Comandantul a ieşit din apă şi tot aştepta să iasă şi soldatul, dar el nu mai apărea. A început să se îngrijoreze şi a anunţat despre aceasta salvatorii şi lucrătorii medicali. Au început căutările soldatului, corpul căruia a fost scos din apă peste câteva minute (!!!), fără semne de viaţă. Şi totuşi s-a purces la efectuarea intensă a respiraţiei artificiale şi a masajului extern al cordului. Lucrătorii medicali i-au introdus de câteva ori soluţie de adrenalină intracardiac, îi fricţionau corpul cu spirt, dar nu au izbutit să restabilească activitatea respiratorie şi cardiovasculară. Decedatul a fost transportat în morga medico-legală militară din localitate.

La cercetarea cadavrului în morgă, medicul legist militar din or. Kerci a constatat câteva echimoze pe obraji, tâmple şi pe partea antero-laterală a toracelui, leziuni punctiforme de injecţii în regiunea cordului. La autopsie nu s-au depistat leziuni corporale sau procese patologice care puteau condiţiona moartea; s-au constatat doar semne generale de asfixiere, caracteristice şi pentru cazurile de înec. În sânge s-a depistat 0,4‰ de alcool etilic. În certificatul constatator al decesului cet. M., medicul a indicat: „Asfixie mecanică prin înec”. Cadavrul a fost pregătit pentru transportare la baştină.

La 20 iulie (a 4-a zi după moarte), sicriul cu corpul neînsufleţit al soldatului M. a ajuns la baştină. Ridicând capacul sicriului, părinţii şi rudele au observat pe faţă şi torace nişte urme asemănătoare cu semnele de violenţă, produse în timpul procedurilor de reanimare, şi semne de

plăgi punctiforme (după injecţii) în regiunea cordului, care au fost interpretate ca evidente semne de violenţă. Părinţii au devenit ferm convinşi că feciorul lor a fost maltratat şi ucis din motive religioase (părinţii şi toate rudele făceau parte dintr-o sectă religioasă de baptişti-evanghelişti). Decedatul a fost înmormântat la cimitirul din satul natal.

În scurt timp, părinţii au scris o plângere asupra cazului de „ucidere" a feciorului pe motive religioase în perioada serviciului militar din Kerci. La 1 august 1972, plângerea, în câteva exemplare, a fost expediată Biroului Politic, Procuraturii Generale şi altor instanţe din fosta URSS, precum şi în patru instanţe peste hotarele ţării (ONU, Europa Liberă, câteva ziare din SUA), fiind publicată. Se crease o situaţie conflictuală de ordin politic şi de mare anvergură, care discredita puterea sovietică (omor din motive religioase) etc. În plângere se cerea insistent anularea expertizei medico-legale primare a cadavrului din or. Kerci şi efectuarea unei cercetări repetate a cadavrului exhumat de către o comisie de experţi dezinteresaţi în această cauză. Procuratura Generală a URSS a dat indicaţiile respective asupra cazului.

Astfel, la 4 septembrie 1972, maiorul G., adjunctul procurorului militar al garnizoanei din Simferopol, emite ordonanţa de efectuare a expertizei medico-legale a cadavrului exhumat al cet. M., 20 ani, înhumat în cimitirul din satul natal, poruncind efectuarea autopsiei următorilor specialişti: Vitali Tomilin, colonel, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, expert principal al Ministerului Apărării al URSS (Moscova); Vladimir Sinelnikov, colonel, expert medico-legal principal al districtului militar Odessa; Gheorghe Baciu, doctor în medicină, asistent la Catedra medicină legală a Institutului de Medicină din Chişinău.

În timpul autopsiei soldatului M. după exhumare. De la stânga: V. Sinelnikov, A. Siloci, Gh. Baciu, V. Tomilin şi reprezentantul procuraturii.

Specialiştii nominalizaţi, în prezenţa lui Alexei Siloci, tânărul şef de secţie medico-legală a raionului, la 7 septembrie 1972, între orele 14.00 şi 17.00, au efectuat cercetarea cadavrului exhumat nemijlocit pe teritoriul cimitirului din sat, de la care s-au prelevat probe pentru cercetări suplimentare de laborator, care au fost examinate în paralel la Moscova, Odessa şi Chişinău. La autopsie au asistat rudele apropiate, primul secretar de partid, procurorul şi comisarul raionului Suvorov. După finalizarea tuturor cercetărilor de laborator şi obţinerea rezultatelor respective, m-am deplasat la Moscova, unde, împreună cu membrii comisiei nominalizate, am elaborat concluziile asupra cazului dat, prezentând răspunsuri la fiecare întrebare adresată spre soluţionare. Rezultatele expertizei medico-legale au servit drept probe importante pentru stabilirea circumstanţelor şi adevărului asupra cauzei morţii soldatului M.

6. Moarte produsă prin cădere sau prin lovituri intenţionate?

Conform legislaţiei în vigoare, în calitate de obiect de cercetare medico-legală pot servi informaţiile cu caracter medical, incluse în dosarele penale şi civile sau în documentele medicale prezentate de ordonator (foaia de observaţie a bolnavului staţionar sau ambulatoriu, procesele-verbale ale necropsiilor patomorfologice etc.), fără a se examina nemijlocit cadavrul sau persoana agresată. În cazurile date, calitatea perfectării documentelor medicale influenţează în mare măsură obiectivitatea concluziilor medico-legale, iar acestea pot influenţa în mod direct asupra sentinţei judecătoreşti, prin veridicitatea probelor prezentate. Drept exemplu poate servi următorul caz din practica personală.

Într-o zi de vară a anului 1972, pe la ora 22.00, într-un restaurant din oraşul B., s-a început un conflict verbal între doi bărbaţi: unul de 28 ani (Ia.) şi altul de 57 ani (V.). Pentru a nu deranja publicul, ambii au ieşit afară să se clarifice, însă peste vreo 3-5 minute s-a reîntors numai tânărul (Ia), continuând să se distreze cu prietenii săi. Ceva mai târziu s-a aflat că în faţa restaurantului a fost găsit un bărbat în vârstă, care zăcea pe asfalt, traumatizat la cap, şi care a fost transportat cu ambulanţa la spitalul din localitate. Ulterior s-a constatat că victima dată a fost operată la cap (trepanaţie) şi a decedat la a patra zi de spitalizare. În lipsa medicului legist, autopsia cadavrului a fost efectuată de către medicul morfopatolog, care „stabileşte" diagnosticul: „Traumă craniocerebrală cu fractura oaselor".

În conformitate cu legile în vigoare, procesul-verbal al autopsiei morfopatologice a cet. V. a fost expediat la Biroul de Expertize Medico-Legale din Chişinău, pentru a formula răspunsuri la mai multe întrebări, principala fiind stabilirea mecanismului de producere a traumei

craniocerebrale. În concluziile sale, medicul legist M. a conchis că fracturile oaselor craniene s-au produs prin cădere şi lovire cu capul de un suport dur (asfalt). Întrucât bănuitul şi circumstanţele evenimentului au devenit cunoscute mai târziu, rudele şi-au prezentat dezacordul privind concluziile medico-legale şi au solicitat organelor de urmărire penală să expedieze materialele dosarului spre expertizare la Moscova.

Aşa s-a întâmplat că dosarul respectiv a ajuns spre expertizare la Institutul Ştiinţific de Medicină Legală din Moscova în timpul când medicul legist M. (din Chişinău) se afla acolo la cursurile de perfecţionare. Astfel, el a participat din nou la elaborarea concluziilor, prin care, automat, s-au confirmat cele elaborate la Chişinău asupra mecanismului de traumatizare a cet. V. Rudele răposatului scriau insistent în cele mai înalte instanţe despre fraudele care se comit la anchetarea acestui caz. Datorită acestor împrejurări, dosarul a fost transmis din nou pentru examinare la Procuratura Generală din republică şi încredinţat pentru cercetare unuia dintre cei mai competenţi procurori antrenaţi la descoperirea celor mai grave crime.

Trecuse deja mai mult de doi ani, fără a se definitiva versiunea infracţiunii: ea a fost comisă sau persoana dată, în stare de ebrietate, a căzut şi s-a lovit cu capul de asfalt? Cu astfel de întrebare consultativă mi s-a adresat procurorul N.C. Circumstanţele traumatizării şi consecinţele ei mi-au trezit interesul, deoarece cunoşteam de mulţi ani caracterul lezional obţinut prin modelarea experimentală a traumelor similare efectuate la Moscova. Pentru început, i-am recomandat procurorului să organizeze exhumarea cadavrului şi cercetarea lui repetată. Peste 2-3 luni, împreună cu procurorul-criminalist M. Pohis şi procurorul N.C., ne-

am deplasat la cimitirul din localitate, am examinat cadavrul, luând capul integral pentru cercetări suplimentare.

După o prelucrare specială, pe craniul degresat s-a stabilit un orificiu (defect osos) de formă ovală (3,5×4 cm), situat izolat în porţiunea superioară a osului temporal şi parţial pe cel parietal pe stânga, cu margini zimţate (postoperatorii), fără prelungiri suplimentare ale fracturii în alte regiuni ale craniului. Acest aspect morfologic al fracturii localizate pe craniu nu confirma mecanismul de producere a traumei, descris în concluziile precedente. Din acest motiv, i-am solicitat procurorului să prezinte fişa bolnavului de staţionar în original şi radiogramele craniului, efectuate la momentul spitalizării victimei, care până atunci nu fuseseră examinate de către comisiile de experţi şi care puteau servi drept ultima posibilitate de a concretiza mecanismul de traumatizare.

Peste un timp, procurorul a prezentat originalul fişei bolnavului de staţionar şi radiogramele craniului, efectuate la momentul internării în spital. Pe radiogramele prezentate se vizualiza clar o fractură înfundată a osului temporal pe stânga, pe un sector localizat cu dimensiunile de aproximativ 2,5×3 cm şi multiple eschile osoase parţial deplasate în cavitatea craniană. Acest tablou de destrucţie osoasă a demonstrat cu certitudine că traumatizarea s-a produs prin acţiunea unui obiect contondent dur, cu o suprafaţă limitată de interacţiune, excluzându-se totodată posibilitatea formării fracturilor prin lovirea capului de un obiect cu o suprafaţă plată nelimitată, cum ar fi asfaltul drumului.

Concluziile mele au fost incluse în raportul de expertiză a cadavrului exhumat. Ele erau în contradicţie cu multiplele expertize medico-legale în comisie pe acest caz şi inconvenabile avocatului care apăra interesele bănuitului.

Deci, apăruseră deja două concluzii contradictorii asupra evenimentului, care necesitau o verificare suplimentară. În mod oficial, dosarul a fost expediat din nou la Moscova, altei comisii de experţi din cadrul Institutului de Medicină nr. 1 „I.M. Secenov” din Moscova, la catedra profesorului A.P. Gromov. Concluziile echipei de specialişti asupra acestui caz au confirmat mecanismul traumei, prezentat în raportul de cercetare a cadavrului exhumat, şi au exclus posibilitatea traumatizării prin lovire de un obiect dur, cu suprafaţa nelimitată de interacţiune (asfalt).

Astfel, la ultima şedinţă de judecată, care a avut loc tocmai peste 3,5 ani de la eveniment, cu audierea medicului legist Gh.A. Savostin din Moscova, s-au stabilit adevăratele circumstanţe de traumatizare şi mecanismul de producere a fracturii oaselor craniene. Bănuitul (Ia.) a fost nevoit să recunoască crima comisă, mărturisind că cet. V. a fost lovit o singură dată peste cap cu pumnalul îmbrăcat pe mână, după care a căzut pe asfalt în faţa restaurantului, iar el s-a întors imediat la prietenii săi, fără a bănui că victima putea fi atât de grav traumatizată.

Situaţia stupidă în care a ajuns cercetarea acestei cauze penale se datorează unor acţiuni neglijente din activitatea medicilor. În primul rând, mă refer la descrierea imaginară a fracturii craniului de către medicul morfopatolog, care a obţinut informaţia respectivă prin telefon (de la infirmieră), fără să asiste la autopsie. În al doilea rând, medicul legist a prezentat concluziile respective bazându-se doar pe descrierea (incorectă) a fracturii din raportul autopsiei anatomopatologice, fără a solicita şi examina foaia de observaţie a bolnavului staţionar şi radiogramele efectuate până la intervenţia chirurgicală a bolnavului V. Aceste două momente importante au putut servi drept cauză a unei sentinţe judecătoreşti greşite, iar infractorul să rămână nepedepsit pentru crima comisă.

7. La îndemnul concubinului, mama îşi ucide copilul

La începutul anilor 70 ai secolului XX, într-o zi de sâmbătă, eram de serviciu la morga medico-legală din Chişinău. Urma să efectuez autopsia la 6 cadavre, unul dintre care era al unui băieţel de 3,5 ani[9]. În ordonanţa respectivă se indica doar că copilul a decedat subit acasă (într-o cameră din cămin). Vecinii au mărturisit că au văzut copilul sănătos, jucându-se pe coridorul căminului. La faţa locului, pe corpul copilului nu s-au depistat semne de acţiuni violente. Expertiza medico-legală urma să prezinte răspuns la unica întrebare: Care este cauza morţii?

La cercetarea minuţioasă a cadavrului nu s-au depistat semne de leziuni corporale, de acţiune al substanţelor toxice şi modificări patologice în organele interne, care ar fi putut provoca moartea copilului. S-au depistat numai semne general-asfictice ale morţii rapide. Acest tablou, în ansamblu, m-a pus într-o situaţie dificilă în aprecierea cauzei nemijlocite a morţii, problemă, asupra căreia am meditat câteva ore fără a găsi răspunsul adecvat.

Mama copilului, sosită după certificatul de deces, nu putea explica convingător ce s-a întâmplat cu fiul său, repeta doar că era sănătos. La reproşul meu categoric, că aşa ceva nu putea să se întâmple, mama a început parcă a se destăinui, vorbind cu lacrimi în ochi şi cu glas nevinovat, cum că i-a astupat copilului faţa cu o pernă, ca să nu plângă aşa de tare.

În baza rezultatelor cercetării cadavrului şi ţinând cont de mărturisirile mamei, am concluzionat că moartea copilului s-a produs prin sufocare − anume prin comprimarea căilor respiratorii externe cu un obiect de consistenţă moale, cum este şi perna.

---

[9] Baciu, Gh. *Curs de medicină legală* Chişinău, 2013, p.167.

În procesul iniţial de cercetare penală a cazului, mama nega acţiunile de asasinare a copilului, însă, în cadrul şedinţei de judecată, unde s-au prezentat şi concluziile medicului legist în privinţa cauzei morţii, mama a recunoscut incriminarea, explicând că în timp ce copilul dormea, ea i-a pus perna pe faţă, comprimând-o până la dispariţia semnelor de viaţă. Motivul acestor acţiuni s-au datorat insistenţei concubinului, care îi promisese să se căsătorească cu ea, numai după dispariţia copilului. Sentinţa a fost severă.

8. Asasinare „camuflată”

Următorul caz confirmă cu certitudine caracterul decisiv al expertizei medico-legale, care prin excelenţă a prezentat probe convingătoare întru stabilirea circumstanţelor reale în care s-a comis crima. Într-o localitate rurală, un bărbat şi-a pus scopul să-şi asasineze soţia. La intrarea în beci a suspendat (invizibil) o sârmă (neizolată), introdusă în circuitul electric. Lungimea sârmei corespundea întocmai cu regiunea feţei şi gâtului soţiei sale. În seara acelei zile tragice, ambii luau masa la bucătărie, iar mai târziu, după ce s-a terminat vinul, soţul a rugat-o pe soţie să coboare în beci după vin, motivând că el este foarte obosit. Nebănuind nimic, ca de obicei, soţia a coborât pe scări şi s-a atins cu gâtul de acea sârmă. Acolo a şi fost găsită moartă. Până la sosirea ofiţerului de urmărire penală, soţul a deconectat sârma din circuit şi a ascuns-o, comunicându-le organelor de drept că soţia a decedat subit în beci. La autopsia medico-legală, cadavrul femeii a fost expediat în scopul stabilirii cauzei morţii, fără a pune alte întrebări. La necropsie, medicul legist a suspectat modificări neobişnuite pe pielea gâtului şi, pentru orice eventualitate, a expediat un sector de piele cu alte piese pentru cercetări histologice. Iniţial, în certificatul de deces s-a indicat moarte prin insuficienţă cardiovasculară acută. Ulterior, prin micro-

scopie, s-a stabilit prezenţa mărcii electrice în regiunea gâtului, fapt prezentat procurorului, care a intentat un dosar penal. Mult timp soţul nega acţiunile de asasinare a soţiei, dar, în cele din urmă, a fost nevoit să recunoască incriminarea, datorită probelor incontestabile prezentate de medicul legist[10].

9. Caz de „reînviere" în morgă

Restabilirea funcţiilor organelor vitale în cadrul ajutorului medical dintotdeauna a prezentat interes deosebit**,** iar fenomenul *reînvierii morţilor* rămâne o problemă discutabilă. Aceste posibilităţi adesea sunt reduse şi se explică prin faptul intervenirii a mai multor factori (externi şi interni) care, în ultimă instanţă, determină succesul măsurilor de resuscitare întreprinse.

În practica mea medicală am avut ocazia să acord ajutor câtorva persoane aflate în stare de comă (bolnavi şi traumatizaţi), inclusiv soţiei mele, însă astfel de acţiuni în morgă, s-au întâmplat pentru prima dată. Evenimentul a avut loc la 1 martie 1998 (temperatura aerului era în jur de zero grade), când un tânăr de 30 ani a fost găsit la ora 06.00, fără semne de viaţă, pe scările primului etaj al blocului în care locuia. La ora 07.30, medicul legist a constatat moartea persoanei şi cadavrul a fost transportat la morgă. La cererea insistentă a rudelor (una din ele – medic), eu am examinat suplimentar cadavrul în salonul de autopsie, începând cu ora 09.30, în prezenţa rudelor, a 4 medici legişti şi 2 infirmieri-autopsieri[11].

---

[10] Baciu, Gh. *O viaţă de zbucium* Chişinău, 2009, p. 277-290.

[11] Baciu, Gh. *Caz de restabilire al activităţii cardiovasculare în morgă peste 5 ore după deces* Mater. Conf. Ştiinţifice a colaboratorilor şi studenţilor USMF „Nicolae Testemiţanu". Chişinău, 1999, p. 48.

S-a constatat: la palpare cadavrul este rece, lividităţile cadaverice sunt bine pronunţate, de culoare violaceu-întunecat, la digitopresiune dispar şi se restabilesc peste 50 sec.; rigiditatea cadaverică – bine dezvoltată în toate grupele musculare; corneea – transparentă. *Suspecţii a prezentat păstrarea formei rotunde a pupilei la comprimarea bilaterală a globului ocular.* Din aceste motive, pentru orice eventualitate, s-a purces la efectuarea unui masaj închis al cordului prin comprimări sincronice ale toracelui, fără aerisiri suplimentare. Aproximativ peste 10 min. au apărut primele bătăi slabe, aritmice de cord, devenind în scurt timp mai ritmice, deja bine recepţionate auscultativ de către mai mulţi medici prezenţi; pulsul se determina pe vasele gâtului şi pe antebraţe. Treptat, au început să dispară lividităţile cadaverice, tegumentele devenind mai palide. Rigiditatea musculară a dispărut în regiunea gâtului şi pe membre. De urgenţă a fost chemată echipă de asistenţă medicală specializată. Activitatea cardiovasculară s-a menţinut doar cca 35 minute, care treptat a început să diminueze, în lipsa respiraţiei artificiale. Medicii de la salvare, care au sosit cu întârziere, au constatat instrumental moartea biologică a persoanei (la 10.25).

La autopsia medico-legală a cadavrului s-au depistat semne morfologice de moarte prin hipotermie (petele Vişnevski, Fabrikantov etc.). Concomitent, s-a constatat o fractură liniară a craniului cu hemoragii insulare epi- şi subdurale. Microscopic s-a dovedit că trauma cranio-cerebrală avea o vechime de cca 3 zile până la deces. La cercetarea toxicologică s-a constatat 2,5‰ alcool etilic în sânge şi 4,3‰ – în urină.

Este cunoscut, că moartea, ca proces natural, este condiţionată de încetarea definitivă şi ireversibilă a vieţii, prin oprirea activităţilor metabolice la nivel celular. Totodată, funcţiile vitale ale organismului nu dispar simultan în ţesuturile şi organele integrate, iar în anumite condiţii, activită-

ţile celulare pot persista chiar şi după încetarea funcţionalităţii celor trei sisteme de întreţinere a vieţii (nervos, cardiovascular, respirator).

În cazul de faţă a avut loc interacţiunea a trei factori tanatogeneratori: trauma craniocerebrală, intoxicaţia cu etanol şi hipotermia. Acţiunea separată a agenţilor nominalizaţi, la prima vedere, s-a soldat cu modificări lezional-patologice neesenţiale, iar în complex, au favorizat consecinţele fatale. Astfel, trauma cranio-cerebrală s-a manifestat doar printr-o fisură a osului occipital, fără imense traumatizări ale creierului, ceea ce putea condiţiona pierderea cunoştinţei a victimei în stare de ebrietate gravă, care s-a aflat culcat la ciment (pe scările blocului) pe timp de noapte la o temperatură a aerului de 0ºC. Acţiunea specifică a hipotermiei asupra organismului a făcut posibilă păstrarea funcţiilor vitale ale organismului şi potenţialul de restabilire a activităţii cardiovasculare, dar numai în cazul unei respiraţii artificiale suficiente şi creării condiţiilor optime de supravieţuire, chiar şi după 5 ore de la constatarea morţii la faţa locului.

10. Sentinţa judecăţii a fost anulată

Din constatarea finală a Colegiului penal al Curţii de Apel Bălţi a devenit cunoscut (2010) cazul morţii unui copil în vârstă de 1,5 luni în timpul botezului. Cadavrul copilului a fost cercetat într-o secţie medico-legală raională. În concluzie se arăta că moartea copilului a survenit în urma unei asfixii mecanice prin obturarea căilor respiratorii cu apă – înecare. Macroscopic, semne de maladii respiratorii nu s-au depistat. Histologic, s-a constatat traheo-bronşită descuamativă cu pneumonie interstiţială de focar, care nu a avut legătură directă cu instalarea decesului.

Pe acest caz a fost intentat un dosar penal asupra preotului care a botezat copilul. Avocatul acuzatului nu a fost

de acord cu concluzia primară a medicului legist, solicitând numirea expertizei medico-legale în comisie.

Peste 7 luni, în baza dosarului penal, s-a efectuat expertiza medico-legală în comisie. La cercetarea microscopică suplimentară a pieselor din arhivă s-a stabilit: „Hemosideroză pulmonară idiopatică. Pneumonie interstiţială descuamativă cu evoluţie în fibroză interstiţială difuză. Hipertensiune congenitală primară cu mică circulaţie: scleroză şi obliterare a unor vase arteriale, spasm alveolar de tip fetal. Hepatită interstiţială slab pronunţată. Edem interstiţial pronunţat al miocardului asociat cu comprimarea accentuată a vaselor de microcirculaţie. Edem pulmonar cu component hemoragic. Imaturitate tisulară a plămânilor şi rinichilor. Hiperplazia ţesutului limfatic al timusului”. Comisia de experţi judiciari medici legişti a confirmat întocmai concluzia expertizei medico-legale primare.

Partea acuzatului iarăşi nu a fost de acord cu concluzia expertizei în comisie, solicitându-le colaboratorilor Catedrei medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu” efectuarea contraexpertizei. Gh. Baciu, A. Pădure, V. Şarpe, au studiat minuţios toate informaţiile incluse în dosar, documentele medicale prezentate suplimentar şi înscrierea video a procesului de botez al copilului.

Din fişa personală a gravidei s-a stabilit: sarcină 19-20 săptămâni. Lues latent (3+). Se spitalizează în secţia de patologie. Din fişa de naştere (Bălţi): Lues latent tratat. Copilul s-a născut cu masa 2250g, talia 45 cm, prematur (34-35 săptămâni), respiraţia − forţată cu participarea musculaturii auxiliare; starea copilului − gravă, moloșag. Pneumonie.

Blocurile în parafină şi lamelele histologice (păstrate în arhivă) au fost expediate suplimentar pentru cercetare în secţia anatomie patologică cu profil pediatric obstetrico-ginecologic a ICŞDOSM şi C, unde au fost examinate. În baza studiului histologic al pieselor, specialistul în anato-

mia patologică a conchis: „Copilul suferea de o patologie combinată din două afecţiuni asociate – viciu congenital cu implicarea reţelei sangvine pulmonare, cardiace, secondate cu cardioscleroză focală a cordului şi pneumonie interstiţială inflitrativ-productivă cu evoluţie în fibroză interstiţială. Agravarea funcţională a patologiilor a fost condiţionată de afecţiunea infecţioasă pe fundalul discronismului de maturizare a pulmonilor şi rinichilor, care a declanşat stopul cardiac”.

Conform teoriei, după scufundare, apa nu pătrunde imediat în căile respiratorii, din motivul reţinerii reflectorii a respiraţiei. La nou-născuţi acest reflex este bine exprimat, are caracter congenital („human deving reflex”) şi nu are acţiuni nefaste asupra organismului sănătos, ba chiar se foloseşte ca metodă de tratament fizio-terapeutic şi la naşterea în spaţiul acvatic.

Din procesul-verbal de examinare a casetei video, cu imprimarea mersului botezului, la copil se vizualizează o cianoză pronunţată (patologică) a feţei. După ce preotul a luat copilul în braţe, l-a cufundat de trei ori în apă cu faţa în jos, care a durat în total 7 secunde. Imediat a apărut spumă sangvinolentă din gură şi nas. S-a încercat procesul de resuscitare, respiraţie artificială, dar fără efect. La centrul de sănătate din localitate s-a constatat moartea biologică a copilului.

Analizând toate informaţiile în complex, comisia de medici legişti a constatat că, în cazul dat, copilul suferea de o patologie congenitală severă, cu afectarea reţelei sangvine pulmonare, cardiace, sclerozarea precoce a ţesutului cardiac şi pulmonar, imaturizare a plămânilor şi rinichilor, pe fondal de modificări inflamatorii poliorganice concomitente şi lues (sifilis) latent, suportat în timpul sarcinii de către mamă. S-a concluzionat că supraefortul (chiar şi minor) asupra copilului grav bolnav în timpul botezului a declanşat o decompensare acută şi vicioasă a organismului

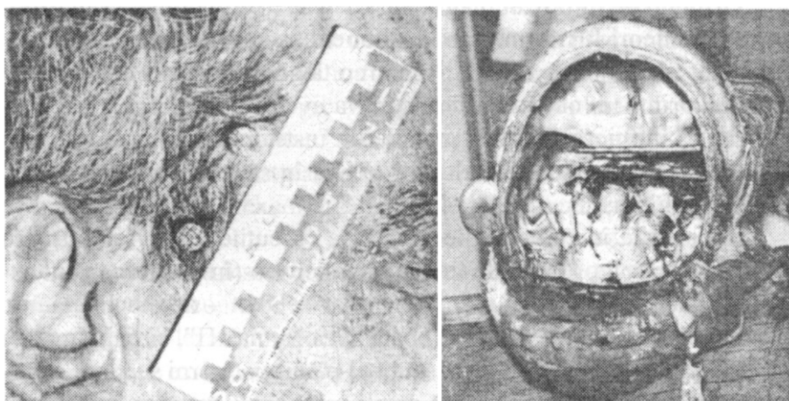
dezvoltat imatur, aflat la limitele potenţialului de supravieţuire, fiind cauza nemijlocită a morţii, la scufundarea (7-8 secunde) în apă. Cauza morţii prin înec a copilului, stabilită anterior, a fost exclusă, ca fiind neargumentată.

În şedinţa de judecată, concluziile expertizei medico-legale în comisie repetate au fost acceptate drept probe obiectiv convingătoare, ceea ce a determinat eliberarea preotului din detenţie.

11. Cuie bătute în cap cu scop criminal

Un cetăţean de 49 ani, în timpul iernii a fost găsit mort într-un sărăieş din vecinătatea casei sale. Capul, faţa şi hainele erau însângerate şi nu se putea observa locul hemoragiei. Cadavrul congelat a fost expediat pentru efectuarea expertizei medico-legale.

La examinarea externă a cadavrului s-a stabilit: printre firele de păr ale regiunii temporale drepte se evidenţiau gămăliile a două cuie, care penetrau în cavitatea craniană; echimoze de culoare violetă pe buza inferioară, pe braţul şi gamba dreaptă.

La cercetarea internă a capului s-au stabilit două canale ale plăgilor produse de cuie, care lezau meningele, centrul

emisferei cerebrale din dreapta, ajungând în talamusul optic pe stânga. În ventriculele cerebrale şi pe traiectul canalelor de rănire se găsea o acumulare de sânge îngheţat. Pe mucoasa stomacului au fost depistate peteşii hemoragice (petele Vişnevski), caracteristice morţii prin hipotermie.

Prin cercetarea de anchetă penală suplimentară s-a constatat că decedatul, un alcoolic cronic, îşi teroriza familia, creându-i condiţii insuportabile de viaţă. La 4 ianuarie, în jurul orei 22.00, se afla în curte, se tăvălea pe jos, striga. În stare de furie, fiica sa adoptivă i-a bătut cu ciocanul un cui (lungimea lui atingea 15 cm) în cap, iar peste un anumit timp i-a bătut alt cui. În aşa stare a fost pus pe o sanie şi transportat în sărăieşul vecinei, unde a şi fost găsit în stare congelată.

Concluziile expertizei medico-legale au servit pentru instanţa de judecată drept probe incontestabile în argumentarea crimei săvârşite[12].

12. Soarta tragică a lui Mihai Eminescu

„Neavând nimic de lucru, închis alături c-un alt individ, hrănit rău precum se obicinuieşte în spitale şi lăsat în prada celor mai omorâtoare grijă în privirea viitorului, mi-e frică chiar de-a-mi plânge soarta căci şi aceasta ar fi interpretat ca un semn de nebunie”.

Mihai Eminescu, 1886

Suferinţele lui Mihai Eminescu reprezintă o realitate tragică, în care el s-a zbătut până la sfârşitul vieţii. Istoricul bolii și cauza morții marelui poet, mai mult de 120 de ani de la trecerea lui în neființă, se află în atenția multor generații de admiratori. Interesul major se explică prin

[12] Baciu, Gh. *Medicina legală*. Chişinău „Ştiinţa”, 1995, p. 33.

dispariția prematură, în floarea vieții, a unuia dintre cei mai talentaţi poeți ai romanității, recunoscuți până în prezent, precum și datorită numeroaselor interpretări fabuloase asupra originii bolii sale, împrejurărilor neclare, suspecte, în care s-a stins din viață. În această privință s-a scris mult, dar cert e că multe informații au fost denaturate, tăinuite, iar altele intenționat ascunse.

Încep acest studiu cu afirmația dnei Tamara Gorincioi[13]: „Chiar și manualele școlare sunt pline de brașoave despre Eminescu, continuând să descrie circumstanțele morții ca urmare a îmbolnăvirii lui de o boală venerică. Se întreabă, cine sunt acei care perpetuează falsul și alimentează mituri mincinoase și divagații pe seama lui Eminescu?". În continuare, autoarea evidențiază că M. Eminescu este unul dintre primii deținuți politici ai statului modern român și primul ziarist care a fost jertfă politică, luptând pentru Țară și Neam, și, nu în ultimul rând, pentru Basarabia. Îmbucurător este faptul că Academia Română, fie şi cu mare întârziere (2009), a propus reactualizarea discuțiilor publice asupra circumstanțelor reale ale morții suspecte a lui Mihai Eminescu, întrucât puțini știu că el a fost și lovit în cap cu o piatră în timp ce cânta „Deșteaptă-te, române".

Cu certitudine este stabilit că mitul despre boala și moartea lui Mihai Eminescu este strâns legat de activitatea jurnalistică, de viziunile sale patriotice și insistența de a demasca acțiunile nedemne ale unor demnitari cu o enormă influență politică. La apogeul talentului său, el devenise un tribun înflăcărat, o valoroasă și incomodă figură politică.

---

[13] Gorincioi, Tamara. *Adevărul despre moartea lui Mihai Eminescu.* Chişinău, „Capitala", Nr.42, 12 iunie 2009, p.8.

În acest context, George Călinescu, scria[14]: „Eminescu îşi dădea seama că durerile sale erau un ecou stins al suferinţelor obşteşti, pricinuite de deşanţarea demagogică a liberalilor, care sărăciseră ţara cu reformele lor…” Sensul afirmaţiei date perfect reiese din conţinutul poeziei marelui poet[15]:

Spuneţi-mi ce-i dreptatea? – Cei tari se îngrădiră
Cu-averea şi mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră
Contra celor ce dînşii la lucru-i osîndiră
Şi le subjugă munca vieţii lor întregi.

Activitatea ziaristică a lui M. Eminescu capătă valenţe critice în 1880, după ce a atacat programul politic lansat de Titu Maiorescu, în care se pleda pentru subordonarea interesele României Imperiului Austro-Ungar. Drept urmare, în noiembrie 1881, el este retrogradat și înlocuit la conducerea ziarului „Timpul”. Aceasta l-a impus să înceapă o luptă aprigă cu caracter constructiv, devenind obiectul serviciilor secrete ale Rusiei țariste și Austro-Ungariei.

Continuându-şi lupta pentru unitatea națională, susținută activ de tineret, Eminescu capătă statut de persoană primejdioasă pentru guvernanți. Atitudinea categorică și declarațiile sale argumentate față de trădătorii Patriei au servit drept pretext ca, la 28 iunie 1883, să fie luat de poliție (ca ostatic politic) și, pe motiv de „nebunie”, internat cu forța în spital.

În cartea *Mărturii*[16], Augustin Z.N. Pop reproduce amintirile Veronicăi Micle: „Chemarea lui Eminescu la

[14] Călinescu, George. *Viaţa lui Mihai Eminescu şi Ion Creangă*. Chişinău, Literatura Artistică, 1989.

[15] Eminescu. *Poezii*. *Cuvânt înainte de T. Arghezi*. Bucureşti, 1967.

[16] Augustin, Z.N. Pop. *Contribuţii documentare la biografia lui M. Eminescu.* Bucureşti, 1962; *Mărturii*… Veronica Micle. Ed. a II-a, revăzută. Bucureşti, Editura Tineretului, 1969, p.136.

ziarul „Timpul”, ziar în care el condusese campania pentru demascarea liberalilor, a însemnat totodată începutul chinului, peste care rezistența lui fizică n-a putut trece mult peste cinci ani”. Cu siguranţă că nu-și putea imagina Veronica Micle chinurile suportate și „tratamentul” inuman, aplicat intenționat în scopul exterminării fizice a iubitului poet și bărbat.

Ion Nica constată[17], că pentru prima dată (anii 1883–1884) Eminescu a fost spitalizat cu suspectare de lues cerebral în spitalul Șuțu, apoi la Ober Doebing, lângă Viena, iar în anii 1886–1887 s-a aflat la Mănăstirea Neamț, instituție pentru alienați. În amândouă cazuri, Eminescu a fost externat complet restabilit, cu facultățile intelectuale normale. Lipsa fenomenelor demențiale și a celor organice nervoase, cu siguranță exclud diagnosticul de o paralizie progresivă sifilitică, contrariu impresiilor inițiale ale autorului, când a susținut diagnosticul de lues.

Ion Nica mai arată că în 1887, în tabloul bolii lui M. Eminescu, medicii din nou descriu fenomene demențiale, revenind la diagnosticul „gume sifilitice” pe creier și la picioare. Astfel, s-a început un tratament intensiv „antisifilitic” (!) cu mercur, cu efecte nule în sifilisul nervos, dar cu urmări toxice catastrofale. Autorul explică: cantitatea enormă de mercur, administrată prin fricțiuni, a provocat la Eminescu fenomene de intoxicație mercuriană: stomatită cu hipersalivație, tulburări urinare, polinevrită cu mari dureri în membre, tulburări psihice, anemie și stare de subnutriție, nevrită periferică, schimbări de comportament, depresie etc.

Cunoscutul medic neuropsihiatru Ovidiu Vuia[18], într-o manieră categorică, dovedește că M. Eminescu nu a suferit

[17] Nica, Ion. *Eminescu, structura somato-psihică*. Bucureşti, 1972.
[18] Vuia, Ovidiu. *Suferinţele lui Eminescu*. Discursul Contemporan, Paris, 1978.

de lues și nu a avut demență paralitică, diagnosticul fiind stabilit incorect. Există dovezi că la internarea la Mănăstirea Neamţ, la 1886, Eminescu nu demonstra semne de „nebunie”. La spovedania şi împărtăşania din bolniţă, poetul era limpede la minte, numai tare era trist, spunând: *Părinte să mă îngropaţi la ţărmurile mării...* Înseamnă, că medicii sub girul cărora Eminescu a fost expediat aici, au executat mai degrabă un ordin, decât şi-au făcut meseria! Despre aceasta, prin excelenţă, ne mărturisesc poeziile scrise în acea perioadă, scrisorile adresate Veronicăi Micle, precum și descrierea logică a condițiilor în care se afla, în 1886, la Mănăstirea Neamț: „Tratamentul în mucigăita bolniță monahală… cu fața la perete și ușă metalică… întregite zilnic prin bătăi cu funie groasă de către gardieni…!”

Într-un articol a doctorului Şuţu (Evenimentul, nr.112/904, p.1), se citesc elemente descriptive, care susţin evocarea perioadei 9 noiembrie 1886 şi 9 aprilie 1887, cu următorul conţinut: „În lipsa metodelor medicale mai înaintate, fără instalaţii şi fără medicamentaţie, la Neamţ, Eminescu, a fost tratat cu găleţi de apă rece, aruncate pe spinare şi cap, cu cufundări în putină – tratament rudimentar hidroterapeutic – şi cu bătăi cu frânghia umedă… Se plângea că a fost internat ca nebun, protestând că n-a fost nebun”. Doctorul spitalului mai declarase că Eminescu era practic sănătos şi poate să părăsească oricând azilul, însă nu avea mijloace cu ce să plece.

La acel timp Eminescu nu putea rămâne nici în spital din lipsa banilor pentru a plăti întreţinerea. În această situaţie primul procuror Mavros, a cerut avizul unei comisii medico-legale, formată din doctorii Al. Şuţu şi Petrescu în privinţa stării mentale a lui M. Eminescu[19].

[19] Rosetti, Radu D. Tragedia lui Eminescu. Documente inedite. *Adevărul literar*, 1922, nr. 95, p.1.

În iarna anului 1888, Veronica Micle reușește să-l aducă pe Eminescu la București, unde colaborează anonim cu câteva ziare și reviste, iar la 13 ianuarie 1889, ultimul text ziaristic al lui M. Eminescu va face o polemică ce va zgudui guvernul, rupând o coaliție destul de fragilă a conservatorilor cu liberalii. Se află că autorul ultimului articol este Eminescu. El este căutat, găsit și internat, la 1 martie 1889, în spital, de unde nu va mai ieși la libertate, acolo găsindu-și moartea. În acel timp, la domiciliu, i se fac rechizitorii, confiscarea materialelor scrise, a scrisorilor depistate etc.

De-a lungul secolelor, cazuri de otrăviri criminale se regăsesc în operele scriitorilor din toate ţările lumii. Se cunoaște că în Rusia, la 1571, este otrăvită soţia lui Ivan cel Groaznic. În sec. XV–XVI, în Republica Venețiană, otrava pe larg devenise mijloc de suprimare, în scop politic. Se foloseau otrăvuri atât de origine vegetală, cât şi minerală. Dintre componentele minerale, în forma unor amestecuri otrăvitoare, mai des, se menționează arsenicul, mercurul, sublimatul, plumbul ș.a. Nu întâmplător, „Regulamentul municipalității poliției din Iași” (1831) prevedea ca comercializarea tuturor otrăvurilor să se facă numai cu indicarea numelui proprietarului sau a producătorului. În 1837 au fost elaborate alte instrucțiuni, mai severe, de eliberare a substanțelor otrăvitoare: „Este cu totul poprit a slobozi arsenicul, sublimatul sau alte materiale cunoscute ca otrăvuri, decât numai de persoane cunoscute și știute că întrebuințează asemenea otrăvuri la meșteşugul lor; pentru aceste spiţerii vor fi datori a ține un registru șnuruit de către Poliție, în care cumpărătorii vor însemna numele lor, locuința, anul, luna, ziua și trebuința pentru care au luat acele otrăvuri…”. Din aceste motive, în Condica Criminală din anul 1850, se arată: „Doctorii, chirurgii, spițerii și

moașele care vor înlesni procurarea acestor mijloace în scopuri neadmise se vor pedepsi cu închisoarea[20]".

Pentru a recunoaște versiunea de intoxicație mercuriană, aplicată în scopul tratării presupusei boli a lui Eminescu de către medicii curanți, vom compara evoluția clinică a bolii în cazul lui cu cea cunoscută de secole și descrisă în manualele de medicină legală.

Astfel, Carl Emmert (1900), Mina Minovici (1930), Ion Moraru (1967)[21] şi alţi autori arată că mercurul este un toxic foarte violent, indiferent de forma sub care este administrat. Sublimatul prezintă cea mai puternică sare mercuriană, indiferent de calea de absorbție, frecvent folosit în scopuri criminale. Autorii constată: o intoxicație mercuriană acută se caracterizează prin: stomatită, erupții cutanate, manifestări gastro-enterale, nefrită, delir, convulsii etc. În cazul intoxicațiilor cronice mai apar: paloarea feței, anemie, eritem, salivație abundentă, tremurături, umflarea limbii, debilitate, caşexie, oligurie, uremie, scăderea facultăților intelectuale, mers nesigur, paraliza picioarelor etc. La autopsie, în astfel de cazuri, vizual și microscopic, se constată imense modificări degenerative în ficat, inimă, rinichi.

Făcând trimitere la Ion Nica, Theodor Codreanu[22], menţiona „Grăbirea decesului Marelui poet putea veni din două direcţii: o accidentală congestie cerebrală şi otrăvirea cu mercur… Tenorul Petrea Poenaru la lovit cu o cărămidă pe cap…, aşa de tare, că Eminescu s-a prăbuşit…, fiind

---

[20] Cotrău, M. *Otrava şi viaţa*. Iaşi: Ed.Fund. „Chemarea", 1993, 167 p.

[21] Emert, Carl. *Lehrbüch der gerichtlichen Medizin mit Berücksichtigung der deutschen, oesterreichischen und bernischen Gesetzgebungen*. Leipzig, 1900; Minovici, Mina. *Tratat complect de medicină legală*. Vol. II, Bucureşti, 1930, p.783-788; Moraru, Ion. *Medicina legală*. Bucureşti, Editura Medicală, 1967, p.581-588.

[22] Codreanu, Theodor. *Eminescu în captivitatea „nebuniei"*, „Universul" ÎS Chişinău , 2011, p. 360-362.

transportat fără suflare… Se mai concretizează, Ion Nica, suplimentar, ar fi fost informat, că acelaşi agresor a cauzat şi a doua lovitură pe cap cu o scândură, de i-a „spart ţeasta” lui Eminescu, omorându-l pe loc (Ion Nica, op. cit. p. 361).

Din cartea lui N. Georgescu[23] aflăm că mărturiile despre recluziunea lui M. Eminescu la Mănăstirea Neamț (1886–1887) vin din partea unui medic, Panait Zosin, care nici nu l-a văzut pe Eminescu, ci doar a auzit de el. Sunt descrise și afirmațiile unui funcționar al Tribunalului Ilfov, care a depistat un dosar din 1889 (nr. 645), în care se afla răspunsul la interogatoriu lui Eminescu, precum și raportul medico-legal de examinare a poetului. În acest document se arată: „La 13 aprilie 1889 (cu adresa, nr. 6791), procurorul Mavros cere președintelui Tribunalului Ilfov constituirea unei curatele pacientului M. Eminescu, aflat în casa de sănătate a doctorului Șuțu”.

Conform solicitării, procurorul a constituit un consiliu, compus din T. Maiorescu, D. Laurian, Șt. Mihăescu, I.L. Caragiale, I.Gr. Valentineanu și M. Brătianu. Comisia respectivă, convocată conform art. 440 din Procedura Civilă, prezintă Tribunalului un proces-verbal, scris și depus personal de Titu Maiorescu (avocat). După 7 zile (19 iunie 1889), de la semnarea acestui act (12.VI.1889) și depunerea raportului medico-legal (semnat de doctorii Șuțu și Petrescu), urmează luarea interogatoriului și punerea sub interdicție a lui Mihai Eminescu de către tribunal, cu următorul conținut: „Având în vedere că moartea pacientului este cunoscută, publicamente, se dispune încheierea dosarului și tragedia e sfârșită!”

Rupt din chinul ultimilor 6 ani, în zorii zilei de 16 iunie 1889, marele Eminescu închidea ochii în „renumitul” sa-

---

[23] Georgescu, N. *Moartea antumă a lui Eminescu (1883–1889).* Ediţia 2, Chişinău: Editura „Cartier” SRL, 2002, 304 p.

natoriu „Caritatea”. Tot în acele clipe, fără să știe despre aceasta, Veronica Micle scrie poezia „Raze de lună – Lui”[24], care începe cu versul: *Ce n-ar da un mort din groapă pentr-un răsărit de lună…*

E trist de constatat, că Eminescu a decedat fără martori oculari (!), lipseau şi gardianul, şi medicul, de aceea e greu de imaginat ultimele clipe din viaţa lui pământească.

În ziua de 16 iunie 1889, corpul neînsuflețit al Marelui Poet a fost autopsiat, iar raportul de cercetare medico-legală a fost depus fără a fi semnat de medici. Menţionăm că Ion Nica, în cartea sa, face trimitere (p. 326)[25] la afirmațiile medicului G. Marinescu: „Creierul lui Eminescu mi l-a adus de la Institutul Șuțu într-o stare de descompunere avansată, ceea ce nu a permis un studiu fin al structurii circumvoluțiunilor și stabilirea patologiilor, nici vizual, nici microscopic”. Din cele expuse reiese că diagnosticul de lues (gumă sifilitică) la Eminescu nu a fost confirmat clinic și morfologic, și nici bacteriologic, întrucât „spirocheta palidă” – provocatorul bolii, a fost descoperită doar în anul 1913.

Înmormântarea lui Mihai Eminescu a avut loc sâmbătă, 17 iunie 1889, la ora 18.00, la cimitirul Bellu din Bucureşti. În sicriu, capul şi fruntea întreagă erau învelite într-un bandaj din stofă neagră. Cortejul funerar era însoţit de prim-ministru Lascar Catargiu, Titu Maiorescu, Mihail Cogâlniceanu, alte persoane oficiale şi mulţi admiratori.

Se poate conchide că, pe parcursul anilor, au fost elucidate numeroase informații, adesea contradictorii, asupra bolii și circumstanțelor cauzale ale morții lui Mihai Eminescu. Rămâne, totuşi, o senzaţie, că multe dintre probe, cu bună știință, au fost ascunse, tăinuite, falsificate sau

[24] Micle, Veronica. *Poezii*. Ediţie îngrijită de Leonid Curuci. „Literatura artistică”, Chişinău, 1989, p.73.
[25] Nica,I. *Eminescu, structura somato-psihică*. Bucureşti, 1972, p.326.

incorect abordate. Una din ipoteze, mai veridică, care reiese din analiza informațiilor reale la moment, este intoxicația mercuriană.

În acest context, susţin părerea profesorului Vladimir Beliș, renumit savant, medic-legist din București, referitor la cauza morții Marelui Poet – prin intoxicaţie cu preparate mercuriane. Totodată, categoric nu se poate exclude suspecţia de altă formă de moarte violentă, care putea fi şi o traumă cranio-cerebrală gravă, produsă prin lovire cu un obiect contondent dur (cărămidă, scândură etc.). În ultima situaţie, cu siguranţă, decesul putea să se instaleze într-un timp mai scurt după traumatizare.

13. De ce au fost ascunse adevăratele circumstanţe ale morţii lui Alexie Mateevici?

În ultimii 10 ani din viaţă, preotul Alexie Mateevici devine unul dintre cei mai înzestraţi poeţi basarabeni, poseda o înaltă capacitate analitică şi se deosebea printr-un inte-

lect rafinat. În scurta şi zbuciumata sa viaţă, s-a consacrat pedeplin slujirii poporului său oropsit şi din tot sufletul a tins spre căutarea adevărului, iluminării neamului din care făcea parte şi păstrarea sfântă a limbii strămoşeşti. Toate aceste calităţi frumoase s-au dezvoltat, în primul rând, datorită nobleţei familiei în care a crescut şi s-a educat, în pofida timpurilor anevoioase ale regimului ţarist.

Circumstanţele în care s-a stins din viaţă Alexie Mateevici, spre marele nostru regret, până în prezent rămân contradictorii, neelucidate, în mare măsură inexplicabile. Din acest motiv, ele au trezit supoziţii de diferit gen pe parcursul mai multor decenii. Unul dintre primii care au abordat mai aprofundat această problemă de mare interes istoric a fost Romulus Cioflec[26]. În anii 1994–1995, în „Literatura şi Arta"[27], academicianul Nicolae Dabija formulează mai multe sugestii în acest caz, specificând că până la acel moment nu era cunoscut nici un document autentic sau mărturie concretă, dovedită ştiinţific, care ar confirma pe deplin şi cu certitudine circumstanţele reale ale morţii lui Al. Mateevici. Personal, împărtăşesc această părere.

Se ştie că după Revoluţia din Februarie 1917, regimul ţarist din Rusia s-a prăbuşit. În Basarabia, ca şi pe întregul teritoriu al Imperiului Rus, în acea perioadă, se instituise un haos social, declanşându-se o luptă aprigă a bolşevicilor pentru putere. Ei îmbinau propaganda politică cu numeroase forme de acţiuni extrem de violente – jafuri, asasinări, dispariţia persoanelor marcante – organizate de reprezentanţii organelor secrete.

În lunile iunie-iulie 1917, Alexie Mateevici continuă o muncă scriitoricească istovitoare, publicând un şir de poe-

[26] Cioflec Romulus. *Pe urmele Basarabiei (note şi impresii din revoluţia rusească)*, reeditată în 1992 la Chişinău, de Ed. Universitas
[27] Dabija, Nicolae. *Literatura şi Arta*, nr. 17 din aprilie 1994; nr. 26 din iunie 1994 şi nr. 13 din martie 1995.

zii profund patriotice, în care se observa trăirile sale sufletești pentru soarta poporului băștinaș. Astfel, la 6 iulie apare poezia *Văd prăbușirea*, apoi *Cântec de leagăn* și *Basarabenilor* (10 iulie), iar peste câteva zile – poezii: *Unora*; *Frunza nucului*, dedicată tatălui său; *Petre vechi*, dedicată bunelului. La 17 iulie 1917, vede lumina tiparului renumita poezie *Limba noastră*, care a trezit un deosebit interes în rândul băștinașilor.

A. Mateevici (primul din stânga) împreună cu alți preoți militari pe Frontul Român (iunie-iulie 1917).

Monumentul lui A. Mateevici alături de cel al mamei sale, Nadejda, la cimitirul central din Chișinău.

După alocațiunea sa povățuitoare rostită la Congresul I al Învățătorilor moldoveni din Basarabia[28], Alexie Mateevici propagă pe larg ideile patriotice în cadrul bisericii, la întâlnirile cu reprezentanții societății, prin care s-a afirmat

[28] Mateevici, Alexie. *Cuvântarea la Congresul I al Învățătorilor moldoveni din Basarabia din 25 mai 1917*. Școala moldovenească, nr. 2-4, iulie – septembrie 1917, și Opere, Vol. I, ediție de Ion Niță, Efim Levit, Sava Pânzaru. Chișinău, Editura „Știința”, 1993.

drept lider spiritual al basarabenilor. El devenise un valoros oponent politic şi, într-un fel, periculos pentru opoziţia bolşevică, capabilă doar de răfuieli sângeroase şi vestită prin metodele sale de intoxicaţii criminale, folosite de secole pentru a nimici fizic unele persoane sau a înscena decese condiţionate de diferite forme de boli, în special infecţioase.

Cazurile de moarte subită („pe neaşteptate"), mai cu seamă a persoanelor tinere şi practic sănătoase (din care făcea parte şi A. Mateevici), dintotdeauna trezesc mari suspiciuni în societate. Din aceste motive, organele de drept, sunt obligate să investigheze circumstanţele morţii, în scopul excluderii unor acţiuni cu caracter criminal, iar în caz de stabilire a acestora – pentru a fi traşi la răspundere făptuitorii.

La începutul sec. al XX-lea la Chişinău activau mulţi medici străini (ruşi, evrei, polonezi), bine pregătiţi la facultăţile de medicină din Europa şi repartizaţi în mod centralizat la serviciu în Basarabia. Dintre aceştia făceau parte: A. Novikov, S. Kirkorov, G. Gorodeţki, V. Tverdohlebov, M. Vişnevski, M. Sluţki, M. Eghiazarov[29], ş.a. Majoritatea dintre ei activau în cadrul Spitalului orăşenesc, care funcţiona deja de 100 de ani (1817), unde a urmat tratamentul şi Alexie Mateevici. La acel timp, deja existau suficiente posibilităţi de diagnosticare şi tratament al multor boli, iar medicina legală şi anatomia patologică dispuneau de un şir de metode de cercetare: macro- şi microscopice, bacteriologice, biochimice etc., pentru a rezolva diverse probleme specifice, inclusiv determinarea cauzei morţii, a raportului de cauzalitate dintre traume şi deces ş.a. Spre regret, în cazul morţii lui A. Mateevici, aceste

---

[29] Урусов, С.Д. *Записки губернатора*. (Кишинёв, 1903–1904). Москва, издательство В.М. Саблина, 1907. Reeditată în 2011 la Combinatul Poligrafic din Chişinău, responsabil de ediţie Aurel Marinciuc.

oportunităţi importante n-au fost exploatate, iar motivele unei atare atitudini au rămas necunoscute.

Fără a acuza pe cineva sau a polemiza despre aspectul socio-politic al problemei, putem spune cu certitudine că nici până în prezent nu dispunem de vreun document autentic sau de vreo mărturie concretă, ştiinţific argumentată, care ar confirma pe deplin cauza nemijlocită a morţii lui Alexie Mateevici. Putem doar constata că toate suspiciunile sunt condiţionate de un număr considerabil de neclarităţi, omisiuni, date şi versiuni neargumentate, de ordin general, medical, juridic etc. Posibil, unele informaţii importante sunt pierdute sau ascunse intenţionat, iar altele nu inspiră încredere în autenticitatea lor.

Din punct de vedere medico-legal[30], pot fi enumerate următoarele momente care, după părerea noastră, au servit drept temei pentru punerea problemei în discuţie: 1) descrierea insuficientă şi lipsa unor date ce vizează caracterul evoluării tabloului clinic al bolii lui A. Mateevici; 2) contradicţiile în stabilirea diagnosticului corect: gripă, tifos abdominal (febră tifoidă), leziuni prin armă de foc; 3) lipsa posibilităţilor reale de a aprecia corectitudinea tratamentului adecvat, în conformitate cu diagnosticul respectiv; 4) neelucidarea procesului de agonie şi ora decesului; 5) neefectuarea autopsiei (medico-legale sau prosecturale), pentru a determina cauza reală a morţii; 6), 7) înhumarea precoce (până la 24 de ore după deces!) a lui A. Mateevici, fără respectarea cerinţelor stabilite, în acea perioadă, în practica medico-legală şi prosecturală.

La cele menţionate putem adăuga şi unele elemente de ordin subiectiv, care au dus la denaturarea realităţii: nu se concretizează starea sănătăţii lui A. Mateevici la momentul reîntoarcerii lui de pe front; moartea „subită”, anticipa-

---

[30] Baciu, Gheorghe. *Istoricul medicinii legale în Republica Moldova.* Chişinău, 1997, 97p.

tă de o stare „satisfăcătoare” a sănătăţii, care nu prezenta pericol pentru viaţă; moartea lui în prezenţa „medicilor străini”, în lipsa soţiei şi mamei sale care în seara de 17 august, au lăsat în salon bolnavul în bună dispoziţie, fără acuze grave, ca peste noapte să-l găsească fără suflare etc. Sau, cum se poate de explicat ca un bolnav de boală contagioasă („febra tifoidă”) să decedeze nu în Spitalul de Boli Infecţioase, ci în Spitalul Orăşenesc din vecinătate!

Semnificativ este şi asasinarea de către bandele bolşevice a celor doi prieteni a lui – Andrei Hodorogea şi Simion Murafa, la o săptămână (20 august 1917) după moartea Marelui Poet şi Patriot al neamului.

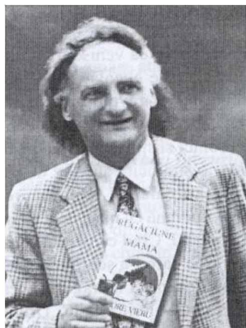
Toate suspiciunile şi discuţiile rămâneau inutile şi nemotivate, dacă corpul neînsufleţit al poetului ar fi fost supus unei expertize medico-legale, cu efectuarea unor cercetări suplimentare de laborator, în scopul excluderii unei versiuni de moarte violentă, fie de pe urma leziunilor provocate prin armă de foc, fie de o intoxicaţie acută sau, din contra, confirmarea morţii din cauza unei boli contagioase, prin cercetări patomorfologice şi bacteriologice. Acestea se cereau efectuate şi din motivul că personalitatea lui Alexie Mateevici prezenta „o ură patologică” din partea autorităţilor şi a unor grupări politice. Astfel, într-adevăr e greu de negat o posibilă asasinare din motive politice.

În scopul restabilirii adevărului istoric, cel mai rezonabil, la momentul respectiv, ar fi fost exhumarea rămăşiţelor pământeşti ale lui A. Mateevici şi supunerea lor unor cercetări medico-legale ample, cu participarea şi a altor specialişti bine pregătiţi. Actualmente, nici acest procedeu nu ar putea garanta un succes absolut, din mai multe considerente: durata de 96 de ani după înhumare; lipsa unor probe care pot fi supuse cercetărilor prin metode contemporane de laborator, precum şi alte deficienţe de diagnosticare corectă a cauzei decesului etc.

14. De ce a cedat inima lui Grigore Vieru?

Contemporanii cunosc că la începutul anilor 80 ai sec. XX, Grigore Vieru plenar se afirmase drept unul dintre cei mai talentaţi poeţi din spaţiul românităţii, concurând doar cu marele Mihai Eminescu. Activitatea scriitoricească în esenţa sa era pătrunsă de dragostea faţă de ţară, neam, limbă, mamă şi copii. Operele lui, meritabil, erau apreciate în plan internaţional, ceea ce displăcea conducerii vigilente. Învinuit de naţionalism, Gr. Vieru ani în şir era maltratat spiritual, dar nu se lăsa învins, se lupta şi îşi păstra Verticalitatea şi Crezul. Însă, eroziunea psihologică cronică îşi făcea efectul, inima începu să cedeze.

Nu pot da uitării ultima discuţie intreţinută cu Grigore Vieru în august 2008, în incinta Institutului de Neurologie şi Neurochirurgie, unde dumnealui se afla la tratament recuperator. Atunci el mi-a mărturisit că îşi păstrează potenţialul creativ, însă sănătatea îl dă de sminteală, mai cu seamă după acţiunea unor factori stresanţi, care se ţin în lanţ datorită răufăcătorilor[31].

Într-adevăr, fiind un om modest, înţelept şi cinstit, incapabil să ofenseze *„măcar o muscă”*, Grigore Vieru devenise inconvenabil forţelor politice, din cauza atitudinii patriotice şi imensei sale influenţe asupra opiniei publice. Indiscutabil, numeroasele ofense cu caracter psihoemoţional, care îi lezau demnitatea personală, deveneau un excitant major, ce îi ruina sănătatea.

Pe fundalul bolii, starea sănătăţii lui Gr. Vieru s-a agravat brusc în primăvara anului 2006, după apariţia în massmedia a unui articol denigrator, cu învinuiri nejustificate şi

[31] Baciu, Gh. *O viaţă de zbucium* Ch.: Tip.Centrală, 2009, p.318-319.

cu efect demoralizator. În scopul apărării demnităţii, a fost nevoit să apeleze la instanţa de judecată, care a intentat un dosar civil, iar pentru a stabili influenţa stresului psihologic asupra sănătăţii, a fost dispusă expertiza medico-legală în comisie, efectuată de directorul Centrului de Medicină Legală, cu participarea conferenţiarilor catedrei Medicină legală a USMF „Nicolae Testemiţanu". Analizând materialele incluse în dosarul civil, studiind suplimentar documentele medicale şi consultând literatura de specialitate, în conformitate cu întrebările înaintate pentru soluţionare, comisia de experţi judiciari medico-legali, la 17 august 2006, a conchis: „Orice stare psihoemoţională stresantă, inclusiv informaţiile din presă cu caracter jignitor, ce lezează demnitatea persoanei, influenţează negativ asupra evoluării clinice a maladiei, inclusiv cardiovasculare, de care suferea Grigore Vieru, şi puteau servi factor declanşator al infarctului miocardic acut".

Altă năpastă groaznică avea să se întâmple la miezul nopţii (ora 1.30), la 16 ianuarie 2009, când Marele Poet se afla în calitate de pasager într-un automobil care s-a ciocnit de un panou de reclamă, situat pe şosea în preajma oraşului Ialoveni. Din spusele medicului de ambulanţă, în timpul accidentului, Gr. Vieru şi-a pierdut temporar cunoştinţa. După 25 de minute (1.55) de la accident, el a fost internat în Spitalul de Urgenţă din Chişinău. În secţia de reanimare, Gr. Vieru prezenta acuze la cefalee, ameţeli, vomă, stare de oboseală avansată. Obiectiv: respiraţie liberă, tegumente cianotice, tensiunea arterială – 110/70 mm Hg, pulsul – 92 pe minut, pe faţă – multiple plăgi, fractura marginală a maxilei, fracturi închise ale oaselor gambei pe stânga. S-a purces la cercetări de diagnosticare a proceselor patologice şi tratament medicamentos. La ora 4.00, starea generală era apreciată drept gravă: în cunoştinţă, obnubilat, respiraţie spontană; la ora 5.00, starea sănătăţii s-a agravat brusc. S-a suspectat lezarea organelor interne. În-

tre orele 9.55 şi 10.20, 16.01.2009, se efectuează revizia organelor abdominale prin laparoscopie – operaţie efectuată de urgenţă. La 18.01.2009, ora 01.20, se constată moartea biologică a celui care a fost Grigore Vieru[32].

La cercetarea medico-legală a cadavrului (19.01.2009) s-a stabilit: cardiopatie ischemică cronică, infarct miocardic repetat, cardioscleroză postinfarct, hipertrofia miocardului, aortocoronaroscleroză aterosclerotică de gr. III-IV, sechele posttuberculoase, excoriaţii şi plăgi pe faţă, fractura marginală a maxilei, ruptură superficială a splinei, hemoperitoneum (clinic), fractură închisă a oaselor gambei stângi; urme de manipulări chirurgical-curative şi diagnostice. Procesele patologice şi traumatice depistate au fost cercetate şi confirmate prin cercetări suplimentare de laborator. În concluzie medicul legist arată: 1. Moartea cet. Gr. Vieru a survenit în urma insuficienţei cardiovasculare acute – consecinţă a infarctului miocardic repetat. 2. Leziunile descrise condiţionează dereglarea sănătăţii pe o perioadă de lungă durată (mai mult de 21 de zile) şi conform acestui criteriu se califică ca vătămare corporală de grad mediu.

În baza ordonanţei OUP SUP al Comisariatului General de Poliţie din municipiul Chişinău, în perioada 3-6 februarie 2009 a fost efectuată o expertiză medico-legală suplimentară în comisie, care a prezentat răspuns la întrebările adresate pentru soluţionare: 1. Moartea cet. Gr. Vieru a survenit în urma insuficienţei cardiovasculare acute – consecinţă a infarctului miocardic repetat, dezvoltat pe fundal de cardiopatie ischemică cronică. 2. Între leziunile corporale şi cauza morţii există o corelaţie indirectă de cauzalitate: traumatismul suportat a avut rolul de factor declanşator pentru acutizarea maladiilor preexistente, mai ales a

[32] Baciu, Gh. *De ce a cedat inima lui Grigore Vieru* „Literatura şi Arta” 2013 din 14 ianuarie 2013.

cardiopatiei ischemice cronice. 3. Atât leziunile corporale, cât şi posibila stare de stres, şocul traumatic şi infarctul miocardic sunt consecinţe ale traumatismului rutier, suportat de Gr. Vieru, însă leziunile corporale, eventuala stare de stres şi şocul traumatic sunt consecinţe directe ale traumatismului suportat, iar infarctul miocardic – consecinţă indirectă.

De secole este cunoscută valabilitatea zicalei: „Cuvântul poate provoca o durere mai mare, decât lovitura de palmă”. Rolul negativ al traumelor psihice, ca factor de risc, provocator al unor dereglări grave ale sănătăţii, este dovedit ştiinţific. Inima omului este primul organ vital care recepţionează prompt la trăirile suportate de creier, principalul reglator al stărilor emotive. Capacitatea adaptivă, suportul mediului şi socio-familial, comorbidităţile somatice şi psihogene ale persoanei sunt acele condiţii sau factori nocivi, care pot influenţa evoluţia tulburărilor funcţionale de pe urma stresului.

În viaţa cotidiană stresul devine principala cauză a bolilor cu care se confruntă omenirea; el duce la apariţia unui tablou psihopatologic dominat de o intensă teamă, atacuri de panică, până la depresie. Factorii stresogeni nu numai că agravează evoluţia unor maladii, dar şi influenţează în mod negativ asupra proceselor neuro-humorale, condiţionând o moarte subită şi a persoanelor practic sănătoase sau favorizează instalarea morţii, ca urmare a unor leziuni nepericuloase pentru viaţă. Ultima condiţie explică mecanismul de deces al lui Grigore Vieru, care nu a avut legătura cauzală directă cu volumul leziunilor produse în timpul accidentului rutier şi calificate de specialişti drept vătămare corporală de grad mediu, dar a fost influenţat, în mare măsură, de traumatismele psihoemoţionale cronice, care au înclinat cântarul existenţei în defavoarea vieţii Marelui Poet.

CUPRINS

Realizează maximul din ceea ce poate fi de folos societății și urmașilor.

Gheorghe Baciu

M-am integrat în activitatea medicală practică la vârsta de numai 17 ani (1954), în funcția de felcer într-un sat din nordul republicii, apoi pe timpul serviciului militar şi studiile la Institutul de Medicină din Chişinău, iar după absolvirea facultăţii (1963), am îmbrățișat o specialitate de mare responsabilitate – medicina legală. Am trecut toate treptele de ascensiune profesională: medic legist practician, doctorand, profesor universitar, șef de catedră, director al Centrului de Medicină Legală, specialist principal al Ministerului Sănătății. Pe parcursul activităţii mai mult de jumătate de secol pe plaiul basarabean, am memorizat câteva etape de dezvoltare a practicii și științei medico-legale. Am cunoscut multe personalități remarcabile, care și-au păstrat verticalitatea civică, au contribuit la prosperarea culturii naţionale, promovând obiectivitatea ca cea mai înaltă probaţiune a adevărului socio-juridic.